

TARSUS SUNGURLAR EVİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ
Mim. Betül G. YANILMAZ
(502961405)

100921

Tezin Enstitüye Verildiği Tarih : 5 Haziran 2000
Tezin Savunulduğu Tarih : 21 Haziran 2000

Tez Danışmanı : Prof. Dr. Zeynep AHUNBAY

Diğer Jüri Üyeleri Doç. Dr. Gülsün TANYELİ (İ.T.Ü.)

Doç. Dr. Nadide SEÇKİN (Y.T.Ü.)

HAZİRAN 2000

ÖNSÖZ

Tarsus'un Kızılmurat mahallesinde, kentsel sit alanı sınırları içinde bulunan tarihi Sungurlar Evi, mimari mirasımızın bir parçası olarak özgün özellikleri ile günümüze ulaşabilmiştir. 1986 yılından itibaren boşaltılarak kendi kaderine terk edilen bu yapının, belgelenmesi ve onarımının yapılması onu gelecek kuşaklara aktarmak için gerekli bir adımdır. Bu amaçla tezin konusu, Sungurlar Evi'nin mevcut durumunun çizim ve fotoğraflarla belgelenmesi, restitüsyon ve restorasyon projelerinin hazırlanması olarak tanımlanmıştır.

Tarsus'taki çalışmalarım sırasında sorunlarımın çözümüne içtenlikle katkıda bulunan Sayın Hüseyin Adıbelli'ye ve Tarsus Belediyesi çalışanlarına teşekkür ederim. Bu inceleme boyunca sürekli olarak bana güç veren tüm dostlarıma da en içten teşekkürlerimi sunarım.

Çalışmalarımın her aşamasında değerli fikirleriyle beni yönlendiren Sayın Hocam Prof. Dr. Zeynep Ahunbay'a burada teşekkürü bir borç bilirim.

İstanbul, 2000

Betül Gelengül Yanılmaz

İÇİNDEKİLER

ŞEKİL LİSTESİ	VI
ÖZET	XVII
SUMMARY	XVIII
1. GİRİŞ	1
1.1. Çalışmanın amacı	1
1.2. Çalışmanın kapsamı ve yöntemi	1
2.TARSUS	4
2.1. Coğrafi konum	4
2.2. Sosyo-Ekonomik yapı	7
2.3. Tarihsel gelişim	7
2.3.1 Kent Surları ve Kleopatra kapısı	14
2.3.2. Kolej binası - Stickler Hall	14
2.3.3. St. Paul Kilisesi	15
2.3.4. Ulu Camii	15
2.3.5. Kırkkaşık Bedesteni	16
2.3.6. Yeni Hamam	16
2.3.7. Kubad Paşa Medresesi	17
2.3.8. Makam Camii	17
2.3.9. Eski Cami-Kilise Camii	17
2.3.10. Roma Hamamı - Altından Geçme	18
2.3.11. Eski Hamam - Şahmeran Hamamı	18
2.3.12. St. Paul ve St. Paul Kuyusu	18
2.3.13. Antik Yol	19
2.4. Tarsus evleri	19
2.4.1. Kent dokusu	19
2.4.2. Bölgedeki sivil mimarlık örnekleri ve tipolojik açıdan incelenmesi	21
3. TARSUS'TA KORUMA ÇALIŞMALARI	24
4. SUGURLAR EVİ	29
4.1. Yapının genel tanımı ve tarihlendirme	29
4.2. Yapının bugünkü durumu	30
4.2.1. Plan özellikleri	30
4.2.1.1. Zemin kat planı	31
Z1 Mekânı	31
Z2 Mekânı	32
Z3 Mekânı	32
Z4 Mekânı	32
Z5 Mekânı	33
Z6 Mekânı	33
Z7 Mekânı	33
Z8 Mekânı	33
Z9 Mekânı	34

Z10 Mekânı	34
Z11 Mekânı	34
4.2.1.2. Ara Kat Planı	34
A1 Mekânı	34
A2 Mekânı	35
A3 Mekânı	35
A4 Mekânı	35
A5 Mekânı	36
A6 Mekânı	36
A7 Mekânı	36
4.2.1.3. Mutfak (4. 63 kotu) Planı	37
A8 Mekânı	37
A9 Mekânı	37
A10 Mekânı	38
4.2.1.4. Üst Kat Planı	38
Ü1 Mekânı	38
Ü2 Mekânı	39
Ü3 Mekânı	40
Ü4 Mekânı	40
Ü5 Mekânı	41
Ü6 Mekânı	41
Ü7 Mekânı	42
Ü8 Mekânı	42
Ü9 Mekânı	42
Ü10 Mekânı	43
Ü11 Mekânı	43
Ü12 Mekânı	43
Ü13 Mekânı	44
Ü14 Mekânı	44
Ü15 Mekânı	44
Ü16 Mekânı	44
Ü17 Mekânı	45
4.2.2. Cephe Özellikleri	45
4.2.2.1. Kuzey Cephesi	46
4.2.2.2. Batı Cephesi	47
4.2.2.3. Güney Cephesi	48
4.2.2.4. Doğu Cephesi	48
4.2.2.5. Avlu	49
4.2.3. Genel Özellikler	49
4.3. Yapım Tekniği	50
4.3.1. Temeller	50
4.3.2. Duvarlar	51
4.3.3. Döşemeler	53
4.3.4. Çatı	55
4.5. Yapıdaki bozulmalar	56
4.5.1. Strüktürel bozulmalar	56
4.5.2. Malzeme bozulmaları	56
4.5.3. Kullanıcıların ve işlev değişikliklerinin neden olduğu bozulmalar	57
5. RESTİTÜSYON	58
5.1. Plan	58
5.1.1. Zemin kat planı	58
5.1.2. Ara kat planı	61
5.1.3. Üst kat planı	61

5.2. Cepheler	62
6. RESTORASYON	65
6.1. Yapının yeniden kullanımına ilişkin öneriler	65
6.2. Yapının onarıma ilişkin müdahale önerileri	65
6.2.1. Temizleme	67
6.2.2. Sağlamaştırma	69
6.2.3. Bütünleme	72
6.2.4. Yenileme	72
6.2.5. Yeniden yapma	72
6.2.6. Tesisat	73
7. SONUÇ VE ÖNERİLER	74
KAYNAKLAR	75
EKLER	
Ek A. Şekiller	
Ek A.1. Tarsus ve çevresine ilişkin fotoğraflar	
Ek A.2. Sungurlar Evi'ne ait fotoğraflar	
EK B. Yapıdaki hasarlar	
EK C. Yapıdaki malzemeler	
EK D. Ü2'den alınmış harç numunesine ait kimyasal analizler	
EK E. Yapıdaki ekler	
EK F. Sungurlar Evi 1986 Yılı Rölöveleri	
EK G. Restorasyon Önerileri	
EK H. Çizimler	
ÖZGEÇMİŞ	

ŞEKİL LİSTESİ

EK A. ŞEKİLLER

Şekil 1.1. Tarsus sit sınırlarını gösteren harita (İ.T.Ü. Mim. Fak. Proje No: Mİ 88/16, Antik Sahaf).....	2
Şekil 2.1. Tarsus ve çevresini gösteren harita (Antik Sahaf).....	5
Şekil 2.2. Piri Reis Haritası'nda Tarsus ve çevresi (ZOROĞLU, L., 1995).....	6
Şekil 2.3. "Baal Tarz" betimli Tarsus sikkesi (ZOROĞLU, L., 1995).....	6
Şekil 3.1. 19.07.1989 tarih ve 1291 sayılı kararla belirlenmiş kentsel sit sınırları....	27
Şekil 4.1. Ara kat döşemesi detay çizimi.....	52
Şekil 4.2. Kurt ağız ek ön ve üst görünüş.....	52
Şekil 4.3. A8 (Mutfak) güney cephesinden ölçülen ahşap dikme detayı	54
Şekil 4.4. Lambalı tavan döşemesi.....	54
Şekil 5.1. Sungurlar Evi, Zilhicce H. 1313'e ait tapu kaydı.....	59
Şekil 6.1. Sungurlar Evi'ne ait tescil fişi.....	66
Şekil 6.2. Pencere detayı (IŞIK, B., 1994).....	71
Şekil 6.3. Ahşabın bulunduğu yere göre barındırması gereken nem miktarı (IŞIK, B., 1994).....	71

EK A. ŞEKİLLER

EK A.1. Tarsus ve çevresine ait fotoğraflar

Şekil A.1.1 Kleopatra Kapısı

Şekil A.1.2 Kleopatra Kapısı batı cephesi heykel nişi

Şekil A.1.3 Stickler Hall'e Makam Cami'nin bulunduğu meydandan bakış

Şekil A.1.4 Stickler Hall

Şekil A.1.5 Sadık Paşa Konağı

Şekil A.1.6 St. Paulus Kilisesi

Şekil A.1.7 St. Paulus Kilisesi avlu kapısı

Şekil A.1.8 St. Paulus Kilisesi batı cephesi girişi

Şekil A.1.9 St. Paulus Kilisesi güneybatı köşesinde asma kata ulaşan merdiven

Şekil A.1.10 St. Paulus Kilisesi kuzeybatı köşesi çan kulesi

Şekil A.1.11 Ulu Cami plan krokisi

- Şekil A.1.12 Ulu Cami iç avlu
- Şekil A.1.13 Ulu Cami kuzey cephesi, yazıt
- Şekil A.1.14 Ulu Cami mihrap nişinde bulunan yazıt
- Şekil A.1.15 Ulu Cami batıdaki avluda yer alan minarenin kitâbesi
- Şekil A.1.16 Ulu Cami kuzeydoğu köşesi, saat kulesi
- Şekil A.1.17 Ulu Cami şadırvan kitâbesi
- Şekil A.1.18 Ulu Cami, iç mekân ve müezzin mahfili
- Şekil A.1.19 Kırkkaşık Bedesteni ve doğu cephesi
- Şekil A.1.20 Kırkkaşık Bedesteni doğu kapısı
- Şekil A.1.21 Kırkkaşık Bedesteni batı kapısı
- Şekil A.1.22 Kırkkaşık Bedesteni orta aksta yer alan sekiz dilimli kubbe
- Şekil A.1.23 Kırkkaşık Bedesteni plan krokisi (ZOROĞLU., L. 1995)
- Şekil A.1.24 Yeni Hamam plan krokisi
- Şekil A.1.25 Yeni Hamam giriş kapısı üzerinde yer alan kitâbe
- Şekil A.1.26 Yeni Hamam sıcaklık bölümü ve sekizgen göbek taşı
- Şekil A.1.27 Kubad Paşa Medresesi
- Şekil A.1.28 Kubad Paşa Medresesi batıda avluya açılan kapı
- Şekil A.1.29 Kubad Paşa Medresesi iç avlu
- Şekil A.1.30 Makam Cami
- Şekil A.1.31 Makam Cami plan krokisi
- Şekil A.1.32 Makam Cami, üzeri kapatılmış son cemaat yeri
- Şekil A.1.33 Makam Cami'nde bulunan Danyal Peygamber'e ait sanduka
- Şekil A.1.34 Makam Cami güneybatı köşesinde bulunan minare
- Şekil A.1.35 Eski Cami
- Şekil A.1.36 Eski Cami plan krokisi
- Şekil A.1.37 Eski Cami kuzey cephesi kemerli kapı izi
- Şekil A.1.38 Eski Cami apsisin yanındaki odaya girişte yer alan Ermenice yazıt
- Şekil A.1.39 Eski Cami iç mekândan batıya bakış ve kadınlar mahfili
- Şekil A.1.40 Eski Cami minareye çıkış platformu
- Şekil A.1.41 Roma Hamamı / Altından Geçme güney cephesi
- Şekil A.1.42 Roma Hamamı / Altından Geçme doğu cephesi
- Şekil A.1.43 Şahmeran Hamamı
- Şekil A.1.44 Şahmeran Hamamı, doğuda külhana giriş
- Şekil A.1.45 Şahmeran tasviri (Mualla Eyüboğlu koleksiyonu)
- Şekil A.1.46 St. Paul Kuyusu
- Şekil A.1.47 Antik Yol
- Şekil A.1.48 Tarsus'ta özgün döşemeye ilişkin izler 152. Sokak

Şekil A.1.49 Tarsus'ta kapı çevrelerindeki taş işçiliğinden detay 153. Sokak No: 12
Şekil A.1.50 Tarsus'ta kapı çevrelerindeki taş işçiliğinden detay 42. Sokak
Şekil A.1.51 Tarsus'ta renkli cam kullanımına ilişkin örnek 153. Sokak No: 12
Şekil A.1.52 Tarsus Ekenler Evi doğu cephesi
Şekil A.1.53 Tarsus Çifte Güvercinli Konak

EK A.2. SUNGURLAR EVİ'NE AİT FOTOĞRAFLAR

Şekil A.2.1. Batı Cephesi, geniş açıklıklı üst kat pencereleri ve çelik putrel
Şekil A.2.2. 50. Sokaktan doğuya bakış ve gezintiyi örten tuğla duvar
Şekil A.2.3. Zemin kat Z4 (helâ)
Şekil A.2.4. Kuzey cephesi, taşlığa açılan giriş kapısı
Şekil A.2.5. Güney cephesi, ara kata uzanan merdiven
Şekil A.2.6. Güney cephesi, üst kat gezinti
Şekil A.2.7. Zemin kat Z1 (taşlık)'den kuzeye bakış
Şekil A.2.8. Zemin kat Z1 (taşlık) doğu duvarı
Şekil A.2.9. Zemin kat Z1 (taşlık) doğu duvarı
Şekil A.2.10. Zemin kat Z1 (taşlık) tavanı
Şekil A.2.11. Zemin kat Z1 (taşlık)'den güneye bakış
Şekil A.2.12. Zemin kat Z2 (depo)'nin taşlığa açılan penceresi
Şekil A.2.13. Güney cephesi, üst kat Ü16 (gezinti) taşıyıcı sistem detayı
Şekil A.2.14. Zemin kat Z1 (taşlık)'den güneye bakış ve lavabo
Şekil A.2.15. Güney cephesi, kemerde bulunan çatlak
Şekil A.2.16. Zemin kat Z1 (taşlık)'den üst kata uzanan merdivene güneyden bakış
Şekil A.2.17. Zemin kat Z1 (taşlık)'den üst kata uzanan merdiven
Şekil A.2.18. Kuzey cephesi, zemin kat Z2 (depo) giriş kapısı
Şekil A.2.19. Zemin kat Z2 (depo) ahşap kirişli tavan döşemesi
Şekil A.2.20. Zemin kat Z2 (depo)'den Z1(Taşlık)'e açılan pencere
Şekil A.2.21. Zemin kat Z3 (ahır) giriş kapısı
Şekil A.2.22. Zemin kat Z3 (ahır) batı duvarı
Şekil A.2.23. Zemin kat Z3 (ahır) ahşap kirişli tavan döşemesi
Şekil A.2.24. Zemin kat Z4 (helâ) doğu duvarı
Şekil A.2.25. Zemin kat Z4 (helâ) doğu duvarının üst kat döşemesi ile birleşimi
Şekil A.2.26. Zemin kat Z4 (helâ)'ün ahşap kirişli tavanı ve penceresi
Şekil A.2.27. Zemin kat Z4 (helâ)'ün güney duvarına bitişik müstemilat ve sonradan kapatılmış açıklık
Şekil A.2.28. Zemin kat Z5 (depo)'in ahşap kirişli tavanı
Şekil A.2.29. Zemin kat Z5 (depo) güney duvarında bulunan niş ve pencere

- Şekil A.2.30. Zemin kat Z5 (depo) batı duvarında bulunan niş
- Şekil A.2.31. Doğu cephesi, zemin kat Z6 (depo) girişi
- Şekil A.2.32. Zemin kat Z6 (depo)'ya doğudan bakış
- Şekil A.2.33. Zemin kat Z7 (giriş holü) giriş kapısına kuzeyden bakış
- Şekil A.2.34. Zemin kat Z7 (giriş holü) ahşap kirişli tavan döşemesi
- Şekil A.2.35. Zemin kat Z7 (giriş holü) batı duvarında yer alan niş
- Şekil A.2.36. Kuzey cephesi, zemin kat ve ara kat
- Şekil A.2.37. Kuzey cephesi, zemin kat Z8 (helâ) penceresi ve kapatılmış pencere boşluğu
- Şekil A.2.38. Zemin kat Z9 (mutfak)'da kuzey duvarına eklenen ocak
- Şekil A.2.39. Zemin kat Z9 (mutfak) tavan kaplaması
- Şekil A.2.40. Zemin kat Z9 (mutfak) doğu duvarı
- Şekil A.2.41. 48. Sokaktan batıya bakış
- Şekil A.2.42. Kuzey cephesi, zemin kat Z9 (mutfak) duvarı ve kapatılmış pencere boşluğu
- Şekil A.2.43. Zemin kat Z11 (depo) giriş kapısı ve ara kata uzanan merdiven
- Şekil A.2.44. Zemin kat Z11 (depo) ile Z6 (depo)'yu ayıran briket duvar
- Şekil A.2.45. Zemin kat Z11 (depo) ahşap kirişli tavan döşemesi
- Şekil A.2.46. Zemin kat Z11 (depo) kuzey duvarında mekanın içinden yükselen merdiven
- Şekil A.2.47. Ara kat A1 (hol) doğu duvarındaki pencere
- Şekil A.2.48. Ara kat A2 (hizmetçi odası)'ye açılan kapı
- Şekil A.2.49. Ara kat A2 (hizmetçi odası) tavanı
- Şekil A.2.50. Ara kat A2 (hizmetçi odası) doğu duvarı
- Şekil A.2.51. Ara kat A2 (hizmetçi odası)'nin taşığa açılan penceresi
- Şekil A.2.52. Ara kat A2 (hizmetçi odası) kuzey duvarı
- Şekil A.2.53. Ara kat A2 (hizmetçi odası) batı duvarında kapatılmış pencere duvarı
- Şekil A.2.54. Ara kat A3 (selamlık) ve A4(selamlık)'ü birbirinden ayıran ahşap pano
- Şekil A.2.55. Ara kat A3 (selamlık) tavan kaplaması
- Şekil A.2.56. Ara kat A3 (selamlık) batı duvarı
- Şekil A.2.57. Ara kat A3 (selamlık) güney duvarı
- Şekil A.2.58. Ara kat A3 (selamlık) kuzey duvarında kapatılmış pencere
- Şekil A.2.59. Ara kat A4 (selamlık) giriş kapısı
- Şekil A.2.60. Doğu cephesi, ara kat A4 (selamlık) pencereleri
- Şekil A.2.61. Ara kat A5 (oda)'de yer alan yüklük
- Şekil A.2.62. Ara kat A5 (oda) tavan kaplaması
- Şekil A.2.63. Ara kat A5 (oda) güney duvarı tavan eteğinde silme bandı

- Şekil A.2.64. Ara kat A5 (oda) güney batı köşesi
- Şekil A.2.65. Ara kat A5 (oda) kuzey duvarı
- Şekil A.2.66. Ara kat A6 (oda) ve A7 (oda)'yi ayıran camekân
- Şekil A.2.67. Doğu cephesi, ara kat A6 (oda) pencereleri
- Şekil A.2.68. Ara kat A5 (oda) ve A7 (oda)'yi ayıran ahşap bölücü duvar
- Şekil A.2.69. +4.63 sahanlık kotundan üst kata ulaşan merdiven
- Şekil A.2.70. Ara kat A8 (mutfak)'in batıda selamlık sahanlığına açılan penceresi
- Şekil A.2.71. Ara kat A8 (mutfak)'in doğu duvarında bulunan ocak ve A9 (Bulaşıklık)
- Şekil A.2.72. Avluda yer alan ocak
- Şekil A.2.73. Doğu cephesi, ara kat A9 (bulaşıklık) penceresi
- Şekil A.2.74. Ara kat A10 (helâ)
- Şekil A.2.75. Üst kat Ü1 (hayat)'den Ü2 (salon)'ye bakış
- Şekil A.2.76. Üst kat Ü1 (hayat)'in doğu duvarında bulunan çatı arasına çıkış
- Şekil A.2.77. Üst kat Ü1 (hayat)'e uzanan merdiven
- Şekil A.2.78. Ertuğrul Çakır Evi Hayata açılan camekân
- Şekil A.2.79. Geleneksel Tarsus evlerinden, avlu cephesine tipik bir örnek
- Şekil A.2.80. Üst kat Ü1 (hayat)'den güneye bakış
- Şekil A.2.81. Üst kat Ü9 (oda)'dan Ü8(oda)'e bakış
- Şekil A.2.82. Üst kat merdiven boşluğunu kapatan camekân
- Şekil A.2.83. Üst kat Ü1 (hayat), döşemede çökme
- Şekil A.2.84. Kuzey cephesi, kargılı cumba
- Şekil A.2.85. Üst kat Ü2 (salon)'den kuzeye bakış
- Şekil A.2.86. Üst kat Ü2 (salon) kuzey pencerelerinde ahşap kapak
- Şekil A.2.87. Üst kat Ü2 (salon)'den güneye bakış
- Şekil A.2.88. Üst kat Ü3 (oda) ve Ü4 (oda)'ün giriş kapıları
- Şekil A.2.89. Üst kat Ü2 (salon) batı duvarı
- Şekil A.2.90. Üst kat Ü2 (salon) doğu duvarında kalem işi bezeme
- Şekil A.2.91. Üst kat Ü2 (salon) tavan kaplaması
- Şekil A.2.92. Üst kat Ü2 (salon) tavan kaplamasında yer alan göbek
- Şekil A.2.93. Üst kat Ü3 (oda) güney duvarı
- Şekil A.2.94. Üst kat Ü3 (oda) ve Ü4 (oda) batı pencereleri
- Şekil A.2.95. Üst kat Ü4 (oda) ve Ü5 (oda) arasındaki duvarda kapı izi
- Şekil A.2.96. Üst kat Ü4 (oda) tavanı
- Şekil A.2.97. Üst kat Ü5 (oda) doğu duvarı
- Şekil A.2.98. Üst kat Ü5 (oda) tavan kaplaması
- Şekil A.2.99. Üst kat Ü5 (oda) doğu duvarında Ü11 (hayat)'e açılan pencere
- Şekil A.2.100. Batı cephesi, güney doğuya kıvrılan cephe ve Ü6 (mutfak) penceresi

- Şekil A.2.101. Üst kat Ü6 (mutfak) tavan kaplaması ve döşemeden sarkan giriş
- Şekil A.2.102. Üst kat Ü6 (mutfak) dikme ve ahşap yastık detayı
- Şekil A.2.103. Üst kat Ü6 (mutfak)'nın kuzey duvarındaki çalışma tezgahı
- Şekil A.2.104. Üst kat Ü6 (mutfak) güney cephesinde pencere izi
- Şekil A.2.105. Üst kat Ü7 (bulaşıklık)
- Şekil A.2.106. Üst kat Ü8 (oda) kuzey duvarındaki pencere
- Şekil A.2.107. Üst kat Ü8 (oda) güney duvarındaki niş
- Şekil A.2.108. Üst kat Ü9 (oda) güney duvarındaki yüklük
- Şekil A.2.109. Üst kat Ü9 (oda) tavan kaplaması
- Şekil A.2.110. Ü9 (oda) güney cephesinde demir parmaklıklı pencere ve tepe penceresi
- Şekil A.2.111. Üst kat Ü10 (koridor) tavan kaplaması
- Şekil A.2.112. Üst kat Ü10 (koridor)'dan Ü11(oda)'e açılan kapı
- Şekil A.2.113. Üst kat Ü11 (oda) kuzey duvarında bulunan niş
- Şekil A.2.114. Üst kat Ü11 (oda) tavan kaplaması
- Şekil A.2.115. Üst kat Ü11(oda) güney cephesinde Ü16(gezinti)'ya açılan pencere
- Şekil A.2.116. Üst kat Ü11(oda) doğu pencereleri
- Şekil A.2.117. Üst kat Ü10 (koridor)'dan Ü12 (oda)'e açılan kapı
- Şekil A.2.118. Üst kat Ü12 (oda) batı duvarında bulunan yüklük
- Şekil A.2.119. Üst kat Ü12 (oda) tavan kaplaması
- Şekil A.2.120. Doğu cephesi, üst kat Ü13(oda) ve Ü14 (oda)
- Şekil A.2.121. Üst kat Ü13(oda)'ün güneye açılan penceresi
- Şekil A.2.122. Üst kat Ü13 (oda) ve Ü12 (oda) arası camekân
- Şekil A.2.123. Üst kat Ü12 (oda) tavan kaplaması
- Şekil A.2.124. Üst kat Ü12 (oda)'den Ü14 (oda)'e açılan kapı
- Şekil A.2.125. Üst kat Ü14 (oda) tavan kaplaması
- Şekil A.2.126. Üst kat Ü14 (oda) kuzeye açılan pencereler
- Şekil A.2.127. Kuzey cephesi, Ü14(oda) pencereleri ve kapatılmış pencere boşluğu
- Şekil A.2.128. Ü14 (oda) güney duvarında kapatılmış açıklıklara ilişkin sıva izi
- Şekil A.2.129. Üst kat Ü12 (oda)'den Ü15 (oda)'e açılan kapı
- Şekil A.2.130. Kuzey cephesi, üst kat Ü3(oda) pencereleri
- Şekil A.2.131. Üst kat Ü15 (oda) doğu duvarındaki pencere
- Şekil A.2.132. Üst kat Ü15 (oda) tavan kaplaması
- Şekil A.2.133. Güney cephesi, üst kat Ü16(gezinti)
- Şekil A.2.134. Güney cephesi, üst kat Ü16(gezinti)
- Şekil A.2.135. Üst kat Ü16 (gezinti)'nın batı kolunun avludan görünüşü
- Şekil A.2.136. Üst kat Ü16 (gezinti)'nın merdiven korkuluklarından detay

- Şekil A.2.137. Üst kat Ü16 (gezinti)'dan Ü10 (koridor)'a giriş
- Şekil A.2.138. 50. Sokaktan kuzeye bakış
- Şekil A.2.139. Üst kat Ü16 (gezinti) tavan kaplaması
- Şekil A.2.140. Güney cephesi, üst kat Ü16 (gezinti)'ya avludan bakış
- Şekil A.2.141. Üst kat Ü17(helâ)
- Şekil A.2.142. Batı cephesi, üst kat Ü17 (helâ) penceresi
- Şekil A.2.143. Kuzey cephesi, zemin kat Z1 (taşlık)'e açılan giriş kapısı
- Şekil A.2.144. Doğu cephesi, avlu duvarındaki çeşme
- Şekil A.2.145. Kuzey cephesi
- Şekil A.2.146. Zemin kat Z2 (depo) giriş kapısı
- Şekil A.2.147. Kuzey batı köşesi pah detayı
- Şekil A.2.148. Kuzey cephesi, Ü15 (oda)
- Şekil A.2.149. Batı cephesi
- Şekil A.2.150. Üst kat döşeme alt kotuna yerleştirilen çelik putrel
- Şekil A.2.151. Avludan ara kata uzanan merdiven
- Şekil A.2.152. Doğu cephesi
- Şekil A.2.153. Doğu cephesi
- Şekil A.2.154. Doğu cephesi, avluya açılan kapı
- Şekil A.2.155. Doğu cephesi, betonarme ve tuğla ekler
- Şekil A.2.156. Doğu cephesi
- Şekil A.2.157. Gezintiden avluya bakış ve kuyu
- Şekil A.2.158. Gezintiden avluya bakış ve pekmez teknesi
- Şekil A.2.159. Üst kat Ü12 güney duvarı
- Şekil A.2.160. Üst kat Ü5 batı duvarı
- Şekil A.2.161. Zemin kat Z11 güney duvarı
- Şekil A.2.162. Ara kat A2 kuzey pencereleri
- Şekil A.2.163. Gezintiyi taşıyan ahşap dikme
- Şekil A.2.164. Üst kat Ü4 tavan döşemesi
- Şekil A.2.165. Kuzey cephesi
- Şekil A.2.166. Çatı arası
- Şekil A.2.167. Taşlık (Z1)'de yer alan kemerin güney görünüşü
- Şekil A.2.168. Ara kat sahanlığa güneyden bakış
- Şekil A.2.169. 48. Sokağa doğudan bakış
- Şekil A.2.170. Sungurlar Evi kuzey cephesi ahşap cumba
- Şekil A.2.171. Üst kat Ü1 döşemesi
- Şekil A.2.172. Üst kat Ü1 tavan döşemesi
- Şekil A.2.173. Üst kat Ü8 (oda) tavan döşemesi

- Şekil A.2.174. Üst kat Ü6 (oda) tavan döşemesi
Şekil A.2.175. Ertuğrul Çakır Evi üst kat eyvan
Şekil A.2.176. Üst kat Ü14 (oda) güney duvarında pencere izi
Şekil A.2.177. Üst kat Ü3 (oda) ahşap panjur detayı
Şekil A.2.178. Z4 (helâ) mekânı kuzeybatı köşesi
Şekil A.2.179. 42. Sokak No: 121 hayata ulaşan merdiven
Şekil A.2.180. 42. Sokak No: 121 kemerli avlu cephesi
Şekil A.2.181. 42. Sokak anıtsal giriş kapısı
Şekil A.2.182. Tarsus Ekenler Evi kapı tokmağı
Şekil A.2.183. Tarsus Ekenler Evi batı cephesi
Şekil A.2.184. Taşlık (Z1)'den üst kata uzanan merdiven

EK B. YAPIDAKİ HASARLAR

- Şekil B.1. Zemin Kat Planı Ö:1/100
Şekil B.2. Ara Kat Planı Ö: 1/100
Şekil B.3. 4.63 Kotu (Mutfak) Planı Ö: 1/100
Şekil B.4. Üst Kat Planı Ö: 1/100
Şekil B.5. Kuzey Cephesi Ö:1/100
Şekil B.6 Batı Cephesi Ö: 1/100
Şekil B.7 Güney Cephesi Ö: 1/100
Şekil B.8 Doğu Cephesi Ö: 1/100

EK C. YAPIDAKİ MALZEMELER

- Şekil C.1. Zemin Kat Planı Ö:1/100
Şekil C.2. Ara Kat Planı Ö: 1/100
Şekil C.3. 4.63 Kotu (Mutfak) Planı Ö: 1/100
Şekil C.4. Üst Kat Planı Ö: 1/100
Şekil C.5. Kuzey Cephesi Ö:1/100
Şekil C.6 Batı Cephesi Ö: 1/100
Şekil C.7 Güney Cephesi Ö: 1/100
Şekil C.8 Doğu Cephesi Ö: 1/100

EK D. Ü2'den alınmış harç numunesine ait kimyasal analiz

EK E. YAPIDAKİ EKLER

- Şekil E.1. Zemin Kat Planı Ö:1/100
Şekil E.2. Ara Kat Planı Ö: 1/100

- Şekil E.3. 4.63 Kotu (Mutfak) Planı Ö: 1/100
Şekil E.4. Üst Kat Planı Ö: 1/100
Şekil E.5. Kuzey Cephesi Ö:1/100
Şekil E.6. Batı Cephesi Ö: 1/100
Şekil E.7. Güney Cephesi Ö: 1/100
Şekil E.8 Doğu Cephesi Ö: 1/100

EK F. SUNGURLAR EVİ 1986 YILI RÖLÖVELERİ

- Şekil F.1.Mevcut Durum Vaziyet Planı Ö: 1/ 200
Şekil F.2. Zemin Kat Planı Ö:1/50
Şekil F.3. Ara Kat Planı Ö: 1/50
Şekil F.4. 4.80 Kotu (Mutfak) Planı Ö: 1/50
Şekil F.5. Üst Kat Planı Ö: 1/50
Şekil F.6. A-A Kesiti Ö: 1/50
Şekil F.7. B-B Kesiti Ö: 1/50
Şekil F.8. Kuzey Cephesi Ö:1/50
Şekil F.9. Batı Cephesi Ö: 1/50
Şekil F.10. Güney Cephesi Ö: 1/50
Şekil F.11. Doğu Cephesi Ö: 1/50

EK G. RESTORASYON ÖNERİLERİ

- Şekil G.1. Zemin Kat Planı (Ö:1/100)
Şekil G.2. Ara Kat Planı (Ö: 1/100)
Şekil G.3. Üst Kat Planı (Ö:1/100)
Şekil G. 4. Kuzey Cephesi (Ö:1/100)
Şekil G. 5. Batı Cephesi (Ö: 1/100)
Şekil G. 6. Güney Cephesi (Ö: 1/100)
Şekil G.7. Doğu Cephesi (Ö: 1/100)

EK H. ÇİZİMLER

RÖLÖVE

- Pafta 1. Vaziyet Planı (Ö: 1/200)
Pafta 2. Zemin kat planı (Ö:1/50)
Pafta 3. Ara kat planı (Ö: 1/50)
Pafta 4.+ 4.63 kotu (mutfak) planı (Ö: 1/50)
Pafta 5. Üst kat planı (Ö: 1/50)

- Pafta 6. Çatı planı (Ö: 1/50)
Pafta 7. Zemin kat tavan planı (Ö:1/50)
Pafta 8. Ara kat tavan planı (Ö: 1/50)
Pafta 9. +4.63 kotu (mutfak) tavan planı (Ö: 1/50)
Pafta 10. Üst kat tavan planı (Ö: 1/50)
Pafta 11. Zemin Kat Ölçü Planı (Ö:1/50)
Pafta 12. Ara Kat Ölçü Planı (Ö: 1/50)
Pafta 13. +4.63 Kotu (Mutfak) Ölçü Planı (Ö: 1/50)
Pafta 14. Üst Kat Ölçü Planı (Ö: 1/50)
Pafta 15. A-A Kesiti (Ö: 1/50)
Pafta 16. B-B Kesiti (Ö: 1/50)
Pafta 17. C-C Kesiti (Ö: 1/50)
Pafta 18. Kuzey Cephesi (Ö:1/50)
Pafta 19. Batı Cephesi (Ö: 1/50)
Pafta 20. Güney Cephesi (Ö: 1/50)
Pafta 21. Doğu Cephesi (Ö: 1/50)
Pafta 22. Detaylar (Ö: 1/20)

RESTİTÜSYON

- Pafta 1. Zemin Kat Planı (Ö:1/100)
Pafta 2. Ara Kat Planı (Ö: 1/100)
Pafta 3. Üst Kat Planı(Ö: 1/100)
Pafta 4. Çatı Planı (Ö: 1/100)
Pafta 5. A-A Kesiti (Ö: 1/100)
Pafta 6. B-B Kesiti (Ö: 1/100)
Pafta 7. C-C Kesiti (Ö: 1/100)
Pafta 8. Kuzey Cephesi (Ö:1/100)
Pafta 9. Batı Cephesi (Ö: 1/100)
Pafta 10. Güney Cephesi (Ö: 1/100)
Pafta 11. Doğu Cephesi (Ö: 1/100)

RESTORASYON

- Pafta 1. Zemin Kat Planı (Ö:1/50)
Pafta 2. Ara Kat Planı (Ö: 1/50)
Pafta 3. Üst Kat Planı (Ö:1/50)
Pafta 4. Çatı Planı (Ö: 1/50)
Pafta 5. Üst kat tavan planı (Ö: 1/50)

Pafta 6. A-A Kesiti (Ö: 1/50)

Pafta 7. B-B Kesiti (Ö: 1/50)

Pafta 8. Kuzey Cephesi (Ö:1/50)

Pafta 9. Batı Cephesi (Ö: 1/50)

Pafta 10. Güney Cephesi (Ö: 1/50)

Pafta 11. Doğu Cephesi (Ö: 1/50)

ÖZET

SUNGURLAR EVİ

Topoğrafik yapısının sağladığı olanaklar ve zengin tarım arazilerine sahip olması nedeni ile Tarsus Antik çağdan itibaren önemli bir merkez haline gelmiş ve yerleşim alanı olarak kullanılmıştır. Osmanlılar zamanında da Çukurova'nın ticaret, sanayi ve kültür açısından önemli kentleri arasında yer alan Tarsus, bu dönemde "Tarsus Evleri" diyebileceğimiz özgün sivil mimari örnekleri kendi bünyesinde geliştirmiştir.

Yörede kolay şekillendirilebilir bir taşın bulunması ve Toroslar'daki ormanlardan ağaç getirebilme olanağı ahşap ve taşa dayalı yapım tekniğini geliştirmiştir. Geçimin ağırlıklı olarak tarıma dayanması, evlerin giriş katlarının yüksek beden duvarlı, geniş hacimli depo ve ahır mekânları olarak değerlendirilmesini gerektirmiştir. Taş işçiliği ile süslenmiş görkemli kapılar avluya açılır. Avlu ve yaşama katı arasında birinci kat seviyesinde, misafirler için ayrılmış selamlık odası bulunur. Yaşama katına, avludan başlayan taş-ahşap merdivenle ulaşılır. Nemli ve sıcak bir iklime sahip olan Tarsus'ta üst katlar "hayat" ve "eyvan" denilen bahçeye dönük yarı açık mekânlar etrafında şekillenmiştir. Bazı evlerde hayat bir cumba veya balkon ile sokak üzerine taşırılmıştır. Tarsus evlerinde özellikle kapı çevresinde ve taş konsollardaki bezemeler, ahşap ve demir işçiliği, yapıyı zengin kılan diğer ayrıntılardır.

Tarsus'un Kızılmurat Mahallesi'nde 48. Sokak üzerinde bulunan ve yaklaşık on yıldır kendi kaderine terk edilen Sungurlar evi, tipik bir Tarsus evidir. Yaklaşık olarak yüz yıl önce Burhanzade Gafur Efendi tarafından yaptırılan Sungurlar evinde hayat, ahşap bir cumba ile sokak cephesine yansıtılmıştır. Üst kattan taşarak aşağı doğru kıvrımlanan ve duvar yüzeyi ile hemyüz olarak soğan biçimini alan bağdadi cumbanın, günümüzde Tarsus için tek örnek olması onu ayrıcalıklı yapan en önemli özelliğidir. Yıkım tehlikesi ile karşı karşıya gelmiş olan Sungurlar evi tarihi dokunun, bir parçası olmasının yanı sıra yapım tekniği ve malzemesi ile de bir belge olarak korunmalı ve yaşamın bir parçası olarak gelecek kuşaklara aktarılmalıdır. Sungurlar evinde bu amaç ile yapılacak çalışmalar:

1. Yapının mevcut durumunun ayrıntılı ölçümlerle ve fotoğraflarla belgelenmesi ve 1/50 ölçekli çizime aktarılması,
2. Yapının onarımı için gerekli müdahalelere kaynaklık etmesi açısından mevcut hasarların rölöve paftalarına işlenmesi ve tanımlanması,
3. Yapının kullanım aşamasında mekânların uğradığı değişikliklerin belirlenmesi ve restitüsyon projesinin hazırlanması,
4. Rölöve ve restitüsyon çalışmalarının bir arada değerlendirilerek müdahale kararlarının belirlenmesi ve yapıya uygun bir işlev kazandırmak amacı ile restorasyon projesinin hazırlanması.

SUMMARY

SUNGURLAR EVİ

Tarsus has been an important residential center since ancient times due to the opportunities provided by its topographic position and rich agricultural fields. During the Ottoman period Tarsus was one of the important cities of Çukurova in terms of trade, industry and culture. The unique houses of Tarsus were built in this period.

The availability of stones that can be shaped easily and wood from the forests on Thaurus mountains, helped the development of a building technique which is based on wood and stone. Since most of the people were cultivating land to make their livings, they had to build high walled mansions which had large barns and sheds on their ground floors. The monumental doors decorated with stonework open to the courtyard. There is a room which is devoted to the male visitors on the first floor level between the courtyard and the upper floor. The upper floor is reached by the upstairs that start from the courtyard. Since Tarsus has a hot and humid climate, the top floors were built around the semi-open spaces that are called "hayat" and "iwan". In some houses, hayat was overchanged towards the road with a jetty or a balcony. Wood and iron works around the doors and stone masonry in Tarsus houses make the buildings look rich.

Sungurlar Evi which is a typical Tarsus house is situated in -Kızılmurat Mahallesi 48th Street- of Tarsus. It has been deserted over ten years and is in a ruinous state now.

Sungurlar Evi was built by Burhanzade Gafur Efendi 100 years ago. It's hayat profits over the street with a timber jetty which is swelling of from the top flat and in the perpendicular with the interflat, shaping like an onion and this important feature makes it unique in Tarsus. Sungurlar Evi, faced with the danger of falling apart, should be preserved as a monument with its material and building technique besides being a part of history and should be inherited to the next generations as a part of life. The following studies were done for this purpose.

1. The documentation of the present state of the building by detailed measurements and photographs and copying them to the 1/50 scale drawings.
2. In order to determine the necessary interventions to preserve the building, the damages were detected and marked on the measured drawings.
3. The history of the building was studied and a chronological analysis of the fabric was made, to mark the changes and additions during the last fifty years.
4. To provide a convenient function to the building; the determination of the restoration project after the analysis of both measured drawings and restitution studies.

1. GİRİŞ

Zengin bir tarihe ve kültürel mirasa sahip Tarsus'un geleneksel kent dokusu büyük oranda bozulmadan günümüze ulaşabilmiştir. Tarsus'ta tarihin görkemini ortaya koyan bu eski yapılar, bu gün kısmen koruma alanı içinde kalan Cami-i Nur, Tekke, Kızılmurat ve Tabakhane mahallelerinde yoğunlaşmıştır (Şekil 1.1). Ancak özgün kullanıcıların yeni gelişen semtlere taşınması nedeni ile el değiştiren geleneksel doku, zamanla harap görünümlü bölgeler durumuna gelmiştir. Geleneksel dokunun korunması amacı ile alınan kararlar, yapıların çok varisliliği nedeni ile de yeterince uygulanamamaktadır. Tarsus geleneksel kent dokusu ile geleceğe aktarılması gereken önemli bir yerleşimdir. Koruma konusunda yapılan bilinçlendirme çalışmalarının ve alınan önlemlerin yanı sıra görsel anlatımı olan olumlu uygulamalar ayrı bir değer taşımaktadır.

1.1. Çalışmanın amacı

Geleneksel Tarsus konut mimarisinin değerli örneklerinden biri olan ve kentin Kızılmurat mahallesinde, 48. Sokakta yer alan "Sungurlar Evi"nin tez konusu olarak seçilmesindeki amaç, tarihi ve mimari belge değeri olan yapının, günümüzdeki durumunun tespit edilerek, geleceğe aktarılabilmesi için yapılması gerekli onarım ve yenileme çalışmalarının niteliğinin belirlenmesidir.

1.2. Çalışmanın kapsam ve yöntemi

Tez, Tarsus Sungurlar Evi'nin konumu, tarihçesi ve mimari özellikleri açısından incelenerek, rölöve, restitüsyon ve restorasyon projelerinin hazırlanmasını kapsamaktadır.

Plan ölçüleri 5m. ve 20m. 'lik çelik metreler yardımıyla, kesit ve cephe ölçüleri mira, nivo, su terazisi, gönnye ve çekül kullanılarak alınmıştır. Her mekanda yeteri kadar boyuna ve çapraz ölçü alınmıştır. Yapının plan, cephe, strüktür, yapım tekniği, malzeme ve bezeme özellikleri ayrıntılı bir şekilde incelenmiş, bu incelemeler fotoğraf ve çizimlerle desteklenmiştir. Tespit edilen ek ve hasarlar 1/50 ölçekli rölöveler üzerinde lejantlarla belirtilmiştir.

Şekil 1.1 Tarsus sit sınırlarını gösteren harita (I.T.Ü. Mim. Fak. Proje no: Ml 88/16, Antik Sahaf)

Restitüsyon için yapının üzerindeki izlerden, eski fotoğraflardan, kullanıcılardan; Besime İçgören, Sadi Sungur ve Hatice Sungur'un tanıklıklarından ve İ.T.Ü. Mimarlık Fakültesi'nce hazırlanan analogik çalışmalardan yararlanılmıştır.

Yapının restorasyonu için gereken müdahale türlerinin belirlenmesinde temel ilke; yapının özgünlüğünü ve mimari değerini korumaktır. Yapıların zaman içinde dış etkenler ve ihmal gibi nedenlerle bozulmaları kaçınılmazdır. Restorasyon/koruma çalışmasında hedef, bir tarihi belge değeri olan yapının, estetik niteliklerinin de göz önüne alınmasıyla, en az müdahale yoluyla sağlamlaştırılması ve yaşatılmasıdır.

2.TARSUS

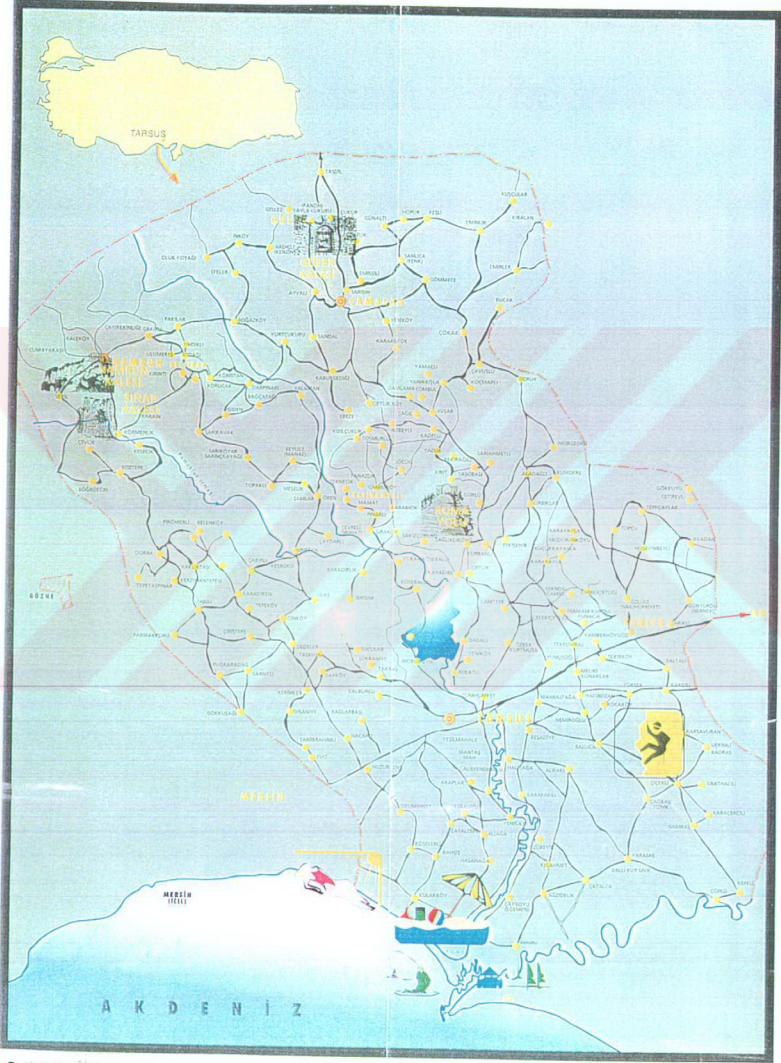
Türkiye'nin Akdeniz Bölgesi'nde, Mersin il merkezinin 27 km. doğusunda yer alan Tarsus, verimli topraklar ve önemli ticaret yolları üzerinde yer alması nedeni ile tarih öncesi çağlardan bu yana yerleşim merkezi olarak kullanılmıştır. Tarsus'un görkemli uygarlık tarihi, onun Anadolu'nun zengin kültür mozaïği içerisinde, efsanelerin düğümlendiği önemli bir kent olarak yer almasını sağlamıştır.

2.1. Coğrafi Konum

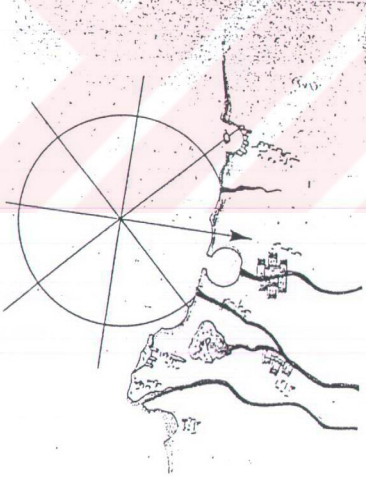
Tarsus, Mersin ilinin doğu ucunda, kendi adı ile anılan ve Tarsus çayının oluşturduğu ovada yer alır (Şekil 2.1). Şehir merkezi kıyı şeridinden 14-15 km. kadar içindedir. Antik çağ yazarlarından *Ksenophon'un* anlatımına göre; antik adı *Kidnos* olan Tarsus çayı, I. *Justinianus* tarafından yatağı değiştirilmeden önce şehrin içinden akarak, bir tür liman olarak kullanılan *Regma* gölünü geçiyor ve Akdeniz'e dökülüyordu (30). Piri Reis'in haritasında da görülen *Regma* gölü Tarsus'un deniz ile doğrudan bağlantısını sağlıyordu (Şekil 2.2). Şehrin, denizden belli bir uzaklıkta olması, ayrıca karadan, Toroslar ve Amanoslar ile çevrili konumu, dışarıdan gelebilecek tehlikelere karşı savunulmasını kolaylaştıran önemli jeopolitik etkenlerdi.

Tarsus, coğrafi yapısının sağladığı olanaklar dışında, Hint yarımadasını Avrupa'ya bağlayan büyük ticaret yolunun üzerinde bulunmakta idi (16). Yine bu ticaret yolunun Torosları aşığı noktada yer alan Gülek Boğazı, ya da eski adı ile *Kilikya Kapsı* Tarsus sınırları içinde kalmaktadır. Gülek Boğazı tarihte olduğu gibi bugün de önemini korumaktadır (2).

Akdeniz ikliminin hakim olduğu Tarsus, verimli Çukurova toprakları üzerinde yer almaktadır. Her türlü tarıma uygun olan bu topraklarda yılda birden fazla ürün alabilmek mümkündür (31). Türkiye'de sanayileşmenin başladığı ilk yörelerimizden olmasına rağmen, Tarsus'da sanayi büyük oranda tarıma dayalıdır (36). Tarsus ve civar topraklarının çok verimli olması geçmişte de şehre önem kazandıran nedenler arasındadır.

Şekil 2.1. Tarsus ve çevresini gösteren harita (Antik Sahaf)

Şekil 2.2. Piri Reis haritasında Tarsus ve çevresi (ZOROĞLU, L., 1995)

Şekil 2.3. "Baal Tarz" betimli Tarsus sikkesi (ZOROĞLU, L., 1995)

2.2. Sosyo-Ekonomik Yapı

Tarsus halkı geçimini tarım ve tarıma dayalı sanayi ve ticaretten sağlamaktadır. Dağlık kesimde yaşayanların bir bölümü orman işçiliğinden geçinmektedir. Tarsus aynı zamanda İçel ilinin en büyük sanayi merkezidir. Tarsus, sanayisi ile Osmanlı İmparatorluğunun son döneminden sonra hızla büyüyen birkaç merkezden biri olmuştur. Çukurova yöresinin ilk sanayi tesisi, 1887'de Tarsus'ta kurulan Mavromati ve Şürekası İplik Fabrikası'dır (4). Bugünkü anlamı Ticaret ve Sanayi Odası olan, "Ticaret Meclisi" de ilk olarak 1879'da Tarsus'ta kurulmuştur (30). Uzun yıllar farklı etnik grupların bir arada yaşadığı ilçede, 1885'de 39.862 Müslüman, 646 Rum-Ortodoks, 1210 Ermeni-Gregoryen yaşamakta idi (37). Cuinet'ye göre Tarsus kazasının 1890'lardaki nüfusu mevsimlere göre değişmekte ve yaz aylarında Tarsus'luların büyük çoğunluğu kuzeydeki yaylalara çıkmakta idi (37). Günümüzde de yerli ailelerin büyük çoğunluğu aynı geleneği sürdürmektedir.

Tarsus, yüksek tarım ve sanayi girdileri ile her zaman cazip bir merkez olmuştur ve uzun yıllar çevre illerden yoğun göç almıştır. Ancak günümüzde Güneydoğu Anadolu Kalkınma Projesi'nin (GAP) hayata geçirilmesi ile doğudan aldığı göç kısmen durmuştur (28). 30 Kasım 1997 yılının nüfus sayımına göre ilçe nüfusu 192.013'ü merkezde olmak üzere toplam 309.609'dur (28).

2.3. Tarihsel Gelişim

Kuruluşu ve isminin kökeni çok eski çağlara kadar uzanan Tarsus için söylenmiş çok sayıda kuruluş efsanesi ve söylence vardır. Kentin kuruluşu hakkında farklı bilgiler içeren bu anlatımlardan tarihi bir veri çıkarabilmek olanaksızdır (16).

Modern Tarsus'un güneydoğusundaki Gözlükule Höyüğü'nde 1935-1938 yılları arasında yapılan kazılar, yöredeki ilk yerleşimin Neolitik Çağ'a kadar uzandığını göstermiştir (3). Amerikalı arkeolog Hetty Goldman tarafından yürütülen araştırmalar sonucunda, eski Tarsus'un esas yerleşiminin Gözlükule ve çevresinde olduğu anlaşılmıştır (16).

Tarsus'un kuruluşu ile ilgili efsane ve söylencelerde kentin kuruluşunun bir tanrıya veya tanrısal bir kavrama borçlu olduğu özellikle vurgulanmaktadır (22). Bu anlatımlardan birinde, şehrin kurucusu, doğulu tanrı *Sandon* ile bir tutulan *Herakles*'tir. İ.Ö. 4. yüzyıla ait Tarsus sikkelerinin üzerinde *Herakles*'e ait figür resmedilmiştir (Şekil 2.3). Bir diğer efsaneye göre şehrin kurucusu *Perseus*'tur (22). Antik çağ yazarlarından *Strabon*'a göre şehir Argoslular tarafından kurulmuştur (38).

Abydemos ve *Beresos*'a göre ise Asur kralı *Sardanapal*, Tarsus'u Babil şehrini örnek alarak inşa etmiştir (2).

Bu kuruluş efsaneleri daha çok Helenistik ve Roma çağlarında toplanıp bir araya getirilmiştir (22). Kompozisyonların içeriğinde Anadolu kökenli motifler ağır basar. Yunan mitolojisine ait kavramların adı geçse de, bunlar daha eski Anadolu kökenli kuruluş öykülerinin Helenistik çağda yeniden yorumlanmasıdır (38). Ayrıca Tarsus isminin kökeni de Anadolu kaynaklıdır ve tarihçiler tarafından "Tartu" adlı bir Anadolu tanrısı ile ilişkilendirilmektedir (1). Gözlükule Höyüğü'nde yapılan kazılarda elde edilen bulgular ışığında, Tarsus'un İ.Ö. 2000 yılından sonraki tarihi daha da aydınlanır. Kazı sırasında ele geçen bir mühür baskısında (bulla), Kral *İşputahşu*'nun adı geçmektedir (38). Hititlerin başkenti *Hattuşaş*'da (Boğazköy) bulunan bir antlaşma tabletinde de Kral *İşputahşu*'nun *Kizuvatna* Kralı olduğundan bahsedilmektedir. Kazı sonuçlarından ve Hitit metinlerinden çıkan yoruma göre bu tarihlerde Tarsus civarında ve olasılıkla tüm Çukurova'da *Kizuvatna* Krallığı'nın hüküm sürdüğü anlaşılmaktadır (2).

İ.Ö. ikinci binyılın ikinci yarısında Hititler kenti tamamen ele geçirmişlerdir (38). Gözlükule kazıları sırasında elde edilen bulgular, Tarsus'un Hititler için önemli bir şehir olduğunu göstermektedir (3). Ancak Hititler ikinci bin yılın sonlarına doğru batıdan gelen akınların etkisi ile yıkılmıştır. Hititlerin egemenliğinden sonra *Kilikya* bölgesinde Kue Krallığı'nın hakimiyetindedir (2). Tarihleri hakkında fazla bilgi bulunmayan Kue Krallığı'nın, merkezi Silifke çevresinde Timur şehri olduğu ve Tarsus'un da Kue'ye başkentlik ettiği bilinmektedir (2). Kue Krallığı Asur Kralı üçüncü *Tiglatpalasor* ve halefi beşinci *Salmanasar* zamanlarında Asur eyaleti haline gelmiştir. İ.Ö. dördüncü yüzyılda, ikinci *Sargon* devrinde ise Kue doğrudan doğruya Asurlular tarafından idare edilmeye başlamıştır (8).

Asur Kralı *Sanherip*, (İ.Ö. 704-681) zamanına ait yıllıklarda, Tarsus'un yerinin değiştirilerek, Antik adı *Kydnos* olan Tarsus çayının iki yakasına yeniden kurulduğu anlatılır (37). Gözlükule kazıları sırasında elde edilen Asur tabletlerinin kronolojik tarihlendirilmesi en son İ.Ö. 636 yılına ait olduğuna göre bölgedeki Asur egemenliği Asur Devleti'nin yıkılışına kadar sürmüştür (30).

İ.Ö. beşinci yüzyıl başlarında bölge Pers işgali altındadır. Bu döneme ait sikkeler, Tarsus'ta Pers Krallığına bağlı yerli bir *Kilikya* Prensiğinin varlığını belgelemektedir (7). Bir ara Asurlulara bağlı olan ve Asur Devleti'nin yıkılması ile bağımsız kalan bu ilk yerli krallığın merkezi Tarsus'tur (38). Bu siyasi oluşum, Pers imparatoru

Artakserses'in Kilikya Krallığı'nı imparatorluğa bağlı bir satraplık haline getirmesine kadar devam etmiştir (2).

Büyük İskender'in İ.Ö. 333'te kenti ele geçirmesine kadar süren bu dönemde diğer *Kilikya* kentlerinde olduğu gibi satraplar, kendi adlarını taşıyan sikkeler bastırmışlardır (37). Tarsus, İskender'le birlikte Makedonyalıların *Kilikya*'daki merkezi haline gelmiştir (30). Hakkında fazla bilgi bulunmayan bu dönemde, İskender'in İran Hükümdarı ile yaptığı muharebe sırasında Tarsus'ta bulunduğu ve şehrin valiliğine komutanı *Balakiros'u* atadığı bilinmektedir (2).

İ.Ö.323'te İskender'in Babil'de ölmesinin ardından imparatorluk toprakları "diadok" adı verilen dört komutan arasında paylaşılmıştır (36). *Seleukos* hanedanının payına düşen Tarsus, İ.Ö. 246'da Mısırlılar tarafından zapt edilmiş ancak yeniden Selevkosların hakimiyetine geçmiştir (16). Gözlükule kazısının sonuçlarına göre Helenistik çağda kent, yüksek bir kültür ve sanat seviyesine ulaşmıştır. Kentin merkezinde, Cumhuriyet Alanı'ndaki kazılarda bulunan Antik Yol kentleşmenin gerektirdiği mimari uygulamaların başlatıldığına en önemli kanıtıdır (38). Helenistik Çağda, mimari ve sanat kollarındaki gelişmeler kentin sosyal yaşamını da etkilemiş ve Tarsus birçok ünlü filozofun da bir arada bulunduğu bir şehir konumuna gelmiştir (38).

Makedonya krallığının etkilerinin zayıflaması ile birlikte, Romalıların bölgeyi kontrolleri altına alma isteği başlamıştır. İ.Ö. 92 yılında Romalı general *Sulla*, kendisini Kilikya valisi ilan etmiştir. Ancak, Tarsus'un ve diğer bazı önemli Kilikya kentlerinin kendi sikkelerini bastırma yetkilerinin olması, bu kentlerin birçok bakımdan bağımsız olduklarını gösterir (38). İ.Ö. 66'da Kilikya Romalıların bir vilayeti olunca Tarsus da bu vilayetin merkezi olmuş ve şehir Romalılaşmaya başlamıştır (37). Roma yönetimi ile birlikte uzun bir barış dönemine giren Tarsus, bu dönemde önemli tarihi olaylara da sahne olmuştur (12).

Sezar, İ.Ö.47 yılında *Farnakes'e* karşı yaptığı askeri harekât sırasında Tarsus'ta bulunmuştur (25). *Sezar*'ın öldürülmesinden sonra bu kez *Markus Antonious* Tarsus'a gelmiş ve uzun süre burada kalmıştır. Mısır imparatoriçesi *Kleopatra*, *Markus Antonious* eşliğinde İ.S. 41 yılında Tarsus'a gelmiştir (34). Birinci Roma İmparatoru *Agustus* döneminde yaşayan ünlü tarihçi Strabon eserlerinde Tarsus'un, Kilikya'nın merkezi ve bilginler şehri olduğundan bahseder (30). Kent, Hristiyanlığın kurucularından Aziz Paulus'un doğduğu yer olarak da Hristiyanlık tarihi bakımından önemlidir (18). Yaklaşık üç yüzyıl süren Roma egemenliği sırasında "Kilikya'nın

metropolü" ünvanını da taşıyan Tarsus, tüm eyaletin idari ve siyasal merkezi olma özelliğini korumuştur (1).

Roma imparatorluğunun parçalanmasıyla (İ.S. 476) Doğu Roma (Bizans) İmparatorluğunun sınırları içinde kalan Tarsus, iç çekişmeler nedeni ile gerilemeye başlamıştır (29).

İ.S. üçüncü yüzyıldan sonra doğuda güçlenmeye başlayan Sasanilerle Bizanslıların mücadeleleri sırasında sık sık el değiştiren Tarsus, İslamiyet'in doğuşundan kısa bir süre sonra Gülek Boğazı'nın stratejik konumu nedeni ile Bizans-İslam, Ermeni-Bizans-İslam, Haçlı-İslam-Bizans savaşlarında ezilen şehirlerden biri olmuştur (1). Tarsus, zaman zaman kalkınmakla birlikte, deprem ve veba salgını gibi felaketlere de uğradı (18).

Tarsus doğuda güçlenmeye başlayan Sasanilerin Anadolu'da ilerleyişine kadar Bizans İmparatorluğu'nun hakimiyetinde kaldı. İmparatorluk ordusunun İ.S. 613 yılında Antakya yakınlarında yenilmesinin ardından hızla ilerleyen Sasaniler, Kilikya yolunu aşarak Tarsus Kalesi'ni aldılar (21). Ancak kısa bir süre sonra Bizanslılar büyük bir ordu hazırlayarak işgal edilen yerleri Sasanilerden geri almıştır (2).

637 yılından itibaren bölgeye sık sık Arap akınları düzenlenmiştir. Şam valisi Muaviye 642 yılında Tarsus'u kısa süreliğine ele geçirse de bölge 694 yılına kadar Bizans hakimiyetinde kalır (2). Bu tarihlerde Antakya ile Tarsus arasındaki tüm kalelerin boşaltılıp terk edildiğinden bahsedilmektedir (18). Tarsus İ.S. 775 yılına kadar Emeviler ve Bizanslılar arasında sık sık el değiştiren bir bölge konumundadır.

İ.S. 786'da Abbasi devletinin başına geçen Harun-ür Reşid bölgedeki çatışmaları önlemek ve Müslümanların egemenliğini güçlendirmek için Kilikya ve çevresi ile ilgili tedbirler almaya başladı (37). İ.S. 788 yılında bölgeyi ele geçiren Abbasiler, buraya Türkmen aşiretlerini yerleştirdi ve uç beylikleri oluşturdu (2).

Yapılan bu idari düzenlemenin hemen ardından Harun-ür Reşid, bölgede ve Tarsus'ta imar faaliyetlerine başladı. Kentin çevresine, üzerinde altı kapı bulunan çift sıra halinde surlar inşa edilerek etrafı geniş bir hendekle çevrildi ayrıca ilk cami de bu dönemde yapıldı (18).

Abbasilerin zayıflaması ile birlikte Türk kökenli Ahmed bin Tolun'un yönetimindeki Tolunoğulları, Çukurova'ya ve Tarsus'a hakim olsa da Abbasiler kısa zamanda bölgeyi yeniden ele geçirdi (2). Bu tarihlerde Hamadanoğullarından Seyfüddevle, Suriye ve kuzeyini ele geçirdi ve Abbasilerin elinde bulunan Tarsus üzerinden

Bizans'a akınlar düzenledi. Büyük başarılar elde eden Hamadanoğulları Tarsus'u 956 yılında aldı ancak bu dönem uzun sürmedi ve Bizanslıların Çukurova ve çevresinde yeniden hakimiyet kurma çabaları başladı (18). İmparator *Nikephoros*, uzun yıllar Arap hakimiyetinde kalmış olan bölgeyi 965'te ele geçirdi. Son derece güç ve yıpratıcı savaşlarla iki yıl boyunca açlığa mahkum edilen Tarsus, kuşatmanın merkezini oluşturuyordu (21). Şehrin ele geçirilmesinin ardından, camiler yıktırıldı ve şehir kapıları diğer savaş ganimetleri ile birlikte İstanbul'a gönderildi (2). Böylece Tarsus için uzun ve kesintisiz bir Hristiyan hakimiyeti devri başladı (18). Bu dönemde Selçukluların doğudan Anadolu içlerine başlattıkları saldırılardan kaçan Ermenilerin büyük bir bölümü de Bizanslılar tarafından *Kilikya* kalelerine yerleştirildi (38). Bizanslılar, ele geçirdikleri *Kilikya* bölgesini, *Selaya* valiliğine bağladı ve merkezi Tarsus'a taşıdı (21). Böylece Tarsus ve Kilikya bölgesi Anadolu Selçukluları devrine kadar Bizans hakimiyetinde kaldı (2).

1047'ye doğru İmparator Konstantinos Monomakhos; Arkruni hânedanından Ermeni *Apelgarib'i*, *Kilikya*'ya vali olarak gönderdi (19). 11. Yüzyılın ortalarına doğru Selçuklular Afganistan'dan, Bizans sınırına kadar uzanan Batı Asya'yı egemenlikleri altına almışlar ve Anadolu'ya akınlar düzenlemeye başlamışlardı (12). Bizans üzerindeki İslam tehdidini sona erdirmek amacı ile hareket eden Romanos Diogenes komutasındaki Bizans ordusu ile, Mısır'ı fethetmek üzere 1070 yılı ortalarında Anadolu'ya giren Sultan Alparslan komutasındaki Selçuklu ordusu arasında, 19 Ağustos 1071'de yapılan Malazgirt Savaşı'nda, Bizans imparatoru kendisi de esir düşerek yenildi (11). Yapılan barış antlaşmasından sonra Tarsus'a gelen Romanos Diogenes öldürüldü ve yerine seçilen İmparator Mikhail VII Dukas (1071-1078), antlaşma şartlarını tanımadı (21).

Selçuklular Malazgirt zaferinden sonra, bir program dahilinde Anadolu'nun fethine başlamıştı. Yine bu devrede Bizans eski generali Ermeni Philateros'un desteği ile Çukurova'dan Güneydoğu Anadolu bölgesine uzanan bir Ermeni Prensiği kurulmuştu (24). Oldukça zalim bir yönetici olarak bilinen Philateros makamından Türk asıllı olması muhtemel İsmail isimli birini yerinde bırakarak ayrıldığında, askerler, halk ve İsmail tarafından hapisten kurtarılan Philateros'un oğlu Barsama, İznik'te bulunan Kutalmışoğlu Süleyman Bey'den destek istedi. Harekete geçen Kutalmışoğlu Süleyman Bey Tarsus'u da alarak Adana, Misis ve Anabarza'yı ele geçirdi ve 1084'den beri süregelen Bizans hakimiyetine son verdi (11). 1080 yılında Süleyman, Kilikya'dan Marmara'ya kadar bütün Anadolu'ya hâkim olmuş bulunuyordu. Ermeni derebeyleri Türklere vergi vererek burada yaşamaya devam etti (24).

Anadolu'yu Türklerden temizleyerek Bizans'a geri vermek, kutsal toprakları yeniden Hristiyanlık alemine kazandırmak, Hristiyan hacıların ve seyyahların Kudüs'e gidişlerindeki Selçuklu engelini kaldırmak ve Türklerin kontrolü altına girmiş olan ticaret yollarında tekrar eski Hristiyan hakimiyetini sağlamak gibi amaçlar güden Papa Urbanus II'nin yaptığı çağrı ile büyük bir haçlı ordusu hazırlanarak 1096 yazında Anadolu'ya yollandı (21). 1097 yılının Eylül ayında Tarsus ve çevresine gelen Haçlı kuvvetlerine, Ermenilerin büyük yardımları olmuştur (12). Haçlılar bu yardımların karşılığında Ermeni senyörü Konstantin'e "baron" ünvanı vermişler ve dağlık Kilikya'yı Ermenilere bırakmışlardır (19). Ermeni derebeyliği, yürüttüğü başarılı politikalarla kısa zamanda güçlenmiş ve Bizans Devleti ile Antakya Haçlı Kontluğu arasında bir tampon bölge oluşturmuştur (18). Bu devrede bölgede güçlenmeye başlayan Danişmendliler'le yapılan savaşlarda Türkmen boylarının zaman zaman başarı elde etmesi Bizans İmparatoru II. İoannes'i rahatsız etmiş ve güçlü bir ordu ile Kilikya'ya yürüyerek Tarsus, Adana ve Mamistra'yı ard arda düşürmüş, bölgedeki Ermeni egemenliğine son vermiştir (2). Kilikya Ermeni Kralı I. Levon ve ailesi İstanbul'a götürülmüş ve bölgeye Macar Kralı Kolomon'un torunu vali olarak atanmıştır (18). Ancak I. Levon'un oğlu Theros, Kilikya'ya gelerek Ermeni Krallığı'nı yeniden kurmuştur (12). Bizanslılar bölgeye birkaç sefer düzenlemişse de yapılan antlaşma ile Ermeni Krallığı'nı tanımışlardır (2). Kilikya Ermeni Krallığı, 1243 Moğol istilasına kadar bazen Bizans'a bazen Selçuklular'a tâbi olmuş, hiçbir zaman tam bağımsız yaşamamıştır (24). Anadolu Selçuklu Sultanı II. Gıyaseddin Keyhüsrev'in Köseadağ'da yenilmesinin ardından bölgede Moğollar hüküm sürmüştür. Tarsus'da Memlûklerin fethine kadar, Moğolların tabiiyetine girmiş olan Kilikya Ermeni Krallığı'nın idaresi devam etmiştir (2). Moğolların bölgedeki gücünün zayıflaması üzerine, henüz 1266'da bir süre için Kilikya Ermeni Krallığı'nın topraklarını işgal eden Memlûkler, adım adım Çukurova'yı fethederek 1360'da Tarsus'u almış, Ermeni Devleti'ne son vermişlerdir (24). Ermeniler 1366 yılından sonra Adana ve Tarsus'a sığınmak suretiyle egemenliklerini korumaya çalışmışlarsa da, Çukurova'da yerleşmiş bulunan Memlûklere tâbi Ramazanoğulları tarafından, 1375'de bölgedeki hakimiyetleri tamamen sona erdirilmiştir (18).

15. yüzyılın ilk yarısına kadar Adana ovası Ramazanoğulları tarafından idare edilmekle birlikte bunlar Memlûk sultanlarına bağlıydı (37). Bu devrede de Tarsus şehrinin önemi devam etmiş, bölgeye Türkmenlerin yerleşmeye başlaması ile ticari hayat da canlanmaya başlamıştır (2). Türkmenlerin yerleşimini hızlandırmak için çeşitli müessese ve vakıflar kurulmuştur. Tarsus'da KızılMurad Mahallesi'nde kurulan Abdullah Mencek Zaviyesi Vakfı'nın şartnamesinde; zaviyenin Büyük Türkistan'ın ticaret odası gibi çalıştığı, eski İpek Yolu'nun Tarsus Limanı'ndaki

ayağının ihracat kapısı olduğu, gelen kervanların zorluk çekmeden, hemşehrilerinin yardımı ile mallarını daha kolay sattıkları belirtilmektedir (6).

15. yüzyılın ikinci yarısı, Ramazanoğulları ve ona bağlı Türkmenlerin Çukurova'yı Memlûk hakimiyetinden kurtarma çabaları ile geçmiştir. Sözü edilen devrede, Tarsus Torosların ötesinde güçlenmeye başlayan Karamanoğulları ile Ramazanoğulları ve Memlûklar arasına sürekli el değiştiren bir bölge konumundadır (18). 1480-1510 yılları arasında Adana Beyliği'ni yürütmüş olan Ramazanoğullarından Halil Bey, o dönemde sınırları Çukurova'ya dayanan Osmanlı devleti ile iyi ilişkiler içinde idi (26). Halil Bey'den sonra yerine geçen oğlu Mahmut Bey de Osmanlılarla kurulan dostluk siyasetini sürdürmüş ve Yavuz Sultan Selim'in Memlûk Sultanlığı'na son verdiği Mercidabık Savaşı'nda Osmanlılar sathında savaşarak şehit olmuştur (2). Osmanlı Devleti fetihten sonra bu destek ve hizmetlerin karşılığı olarak Çukurova Bölgesi'nin idaresini Ramazanoğulları soyundan gelenlere bırakmıştır (37).

Memlûk idaresinde Haleb eyaletine bağlı bir sancak olarak yönetilen Tarsus, fetihten sonra da idarî durumunu korumuştur. (18). Katib Çelebi, 1571'de Kıbrıs'ın Osmanlılarca alınışının ardından Tarsus, İçel, Alaiye ve Sis'in Kıbrıs Beylerbeyliği'ne bağlandığından bahseder (20). Ramazanoğullarından Pir Mensur Bey'in beylikten çekilmesi üzerine Adana eyalet olmuş (1608), Tarsus ve İçel de yeni kurulan Adana eyaletine bağlanmıştır (26).

1798 yılında Napolyon Bonapart kumandasındaki Fransız ordusunun Mısır'ı işgal etmesi üzerine Osmanlı hükümeti bölgeye bir ordu göndermiştir. Orduya kumandanlık eden Kavalalı Mehmet Ali Paşa burada Memlûkların üzerinde tam bir hakimiyet kurarak idareyi eline almış ve yürüttüğü başarılı politikalarla, kısa bir süre içinde bölgedeki nüfuzunu arttırmıştır (18). Osmanlı hükümeti ile rekabete giren Kavalalı Mehmet Ali Paşa, ulemanın fetvası ile "asi" ilan edilmiş ve isyanı bastırmak üzere İstanbul'dan bir ordu gönderilmiştir (2). Mısır ordusunun kumandanlığını üstlenen Kavalalı Mehmet Ali Paşa'nın oğlu İbrahim Paşa, gönderilen Osmanlı ordusunu Şam yakınlarında yenmiş ve ardından Çukurova Bölgesini ele geçirmiştir (35). Adana , Tarsus ve İçel bölgesini yaklaşık sekiz yıl bağımsız bir eyalet olarak yöneten İbrahim Paşa, bu süre içinde ekonominin ve tarımın gelişmesine yönelik çalışmalar başlatmıştır (37). Fransız subay ve teknisyenlerin de yardımı ile modern bir ordu ve donanma kurmuş, tahsil için Fransa'ya öğrenciler de göndermiştir (35). 1821 yılında kurulan ünlü Bulak Matbaası'nda 150'ye yakın Türkçe eser basılmış ayrıca Vekâyi-i Misriyye adlı Türkçe-Arapça bir gazete çıkartılmıştır (35). 1840'da

Tarsus tekrar Osmanlı yönetimine geçip Adana vilayetine bağlanmış; 1888'de Mersin sancak merkezi haline getirilmiştir (10).

I. Dünya Savaşı'nın ardından Osmanlı devletinin yenilmesi ile Adana ovasının bütün şehirleri gibi Tarsus da 1918'de Fransız işgali altına girmiştir. Bölge halkı ve o bölgeye gönderilen Türk komutanların işbirliği ile oluşturulan karşı güç sonrası Fransız kuvvetleri ateşkes isteğinde bulunmuş; T.B.M.M. hükûmeti ile Fransa Cumhuriyeti arasında 20 Ekim 1921'de imzalanan Ankara antlaşmasından sonra 27 Aralık 1921'de Tarsus işgalden kurtulmuştur (8). Milli mücadele yıllarının ardından 1924'de Mersin iline bağlanan Tarsus, günümüzde de Çukurova'nın önemli bir ticaret ve sanayi merkezi olma özelliğini korumaktadır.

2.3.1. Kent surları ve Kleopatra Kapısı (Şekil A.1.1)

Doğu ile batı, kuzey ile güney arasındaki önemli geçiş yolu üzerinde konumlanan Tarsus, erken devirlerden itibaren kenti çevreleyen surlarla savunulmaktaydı (22). Evliya Çelebi, 1607 yılında ziyaret ettiği Tarsus'ta iki perdahlı ve hendekli surlar ve bir iç kaleden bahsetmekte ayrıca şehre açılan üç kapı bulunduğunu aktarmaktadır (1). Surların, kenti Abbasiler döneminde de çevrelediği bilinmektedir (18). Bu erken Ortaçağ surlarının Bizanslılar, Selçuklular, Ermeniler ve Memlûkler tarafından onarım ve bakım gördüğü Evliya Çelebi'nin sözünü ettiği değişik dildeki yazıtlardan anlaşılmaktadır. Günümüzde yok olan savunma amaçlı bu mimari yapıların tamamının Mısırlı İbrahim Paşa tarafından 1835 yılında yıktırıldığı rivayet edilse de, Afif Erzen bu işlemin sadece iç kaleye ilişkin olabileceğini ileri sürmektedir (1). Kleopatra'nın adı ile anılan kentin batı kapısı günümüzde, surlardan geriye kalan tek maddi varlıktır. "Kancık Kapı" olarak da bilinen kemerli yapı 8.50 m. yükseklikte ve 5.55 m. genişliktedir. Surların ne denli kalın olduğunu, taş döşemeli zeminden 6 m. yükseklikte olan yarım daire kemerin 6.70 m. olan derinliği anlatmaktadır. Kemerin kent dışına bakan yüzünde heykel nişi bulunmaktadır (Şekil A.1.2). Günümüzde kapı ve çevresi birinci dereceden arkeolojik sit alanı olup, yapı 1994 yılında onarım geçirmiştir. Bu onarım sırasında yapının doğu ve batı cephesi hemen hemen tümüyle yeni kireç taşı bloklarla kaplanmıştır.

2.3.2. Kolej Binası-Stickler Hall (Şekil A.1.3)

1910 yılında inşa edilen Kolej ana binası Gözlükule'nin kuzey eteklerinde bulunmaktadır. İnşa edildiği yıllarda 21 metreye ulaşan yüksekliği ile kentin en yüksek yapısı olan bu taş bina, her yüzünde üçgen alınlık oluşturan yüksek çatısıyla dikkat çeker (Şekil A.1.4). Demir giriş ve ahşap hatıllarla sağlamlaştırılmış olan yapı,

zeminde 21.00x18.00 m. ölçülerine sahiptir. Çatı katıyla birlikte beş katlı olan binanın ilk katına güney cephesindeki merdivenlerle çıkılmaktadır. Günümüzde PAR İnş. San. ve Tic. Ltd. Şti tarafından onarılan binanın zemin katında bulunan şapel, kütüphane olarak yeniden düzenlenmektedir. Kolejin doğusunda yer alan Sadık Paşa Konağı, konuk evi işlevini üstlenmiştir (Şekil A.1.5).

2.3.3. St. Paulus Kilisesi (Şekil A.1.6)

Gözlükule'nin yaklaşık 400 m. kadar kuzeydoğusunda bulunan kilisenin bahçesine, batı yönünde yer alan oldukça süslü bir kapıdan girilmektedir (Şekil A.1.7). Kesme taşlarla inşa edilen yapı 460 metre karelik bir alanı kaplar. Uzun cephelerinde kör kemerler bulunan yapı kesme taşlarla inşa edilmiştir. Batı cephesinde, araları sivri kemerlerle geçilmiş dört sütunun taşıdığı üç açıklıklı, çapraz tonozlu bir portiko mevcuttur. Batıdaki ana kapıdan girilen (Şekil A.1.8) yapı üç nefli bazilikal plan şemasına sahiptir. Orta nefin her iki yanında yer alan granit sütunların üzeri krem-beyaz renkte bir sıva ile kaplı ve mermer breşi imitasyonludur. Korint sütun başlıkları kenger yaprakları ile süslüdür. 12.60 m. genişliğinde olan orta sahinin ve 3.35 m. genişliğinde olan yan sahinin üzeri tonozludur. Orta nefin tavanında freskler bulunmaktadır. Orta nefin doğu ucunda yarım daire apsis ile bunun her iki yanında hemen hemen bir dairenin çeyreği biçiminde şapeller bulunmaktadır. Apsisin önü, bir ana kapı ve iki yanda ikişer pencereden oluşan bir mermer paravan ile kapatılmıştır. Yapı girişinin üstünde iki sütun tarafından taşınan ahşap bir asma kat bulunmaktadır. Bu bölüme dışardan, yapının güneybatı köşesinde bulunan taş merdivenlerle ulaşılmaktadır (Şekil A.1.9). Yapı kırma çatı ile örtülüdür. Apsis ve şapellerin üzeri ise yarım kubbeyle örtülüdür ve dışta alaturka kiremitle kaplanmıştır. Yapının kuzeybatı köşesinde bir çan kulesi mevcuttur (Şekil A.1.10).

2.3.4. Ulu Camii (Şekil A.1.11,12)

Tarsus Ulu Camii'nin bir eski çağ tapınağı üzerine inşa edilen ve daha sonra, 1266 yılında, Memlûklular'ın Tarsus'u ele geçirdikleri sırada yanan bir kilisenin yıkıntıları üzerine yapılmış olduğu sanılmaktadır (3). Bulunduğu semte adını veren caminin, çeşitli bölümlerinde görülen devşirme malzeme ve diğer Eskiçağ ve Ortaçağ kalıntıları, daha önceki dönemlerde cami ve çevresinde başka yapı grupları bulunduğunun kanıtıdır. Kuzeye bakan ana kapı (Şekil A.1.13) ve mihrap nişindeki (Şekil A.1.14) yazıta göre, Ulu Cami 1579 yılında Ramazanoğlu beyi Piri Paşa'nın oğlu İbrahim bey tarafından yaptırılmıştır (5). Caminin batısındaki avluda bulunan minarenin Arapça kitabesinde 1363 yılında, Memlûk Sultanı adına, Şembeki Aksungur tarafından yapıldığı okunmaktadır (12) (Şekil A.1.15). Dolayısı ile bu

minare belki de Memlûklular zamanında Ulu Cami'nin yerinde var olan bir dini yapının varlığına işaret etmektedir. Yapının kuzeydoğu köşesinde bulunan asıl minaresi ise yıkılmış ve bunun kâidesi üzerine 1895 yılında bir saat kulesi yapılmıştır (12) (Şekil A.1.16). Cami siyah ve beyaz mermer bloklar ve kireç taşı ile inşa edilmiştir (3). Kuzeydeki anıtsal kapı, avluya bakan eyvan biçimindedir ve üzeri kubbe ile örtülmüştür. Geniş iç avluda 14 mermer sütunla oluşturulan bir revak bulunmaktadır. Giriş eyvanının üzeri, revak kubbelerinden daha yüksek bir kubbe ile örtülmüştür. Taş kaplı avlunun ortasında bulunan şadırvanın kitabesinde yapının 1905 yılında onartıldığı yazılıdır (38) (Şekil A.1.17). İç avludan üç kapı ile girilen cami dikdörtgen planlıdır. İç mekan, dördü kısa yan duvarlara bitişik duran on iki adet ayak ve on devşirme sütunla doğu-batı doğrultusunda üç sahına ayrılmıştır. Sütunların üzerinde Geç Antik ve Bizans çağlarına ait devşirme başlıklar mevcuttur. Sütunlar ve ayaklar arasında sivri kemerler bulunmaktadır. Kuzey duvarında yer alan müezzin mahfili, mermer sütunlar üzerinde yükselmektedir (Şekil A.1.18). Yapı, kuzey ve güney duvarına açılmış pencerelerle aydınlanmaktadır. Üst örtü kırma çatıdır. Caminin doğusuna bitişik dış avluda Şit ve Lokman peygamberlerin, Abbasi halifesi Ma'mun'un gömülü olduğu türbe bulunmaktadır. Mes'udi'ye göre halife Mam'un, Tarsus'a birkaç kilometre uzaklıktaki Tiyana adlı bir yerde askeri üst kurduğu sırada şiddetli bir humma sonucu, 833 yılı Ağustos ayında ölmüş ve cenazesi Tarsus'a getirilmiştir (32).

2.3.5. Kırkkaşık Bedesteni (Şekil A.1.19)

Bedestenin ne zaman yapılmış olduğu konusunda tam bir bilgiye sahip olunmamakla birlikte; Ulu Cami'nin inşa edildiği yıllarda hamam, türbeler ve diğer yapılarla birlikte yapılmış olduğu sanılmaktadır (12). Yapının mimarisi Beylikler–Erken Osmanlı dönemi özelliklerini yansıtmaktadır. Doğu-batı doğrultusunda, uzanan bedesten, dikdörtgen planlıdır. Doğu yönünden geniş tek kemerli ve batıdan yan yana kemerli iki kapı ile girilir (Şekil A.1.20,21). Orta aksın üzeri sivri kemerlerin taşıdığı tek sıra halinde beş kubbe tarafından kapatılmıştır. Batıdaki son kubbe sekiz dilimlidir (Şekil A.1.22). Orta aksın iki yanında, üzeri tonozla örtülmüş olan dükkanlar yer alır. Bedestenin ikinci katına, batı kapısının her iki yanında bulunan merdivenlerle ulaşılır (Şekil A.1.23)

2.3.6. Yeni Hamam (Şekil A.1.24)

Ulu Camii'nin kuzeydoğusunda yer alan hamamın giriş kapısının üzerindeki yazıtta 1786 yılında yaptırıldığı belirtilmekte ise de Ramazanoğulları döneminde yapıldığı sanılmaktadır (12) (Şekil A.1.25). Hamamın döşemesi, günümüzdeki yol

seviyesinden yaklaşık 1.60 m. daha aşağıdadır. Yeni hamam, klasik Türk hamamlarının plan özelliklerini taşır. Soyunma yeri, ılıklik ve sıcaklık bölümlerinin üstü kubbe ile örtülüdür. Sekizgen planlı sıcaklık kısmında, ortada yine sekizgen planlı bir göbek taşı (Şekil A.1.26), kenarlarda dört eyvan ve bunların arasında üzeri kubbeli halvet odaları yer alır. Külhan ise yapının kuzeyindedir.

2.3.7. Kubad Paşa Medresesi (Şekil A.1.27)

Medrese 1550'li yıllarda, Ramazanoğlu beyi Kubad Paşa tarafından yaptırılmıştır (37). Kent merkezinde yer alan medrese kentin günümüze ulaşan en eski yapılarından biridir. Son onarımı 1970 yılında tamamlanan yapı, müze binası olarak kullanılmakta iken 1999 yılında boşaltılmıştır. Batı yönündeki anıtsal kapıdan (Şekil A.1.28), zemini kireç taşı levhalarla kaplanmış olan geniş bir avluya inilir. Girişin avluya bakan yüzü bir eyvan biçimindedir ve üzeri kubbe ile örtülüdür. Kapının her iki yanında birer oda yer alır. Diğer odalar yanlarda sıralanmaktadır. Her odada bir ocak bulunmaktadır. Ocakların çatıdan yükselen sivri külahlarla bitirilmiş bacaları vardır. Odalar beşik tonozla örtülüdür. Çatı teras dam biçimindedir (Şekil A.1.29).

2.3.8. Makam Cami (Şekil A.1.30)

Danyal Peygamberin buraya gömülmüş olması inancından adını alan Makam Cami Kubad Paşa Medresesi'nin kuzeybatısında yer alır (Şekil A.1.31). Caminin girişi doğudadır. Girişte yer alan yazıtta, caminin 1857 yılında inşa edildiği belirtilmektedir (38). Yapının kuzeyinde üzeri yakın zamanda kapatılmış olan son cemaat yeri mevcuttur (Şekil A.1.32). Asıl yapı dar eksende üç bölüme ayrılmıştır. Mihrap nişinin bulunduğu ortadaki bölümün üzeri kubbe ile örtülüdür. Diğer iki bölümün çatı örtüsü ise beşik tonozdur. Danyal Peygamberin sandukası, doğuda camekânlı bölmede yer almaktadır. (Şekil A.1.33) Güneybatı köşesinde yer alan minaresi ise 1867 yılında Arnavut Salih Ağa tarafından yaptırılmıştır (3) (Şekil A.1.34).

2.3.9. Eski Cami-Kilise Cami (Şekil A.1.35,36)

Makam Camisi'nin 100 m. kadar kuzeydoğusunda yer alan yapı düzgün kesme taşlarla yapılmıştır. Güneybatı köşesindeki minarenin bir yazıtının olmayışı ve diğer mimari özellikleri, yapının Ortaçağda inşa edilmiş olduğunu göstermektedir (38). Yapının ne zaman camiye dönüştürüldüğüne dair de bir kayıt bulunmamaktadır. Güney duvarında, yapının kilise olduğu dönemde kullanıldığı sanılan kapıya ait iz mevcuttur (Şekil A.1.37). Batı yönündeki kapıdan girilen caminin, kuzey duvarında

da bir kapısı vardır. İç mekân, kalın gövdeli altı sütunla üç nefe ayrılmıştır. Sütun araları kemerlidir. Orta sahının tonozlu örtüsünde sekizgen bir ışıklık yer almaktadır. Apsisin her iki yanında yer alan odalara açılan kapıların lentolarında, Ermenice yazıtlar vardır (Şekil A.1.38). Kadınlar mahfili olarak kullanılan asma kata cami içinden ahşap merdivenlerle çıkılır (Şekil A.1.39). Kıрма çatının güneybatı köşesindeki uç bölüm kaldırılmış, burada bir platform oluşturularak, sonradan inşa edilen minareye çıkış verilmiştir (Şekil A.1.40).

2.3.10. Roma Hamamı-Altından Geçme (Şekil A.1.41)

“Altından Geçme” olarak da adlandırılan hamam kalıntısı Tarsus'ta Roma İmparatorluk çağının görkemini yansıtan birkaç yapıdan biridir (38). Doğudaki bölümde, yapının üst örtüsünün kubbe olduğunu gösteren izler vardır (Şekil A.1.42). Sıcaklıkla ilgili bölümlerden birisine ait olduğu sanılan kalıntılar yapının ne denli büyük olduğunu ortaya koymaktadır. Roma Hamamı'nın İ.S. 2. veya 3.yüzyılda inşa edilmiş olduğu ileri sürülmektedir (38).

2.3.11. Şahmeran Hamamı (Şekil A.1.43)

Tipik Türk hamamı özellikleri taşıyan hamamın, daha önce aynı yerde kurulu bir Roma hamamının temelleri üzerinde yükseldiği düşünülmektedir (38). Söz konusu Roma hamamı “Altından Geçme” adı ile anılmaktadır. Şahmeran hamamı soyunma yeri, ılıkılık, sıcaklık ve külhân bölümlerinden oluşmaktadır. Soyunma mekânının üzeri günümüzde kıрма çatı ile örtülüdür. Daha önceki dönemlerde bu bölümün üzerinin düz dam olduğu bilinmektedir (38). Soyunma mekânından, üzeri kubbe ile örtülü ılıkılık ve devamındaki sıcaklığa geçilir. Hamamın külhânı kuzeydedir. (Şekil A.1.44). Hamamın yapım tarihi kesin olarak bilinmemektedir. Yapıya adını veren Şahmeran, Tarsus ve çevresinde anlatılan söylencelerden en önemlisi ve belki de en uzun ömürlüsüdür. Efsanenin çeşitli anlatımlarında, Şahmeran'ın Eski Hamam'da öldürüldüğünden bahsedilir. Özellikle Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da Şahmeran'ı tasvir eden resimlerin, evlere ve dükkanlara bereket getirmesi inancı ile asılmasına sık rastlanır (Şekil A.1.45)

2.3.12. St. Paulus Kuyusu (Şekil A.1.46)

Hristiyanlığın kurucularından Aziz St. Paul, milattan sonraki ilk yıllarda Tarsus'ta doğmuştur. Kızılmurat Mahallesi'nde, Cumhuriyet Alanı'nın yaklaşık 300 m. kadar kuzeyinde, öteden beri St. Paulus'un evinin yeri olarak kabul edilen bir avluda bulunan kuyu, “St. Paulus Kuyusu” olarak bilinmektedir. Ancak burasının, Paulus'un

veya ailesinin yeri olduğu konusunda kesin bir veri bulunmamıştır. St. Paulus'un Hristiyanlık dünyası için önemine bağlı olarak bu kuyu çok eskiden beri kutsal sayılmaktadır. Kuyunun çapı 1.15 metredir. Kesme taşlarla örülü kuyunun derinliği 38 metredir.

2.3.13. Antik Yol (Şekil A.1.47).

Tarsus Cumhuriyet Alanı'nda 1993 yılında bir yeraltı otopark projesinin uygulanması sırasında kentin batısından merkeze doğru uzanan sütunlu bir cadde açığa çıkmıştır. Roma devrinden kalma antik cadde iki yanda bulunan kanalizasyon sistemine akış verecek şekilde dışbükey olarak düzenlenmiştir. Antik Yol'un her iki kıyısında yağmur kanalları yer almaktadır. Bu kanalların dışında, cadde zemininin ortalama 2.20 m. altından geçen 0.70 m. genişlikteki ara bir kanal da kentin güneyine yönelmektedir. "Antik Yol" ve altındaki drenaj kanalı, dönemin ileri teknolojisi hakkında fikir verir. Kazı çalışmaları halen devam etmektedir. 1993 yılında başlayan kazı çalışmaları sırasında caddenin yanı sıra caddenin çevresindeki çeşitli çağlara ait yapı kalıntıları da açığa çıkarılmıştır. Caddenin genişliği yedi metre ve kaplama taşları siyah bazalttır. Bu taşların genişliği yer yer iki metreye ulaşır.

2.4. Tarsus evleri

2.4.1. Kent dokusu

Tarsus, geçmişte kara ve deniz ulaşımını denetleyen coğrafi konumu nedeni ile uzun yıllar önemini korumuştur. Ancak Berdan Nehri'nin taşıdığı alüvyonlar nedeni ile kentin denizle bağlantısı kesilmiş ve Tarsus liman kenti olma özelliğini yitirmiştir (18). Osmanlı egemenliğine girinceye kadar sürekli yağma ve istilalar altında kalan Tarsus, zamanla küçük bir kasaba görüntüsü almıştır (37). 1571'den sonra yeniden güçlenmeye başlayan kent, özellikle pamuk tarımıyla birlikte sanayi ile tanışır (31). 1921'de Fransız işgaline uğrayan kent, cumhuriyet döneminde de gelişimini sürdürmüş, güçlü bir sanayi merkezi olarak ülke ekonomisindeki yerini almıştır.

Tarsus, Toros dağlarının eteklerinde, Berdan Nehri'nin oluşturduğu ovanın ortasında kurulmuştur (3). Kuzey sırtları hafif bir meyille yükselmektedir ancak bu kesimde yoğun iskân alanları yoktur (18). Eski kent dokusu yerleşimin merkezinde yer almakta ve çevreye gidildikçe modern yerleşim alanlarıyla karşılaşmaktadır.

Kentin eski dokusu içinde yapımı XIV. yüzyıla kadar uzanan kilise, cami, mescit, türbe, bedesten ve hamam gibi yapılar vardır. XVII. yüzyılda kenti ziyaret eden

Evliya Çelebi, ilçe hakkında " ...Eski Cami ise kiliseden bozmadır. Kapısı üzerindeki Süryanice kitabeden Hz. Peygamber'den 300 yıl önce yapıldığı anlaşılmaktadır. Bu iki camiden gayrıları mescitlerdir. Tarsus'da ayrıca 6 medrese, 7 sıbyan mektebi, 2 hamam, 2 han ve 317 dükkan vardır. İbrahim Halife Cami'ne bitişik 80 dükkanlık kargir bina şehrin bedestenidir. Tüm sokakları kaldırımsızdır. Çünkü temiz kumluk yollar olduğundan asla çamur olmaz... Bu şehrin suyu ve havası ağır olduğundan bahardan sonra şehirde bir tek kişi kalmayıp Balkar yaylasına çıkarlar...Bu şehir halkı tümüyle Türkmen'dir, yer yer Türk olmayan unsurlar ve Arap fellahları bulunur..." demektedir (18). XIX. yüzyılın ortalarına doğru Tarsus' a gelen Charles Texier'e göre, bölge bulunduğu coğrafi konumdan ötürü önemli bir ticaret merkezidir (12). Adana Vilayeti Sâl-nâmesi'nde (H. 1293), Tarsus'ta 7 cami, 110 mescit, 36 medrese, 5 tekke, 8 kilise, Amerikan misyonerlerine ait bir mektep, 1297 dükkan, 2 debbağhane, 2 hamam, 18 han, 9 pamuk (çırçır) ve iplik imalathanesi bulunduğu kaydedilmiştir (2).

Tarsus eski kent dokusu bir dini yapının çevresinde düzenlenmiş mahallelerden oluşmaktadır. Osmanlı kenti, hiçbir dönemde tek tek evlerin zaman içindeki yoğunlaşmasıyla kurulmamıştır. Köylerden ve başka merkezlerden gelen göçmenler, etnik kökenlerine veya aynı toplumsal, dini ve mesleki gruplardan olmalarına göre bir araya geliyor ve yeni mahalleler kuruyorlar; mahalleler arasındaki boşluklar da sonraki göç dalgaları ile dolduruluyordu (9).

Tarsus'un 1516'da yapılan ilk tahririne göre kentte 25 mahalle bulunmakta idi ve bunlardan ikisi Arap ve Ermenilerce meskûndü (2). İlerleyen yıllarda ve Cumhuriyetten sonra, mahallelerin birleştirilmesi, yeni iskânlar, göç, tahribat ve benzeri sebeplerle mahallelerin isim ve sayılarında değişiklikler yapılmıştır. Günümüzde Tarsus'un 44 mahallesi mevcut olup, bunlardan Sofular, Debbağhâne (Tabakhâne), ve Cami-i Nur mahalleleri Osmanlının fethinden itibaren; Cami-i Atik, Cami-i Nur, Çataklı, Eski Ömerli, İnce Ark, Kızılmurad, Küçük Minare, Müftü, Sakızlı, Şahin, Tekke, Yeni Ömerli, Zorbozok mahalleleri de 19. yüzyıldan günümüze kadar isimlerini korumuşlardır (2). Şehrin batı kısmında yer alan Ermeni Mahallesi Tarsus'da tek gayr-i müslim mahallesidir ve 1519 tarihli tahrir defterine göre 13 hâne vergi nüfusu vardır (2).

Günümüzde 1. derece sit alanı olarak kısmen koruma altına alınan eski doku, güneyde İsmet Paşa Bulvarı ile kesişen Mersin-Adana Caddesi, doğuda Ali Menteşoğlu Caddesi, kuzeyde 25. ve 30. sokaklar, batıda İtfaiye Caddesi ile çevrelenmektedir (Şekil 1.1).

Eski kent dokusunun girift örgüsü içindeki sokaklar dar ve kıvrımlıdır. Evler sokaklardan, yüksek avlu duvarları ve yine sağır ve yüksek tutulmuş zemin ve ara kat beden duvarları ile ayrılmıştır. Hemen her evde bulunan avluda yetiştirilen ağaçlar kent peyzajının yeşilini oluşturur. Mahremiyet sağlama kaygısı ile yüksek tutulmuş avlu duvarları, evlerin hayatlı cephelerini yoldan tamamen ayırmaktadır. Üst katların sokağa taşan çıkmaları ve özenli işçilik sergileyen konsollar, etkili ve canlı bir perspektif sunar. Taşlığa açılan görkemli kapılarla, genellikle avlu duvarına eklenmiş çeşmeler sokağa dinamizm kazandıran öğelerdir. Çıkmaz sokaklar da dokunun temel bileşenlerindedir. Kent dokusu içinde, ortasında bir çeşmenin yer aldığı ve 31., 41. ve 42. sokakların kesiştiği alan ile St. Paul Kuyusu'nun çevresi dışında meydan denilebilecek anlamda geniş alanlara rastlanmamaktadır. Geleneksel haliyle Arnavut kaldırımı döşeli sokaklar asfaltlanmıştır. Eski döşemeye ilişkin örnekler halen izlenebilmektedir (Şekil A.1.48).

2.4.2. Bölgedeki sivil mimarlık örnekleri ve tipolojik açıdan incelenmesi

Günümüzde kısmen koruma alanı içerisinde kalan Cami-i Nur, Tekke, KızılMurad ve Tabakhane mahallelerinde yoğunlaşan konutların çoğu 19. yüzyılda bir bölümü de 20. yüzyıl başında yapılmıştır. Şahmeran Sokak 73. Numaradaki Müftü'nün Evi 1274 (1857) yılına tarihlenen yazıtı ile bilinen en eski konuttur (1).

Kentsel sit alanı içindeki konutlar üç tip altında incelenebilir.

1. Tek veya iki katlı taş evler:

Uzun kenarı sokağa dik veya paralel yerleştirilen evlerin alt kat beden duvarları yüksek ve sağırdır. Zemin katların ahır, kiler ve depo olarak kullanılan yüksek tavanlı geniş hacimleri, taşlık ve avluya açılır. Sıcak iklimlerin vazgeçilmez unsuru avlu, yüksek duvarlarla çevrelenmiş ve sokaktan uzak tutulmuştur. Üst katlara avludan yükselen merdivenle ulaşılır. Üst katlarda avluya açılan hayat ve hayatın etrafında planlanmış bir dizi oda bulunmaktadır. Üst katların düşey sürmeli dikdörtgen pencereleri kapaklı veya panjurludur. Üst örtü genellikle sık ahşap kirişleme üzerine düz toprak damdır.

2. Ahşap-taş karışımı iki veya üç katlı evler

Zemin ve ara katlar ahşap hatıllı taş duvarlarla inşa edilmiştir. Üst katlar ise karma sistemle yapılmış hafif bir inşaattır. Bazı evlerde düzgün kesme taşlı beden duvarları üst katta da devam eder. Genellikle iki katlı olan evlerde, zemin katlar depo, ahır ve kiler olarak kullanılan yüksek ve geniş hacimlerdir. Ara katlarda, yaklaşık avludan

2.00 m yüksekte bir bölüm selamlık olarak düzenlenmiş ve altına yine depo mekânları yerleştirilmiştir. Taşlık mekânı avluya açılır. Taşlık bazı evlerde desenli karo mozaik veya taş ile kaplıdır. Eski Tarsus evlerinde avlu, uzun süren yaz mevsiminde ihtiyaç duyulan ağaçlarla ve yüksek duvarlarla gölgelenmiş ferah bir mekândır. Avluda genellikle portakal, turunç, greyfurt, limon, nar, yenedünya, muşmula, hurma, zeytin, erik ve asma gibi meyve ağaçları dikilidir. Büyük avlularda bazen palmiye gibi yüksek ağaçlara da rastlanır. Ocaklar genellikle bahçe duvarına eklenir. Kuyu veya fıskiyeli havuzlar da avlunun vazgeçilmez elemanları arasındadır. Büyük evlerde helâ ve mutfaklar ana yapıdan ayrı olarak avlunun bir veya iki kenarı boyunca düzenlenmiştir. Avludan yükselen merdivenler üst katta hayata ulaşır. Hayat çoğu evde avluya açık bir balkon gibi düzenlenmiş ve ahşap kafeslerle mahremiyet sağlanmıştır. Hayatın avluya taşan kısmı, araları kemerlerle geçilmiş ahşap dikmeler üzerine oturan bir sundurma ile kapatılmıştır. Odalar hayat ve hayata açılan bir eyvan etrafında düzenlenmiştir. Bazı örneklerde hayatın bir cumba ile sokak cephesine yansıtıldığı gözlenmektedir. Yapıların özenli dış mimarilerinin yanısıra, iç mekânlar oldukça sadedir. Tavanlar genellikle çatalı ahşap tavadır.

Zemin ve ara katların sağır ve sade düzenlenmiş dış cephelerinde taşığa açılan kapılar özenli taş ve demir işçiliği sergileyen dekoratif unsurlarla vurgulanmıştır (Şekil A.1.49,50). Konutun sokak ile ilişkisini kuran pencerelere genellikle avlu katında rastlanmaz. Ancak sonradan yapılan müdahalelerle cepheleri değişikliğe uğramış evlerde bazı pencereler zemin kat seviyesine inmiştir. Üst katların pencereleri ahşap kafes ve panjurlarla kapatılmıştır. Bazı örneklerde, Türk konut mimarisinde “kafa” ya da “tepe” penceresi olarak adlandırılan ve sadece ışık amacı ile kullanılan açıklıklara da rastlanmaktadır. Tepe pencerelerinde ve hayata açılan camekânlarda dekoratif öge olarak renkli cam kullanılmıştır (Şekil A.1.51). Üst kat odalarının eyvan ve hayata bakan cephelerinde de pencere açıklıkları düzenlenmiştir. Çatılar genellikle Marsilya kiremidi ile kaplı iki yöne eğimli beşik çatıdır. Tarsus'ta eskiden çatıların formunun toprak dam olduğu bilinmektedir (1). Ancak bakımındaki zorluklar nedeni ile bir çok evde çatı değiştirilmiştir.

3. Tümüyle taş olan tek veya iki katlı evler

Tümüyle kesme taş bloklarla inşa edilmiş konutlar daha çok gayri-müslimlerce benimsenmiştir. Geleneksel Tarsus evlerinde rastlanan yüksek düzeyde taş işçiliği, tümüyle taş malzeme ile inşa edilen evlerde daha yoğun hissedilmektedir. Bu evlerde pencere ve kapı çevresinde, konsollarda, üst kat saçak silmelerinde, sokağa

taşan cumba ve balkonlarda yöreye özgü taş mimarinin en yetkin örneklerini izlemek mümkündür (şekil A.1.52,53).

3. TARSUS'TA KORUMA ÇALIŞMALARI

Kentin 1958'de tasdik edilmiş imar planı Y. Mimar Kemali Söylemezoğlu ve Y. Mimar Adnan Kuruyazıcı tarafından hazırlanmıştır (9). Bu imar planında kentin doğusunda yerleşme alanı düzenlenmiş ve batı kesiminde de bir gelişme alanı öngörülmüştür. Kentin plan dışı gelişimini denetim altına almak amacı ile yapılan 1967 ve 1973 tarihli revizyon planlarında sanayi ve küçük sanatlar için kentin Adana çıkışında da iskân alanı önerilmiştir. Ancak proje çalışmalarında öngörülen gelişmelerle gerçekleşen durum çakışmamış ve yapılan düzenlemeler etkin olamamıştır. Bölgesel nüfus, öngörülen nüfus artışına paralel gelişmiş ancak Tarsus'ta, tarımın yoğun olarak gelişmesi, kırsal nüfus oranının artmasına neden olmuştur. 1980 nüfus sayımı verilerine göre, Çukurova ve Tarsus'ta sanayi, tarım ve hizmet sektörü kendi içinde dengeli bir kalkınmışlık yapısına ulaşamamış, bu da bölgenin kent yaşamının çağdaş fonksiyonlarını karşılayabilecek yapıya sahip olmasını geciktirmiştir (26).

1974'de kentin gelişme gereksinimi doğrultusunda yeni bir imar planı hazırlanmıştır (9). Bu planlamada özellikle eski dokunun yoğun olduğu merkez içinde dağınık olarak bulunan küçük sanatların, yeni planlama bölgelerinde toplanarak merkezin rahatlatılması hedeflenmiştir. Yeni yerleşme alanları için kentin kuzeydoğusundaki tarım yönünde düşük nitelikli alanlar seçilmiştir.

Tarsus'un geleneksel konut dokusu büyük oranda bozulmadan günümüze ulaşabilmiştir. Ancak sosyal ve ekonomik etkenlere bağlı olarak özgün kullanıcıların yeni gelişen semtlere taşınması ile el değiştiren geleneksel doku zamanla harap görünümlü bölgeler konumuna gelmiştir. Değişen yeni kullanım biçimleri ve ihtiyaçlara cevap vermek amacıyla binalara yapılan müdahaleler, evlerin plan şemalarında ve görünümünde değişimlere neden olmuştur.

1977 yılında, Tarsus'taki sit alanları ve taşınmaz kültür varlıklarını tespit ve tescil çalışmaları ile, eski konut dokusu içindeki çok sayıda yapı arasından, 40 tane ev ve

sivil mimarlık örneği taşınmaz kültür varlığı olarak tescil edilmiş ve koruma altına alınmış, ayrıca "sit" alanı olarak tanımlanan bölgelerde uygulanması gereken koruma plan kararları belirlenmiştir. Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu'nun 12.3.1977 gün ve A-387 sayılı kararına ek olarak sunulan ve tescil fişleri hazırlanmış anıtsal nitelikteki kültür varlıkları;

Hamam kalıntısı (Altından geçme), Donuktaş, Kleopatra kapısı, Justinianus köprüsü, Eski Cami, Ulu Cami, Kırkkaşık Bedesteni, Murat Dörtlemez Evi, Hacı Faraç Şenli Evi, Ömer Kayhan Evi, Hayati Uslukul-Yahya Tamer Evi, Özel Tarsus Eski Koleji, Stickler Hall, Türbe, Yeni Hamam, Kubat Paşa Medresesi, Han Kalıntısı, Bilâl-i Habeşi Makamı ve Mescidi, Ermeni Kilisesi, Niyazi Pakize Ramazanoğlu Varisleri Evi, Sabriye Kocatürk Evi, Sefa Çakır Varisleri Evi, Hakkı Yalçın Evi, Hacı Özdemiroğlu Evi, Sadık Alpay Evi, Mehmet Nişasta Evi, Ayşe Mirici Evi, Şahmeran Hamamı, Muzaffer Şuberi varisleri Evi, Burhan Kemaller Evi, İbrahim Kozacıoğlu Evi, Eski Cami, St. Paul Kuyusu 'dur.

Kentsel sit alanı olarak belirlenen bölgelerden Makam meydanının batısında bulunan alan, batıda kuzeye doğru İtfaiye Caddesi, 25. Sokak ve 30. Sokak, doğuda Ali Menteşoğlu Caddesi, güneyde İsmet Paşa Bulvarı ile kesişen Mersin-Adana Caddesi ile sınırlanmıştır. Gözlükule Höyüğü'nün bulunduğu Arkeolojik ve Doğal Sit alanı kuzeyde Kolej Sokak, Gözlükule Caddesi, doğuda 186. Sokak, 197. Sokak ve 198. Sokak ile sınırlanmaktadır. Donuktaş Arkeolojik Sit Alanı'nın yer aldığı bölge batıda 115. Sokak, Kuzeyde 114. Sokak, doğuda 895 Ada, 41 Parsel ve güneybatıda 125. Sokak ile sınırlanmaktadır.

Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu'nun 12.3.1977 gün ve A-387 sayılı kararı ile belirlenen Sit Alanları ve Taşınmaz Kültür Varlıkları, Tarsus Belediye Başkanlığı'nın 27.11.1984 gün ve 5095 sayılı yazısı üzerine 2981 sayılı kanunun 6. Maddesi uyarınca 2863 sayılı kanun doğrultusunda Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü'nün uzmanlarınca yerinde incelenmiş, hazırlanan bilgi ve belgelerin değerlendirilmesi sonucu Taşınmaz Kültür ve Tabiat Varlıkları Yüksek Kurulu'nun 19.7.1985 tarihli ve 1291 sayılı kararı ile sit alanları daraltılmıştır. Yapılan yeni belirlemeye göre kent merkezinin kuzeyindeki A Kentsel Sit Alanı kuzeyde 44. Sokak, batıda 40. Ve 47. Sokak, güneyde 48. Sokak ve doğuda Şahmeran Sokak ile sınırlanacak şekilde daraltılmış, kent merkezinin kuzeydoğusundaki B Kentsel Alanı ise 151. Ve 153. Sokaklar dışında kaldırılmıştır.

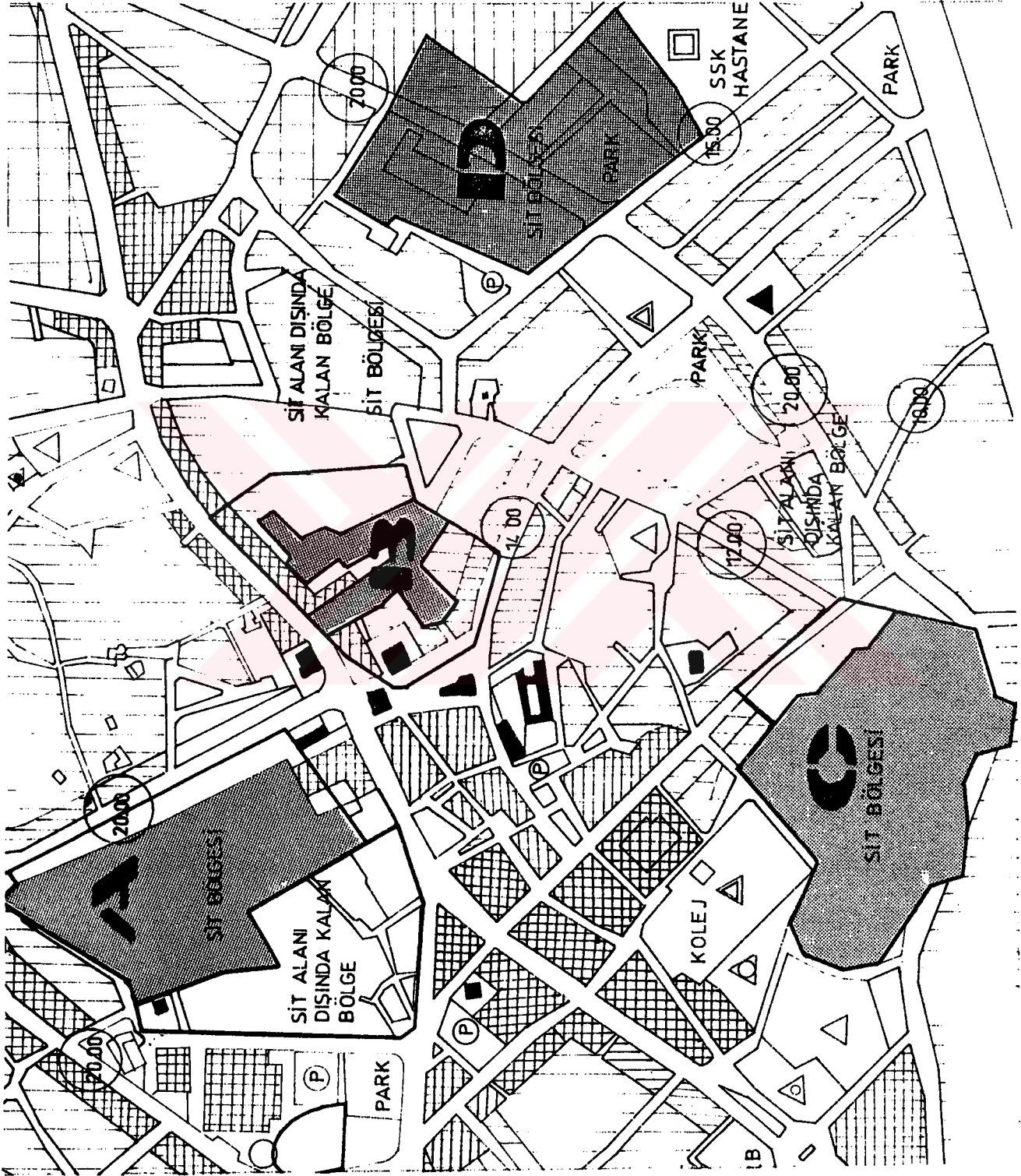
Gözlükule 1. Derece Arkeolejik ve Doğal Sit Alanı da aynı kararlarla daraltılmış, sit alanının doğusundaki bir bölüm kaldırılmıştır. Donuktaş 1. Derece Arkeolojik Sit Alanı da Donuktaş Caddesi sınırları ile belirlenmiştir (Şekil 3.1).

Taşınmaz Kültür ve Tabiat Varlıkları Yüksek Kurulu'nun belirlediği sınırlara göre, kentsel sit alanları:

1. Kuzeyde St. Paul Kuyusu, 44. Sokak, Şahmeran Sokağı, 48. Sokağın güneyi, 47. ve 40. Sokakla çevrilen alan,
2. Güneyde 151. ve 153. sokaklar çevresinde kalmaktadır.

Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu'nun 12.3.1977 gün ve A-387 sayılı kararı ile belirlenen ve Taşınmaz Kültür ve Tabiat Varlıkları Yüksek Kurulu'nun 19.07.1985 tarihli ve 1291 sayılı kararı ile yapılan bazı değişikliklerle kabul edilen koruma plan kararları, Tarsus Kentsel Sit Alanı içinde öngörülen imar uygulamaları ile mevcut dokunun korunmasını hedeflemekle birlikte; planlama alanı ile sit alanlarının çakışmaması, bir bütün olarak ele alınması gereken tarihi kent dokusunun farklı statüler içinde değerlendirilmesi gibi nedenlerle yetersiz kalmıştır. 1989 yılında, İ.T.Ü. Mimarlık Fakültesi ile Tarsus Belediyesi arasında yapılan sözleşme gereği İnel İli, Tarsus İlçesi Koruma Amaçlı İmar Planı hazırlanmıştır. İ.T.Ü. Mimarlık Fakültesi Döner Sermaye İşletmesi aracılığıyla, yine aynı üniversitenin öğretim elemanlarınca sürdürülen çalışmalar sonunda Kentsel, Arkeolojik ve Doğal Sit Alanları için koruma-geliştirme amaçlı imar planı önerisi geliştirilmiş, bu öneri onaylı imar planına uyarlanmıştır. Korunması gerekli taşınmaz kültür varlığı yapılarla ilişkin belgeleme hazırlığı yapılmış, daha önce yapılan araştırmalar irdelenmiş gerekli bulunan ek araştırma ve değerlendirme çalışmaları tamamlanmıştır. Sit alanları için geliştirilen koruma amaçlı kararların mümkün olduğunca önceki planlardaki kararlara uyumu hedeflenmiş ayrıca 42. Sokak ve Şahmeran Sokağı'nın 1/200 ölçekli plan, kesit ve görünüşleri çizilmiştir. Çalışmalar sonunda Şahmeran Sokağı'nın doğuda sit sınırları içine katılması önerilmiştir (Şekil 1.1).

Korunması gerekli taşınmaz kültür varlığı yapılara ait tescil listeleri ile daha önce tescil edilmiş olup bu çalışmada da tescil kayıtları devam ettirilmiş yapılara ait listeler, Taşınmaz Kültür ve Tabiat Varlıkları Koruma Yüksek Kurulunun 1.11.1990 gün ve 690 sayılı kararı ile uygun bulunmuştur. Çalışmalar sonunda hazırlanan kentsel sit, arkeolojik ve doğal sit alanları ile yapılanma koşulları Taşınmaz Kültür ve Tabiat Varlıkları Koruma Yüksek Kurulunun 7.2.1991 tarih ve 780 sayılı kararı ile onayı yürürlüğe girmiştir.

Şekil 3.1 19. 7. 1989 tarih ve 1291 sayılı kararla belirlenmiş kentsel sit sınırları

Günümüzde T.C. Kùltür Bakanlığı ihalesi ile tarihi yapıların yoğun olduğu 42. Sokak'ta sokak sağlıklıştırma projesi işi SAYKA İnş. Mim. Mùh. Ve Tic. Ltd. Şti tarafından Emre Madran ve Nimet Özgönùl danışmanlığında gerçekleştirilmektedir.

4. SUNGURLAR EVİ

4.1. Yapının tarihi ve genel tanımı

Sungurlar Evi, Tarsus'un Kızılmurat Mahallesi'nde 48. Sokak üzerinde 571 ada ve 2 nolu parselde; kentsel sit alanı içinde yer almaktadır. Binanın planı yer aldığı arsaya göre şekillenmiştir. Zemin katla birlikte üç katlıdır. Zemin ve ara katlardaki mekânlar dikdörtgene yakın plana sahiptir (Bkz. Rölöve P2, P3, P4). Oldukça yalın olan bu planlamaya oranla üst katlarda daha serbest davranılmıştır.

Yapının girişi kuzeyde 48. Sokak üzerindedir. Batıda yer alan köşe binanın 1986 yılında yıkılması ile boşalan arsa bu gün, "açık otopark" olarak kullanılmaktadır. Doğu yönünde bir çıkmaz sokak olan 50. Sokağa cephe veren Sungurlar Evi, güneyde kendi iç bahçesine açılır (Bkz. Rölöve P1).

Sungurlar Evi yaklaşık yüzyıl önce Tarsus'lu Burhazade Gafur Efendi tarafından yaptırılmıştır. Burhazade Gafur Efendi'nin eşi Zeliha Hanım'ın vefatından sonra, varisler arasında paylaşılan evde Sungurlar ailesi, 1976 yılına kadar oturmuştur. Bu tarihten sonra kiracılara tahsis edilen ev bir ara Kur'an kursu olarak da kullanılmıştır. 1984 yılı itibari ile yapı tamamen boşaltılmıştır.

Yapının geçirdiği onarımlar hakkında evin sahiplerinden Hatice Sungur, Sadi Sungur ve Besime İçgören ile görüşülmüş ve bilgi alınmıştır. Bu kişilerin anlatımlarına göre, yapı iki büyük onarım geçirmiştir. Bunlardan ilki 1936 yılında gerçekleşmiştir. Aile 1933-1936 yılları arasında ciddi bir ekonomik kriz yaşamıştır. Bu zor dönemin atlatılmasının ardından aile efradından Zeynep Hanım'ın evlenmesi nedeniyle bina onarılmıştır. Batı cephesinde bulunan geniş açıklıklı pencereler ve çelik putrel 1936 yılı onarımının ekleridir (Şekil A.2.1). Yapı 1952 yılında da İbrahim Sungur'un evlenmesi üzerine yeniden onarılmıştır. Özgün merdivenin yerinin değiştirilmesi ve üst kat salonun (Ü2) duvarlarının boyanması bu tarihte gerçekleşmiştir. 1962 yılında Necati Tunç tarafından yaptırılan ikinci büyük tadilatta, üst katın doğu kanadına tuğla örgü duvar eklenmiş ve gezintiyi (Ü15) kapatan ahşap kafesler yenilenmiştir (Şekil A.2.2). Gezintinin kemerli

açıklıklarının kapatılması ile güneyde yeni bir oda oluşturulmuştur. Hayat 'ın (Ü1) güney cephesinin tamamen kapatılması ise 1960 yılına rastlar. Adana'dan gelip Tarsus'a yerleşen akrabalar için ek mekân ihtiyacı doğmuştur. Gezintiden girilen helâ da en son bu tarihte değişikliğe uğramıştır. Kiracıların yaptığı değişikliklerden en önemlisi, yapının Kur'an kursu olarak kullanıldığı tarihlerde Z4 mekânına eklenen briket duvarlı hücrelerdir (Şekil A.2.3).

4.2. Yapının bugünkü durumu

4.2.1. Plan özellikleri

Binaya 48. Sokakta bulunan kemerli kapıdan girilir (Şekil A.2.4). 48. Sokak üzerinde yan mekânlara açılan iki kapı daha vardır. Taşlığın batı duvarı boyunca ara kata ve devamında üst kata ulaşan merdiven uzanır. Zemin katta, taşlığın her iki yanında ahır (Z3) ve depo (Z2) olarak kullanılan yüksek tavanlı geniş hacimler yer alır (Bkz.Rölöve P14,15,16). Taşlığın doğusunda bulunan depo mekânı, sonradan kendi içinde bağımsız bir bölüm haline getirilmiştir. Zemin katta, mutfak (Z9), helâ (Z10) ve depo (Z11) bulunmaktadır. Avludan başlayan ikinci bir merdivenle ara kat ve üst kata bağlantı sağlanmıştır (Şekil A.2.5). Bu merdivenin 2.30 kotu ara kat sahanlığından selâmlık bölümüne girilir. Ara katta ayrıca selâmlık bölümü ile bağlantısı olmayan ve 48. Sokak'tan girilen üç oda (A5), (A6), (A7) bulunmaktadır. İkinci sahanlıkta ise mutfak ve helâ vardır. Temel yaşama hacimleri üst kattadır. Üst katın en önemli mekânı salondur (Ü2). Pencereleri, bezemeleri, ve çıkması ile diğerlerinden ayrılan bu oda, hayatı sokak cephesine bir cumba ile yansıtmaktadır. Ü2, hayattan camekânlı bir bölme ile ayrılmıştır. Hayat ve salon, zemin kat taşlık planı ile benzer bir düzen oluşturur. Üst katın odalarının açıldığı hayat, bir dolaşım alanı olmaktan öte, mevsim elverdiği sürece günün hemen her saatinde kullanıldığı bilinen ortak mekândır¹. Ancak son dönemde, artan kullanıcıların ihtiyaçlarını karşılayabilmek amacı ile güney cephesi kapatılmış ve hayata açılan mekânlarda değişiklikler yapılmıştır. Avluya açılan güney cephesinde boydan boya "gezinti" (Ü16) adı verilen üstü kapalı ahşap sahanlık yer alır (Şekil A.2.6). Bahçeden uzanan merdivenle birlikte gezinti diğer katlara da ulaşılan açık koridor

gibi kullanılır. Gezintinin batı ucunda helâ yer alır. Güney ucu ise genişleyerek hol niteliği kazanır. Bu hole merdiven kovası ile onun bitişiğine lavabo yerleştirilmiştir. Üst

¹ Besime İçgören'den sözlü olarak öğrenilmiştir.

katın doğu kanadını oluşturan ayrı bir bölüme de bu holden girilir. Üç oda, bir salondan oluşan bu bölümün hayat (Ü3) ve salonla (Ü2) doğrudan bağlantısı yoktur.

4.2.1.1. Zemin kat planı (Bkz. Rölöve P2)

Z1 Mekânı (Taşlık) (şekil A.2.7)

48. sokak üzerinde bulunan anıtsal kapıdan, iki kat yüksekliğinde ve güneyde avluya açılan taşlığa girilir. “Dışarısı” ve “içerisi” kavramlarını bir arada barındıran taşlık, yapının diğer mekânlarına geçişin sağlandığı bir sirkülasyon alanıdır. Taşlık mekânı 14.80x4.00 m. boyutlarında ve 6 m. yüksekliğindedir. Döşemesi çimento şaplı olduğundan özgün döşemeye ait izler gözlenememiştir. Ahşap hatıllı kargir duvarları kireç harcı üzerine beyaz badanalıdır. Sivada yer yer şişme ve kılcak çatlaklar gözlenmiştir (şekil A.2.8). Taşlığın doğu cephesinde duvar örgüsünün içinde üzeri çiçek motifli devşirme malzeme vardır (şekil A.2.9). Tavanda giriş aksına dik yerleştirilmiş ahşap kirişler görölür. Salon cumbasının bulunduğu kuzey yönünde giriş aksına paralel yerleştirilmiş kalın ahşap kirişlerle döşeme takviye edilmiştir (şekil A.2.10). Taşlığın batısında Z3 ve Z4 mekânları yer alır. Ayrıca batı duvarı boyunca ara kata ve devamında üst kata ulaşan merdiven uzanır (şekil A.2.11). 48.sokak üzerinden girişi bulunan Z2, ahşap kepenkli bir pencere ile taşlığa açılır (şekil A.2.12). Taşlıktan avluya, üst kattaki gezintiyi taşıyan, Z4'e bitişik betonarme bir kolon ve iki taş ayağın arasından geçilir (şekil A.2.13). Ortada yer alan düzgün kesme taş ayak belli bir yükseklikten sonra ahşap dikme ile devam ettirilmiş ve taş ile ahşabın birleşim noktasında yastık olarak devşirme malzeme kullanılmıştır. Tarsus'da, temel kazıları sırasında geçmiş dönemlere ait yapı malzemeleri bulunmaktadır. Bunların kimisinin, evlerde yapının bir parçası olarak değerlendirildiği sık gözlenir. Diğer ayak ise tümüyle düzgün kesme taş ile yapılmış ve üst kat döşemesi ile birleşim noktasında ahşap yastık kullanılmıştır. Kolonlar arası, 2.50 m. yükseklikte briket duvar ile kapatılmış ve iki taş kolonun arasına, kuzey yönünde dökme mozaik bir lavabo eklenmiştir (şekil A.2.14). Benzer bir lavabo da Z4 duvarının batı yönünde bulunmaktadır. Taşlığın doğu kolu, Z5 mekânı ile sonlanır. Taşlığın iki yanında, kuzey-güney aksında uzanan kolların arası kemerle geçilmiştir. Kemer karnından başlayıp tavana kadar uzanan derin bir çatlaktan dolayı kemer, ahşap dikmelerle desteklenmiştir (şekil A.2.15). Mevcut merdivenin kemer aynası ile keşiştiği noktada duvarda kırılarak merdivene çıkış verilmiştir (şekil A.2.16,17). Evin sahipleri üst kata ulaşan merdivenin yapıya daha geç dönemlerde eklendiğini ve özgün merdivenin tamamen yıkıldığını aktarmışlardır.

Z2 Mekânı (Depo) :

48.Sokaktan 0.70 m. kadar yükseltilen bir eşikle girilen Z2'nin döşemesi sokak seviyesinden 30 cm. aşağıdadır. Girişte karşılaşılan düşük döşeme seviyesine ulaşmak için basamak yapılmamış olması ve kapı eşiğinin sokaktan yükseltilmiş konumu mekânın ambar olarak kullanılmasından ileri gelmektedir (Şekil A.2.18). Boyutları 4.00x3.50 m. olan Z2'nin ahşap hatıllı kabayonu taş duvarları sıvasızdır. Tavan ahşap kirişlidir (Şekil A.2.19). Zemini topraktır. Mekân taşığa açılan ahşap kapaklı bir pencere ile aydınlanmaktadır (Şekil A.2.20).

Z3 Mekânı (Ahır):

Üst kata uzanan merdivenin ilk sahanlığının altındaki kapıdan, iki basamak inilerek -0.44 kotundaki Z3'e ulaşılır (Şekil A.2.21). Kullanıcılardan öğrenildiğine göre, geniş ve ferah bir mekân olan Z3 ahır olarak kullanılmaktaydı. 7.00x4.00 m. boyutlarındaki mekânın zemini şaplıdır. Duvarlar beyaz badanalıdır. Duvarda yer yer çimento katkı harç takviyesi vardır (Şekil A.2.22). Mekân Z4, Z1 ve batıya açılan pencerelerle aydınlanmaktadır. Z3'ün batı ve doğu duvarlarına oturan ahşap kirişlerle taşınan A1, +2.53 ara kat kotunda bir galeri ile Z3'e açılır. Ahşap giriş yuvalarının karşılıklı olarak tüm duvar boyunca devam etmesine rağmen ahşap kalıntı ya da döşeme izine rastlanmamıştır. Tavanı ahşap kirişlidir (Şekil A.2.23).

Z4 Mekânı (Helâ):

Taşıktan bahçeye çıkmadan hemen önce batıda helâ (Z4) bulunur. Zaman içinde kullanıcılar tarafından dört hücreye bölünen Z4, iki kat yüksekliğinde ferah bir mekândır. Yapının düzgün devam eden batı duvarı Z4'e geldiğinde doğuya doğru kırılarak parsel sınırlarına uymaktadır. Mekânın zemini şaplıdır. Hücrelerden her birinin zemini döşeme kotundan 30 cm. kadar yükseltilmiştir. Kontrplak giriş kapısının yer aldığı doğu duvarı kesme taşla; hücreler 2.50 m. yüksekliğe kadar briketle örülmüştür (Şekil A.2.24). Hücre duvarları daha fazla yükselmez ancak doğu cephesinde duvar 13 cm. kadar incelererek ahşap karkas arası dolgu teknikle üst kat döşeme seviyesine kadar devam eder (Şekil A.2.25). Tavanı ahşap kirişlidir (Şekil A.2.26). Girişin dışında her üç duvarda bulunan pencereler mekânın aydınlatılmasını sağlar. Z4'ün güney duvarına sonradan kullanıcılar tarafından kapatılmış bir kapının izi vardır (Şekil A.2.27).

Z5 Mekânı (Depo):

Biri 50. Sokak'tan diğeri bahçeden olmak üzere iki ayrı girişi bulunan Z5, 3.50x8.00 m. boyutlarındadır. Girişten bir basamakla inilen zemin topraktır. Depo olarak kullanılan mekânın ahşap hatıllı taş duvarları sıvasızdır. Tavanı ahşap kirişlidir (Şekil A.2.28). Mekânın bahçeye bakan güney duvarında bir pencere ve pencere açıklığı ile benzer boyutlara sahip bir niş bulunmaktadır (Şekil A.2.29). Bir diğeri niş de taşığa bakan batı duvarı üzerindedir (Şekil A.2.30).

Z6 Mekânı (Depo):

Geçmişte traktör tamir atölyesi olarak kullanılan mekâna, 50. Sokak cephesinden 2.50x2.50 m. boyutlarındaki üzeri düzgün kesme taş lentolu bir açıklıktan girilmektedir. Sözü edilen açıklık sonradan eklenmiş düşey sürgülü, metal kepenkle kapatılmaktadır (Şekil A.2.31). Açıklığın özgün kapısına ait veri tespit edilememiştir. Zemin şaplıdır. Düşük tavanlı (H=2.31 m.) mekân, Z11'den sonradan örülmüş bir briket duvarla ayrılmıştır (Şekil A.2.32). Ahşap hatıllı kabayonu taş yan duvarları sıvasızdır. Tavan 10 cm. eninde ahşap levhalarla kaplıdır.

Z7 Mekânı (Giriş holü):

48. Sokak üzerindeki iki kanatlı ahşap kapıdan tek basamakla inilen Z7, farklı bir kullanıcıya tahsis edilmek üzere kendi içinde bağımsız bir ev gibi düzenlenmiş iki katlı bölümün giriş holüdür (Şekil A.2.33). Z7, 4.00x5.00 m. boyutlarındadır. Zemini şaplıdır. Mekânın batı duvarına, döşemeden +0.05 kotuna kadar yükseltilmiş 110 cm. eninde bir beton seki eklenmiştir. Ara kata uzanan merdiven beton seki üzerinden başlar. Tavanı ahşap kirişli, duvarları çimentolu harçla sıvalı ve üzeri beyaz badanalıdır (Şekil A.2.34). Mutfak (Z9) ve bulaşıklıktan (Z10), ahşap bir pano ile ayrılan mekânın batı duvarında 2.75x0.75 m. Boyutlarında bir niş vardır (Şekil A.2.35).

Z8 Mekânı (Helâ):

Z7 'nin güney köşesinde, yükseltilmiş beton zemin üzerinde, ahşap bölücü panolarla oluşturulmuştur. Mekânın zemininde, dökme mozaik helâ taşı bulunur. Helânın 48. Sokak cephesine bakan demir parmaklıklı kare penceresi, yapının genel pencere tipolojisiyle uyumsuz bir geç dönem müdahalesidir (Şekil A.2.36). Duvar dokusu incelendiğinde daha önce aynı yerde daha büyük boyutlarda bir pencere bulunduğu anlaşılmaktadır (Şekil A.2.37).

Z9 Mekânı (Mutfak):

Güney duvarına yerleştirilmiş bir ocağın varlığına bağlı olarak mutfak olarak kullanıldığı anlaşılan mekân 4.00x3.00 m. boyutlarındadır (Şekil A.2.38). Zemini şaplıdır. Mekânın ahşap hatıllı kabayonu taş duvarları çimentolu harçla sıvalı ve üzeri beyaz badanalıdır. Tavanı ahşap kaplamadır (Şekil A.2.39). Mekân, doğu cephesine açılan bir pencere ile aydınlanmaktadır (Şekil A.2.40). Yapının genel pencere tipolojisinden farklı tipte olan bu pencere (Şekil A.2.41) sonradan açılmıştır. Kuzey cephesinin duvar dokusundaki izlerden daha önceki dönemlerde ocağın bulunduğu yerde bir pencere olduğu anlaşılmaktadır (Şekil A.2.42). Yapıya sonradan eklenen ocağın havalandırılması duvara açılan baca kanalı ile çözümlenmiştir. Ocak ve doğu duvarı arasında dökme mozaik bir çalışma tezgahı yer almaktadır.

Z10 Mekânı (Bulaşıklık):

Z9 mekânının içinde ahşap panolarla oluşturulmuş ayrı bir hücre bulunmaktadır (Z10). Zeminden 30 cm. kadar yükseltilmiş 1.30x1.30 m. boyutlarındaki bu hücre, çamaşır ve bulaşık yıkama yeri olarak kullanılmıştır. Doğuya doğru eğimli zemini çimento şaplıdır.

Z11 Mekânı (Depo):

Z7'nin güney duvarında bulunan ahşap tek kanatlı kapı Z11'e açılır (Şekil A.2.43). 2.50x3.00 m. boyutlarındaki mekânın zemini topraktır. Z11, doğusundaki Z6'dan briketle örülmüş bir duvarla ayrılır (Şekil A.2.44). Ahşap hatıllı kabayonu taş duvarları sarı badanalıdır. Tavanı ahşap kirişlidir (Şekil A.2.45). Mekân yapay ışıkla aydınlatılmakta olup, aslında 50. Sokak'tan girilen Z6'nın devamı niteliğindedir. Ara kata uzanan ahşap tek kollu merdiven, bir noktada Z11'in kuzey duvarını aşarak mekânın içinden yükselir (Şekil A.2.46). Bu basık tavanlı ve karanlık mekân, son dönemde kullanıcılar tarafından katı yakıt deposu olarak değerlendirilmiştir.

4.2.1.2. Ara kat planı

A1 Mekânı (Giriş holü):

A1'e taşığın batı duvarı boyunca uzanan tek kollu merdivenin birinci sahanlığındaki kapıdan girilir. Zemini ahşap kaplı olan mekânın tavanı ahşap kirişlidir. A1 döşemesi, Z3'ün batı ve doğu duvarları boyunca açılmış yuvalara oturtulan ahşap kirişlerle taşınır. Girişin hemen yanında yer alan ahşap kepenkli pencere (Şekil A.2.47), A1 döşeme seviyesinden 70 cm. kadar yukarıdan başlamaktadır. Ergonomik olarak A1'den

kullanılması uygun olan bu pencereye döşemenin yeteri kadar uzamaması nedeni ile ulaşılamamaktadır. A1 kuzeyde iki kanatlı, tepe pencerele ahşap bir kapı ile A2'ye açılır (Şekil A.2.48).

A2 Mekânı (Oda):

A1'den girilen mekânın hizmetçilerin barınmasına tahsis edildiği bilinmektedir. Oldukça harap durumdadır. Ahşap döşemede yer yer çökmeler mevcuttur. Mekân 10 cm. eninde ahşap süpürgelikle çevrilidir. Duvarlar kırıktı kireç harcı üzerine beyaz badanalıdır. Özensiz bir işçilikle yapılan harcın büyük bir kısmı dökülmüş, yer yer taş örgü açığa çıkmıştır. Giriş aksına paralel yerleştirilmiş iki kalın ahşap kirişle desteklenen tavan, ahşap çitalıdır (Şekil A.2.49). Yalın bir silme tüm tavan eteğini dolaşmaktadır. Doğu duvarında bir 91X205 cm. boyutlarında bir niş ve taşığa açılan bir pencere bulunmaktadır (Şekil A.2.50). Söz konusu pencere mekânın içinden kontrplakla kapatılmıştır ancak taşığın batı duvarında ahşap kapakları mevcuttur.(Şekil A.2.51). 48. Sokağa açılan kuzey duvarında iki pencere arasında bir niş daha vardır (Şekil A.2.52). Batı duvarı üzerinde, sonradan moloz taşlarla kapatılmış kare biçimli bir tepe penceresi mevcuttur (Şekil A.2.53).

A3 Mekânı (Selamlık):

Avludan 2.30 m. yükseltilmiş olan A3, selâmlık olarak kullanılan 3.50x3.50 m. boyutlarında bir mekândır. Zemini ahşap döşeli mekânın, 10 cm. eninde ahşap süpürgeliği vardır. Güneyde, bir koridor gibi kullanılan ahşap sahanlıktan peş peşe girilen A3 ve A4 mekânları, ahşap bir pano ile birbirinden ayrılmıştır (Şekil A.2.54).

Kabayonu taş duvarları özensiz bir işçilikle sıvalıdır. Yer yer alçı ve çimento ile onarılmış sıvanın üzeri beyaz badanalıdır. Tavanı ahşap çitalıdır (Şekil A.2.55). Mekânın Avluya açılan ahşap kapaklı bir penceresi vardır. Taşığa bakan batı duvarında iki niş bulunmaktadır (Şekil A.2.56). Güneyde avluya açılan kapı özgündür (Şekil A.2.57). A3 ve A5 mekânını ayıran duvar üzerinde sonradan kapatılmış bir kapı vardır. A5'den bir niş gibi algılanan kapı boşluğunun doğraması A3 yönünde halen mevcuttur (Şekil A.2.58).

A4 Mekânı (Selâmlık):

Bahçeden yükselen merdivenle ulaşılan A4'e sonradan açılmış ahşap bir kapı ile girilir (Şekil A.2.59). Girişin plan konumunun merdivenin son basamağı üzerinde bulunması

ve A3 ile A4'ün, benzer pencere doğramalarına sahip olması, A4'ün özgün durumda A3 mekânının devamı olduğunu ve mevcut kapının yerinde bir pencerenin bulunduğunu düşündürmektedir. 4.00x3.50 m. boyutlarındaki mekânın zemini ahşap döşelidir. A4'ü 10 cm. eninde ahşap süpürgelik çevreler. Tavanı ahşap kirişlidir. 50. Sokağa bakan iki penceresi vardır. Duvar dokusu incelendiğinde, pencerelerin geç dönem eki olduğu anlaşılmaktadır (Şekil A.2.60).

A5 Mekânı (Oda):

Z7'den başlayan tek kollu ahşap merdivenle ulaşılan mekân, sivri kemerle geçilmiş açıklıkla ortadan ikiye ayrılan iç içe iki kısımdan oluşur. Döşemesi ahşap kaplıdır. Doğuda yer alan iki odadan ahşap panolarla ayrılmıştır. A5 ve A6'yı ayıran ahşap panonun A5 yönünde, 1.70x0.70 m. boyutlarında ve 2.40 m yüksekliğinde bir yüklük mevcuttur (Şekil A.2.61). Yüklüğün üstünden tavana kadar olan açıklık camekânla kapatılmıştır. Kargir duvarlar kırıktı kireç harcı üzerine sarı badanalıdır. Tavan ahşap çitalıdır (Şekil A.2.62). Tavan eteğindeki, mavi ve beyaz renkte iki şeritle oluşturulmuş geniş bir silme bandı (Şekil A.2.63) odanın dekoratif öğesidir. Merdivenin güneyinde ve batısında iki niş bulunmaktadır (Şekil A.2.64). Bunlardan güneydekinin A3'e açılan kapı boşluğu olduğuna dair bulgular vardır. Batıdaki nişin dış konturlarında pencere pervazı mevcuttur ve iç tarafta ikinci bir doğrama sistemi izlenmemektedir. A5'in 48. Sokağa bakan kuzey cephesinde iki pencere mevcuttur. Yine bu yönde üst katın cumbasını taşıyan taş konsollar A5 mekânının içinde girinti oluşturmuştur (Şekil A.2.65).

A6 Mekânı (Oda):

Mekâna A5'den tek kanatlı ahşap bir kapı ile girilir. 3.50x4.50 m. boyutlarındaki oda, A7'den sivri kemerli bir açıklığa oturtulmuş camekânlı bir bölme ile ayrılır (Şekil A.2.66). Mekânın kabayonu taş güney duvarı kırıktı kireç harcı üzerine sarı badanalıdır. Mekânın doğu duvarı ahşap karkas arası dolgu tekniği ile yapılmıştır ve ara kat seviyesinde doğuya bakan A4 ve A7'nin duvarlarından daha incedir. Söz konusu duvarda düşey sürmeli iki pencere mevcuttur (Şekil A.2.67).

A7 Mekânı (Oda):

3.00x4.00 m. boyutlarındaki mekânın döşemesi ahşap kaplı olup A5'den ince bir ahşap pano ile ayrılır (Şekil A.2.68). Kargir duvarları kırıktı kireç harcı üzerine sarı badanalıdır. Tavanı ahşap çitalıdır. Tavan eteğinde mavi ve kırmızı renklerle geniş bir silme oluşturulmuştur. A7'nin doğu ve kuzey yönüne bakan demir parmaklıklı iki penceresi

vardır (Şekil A.2.41,42). Doğu ve kuzey cephesi duvar dokusu yakından incelendiğinde pencerelerin sonradan açıldığı anlaşılmaktadır. Doğu yönünde üst katta yer alan çıkmayı destekleyen taş konsollar A7'ye doğru girinti oluşturmuştur.

4.2.1.3. Mutfak (4.63 kotu) planı:

A8 Mekânı (Mutfak):

Ara kat selamlık kotundan üst kata yükselen merdiven 4.63 kotunda, güneyde avluya doğru konsol yapan geniş bir sahanlığa ulaşır. Dikdörtgen planlı sahanlığın doğu ucunda helâ (A10) ve üst kata çıkan merdiven yer alır (Şekil A.2.69). Sahanlığın kuzey kanadında mutfak yer almaktadır. 3.20x4.50 m. boyutlarında basık tavanlı (H=2.30 m.) bu mekân, ana yapının beden duvarına yaslanan ahşap döşeme kirişlerine oturur. Döşeme, tavan ve bölücü panoların tamamı ahşaptır. Batıda bir pencere ile selamlık sahanlığına açılır (Şekil A.2.70). Doğu duvarında ocak ve onun yanında ahşap bölücü panolarla oluşturulan, bulaşıklık (A9) yer alır (Şekil A.2.71). Mutfak olarak kullanılıyor olmasına rağmen odanın içinde herhangi bir tezgah düzeni mevcut değildir. Günlük yemeklerin yapıldığı ana mutfak üst katta yer almaktadır. Selamlığa yakın olması nedeni ile misafirlere yönelik ikincil işlevlerin yapıldığı bu mutfak, son dönemde kâhyâya tahsis edilmiştir. Konağın ana mutfağı günümüzde mevcut değildir. Geleneksel Tarsus evlerinde mutfak ve gûsûlhane, yapının zemin katı ile ilişkilendirilecek şekilde merdiven sahanlığından girilen bir hacim olarak veya bahçe kotunda düzenlenmiştir. Mutfak ve gusûlhane, yaşama mekânlarının yer aldığı üst kattan bütünüyle kopuk değildir ancak bahçeyle ve zemin katla yakından ilişkili olması özellikle tercih edilmiştir. Ocaklar genellikle bahçe duvarına eklenir (Şekil A.2.72). Mutfağın dışa açıklığına özellikle önem verilir. Lavabo ve çalışma tezgahları, üst kat hayatta düzenlenmiş ve bahçeye dönük yüzü ahşap kafeslerle kapatılarak, çalışan kişinin dışarıyla görsel ilişki kurmasına olanak verilmiştir.

A9 Mekânı (Bulaşıklık):

A8'in içinde ahşap bölücü panolarla oluşturulan hacmin doğuya doğru eğimli olan zemini şaplıdır. Kuzey duvarı çimentolu harçla sıvalıdır. Doğuda küçük bir pencere ile 50. Sokağa açılır (Şekil A.2.73). 50 cm. kalınlığındaki beden duvarına pencere açabilmek için duvar betonarme lento ile takviye edilmiştir. Cephenin genel karakteri ile uyumsuz olan bu pencere 1960 yılı onarımının ekidir.

A10 Mekânı (Helâ):

4.63 kotu merdiven sahanlığının doğu ucunda 1.15x1.27 m. boyutlarındaki helâ yer alır. Ahşap bölücü panolarla oluşturulan mekânın zemininde dökme mozaik bir helâ taşı bulunur (Şekil A.2.74).

4.2.1.4. Üst kat planı

Ü1 Mekânı (Hayat):

Hayat, uzun kenarı kuzey-güney ekseninde bulunan, 4.00x9.00 m. boyutlarında dikdörtgen planlı bir mekândır. Kuzeyinde salon (Ü2) bulunur. Salon ve hayati camekânlı bir bölme ayırır (Şekil A.2.75). Hayat, batı ve doğu yönlerinde de ikişer odaya açılır. Hayatın doğusunda, tavan arasına çıkışı sağlayan aynı zamanda yüklük olarak da kullanılan 1.00X1.50 m. boyutlarında ahşap hacim bulunur (Şekil A.2.76). Taşıktan başlayan tek kollu uzun merdiven, batı duvarına bitişik bir merdiven kovası içinden yükselerek 6. 57 kotuna ulaşmaktadır (Şekil A.2.77).

Ü1 (Hayat), mekânları birbirine bağlayan bir dolaşım alanı olmaktan öte bir yaşama mekânı niteliği taşımaktadır. Aynı yüzyıl içinde yapılmış geleneksel Tarsus evlerinde hayatın, genellikle doğrudan dış cepheye açılmak yerine kendi içinde bir ya da birkaç dağılım mekânına açılıp, oradan dış cephe ile bağlantı sağladığı görülmektedir. Bu bölünme çoğunlukla sivri kemerli, tepe pencereleri renkli camlı üç ya da dört kanatlı camekânlarla sağlanmaktadır (Şekil A.2.78). Yine alışılmış düzende, hayatın avluya bakan bölümüne, ahşap küçük gözlü kemerlere oturan bir sundurma eklenmiştir (Şekil A.2.79).

Sungurlar Evi'nde kullanıcı sayısının artması nedeni ile zaman içinde yapılan değişiklikler Ü1 mekânının bu özgün niteliklerini kaybetmesine neden olmuştur. Ü1'in avluya açılan güney cephesi, iskeletli bir duvarla kapatılmıştır. Bu duvar üzerinde düşey sürmeli iki pencere ve gezintiye açılan tek kanatlı ahşap bir kapı bulunmaktadır (Şekil A.2.80). Yukarıda sözü edilen küçük gözlü kemerler, sonradan oda olarak düzenlenmiş Ü8'nin güney duvarında gözlenebilmektedir (Şekil A.2.81). Doğu ve batı duvarları kırıktı kireç harcı üzerine beyaz badanalıdır. Duvarlarda yer yer kabarma ve kılcal çatlaklar gözlenmiştir. Merdiven kovasının üstü, güney cephesine yapılan müdahale esnasında kapatılmıştır (Şekil A.2.82). Böylece hayatın, açık hava koşullarından etkilenmeyen bir iç mekân olarak kullanılması sağlanmıştır.

Uzun yıllar kendi kaderine terk edilen Sungurlar Evi, doğal etkenlerle önemli ölçüde tahrip olmuştur. Yapının büyük bir bölümünün ayakta durmasına ve dış görünüşü ile iyi durumda olduğu izlenimi vermesine karşın, yapının içinde meydana gelen hasarın boyutları üzüntü vericidir. Bu görkemli bina içten içe çürümekte ve zaman içinde yok olma tehlikesi ile karşı karşıya bulunmaktadır. Çatı örtüsünde meydana gelen kısmî açılmalar, zamanında yapılan basit onarımlarla iyileştirilebilecek iken, bu gün hayat (Ü1)'in, Ü8'den itibaren güneye kadar uzanan çatı örtüsü ve döşemesi tamamen çökmüştür (Şekil A.2.83). Mekânın ayakta kalabilen ahşap kaplamalı döşemesinde kabarma ve çürüme gözlenmiştir. Yatay düzlemdeki bu deformasyon yer yer su tutan bölgelerin oluşmasına neden olmuştur. Mekân çatıdan su almaya devam etmektedir. Ü1'in ahşap çıtalı tavanında 30 cm.' lik bir sehim mevcuttur.

Ü2 Mekânı (Salon):

Üst katın en önemli mekânı salondur. Boyutları, bezemeleri, tepe pencereleri ve çıkması ile diğerlerinden ayrılan bu oda, hayatı sokak cephesine bir cumba ile yansıtmaktadır. Yapıyı önemli kılan özelliklerden birisi de söz konusu cumbanın 48. Sokağa taşan görkemli biçimlenişidir. "Kargılı cumba" da denilen ahşap çıtalı cumba, Toros Dağları'na yönelen eşsiz bir panoramaya sahiptir (Şekil A.2.84). Cumbanın oval planlanışı, dışa açılan pencerelerin her birinin bu panoramadan ayrı bir kesit sunmasını sağlar. Pencerelerin üstü sivri kemerlerle bitirilmiştir. Kemer aynaları oyma tekniği ile bitki motifleri işlenmiş ahşap panolarla kapatılmıştır. Motifler sağda ve solda simetrik (Şekil A.2.85). Ortada yer alan beşinci pencere diğerlerinden daha büyüktür. Söz konusu pencerenin kemer aynasındaki ahşap pano günümüzde mevcut değildir. Pencerelerin tümünün ahşap kapaklı olduğu, doğramadaki izlerden anlaşılmaktadır. Vandalizm kurbanı bu kapaklardan yalnızca ikisi günümüze ulaşabilmiştir (Şekil A.2.86). Her iki kapakta da oyma tekniği ile işlenmiş bitkisel motifler vardır. Pencerelerin kemer bitimlerinden 40 cm. kadar yukarıdan başlayan baklava biçimli tepe pencereleri, cephede sivri kemerlerle oluşturulan düşey hattı daha da vurgular. Bu pencereler renkli camlarıyla odaya dekoratif açıdan katkıda bulunmaktadır.

Tarsus'ta mobilyaya verilen önem erken dönemlerde başlamıştır. Kullanıcılardan öğrenildiği kadarı ile cumbanın oval biçimlenişine uygun bir oturma grubu özel olarak tasarlanmış ve yerli ustalar tarafından uygulanmıştır. Hayata açılan camekân ile tavan döşemesi arasındaki duvar yüzeyinde dört parçadan oluşan kalem işi manzara resimleri bulunur (Şekil A.2.87). İtalyan kökenli bir ressam tarafından yapıldığı bilinen bu resimler, güney yönünden girişte algılanan doğal manzaranın kuzey yönündeki yapay

karşılığı gibidir. Tepe pencerelerinin alt ve üst kotunda, tüm mekânı çevreleyen dışa taşkın profilli silme, mekânı zenginleştiren diğer bir dekoratif öğedir. Batıda yer alan iki odaya salondan geçilir. İki kanatlı ahşap kapıların tepe pencereleri mevcuttur. Bu pencerelerin ortasında sütunlara oturan üç açıklıklı, sivri kemerli bir sistemi andıran bir bölüm vardır (Şekil A.2.88).

Ü2'nin ahşap döşemesi çatıdan gelen yağmur sularının etkisi ile hasar görmüştür. Döşemenin kuzey yönünde 5 cm.'lik bir çökme tespit edilmiştir (Bkz. Rölöve P15). Bunun yanı sıra kaplama tahtaları yer yer sökülmüş ve bahçeye eklenen niteliksiz yapıların (kümes vb.) yapımında kullanılmıştır. Ü2'nin kesme taş duvarları (Şekil A.2.89) kırıktı kireç harcı üzerine sarı badanalıdır. Boyanın birkaç kez yenilendiği farklı katmanların varlığından anlaşılmaktadır. Ulaşılan ilk katmanlarda pigmentle renklendirilmiş kalem işi bezemeler gözlenmiştir (Şekil A.2.90). Ahşap çıtalı tavan yeşil renklidir. Çıtalar iç içe geçen kareler oluşturacak şekilde çakılmıştır (Bkz. Rölöve P10). Ortada yer alan kare merkezi vurgulayacak şekilde dekoratif ahşap panoyla zenginleştirilmiştir (Şekil A.2.91,92).

Ü3 Mekânı (Oda):

Ü2'den iki kanatlı ahşap bir kapı ile girilen Ü3, bir çıkma ile kuzeye açılır. 4.50x3.50 m. boyutlarındaki mekânın döşemeleri ahşap kaplıdır. Ü3, 10 cm. eninde ahşap süpürgeliğe sahiptir. Düzgün kesme taş duvarları kırıktı kireç harcı üzerine sarı badanalıdır. Ü3 ile Ü4'ü birbirinden ayıran duvarda, geçmiş dönemlerde, yan yana iki açıklık olduğuna dair izler vardır (Şekil A.2.93). Tavanı ahşap çıtalıdır. Mekânın tavan eteğini 12 cm. eninde sade bir pervaz çevreler. Çatı örtüsündeki açılmalar nedeni ile tavan su almaktadır. Tavan döşemesinde sehim ve ahşapta çürüme gözlenmiştir. Ü3 kuzeyde iki ve doğuda bir olmak üzere düşey sürmeli üç pencereye sahiptir. Pencereler ahşap panjurludur. Batı cephesinde yer alan geniş açıklıklı betonarme lentolu pencere 1936 yılı onarımının ekidir (Şekil A.2.94).

Ü4 Mekânı (Oda):

Salondan Ü3'e açılana benzer bir kapı ile Ü4'e girilir (Şekil A.2.88). Oda 3.00x4.50 m. boyutlarındadır. Mekânın Ü3 yönündeki kuzey duvarı kesme taş örgü iken Ü5 yönündeki güney duvarı ahşap iskelet üzerine bağdadi çıtalı sistemle yapılmıştır (Şekil A.2.95). Duvar yüzeyleri, kırıktı kireç harcı üzerine açık yeşil badanalıdır. Boyanın bir çok defa yenilendiği farklı katmanların varlığından anlaşılmaktadır. Ahşap çıtalı tavanda giriş aksına paralel yönde 15 cm. kadar sarkan ahşap bir giriş mevcuttur (Şekil A.2.96).

Tavan döşemesinin çıtaları ahşap kirişin sınırlarına göre düzenlenmiştir. Kirişin güney sınırından Ü5'in duvarına kadar olan mesafede ise Ü5'de izlenen tavan döşemesinin devamı gözlenir. Bu verilerin ışığında Ü4 ve Ü5'i ayıran duvarın, özgün yerine oranla güneye kaydırıldığı söylenebilir. Batı cephesindeki geniş açıklıklı, betonarme lentolu pencere, 1936 yılının ekidir (Şekil A.2.94). Pencere pervazının kuzey alt köşesinden döşemeye kadar uzanan çatlakta 5 cm.lik bir açıklık tespit edilmiştir.

Ü5 Mekânı (Oda):

Hayattan ahşap iki kanatlı bir kapı ile girilen Ü5, 3.80x4.50 m. boyutlarındadır. Ahşap iskelet üzerine bağdadi çıtalı duvarları kırıktı kireç harcı üzerine açık yeşil badanalıdır. Ulaşılan ilk katmanlarda, salon duvarlarında da gözlenen motiflerle benzer niteliklere sahip pigmentle renklendirilmiş kalem işi bezemeler mevcuttur (Şekil A.2.97). Döşemeler ahşap kaplıdır. Tavanı 8 cm. eninde ahşap levhalarla kaplıdır (Şekil A.2.98). Mekânın batı cephesinde betonarme lentolu geniş açıklıklı bir pencere mevcuttur. Girişin hemen yanında merdiven kovanına açılan ahşap kapaklı bir pencere daha vardır. Söz konusu pencerenin doğramalarındaki biçimleniş, ara katta bulunan A2 mekânının kuzeye açılan pencereleri ile benzer niteliklere sahiptir (Şekil A.2.99).

Ü6 Mekânı (Mutfak):

Güney cephesine bitişik bir ocağın varlığına bağlı olarak mutfak olarak kullanıldığı bilinen mekân, yapının batı duvarının, parsel sınırlarına uygun olarak güneydoğuya doğru kırılması nedeni ile yamuk bir plana sahiptir (Şekil A.2.100). Hayattan girilen mekânın kuzey duvarından 45 cm. kadar güneyde, tavandan 15 cm. sarkan ahşap bir giriş bulunur (Şekil A.2.101). Özgün durumda Ü5 ve Ü6'yı ayıran duvarın, tavandan sarkan girişin devamında olduğu düşünülmektedir. Giriş, iki ahşap dikmeye oturmaktadır (Şekil A.2.102). Ahşap dikmeler arasında mutfak tezgahı düzenlenmiştir (Şekil A.2.103). Doğudaki ahşap dikmeden Ü1'e kadar olan mesafede lavabo bulunduğu dair izler vardır. Ü5 duvarında musluk halen mevcuttur. Lavabo sökülürken tahrip olan duvar yüzeyinde, bağdadi çıtalar açığa çıkmıştır (Şekil A.2.103). Mekânın kuzeybatı köşesine betonarme bir kolon eklenmiştir. Batı cephesinde yer alan ve üst kattaki diğer pencerelerin devamı niteliğindeki betonarme lentolu geniş açıklıklı pencere 1936 onarımının ekidir. Mekânın gezintiye açılan güney duvarında dışta pervazları mevcut bir pencere izi vardır (Şekil A.2.104). Pervazlar, hayatın sonradan kapatılmış güney cephesindeki pencere pervazları ile benzer bir karaktere sahiptir.

Ü7 Mekânı (Bulaşıklık):

Ü6 mutfak tezgahının batısında ahşap panolarla oluşturulan bir ıslak hacim mekânı bulunmaktadır (Şekil A.2.105). Döşemeden 10 cm. yükseltilmiş olan zemini şaplıdır. Mekânın kontrplak tavanı, Ü6'nın tavan kotuna kadar yükselmez. Ahşap tek kanatlı bir kapısı olan bu bölmenin bulaşık, çamaşır yıkama yeri ve banyo olarak kullanıldığı bilinmektedir.

Ü8 Mekânı (Oda):

Aslında hayata ait olan bu mekân kullanıcı sayısındaki artış nedeni ile bölünerek oda olarak düzenlenmiştir. 3.00x3.50 m. boyutlarındaki odanın zemini ahşap kaplıdır. Duvarları kırıktık kireç harcı üzerine beyaz badanalıdır. Odanın güney duvarındaki iki kemer, hayatın avluya açılan cephesinin parçasıdır (Şekil A.2.84). Ü1' in doğu duvarı güneye doğru ahşap iskeletli bir duvarla devam ettirilmiş ve onun 300 cm. paraleline de ikinci bir duvar örülmüştür. İki duvarı dik kesen kemerli açıklık ise ahşap panolarla kapatılarak sıvanmıştır. Güneye doğru eğimli olan tavan ahşap çitalıdır. Ü8, güneyde iki pencere ile gezintiye açılır. Ü8 ve Ü9' u ayıran duvarda da demir parmaklıklı bir pencere (Şekil A.2.106) ile 93X230 cm. boyutlarında bir niş bulunur (Şekil A.2.107). Niş, 0.36x0.83 m. boyutlarında bir tepe penceresine sahiptir.

Ü9 Mekânı (Oda):

Hayattan ahşap tek kanatlı, tepe pencereli bir kapı ile girilen Ü9, 3.80x4.20 m. boyutlarında bir mekândır. Ahşap döşemeli olan mekânın duvarları kırıktık kireç harcı üzerine beyaz badanalıdır. Ü9' un kuzey duvarında boydan boya yüklük bulunur (Şekil A.2.108). Üst kat odalarına ait şilte, yorgan, yastık gibi eşyaların saklandığı yüklük, odaya sonradan eklenmiştir. Yapımında devşirme malzeme (pencere pervazı ve benzeri) ve niteliksiz ahşap levhalar kullanılmıştır. Tavan ahşap çitalıdır (Şekil A.2.109). Çıtaların düzenleniş şekli Ü9 ve Ü10'u ayıran duvarın sonradan yapıldığı anlaşılmaktadır. Güney duvarında bulunan demir parmaklıklı bir pencere Ü8' e açılır (Şekil A.2.110). Kasası mevcut olan pencerenin doğramasındaki izlerden düşey sürmeli olduğu anlaşılmaktadır. Sungurlar Ev' inin genel pencere tipolojisi incelendiğinde, dışa açılan pencerelerde güvenlik açısından demir parmaklık kullanıldığı görülmektedir. Söz konusu pencere, yukarıda belirtilen nedenle bir istisna oluşturmaktadır. Aynı duvar üzerinde tepe penceresi olan bir kapının izi vardır. Kapı izi güneyde, Ü8' in içinden niş olarak algılanır.

Ü10 Mekânı (Koridor):

Üst katın doğu kanadını oluşturan, üç oda ve bir salondan oluşan ayrı bir bölüme 1.40x4.50 m. boyutlarındaki bir koridor (Ü10) üzerinden girilir. Koridordan gezintiye açılan ahşap iki kanatlı, tepe pencereci bir kapı vardır. Söz konusu kapı, salona (Ü2) ve hayata (Ü1) açılan oda kapıları ile benzer karaktere sahiptir. Ü10 kuzeyde de iki kanatlı bir kapı ile orta hole açılır. Zemini ahşap kaplı, bağdadi çitalı duvarları kırıklı kireç harcı üzerine sarı badanalıdır. Tavanı ahşap çitalıdır (Şekil A.2.111). Ü11' in tavan çitası batı oda duvarında taşarak Ü10' dan geçer. Aynı şekilde Ü10' un giriş aksına paralel çakılmış çitalardan oluşan tavan düzeni, batıda Ü9 mekânının içinde 1.20 cm. kadar devam ettikten sonra, Ü9'un tavan pasası ile kesişir (Bkz. Rölöve P10).

Ü11 Mekânı (Oda):

Ü10' dan çift kanatlı ahşap bir kapı (Şekil A.2.112) ile girilen Ü11, 2.90x4.20 m. boyutlarındadır. Zemini ahşap kaplı mekânın duvarları kırıklı kireç üzerine beyaz badanalıdır. Mekânın dışa cephe veren doğu ve güney duvarları kesme taş örgülüdür. Batı ve kuzey duvarları ahşap iskelet üzerine bağdadi çitalıdır. Kuzey duvarında 1.00x1.40 m. boyutlarında, bir niş bulunmaktadır (Şekil A.2.113). Nişin içinde ahşap raflarla bölmeler oluşturulmuştur. Tavanı ahşap çitalıdır. Tavan eteği 12 cm. eninde pervazla çevrelenmiştir. Pasa ve çitaların düzenleniş biçimi, batı duvarının sonradan eklendiği izlenimini vermektedir (Şekil A.2.114). Ü11 güneyde ahşap kapaklı bir pencere ile gezintiye açılır (Şekil A.2.115). Bu pencerenin dışında, Ü11' in doğuda 50.Sokağa açılan düşey sürmeli iki penceresi daha vardır (Şekil A.2.116).

Ü12 Mekânı (Orta Hol):

Gezintiden kuzey yönüne doğru uzanan bir koridor orta hol niteliğindeki Ü12'ye açılır (Şekil A.2.117). Doğu ve kuzeyde yer alan odalara geçiş sağlayan bu mekân 4.10x3.40 m. boyutlarındadır. Zemini ahşap kaplı olan Ü12' nin duvarları kesme taş üzerine kırıklı kireç harcıyla sıvalıdır. Sarı badanalı olan mekânın batı duvarında boydan boya 0.70x3.30 m. boyutlarında bir yüklük bulunur (Şekil A.2.118). Hareketli dört kapaktan oluşan yüklük, özgün durumuyla günümüze ulaşabilmiştir. Tavanı ahşap kaplıdır (Şekil A.2.119).

Ü13 Mekânı (Oda):

Doğuda bir çıkma ile 50. Sokağa açılan Ü13, (Şekil A.2.120) orta holden camekânlı bir bölme ile ayrılır (Şekil A.2.121). Zemini ahşap kaplı olan mekânın duvarları kırıktı kireç harcı üzerine sarı badanalıdır. Ahşap karkas arasına kerpiç dolgu tekniği ile yapılmış olan doğu duvarında geniş açıklı bir pencere vardır. Söz konusu pencere yapının batı cephesi üst kat pencereleri ile benzer özelliklere sahiptir. Güneyde, çıkma duvarı üzerinde düşey sürmeli bir pencere daha vardır (Şekil A.2.122). Pencere lentoları 10 cm. eninde ahşap hatilla yapılmıştır. Tavanı ahşap kaplıdır (Şekil A.2.123).

Ü14 Mekânı (Oda):

Orta holden ahşap iki kanatlı bir kapı ile 5.00x3.80 m. Boyutlarındaki Ü14'e girilir (Şekil A.2.124). Zemini ahşap kaplı olan odanın kesme taş duvarları, kırıktı kireç harcıyla sıvalıdır. Duvarlar sarı badanalıdır. Tavan ahşap kaplamadır (Şekil A.2.125). Doğu ve kuzey duvarında, düşey sürmeli iki pencere mevcuttur (Şekil A.2.126). Kuzey ve doğu yönündeki pencereler dıştan ahşap panjurlarla kapatılmıştır. Pencereler dış cephede 25 cm. kalınlığında taş söveyle çerçevlenmiştir (Şekil A.2.127). Kuzey cephesindeki izlerden, iki pencere arasında, sonradan kapatılmış olan bir üçüncü pencere boşluğu bulunduğu gözlenmektedir (Şekil A.2.126, 127). Ü14'ü Ü13'den ayıran güney duvarında da sonradan kapatılmış açıklıklara ait izler vardır (Şekil A.2.128).

Ü15 Mekânı (Oda):

Orta holden ahşap iki kanatlı bir kapı ile girilen (Şekil A.2.129) Ü15, kuzeyde bir çıkma ile 48. Sokak üzerine taşar. Mekânın boyutları 2.70x5.00 m. dir. Duvarlar kırıktı kireç harcı üzerine sarı badanalıdır. Duvarda kabarma ve rutubet izi gözlenmiştir. Ahşap iskeletli cumbanın (Şekil A.2.130) kuzey duvarında dört kapaklı iki, (Şekil A.2.131) güneyde bir, pencere mevcuttur (Şekil A.2.132). Kuzey pencerelerin üst hizasından geçen 10 cm. enindeki ahşap hatıl tüm cumba duvarını çevreler. Tavan eteğini 12 cm. eninde pervaz çevreler. Mekân çatıdan su almaktadır. Ahşap tavan kaplamalarında yer yer kırılmalar mevcuttur.

Ü16 Mekânı (Gezinti):

Yapının güney cephesinde üst kat hizası boyunca "gezinti" adı verilen üstü kapalı ahşap sahanlık yer alır (Şekil A.2.133). Gezinti ahşap dikmelere oturan tek yönlü, Marsilya kiremidi ile kaplı bir çatı örtüsüne sahiptir. Mekân, güneyde ahşap korkuluklarla

sınırlandırılmıştır (Şekil A.2.134). Batı ucunda yer alan helâ ve çalışma tezgahının bahçeye bakan yönü, düşey çakılmış ahşap levhalarla kapatılmıştır (Şekil A.2.135). Bu bölümün çatısı oluklu çinko levha ile kaplıdır. Avludan uzanan merdivenle birlikte diğer katlara da ulaşan gezinti doğuda genişleyerek bir hol niteliği kazanır. Bu holde (Şekil A.2.136) merdiven kovası ile onun bitişiğinde dökme mozaik lavabo tezgahı mevcuttur. Ayrıca üst katın doğu kanadını oluşturan kendi içinde bağımsız bölüme de bu holden girilir (Şekil A.2.137). Doğuda 50. Sokağa açılan cephesi 1960 yılında tuğla duvar ile kapatılmıştır (Şekil A.2.138). Bu duvarda iki kanatlı bir pencere mevcuttur (Şekil A.2.138). Merdiven kovasının kuzeyinden yükselen ahşap direklerin köşeleri pahlanarak, özenli bir ahşap işçiliği ile işlenmiştir (Şekil A.2.136). Gezintinin ahşap korkuluklarında benzer nitelikte bir işçilik gözlenmez. Güneye doğru eğimli tavanı ahşap çitalıdır (Şekil A.2.139). Gezinti bahçe kotundan yükselen taş kolonlar ve ahşap dikmelerle taşınmaktadır (Şekil A.2.140).

Ü17 Mekânı (Helâ):

Gezintinin batı ucunda ahşap panolarla çevrelenen bir helâ bulunur (Şekil A.2.141). 1.30x1.30 m. boyutlarındaki bu hacmin zemini şaplıdır. Zeminde, dökme mozaik bir alaturka helâ taşı bulunur. Batı cephesinde sonradan açılan küçük, kare pencere açıklığı mevcuttur (Şekil A.2.142). Yapıya sonradan eklenen helâ ayrı bir restitüsyon problemi oluşturmaktadır. Kullanıcılardan öğrenildiğine göre, eskiden helâ, gezintiden üç basamakla inilen ayrı bir hücre biçiminde idi. Yapının geçirdiği onarımlar sırasında birkaç kez değiştirildi ve 1960 yılında, gezinti döşemesiyle aynı kotta yeniden düzenlendi.

4.2.2. Cephe özellikleri:

Sungurlar evinde cepheler zemin ve ara kat boyunca masif ve sade bir görünüme sahiptir. Bir ön cephe niteliği taşıyan kuzey cephesindeki anıtsal giriş (Şekil A.2.143) ve doğu cephesindeki çeşme, yapıya dinamizm kazandırmaktadır (Şekil A.2.144). Cepheler farklı müdahale süreçlerinin izlerini taşımaktadır. Beden duvarları yakından incelendiğinde, önceki dönemlere ait pencere boşluklarının kapatıldığı anlaşılmaktadır. Kapı ve pencere doğramalarındaki çeşitlilik de cephenin özgün görünümünü bozan olumsuz müdahalelerdir. Cephede, ara kattan üst kata geçiş, profilli bir kat silmesi ile vurgulanmıştır (Şekil A.2.127). Zemin ve ara katın sadeliği ve masifliğine karşın üst kat, farklı yapım teknikleri kullanılarak yapılmış çıkmalarla zenginleştirilmiştir. Çıkmaları desteklemek için benzer karakterde ahşap yastıklı taş konsollar kullanılmıştır. Üst kat

cephelerindeki bu hareketlilik, doğu ve kuzey olmak üzere iki farklı yöndedir. Güneyde kendi iç bahçesine açılan yapının batı cephesi bu yönde bitişik nizam olduğundan, çıkma yapmadan yükselir. Kuzey cephesinde kemerli giriş kapısının üzerinde yer alan "kargılı cumba" da denilen ahşap çitalı cumba, Tarsus'ta mevcut tek örnektir. Sivri kemerli, işlemeli ahşap kepenkli pencerelerle manzaraya yönelen cumbanın yüzeyi, çinko levhalarla kapatılmıştır. Bu cumbanın profilinin yapıya kazandırdığı karakter nedeni ile Sungurlar Evi, yerli halk arasında "göbekli ev" olarak da bilinmektedir¹. Saçak hizası, dışa taşkın profilli taş kornişle belirlenmektedir. Çatı, ahşap oturtma çatı tekniği ile yapılmış ve Marsilya kiremidi ile kaplanmıştır.

4.2.2.1. Kuzey cephesi

Binanın ana girişinin yer aldığı kuzey cephesi, 48. Sokak üzerindedir (Şekil A.2.145). Ortada taşlık (Z1) mekânına açılan, kemerli anıtsal kapı bulunur (Şekil A.2.143). Kapı çevresinde ve kemer taşlarındaki özenli taş işçiliği, zemin ve ara katın sadeliği ve masifliği içinde görkemli bir etki yapmaktadır. Zemin katta, yan hacimlere açılan taş lentolu iki kapı daha vardır. Bunlardan batıda yer alanın eşik seviyesi, sokak kotundan 70 cm. kadar yukarıdan başlamaktadır (Şekil A.2.146). Tek kanatlı ahşap kapıya ulaşan bir basamak düzeni mevcut değildir. Doğuda yer alan ahşap iki kanatlı diğer kapının, demir parmaklıklı bir tepe penceresi bulunmaktadır (Şekil A.2.33). Zemin kat seviyesinde, Z8'e açılan geç dönem penceresinin dışında herhangi bir açıklık mevcut değildir. Ancak duvar dokusu yakından incelendiğinde, batıda bulunan kapının her iki yanında, daha önceki dönemlerde pencere bulunduğu dair izler tespit edilmiştir (Şekil A.2.37,42). Ara kat seviyesinde giriş aksının doğusunda üç ve batısında iki pencere bulunmaktadır. Bu pencerelerin özensiz işçiliği, boyut ve oranları sonradan açılmış ya da değiştirilmiş oldukları izlenimi vermektedir. Yapının kuzeybatı köşesinde bir köşe pahı mevcuttur (Şekil A.2.147). Üst kat farklı tekniklerle yapılmış cumbalarla hareketlendirilmiştir. Üst kat cephesini doğudan başlayarak dört bölümde incelemek mümkündür. Cephenin doğu bölümünü oluşturan Ü14, 50. Sokağa çıkma yapar (Şekil A.2.41). Ü14'ün doğu ve kuzey duvarları kesme taşla örülmüştür. Kuzeyde taş pervazla çerçevelenen üç pencere açıklığı mevcuttur (Şekil A.2.127). Bu pencere açıklıklarından ortada yer alanı sonradan kapatılmıştır. Döşeme ve saçak seviyesini dışa taşkın profilli bir taş korniş belirlemektedir.

Ü15'e açılan ikinci bölüm kuzeye doğru 80 cm.'lik çıkma yapar (Şekil A.2.148). Ahşap yastıklara oturan üç taş konsolla desteklenen cumba duvarı ahşap iskeletlidir. Cumba

¹ Hatice Sungur'dan öğrenilmiştir.

düseyde ve yatayda ahşap pervazla çerçevelenmiştir. Saçak hizasını belirleyen ahşap korniş, profillidir (Şekil A.2.148).

Üçüncü bölüm, giriş aksının üzerinde yer alan ahşap cumbadır. Boyut ve biçimlenişi ile yapıyı görkemli kılan cumba, sivri kemerli beş pencere ile manzaraya yönelir (Şekil A.2.84). Her pencere açıklığının üzerinde baklava biçimli, renkli camlı tepe pencereleri mevcuttur. Cephede yatay çakılmış ahşap kaplama tahtaları ile kaplanmış cumba, pencere seviyesinin altından döşeme kotuna kadar çinko levhalarla kaplanmıştır.

Yapının batı kanadını oluşturan dördüncü bölüm, kuzeye doğru 80 cm.lik bir çıkma yapmaktadır (Şekil A.2.130). Döşemede taş kornişin altından geçen işlemeli ahşap bir pervaz, taş konsolların üzerine yerleştirilmiş ahşap yastıkları örter. Bu cephenin batı ucunda üst kat döşeme alt kotuna yerleştirilmiş "I" profilli çelik kiriş bir geç dönem müdahalesidir. Çıkma taş pervazla çerçevelenmiş iki pencere ile dışa açılır. Pencereler ahşap panjurlara sahiptir. Döşeme ve saçak seviyesi profilli dışa taşkın taş korniş belirler. Çatı alını, ahşap kaplama tahtaları ve yer yer çinko levhalarla kaplanmıştır. Çatı saçağı ciddi biçimde hasar görmüştür.

4.2.2.2. Batı cephesi

Günümüzde açık otopark olarak kullanılan yan parselde açılan batı cephesi, düseyde çıkma yapmadan yükselir. Söz konusu parselde bulunan iki katlı bina, Sungurlar Evi'nin 1986 yılında boşaltılmasından sonra güvenlik nedeni ile yıktırılmıştır. Sungurlar Evi'nin batı cephesinde yıkılan binaya ait izler mevcuttur. Sungurlar Evi'nin dikdörtgen plan şeması, batıda parsel sınırlarına uyarak güneydoğuya doğru kırılır (Şekil A.2.149). Zemin ve ara katlar, masif ve sade bir beden duvarı ile yükselir. Duvarlar ahşap hatıllı kabayonu taşır. Yer yer moloz taş örgüye rastlanır. Cephenin güneydoğuya kıvrılan kanadının zemin kat ve ara kat seviyelerinde özensiz işçilik sergileyen kesme taş örgü izlenmektedir. Bahçe duvarı 4.20 m. kotunda 30 cm.lik betonarme bir kiriş ile bitirilmiştir. Söz konusu betonarme kiriş, kuzeyde beden duvar örgüsünün içinde 2.00m. kadar devam eder. Cephenin güneydoğuya kıvrılan güney kanadının cephenin bütününde sergilediği doku farklılıkları, Ü4 ve Ü15'e açılan oransız pencere boşlukları, betonarme ekler ve çatı biçimlenişi, yapının geç dönemde güneyde genişletildiğini göstermektedir. Üst kat tamamen kesme taş örgülüdür. Cephenin kuzeyinde üst kat döşeme alt kotuna yerleştirilen "I" profilli çelik putrel, strüktürü desteklemek kaygısıyla cepheye dışarıdan eklenmiş bir diğer geç dönem müdahalesidir (Şekil A.2.150). Üst kat cephesi 40 cm. eninde, cepheden 3 cm. taşan plasterlerle üç düsey bölüme ayrılmıştır.

Betonarme lentolu, geniş açıklıklı üst kat pencerelerinin de cepheye sonradan eklendiği bilinmektedir. Kullanıcılardan alınan bilgiye göre özgün durumda cephede kare boyutlarda, küçük pencereler mevcuttu. Döşeme ve saçak kotunu, profilli, dışa taşkın taş korniş belirler. Yapının batı cephesinin saçağı cepheye paralel olarak uzanmaktadır. Çatı Marsilya kiremidi ile kaplıdır.

4.2.2.3. Güney cephesi

Yapı güneyde kendi iç bahçesine açılır. Zemin katta, taşlığın batı kanadında gözlenen büyük boyutlu, oransız pencere açıklıkları ve özensiz işçilik sergileyen kesme taş duvar örgüsü, yapının bu bölümünün defalarca onarıldığını veya yapıya sonradan eklendiğini göstermektedir. Aynı duvar üzerinde arası moloz taş ile doldurulmuş kapı açıklığı mevcuttur (Şekil A.2.27). Ana girişten güneye doğru uzanan taşlık, ortada kemerli bir geçişle bahçeye açılır. Binanın doğu kanadında, selâmlık odalarının bulunduğu ara kat seviyesi, bir depo mekânı ile yükseltilmiştir. Bahçeden yükselen merdiven, ara kat seviyesine ve devamında 4.63 kotunda bulunan mutfak sahanlığına ulaşır (Şekil A.2.151). Bahçede zemine oturan iki dikme ile desteklenen sahanlığın demir korkulukları vardır. Korkulukların üzerinde yer alan ahşap kafeslerin özgün olmadığı bilinmektedir. Sahanlığın doğu ucunda helâ bulunmaktadır. Mekân, düşey çakılmış ahşap levhalarla çevrilidir. Güney cephesinin, üst kat bölümünde avludan yükselen dikmelerle taşınan "gezinti" bulunmaktadır. Gezintinin batı ucunda yer alan helâ ve çalışma tezgahının önü düşey çakılmış ahşap levhalarla kapatılmıştır (Şekil A.2.135). Gezinti, boydan boya özensiz işçilik sergileyen ahşap korkuluklarla sınırlandırılmıştır (Şekil A.2.6). Yapının ana çatı eteği kotundan, 40cm. aşağıdan başlayan, tek yöne eğimli çatı örtüsü Marsilya kiremidi ile kaplıdır. Gezintiyi örten tek yöne eğimli çatının, batıda helânın (Ü16) üzerine rastlayan bölümü ciddi hasara uğramış ve çatı oluklu çinko ile onarılmıştır.

4.2.2.4. Doğu cephesi:

Aynı zamanda bir çıkmaz sokak olan 50. Sokağa açılan doğu cephesi zemin kat ve ara kat boyunca masif ve sade bir görünüme sahiptir (Şekil A.2.152). Cephenin bahçe duvarı üzerinde bugün kullanılmayan bir çeşme mevcuttur (Şekil A.2.144). Cephede üst kat Ü11 mekânının güneyinden başlayıp zemin kata inen yapı derzi mevcuttur (Şekil A.2.153) Bu derzden güneye uzanan duvar bünyesinde gözlenen betonarme ekler ve cephenin genel karakteri ile uyumsuz açıklıklar, 1960 onarımının müdahaleleridir (Şekil A.2.154,155). Kullanıcılardan alınan bilgilere göre karşı parselde yer alan Sadi

Sungur'a ait diğler bir evin 1958'de yıktırılmasından sonra, yapıya ait taşlar kullanılarak bahçer duvarı yeniden inşa edilmiştir. Zemin katta Ü16'ya açılan, üzeri taş lentolu geniş bir açıklık mevcuttur. Açıklığın her iki kenarında çimento harcı ile takviyeler vardır. Özgün doğramaya ait izler tespit edilememiştir. Zemin kat ve ara kat kotunda duvarlar tamamen ahşap hatıllı kabayonu taş duvardır. Hatıllar, yaklaşık 1m. ara ile cephede yatay devam eder. Yapının bütününde pencere açıklıkları düşeyde bir hatıdan diğlerine uzanmaktadır. Doğru cephesinde ara kat kotunda A4 ve A7'ye açılan küçük boyutlu pencereler için iki ana hatıl arasına takviye hatıllar yerleştirilmiştir. A6'ya açılan ve taş lentolu geniş açıklığın üzerinde yer alan pencerelerin boyutları, üst kat pencerelerinde kullanılan oranlarla uyumludur. Üst katta, Ü14 mekânından doğuya 80 cm. taşan kesme taş cumba, ahşap yastıklı dört taş konsolla desteklenmektedir. Cumbanın düşey sürmeli iki penceresi taş pervazla çerçevenlenmiştir. Cumba eteğini ve saçak kotunu profilli taş korniş belirler. Bu cumbanın hemen yanında Ü13'ten taşan ahşap iskeletli cumba, çinko levhalarla kapatılmıştır. Geniş açıklıklı, dört kanatlı bir penceresi vardır. Güneydeki Ü11 mekânının cephesi doğuya çıkma yapmaz. Kesme taş duvar örgüsüne sahip bu bölümün düşey sürmeli iki penceresi taş söveyle çerçevenlenmiştir (Şekil A.2.156). Gezintinin doğru cephesi betonarme lentolu tuğla duvar ile kapatılmıştır. Bu bölümde iki kanatlı bir pencere mevcuttur.

4.2.2.5. Avlu

Eski Türk evlerinde bahçer, sadece seyredilen değil aynı zamanda yaşanan bir mekândır. Mahremiyet ve güvenlik kaygısıyla bahçer duvarları yüksek tutulmuştur. Eski Türk bahçelerinin vazgeçilmez unsurlarından biri de su ögesidir. Fıskiyeli ve kaskatlı mermer havuzlar veya kuyu bahçenin/avlunun bir köşesinde yer alır. Bahçer kapıları çoğu zaman evin kapısı durumundadır.

Sungurlar Evi'nde de avlu yüksek duvarlarla gölgelenmiş ferah bir mekândır (Şekil A.2.157,158). Meyve ağaçları, ocak, kuyu ve pekmez teknesi avlunun belirleyici unsurlarıdır. Avlu sonradan briket ve taş karışımı bir duvarla ikiye bölünmüştür.

4.2.3. Genel özellikler

Zemin ve ara katlar kabayonu taş olup, üst kat düzgün kesme taş, ahşap karkas arası dolgu ve bağdadi üzerine sıva teknikleri ile yapılmıştır. Düzgün kesme taş duvar örgüsü yalnızca üst katta kullanılmıştır. Bir geç dönem müdahalesi olarak, güney ve batı cephelerinin zemin kat seviyelerinin bir bölümünde de düzgün kesme taş örgü

görülmekte ve bazı bölümlerinde de düzenli olmayan moloz taş örgü yer almaktadır. Cephede taş strüktür tümüyle sıvasızdır. Zemin kat ve ara kat seviyesinde yaklaşık bir metre ara ile, tüm cephe boyunca devam eden ahşap hatıllar mevcuttur. Yapımda kullanılan taş, yöreye özgü sarı renkli,killi, kolay işlenebilir bir taştır. Halen işletilmekte olan Kölemusa - Nacarli taş ocağından getirtildiği bilinmektedir.

İç duvarlar, çoğunlukla kırıktık kireç harcıyla sıvanmıştır. Üst kat odalarında sıva üzerindeki boyanın, defalarca elden geçirildiği ve onarıldığı, farklı katmanların varlığından anlaşılmaktadır. Salon ve salona açılan odalarda, ulaşılan ilk katmanlarda, pigmentle renklendirilmiş kalem işi bezemeler gözlenmiştir.

Giriş katı dışında yapının tamamı ahşap döşemelidir. Giriş katının döşemeleri çimento şapı ile sıvandığından özgün döşemeye ait ipucu elde edilememiştir.

4.3. Yapım tekniğı

Yapının ilk iki katında kalınlığı 60 cm. olan ahşap hatıllı kabayonu taş duvarlar bulunmaktadır. Üst kat karma sistemle; ahşap iskeletli ve düzgün kesme taş duvarlarla inşa edilmiştir. Kalınlığı 15 cm. olan ahşap iskeletli duvarların dolgu malzemesi moloz taştır. Düzgün kesme taş duvarların kalınlığı ise 20-25 cm. kadardır. Taş duvarların yüzeyleri sıvalı olduğundan yapım tekniğı ayrıntılı olarak incelenememiştir. Ancak kesme taşlar arasında yer yer 8 cm. eninde ahşap dikmeler gözlenmiştir (Şekil A.2.159,160).

Zemin katta özgün döşeme topraktır. Ara kat ve üst kat döşemelerinin tamamı ahşap kirişlidir. Çatı üç yöne eğimli oturtma çatıdır. Çatı kaplama malzemesi özgün Marsilya kiremitidir.

4.3.1. Temeller

Kazı veya sondaj olanağı sağlanamadığından temelin derinliği ve yapım tekniğı hakkında bilgi elde edilememiştir. Yerli ustalardan öğrenildiğine göre, taş malzeme kullanılarak yapılan geleneksel Anadolu evlerinde, önce temel çukuru açılmaktadır. Temel çukurunun kenarları mümkün olduğunca dik şevli yapılır. Zemin yumuşaksa 1-2 metre, sağlamsa 50-60 cm. kadar derinliğe inilir. Toprak tesviye edilince taşların konmasına başlanır. Temel duvarları taşla örülür. Binanın konumuna göre subasman, zemin kotundan 30-100 cm. kadar yükseltilmektedir. Temel duvarları ahşap hatılla bitirilir ve temel duvarları arasında kalan bölüm toprakla doldurulur. Tarsus'ta zemin

katlarda döşeme toprak olarak bırakılmaktadır. Ara kat ve üst kat kotunda ise beden duvarları üzerinde giriş kalınlığı kadar dişler bırakılır (Şekil A.2.161), (Şekil 4.1).

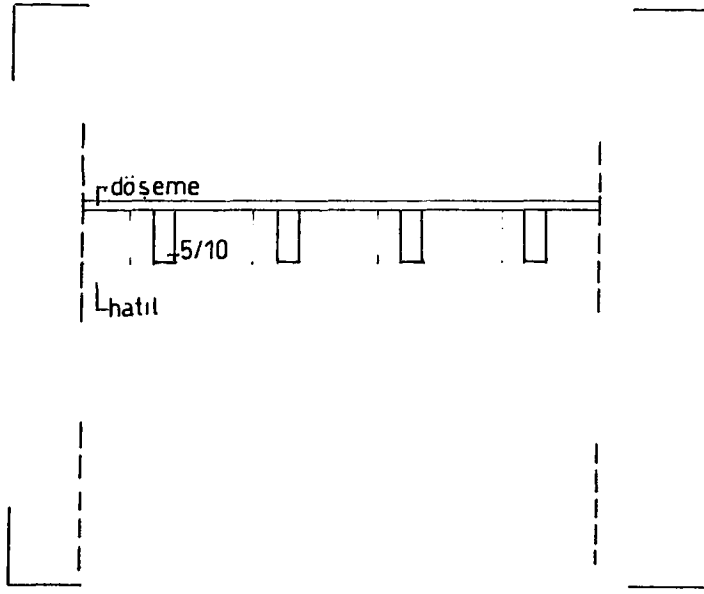
4.3.2. Duvarlar

Tarsus'ta "Sükkâri" denilen kolay işlenebilir, yumuşak killi bir taş cinsinin kolay temin edilebilir olması yapım malzemesi olarak öncelikli kullanımını getirmiştir.¹ Evlerde özellikle zemin ve ara kat beden duvarları taş ile inşa edilirken tümüyle taş olan tek veya iki katlı evlere de rastlanmaktadır.

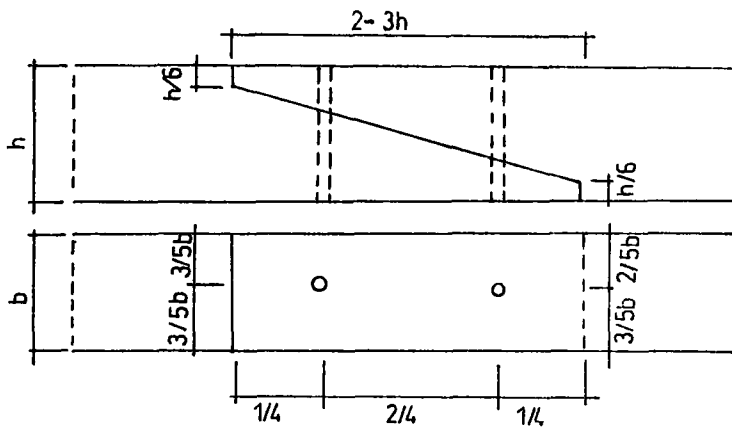
Sungurlar Evi'nin ilk iki katı 15x20x40 cm, 15x20x30 cm. boyutlarında kabayonu taşlarla inşa edilmiştir. Taş duvar bir metre ara ile 7x7 cm. kesitli ahşap hatıllarla takviye edilmiştir. Duvarın her iki yüzünde de gözlenen hatıllar, köşelerde ve 2.50-3.00 metrede bir "kurt ağzı" tabir edilen teknikle birbirine eklenmiştir(Şekil 4.2). Pencere kenarlarında hatıllar arasına dik yerleştirilmiş 5x7x60 cm. boyutlarında ahşap hatıllar gözlenmiştir (Şekil A.2.162). Kapı açıklıkları düzgün kesme taş lentolarla geçilmiştir. Lentolar çift olup aralarında 1.5 cm. basınç boşluğu bırakılmıştır (Şekil A.2.146).

Basit aletlerle işlenmiş taş duvarlar, iç mekânda taşlıkta (Z1), (Z7) ve (Z9)'da kabaca tesviye edilip üzerleri sıvanmıştır. Zemin katın diğer mekânlarında ve dış cephede ise duvar yüzeyleri sıvasızdır. 1930-1960 yılları arasında inşa edildiği bilinen bahçe duvarları taş örgüdür. Üst katta ise taş duvar ve taş ayaklar üzerine oturan ahşap iskeletli duvarların iç mekâna cephe veren yüzeyleri bağdadi çita üzerine kırıklı kireç harçlıdır (Şekil A.2. 103,89). Harç kalınlığı 3 cm. dir. Duvarın harcın döküldüğü bölümlerinde yapılan incelemede, 5 cm. eninde ve 0.8 cm. kalınlıktaki çitaların 1.5 cm. ara ile yatay olarak çakıldığı, aralarının harç ile doldurulduğu; düşeyde ise 30-50 cm. ara ile yerleştirilen 8x5 cm. kesitli ara dikmelerle desteklendikleri gözlenmiştir. İskeleti oluşturan ana dikmeler, 15x15 cm. boyutlarında olup, Ü6 (Mutfak) mekânının kuzey duvarı üzerinde ölçülmüştür. Konutun ahşap iskeletli duvarları 15 cm. kalınlığındadır.

¹Sükkâri, şeker görünümünde olan anlamına gelmektedir (TDK Türkçe Sözlük). Sadi Sungur'dan öğrenildiğine göre Tarsus'ta yaygın olarak kullanılan bu taş cinsine "sükkâri" denmekte idi. Prof. Dr. Metin Sözen, Arkitekt dergisinde yayınlanan "Mersin evleri" başlıklı makalesinde taş cinsini belirtmek için "sükkâri" tanımını kullanmıştır (27).

Şekil 4.1 Ara kat döşemesi detay çizimi

Şekil 4.2 Kurt ağı ek ön ve üst görünüş

Ağaç cinsi olarak Toroslar'dan elde edilme olanağı bol olan çam kullanılmıştır.

Karkas sistemin kuruluş prensipleri geleneksel Anadolu evlerinde benzerlik göstermektedir. Genellikle 15x15 cm.-10x12 cm. ölçülerindeki kare kesitli dikmeler 1.20-1.50 m. de bir yerleştirilerek araları 50-60 cm.de bir ara dikmelerle bölünür. Açıklık 50-60 cm. den büyük olduğu zaman bağdadi çıtalar esneme yaparak üzerlerindeki sıvanın dökülmesine neden olmaktadır (18). Kare kesitli payandalar çoğunlukla 60 derecelik açı ile meyillendirilir ve genellikle dikmelere saplanır (16).

Doğu ve kuzeyde çıkmalar, cepheden 80 cm. kadar konsol yaparak ahşap payanda ve taş konsollarla desteklenmiştir (Şekil A.2.148,150). Güneyde avluya çıkma yapan hayat (Ü1) ise zeminden yükselen 40x40 cm. boyutlarında düzgün kesme taşlarla örülmüş ayak ve kesme taş ayağa oturtulmuş 3 m. boyunda yuvarlak kesitli ahşap dikme ile desteklenmiştir. Sonradan genişletilen (Ü16) gezintiyi avludan yükselen 20x20 cm. lik bindirmeli ahşap direk desteklemektedir (Şekil A.2.162). Konutta tüm direkler ve ayak üst kat döşeme kirişlerine ahşap yastıklarla oturmaktadır (Şekil 4.3).

4.3.3. Döşemeler

Yöre halkı tarafından "mağaza" denilen, ahır ve depo olarak kullanılan zemin kat mekânlarında döşeme topraktır. Taş kaplamalı veya dökme mozaik karo kaplamalı döşemeler, doğrudan tesviye edilmiş toprak zemin üstüne uygulanmış ve daha çok taşlık ve kısmen avluda tercih edilmiştir.

Sungurlar Evi'nde zemin katta Z2, Z3, Z5 ve Z11 mekânlarının zemini topraktır. Diğer mekânlar sonradan çimento ile şaplanmış. Avlu ise tamamen topraktır. Ara kat ve üst kat döşeme kirişlerinin tamamı ahşap kirişlidir. Döşeme 25-30 cm. de bir, tek yönde konan 6x15 cm. boyutlarındaki ahşap kirişlerin üzerine, kirişlere dik yönde taban tahtası çakılarak oluşturulmuştur. Taban tahtalarının kalınlığı 2cm., eni 15-20 cm. dir. Zemin katta, sonradan kullanıcılar tarafından değiştirilmiş Z9 (Mutfak) mekânı dışındaki tüm mekânlarda ara kat ve üst kat döşeme kirişleri, alttan gözükecek şekilde açıkta bırakılmıştır (Şekil A.2. 23, 26). Ara kat ve üst katta ise taban tahtası ve kirişler alttan kapatılmıştır (Şekil A.2. 49, 55, 114, 125).

Tavanlar, profilli çıtalar, pasalar ve tavan bordürleri ile oluşturulan oldukça sade bir düzene sahiptir. 0.6 cm. kalınlığındaki tavan tahtaları kirişlere çivilenmiştir. 0.15 cm. kalınlığında profillendirilmiş çıtalar, döşeme kirişlerine dik yönde ve 15-20 cm.

ara ile tavan tahtalarının birleşim çizgilerini kapatacak şekilde boydan boya çakılmıştır. Odaların bazılarında lambalı olarak bilinen tavan düzeni de gözlenmektedir (Şekil A.2.163) (Şekil 4.4). Ev içindeki önemine bağlı olarak sadece Ü2 (Salon)'un tavan süslemesi diğer odalara göre farklılık göstermektedir. Tavan alanı, ortadan iki bölgeye ayrılmıştır (Bkz.Rölöve P10). Kuzey yarıda profilli tavan çıtaları, iç içe kareler oluşturacak şekilde çakılmış ve ortadaki kare merkezi vurgulayacak şekilde ahşap oyma tekniği ile yapılmış bir göbekte zenginleştirilmiştir (Şekil A.2.91). Güneyde kalan diğer yarı bölge, doğu batı doğrultusunda birbirine paralel çakılmış profilli tavan çıtalarından oluşan bir düzenlemeye sahiptir. Bu bölüme de üzerine kalem işi bitkisel motifler işlenmiş, elips bir ahşap pano yerleştirilmiştir (Şekil A.2.92). Tavan yeşil renklidir. Diğer odalarda genellikle ahşabın kendi dokusu ve rengi tercih edilmişken, üst kat Ü1 (Hayat) ve Ü2 (Salon)'a açılan odalarda yeşil ve sarı renkler kullanılmıştır (Şekil A.2. 87, 96 , 91, 92).

4.3.4. Çatı

Geleneksel Tarsus evlerinde üst örtü sık ahşap kirişleme üzerine düz toprak damdır (7). Ancak sürekli bakım gerektiren bu çatı şekli bir çok evde değiştirilmiştir. Sungurlar Evi'nde çatı üç yöne eğimli kırma çatıdır. Çatının genel şekli oldukça sade düzenlenmiştir. Çatının saçak kotunu profilli bir taş korniş belirler (Şekil A.2.36,94). Çatı, ana kütleinin orta eksenine atılmış mahya aşığından doğu ve batı yönüne 1/3 oranında eğimlidir. Güneyde ise köşelerden yükselen eğik mahya aşıkları orta eksenindeki mahya aşığına saplanmaktadır. Binanın girinti ve çıkıntıları çatıya yansıtılmamış ve dış satıha paralel saçaklarla çatı eteği bitirilmiştir. Ü2 (Salon)'un tavan kotunun diğer üst kat mekânlarından fazla olması nedeni ile çatı formundaki bu biçimleniş, kuzey cephesinde oldukça geniş ve yüksek bir çatı alını yüzeyi oluşturmuştur (Şekil A.2.164). Çatı alını, ahşap kaplama tahtaları ve çinko levhalarla kapatılmıştır. Çatı saçağı dışarıya 50 cm. taşar. Saçak altında kaplama tahtası kullanılmamıştır (Şekil A.2.150). Yağmur oluğu ve yağmur iniş borusu çinkodur.

Çatı makas sistemi; kuzey-güney doğrultusunda atılmış 16x18 cm. boyutlarında 13 adet ahşap aşık ve aşıklara dik yönde, yaklaşık 50 cm. ara ile yerleştirilmiş 10x10 cm. boyutlarında merteklerden oluşur. Aşıklar düşeyde, taşıyıcı duvarların üzerine yaklaşık 1.20-1.30 cm. ara ile oturtulmuş 15x15 cm. kesitli dikmelerle desteklenmiştir. 6x10 cm. - 8x8 cm. lik göğüslemeler dikme ve aşıklar arasına çift yönde eğimli olarak yerleştirilmiştir (Şekil A.2.165).

4.4. Yapıdaki bozulmalar

4.4.1. Strüktürel bozulmalar

Zemin ve ara kat beden duvarlarında belirgin bir strüktürel hasar tespit edilmemiştir. Ancak batı cephesine sonradan güneyde eklenen kesme taş örgü kısmında derin çatlaklar ve düşeyde ana kütlede ayrılma gözlenmiştir (Bkz. Rölöve P. 19). Düzgün kesme taşlarla örülmüş üst kat batı cephesinde yer yer eni 10 cm. yi bulan 20-25 cm. derinlikte çatlaklar mevcuttur (Şekil A.2.94,100). Yapıya strüktürel müdahaleyi gerektiren bu durum 1936 yılında batı cephesine dışarıdan eklenen çelik putrel yardımı ile çözülmeye çalışılmıştır (Şekil A.2.94). Taşıyıcı sistemi güçlendirmeye katkısı olmayan bu yanlış uygulama, yapı üzerinde yakın tarihlerde yapılmış onarıma ilişkin bilgi vermektedir. Güneyde taşlıktan avluya açılan kemer aynasında üst kat döşeme kotundan kemer karnına kadar uzanan bir çatlaktan dolayı kemer 1936 yılında ahşap dikmelerle desteklenmiştir (Şekil A.2. 166). Yine güneyde 4.63 kotunda bulunan ara katın döşeme kirişi kırılmıştır (Şekil A.2.167). Doğu cephesinde üst kat Ü14'ün güney pencere lentosundaki kilit taşı bloğu yerinden oynamıştır (Şekil A.2.168). Kuzeyde, taşlığa açılan giriş kapısının kemer taşlarından biri mevcut değildir. Üst katta, Ü14'ün ve Ü2'nin ahşap iskeletli duvarlarında bakımsızlık ve ihmal izleri daha açık izlenebilmektedir. Yer yer kaplama tahtaları sökülmüş, sıvalar ve dolgu malzemesi tümüyle yok olmuş; ahşap iskelet açığa çıkmıştır (Şekil A.2.164,169).

Çatı örtüsündeki açılmalar nedeni ile döşeme su almaktadır. Bu da taşıyıcıları zayıflatmaktadır. Odaların tavanlarında çökmeler, döşemede sehim, kaplama tahtalarında deformasyonlar gözlenmektedir. Ü1(Hayat)'ın tavan döşemesinin büyük bir bölümü çökmüştür (Şekil A.2.170, 171).

4.4.2. Malzemedeki bozulmalar

Zemin ve ara katın 60 cm. lik beden duvarlarında hemen hiç bir ayrışma veya çürüme gözlenmemiştir. Taş yüzeylerde yer yer kir ve toz birikimleri gözlenmektedir. Kuzeyde taşlığa açılan giriş kapısının çevresindeki bezemelerde 0.5-1 cm. lik yüzey kaybı vardır. Batı cephesi saçak kotu altında kısmen yosunlanma ve pas lekesi gözlenmiştir. Tüm cephelerde rastlanan açılmış derz ve çatlaklara, kapı ve pencere kenarlarına sonradan uygulanmış çimento bazlı harç dolgular taşın yapısı ile bağdaşmamaktadır. Yapının beden duvar örgüsü içinde yer alan ahşap hatıllarda, cumba altı kapamalarında, bordürlerde ve Ü2'nin ahşap kaplı cumbasında ısı ve nem farkları, ultraviyole ışınları ve doğal etkenlerden dolayı (yağmur, kar, rüzgar) aşınma ve kararma gözlenmektedir.

Cephelerde yağmur suyu ile yıkanan ahşap kaplamalı bölgeler sonradan yer yer galvanize saç levhalarla kapatılarak kısmen korunmaya çalışılmıştır. Galvanize saç levhaların yüzeylerinde paslanma gözlenmektedir. Kuzey cephesinde çatı altına eklenmiş galvanize saç levhalar paslanmış ve yağmur sularının etkisi ile Ü2'nin ahşap kaplı cumbasının saçak kotu hizalarında pas lekeli oluşturmuştur (Şekil A.2.164).

Ahşap tavan ve döşeme kaplamalarındaki bozulmalar daha çok çatıdan gelen yağmur sularının etkisi ile olmuştur. Ahşap kaplamalarda çürüme ve deformasyon gözlenmektedir (Şekil A.2.172). Üst kat tavan kaplamasında, çatıdan gelen sızıntı nedeni ile mantarlaşma görülmektedir (Şekil A.2.173). Ahşap doğramalı pencerelerin mevcut kanat açılma sistemi, nem ve ısı farkları nedeniyle işlemez hale gelmiştir.

4.4.3. Kullanıcı ve işlev değişikliklerinin neden olduğu bozulmalar

Artan kullanıcı sayısının ihtiyaçlarını karşılamak amacı ile mülk sahipleri ve kiracılar yapıda ek ve değişiklikler yapmışlardır. Batı cephesi üst kat pencere açıklıkları büyütülmüş, zemin ve ara katta yeni pencere boşlukları açılmıştır. Ü1 (Hayat) kapatılarak mekân özellikleri değiştirilmiştir. Üst kata ulaşımı sağlayan, bahçeden yükselen ve hayata açılan merdiven yıkılarak, taşlıktan yükselen yeni bir merdiven yapılmıştır. Yeni merdivenin üstü camekânlı bir bölme ile kapatılmıştır. Zemin kat, ara kat ve üst katta yeni bölünmelerle oda mutfak, banyo, bulaşıklik, helâ gibi mekânlar elde edilmiştir. Yapılan bu ek ve değişiklikler sadece özgün mekân anlayışını bozmakla kalmamış; çimento, çelik, briket, delikli tuğla ve çinkonun yapı malzemesi piyasasına girmesi ile birlikte cephelerde de estetik açıdan bütünüyle uyumsuzluk sergilemiştir.

Yaklaşık on yıldır bakımsızlığa terk edilen Sungurlar Evi'nin tüm pencere camları dışarıdan atılan sert cisimlerle kırılmıştır. Böylece yapı kuşların barınabilmesine imkan sağlayan büyük bir yuva haline gelmiştir (!) Taşlığa açılan anıtsal giriş kapısının kilit ve tokmağı, ahşap oyma tekniği ile işlenmiş bitiksel motifli pencere kapakları, görkemli oda kapılarının ve ahşap panjurların bir kısmı vandalizm kurbanıdır.

5. RESTİTÜSYON

Tarsus tarihi kent dokusu içinde görkemli ahşap cumbası ile ayrıcalıklı bir yeri olan Sungurlar Evi, Tapu Tahrir Defterleri'nde bulunan en eski kaydına göre Zilhicce 1313'te Burhazade Abdur Gafur Efendi mülküdür (Şekil 5.1). Sözü edilen belgede binanın, Alaybeyzade Kaplan Bey'den temelleri atıldığı sırada satın alındığından bahsedilmektedir.

Bina ilk yapımından itibaren Sungurlar ailesi tarafından konut olarak kullanılmıştır. 1976 yılından sonra kiracılara tahsis edilen bina, 1984'de tamamen boşaltılmıştır. Kullanım süresi boyunca, artan kullanıcı sayısı nedeni ile yeni mekân gereksinimi doğmuş; yapılan ek ve yenilemelerle yapı özgün plan şemasını yitirmiştir. Çatı örtüsü de yeni plan şemasına göre yenilenmiştir. Eklenen mekânlar için pencere ve kapı boşlukları açılmış, bölücü duvarlar eklenmiş, mevcut pencerelerin bir kısmı kapatılmış ya da genişletilmiştir.

Yapının restitüsyonu için eski fotoğraflardan, kullanıcılardan öğrenilen bilgilerden, yapıdaki izlerden ve İ.T.Ü. tarafından yapılan analogik incelemelerden yararlanılmıştır. Elde edilen veriler ışığında yapının restitüsyon projesi hazırlanmıştır.

5.1. Plan

5.1.1. Zemin kat

Zemin katın ahır, kiler ve depo olarak kullanılan yüksek tavanlı geniş hacimleri zaman içinde işlevlerini yitirerek yaşama hacimlerine çevrilmiştir. Taşlığın batısında yer alan, depo ve ahır olarak kullanılan Z2 ve Z3 mekânlarına, ara kat seviyesinde yeni bir kat eklenmiştir. Taşlığın batı kanadı, güneyde avluya taşırılarak Z4 mekânı oluşturulmuştur. Z4 mekânına son dönemde kiracılar tarafından briket duvarlı hücreler eklenmiştir. 48. Sokak üzerinden girilen ve taşlığın doğusunda bulunan depo mekânı, farklı bir kullanıcıya tahsis edilmek üzere 1960 yılında bölümlere ayrılmıştır. Zemin katta, ahşap bölücü panolarla mutfak (Z9), helâ (Z8), bulaşıklık mekânları oluşturulmuş, ara kat seviyesine yeni bir kat eklenmiştir. Kullanıcılardan

İLİ : İÇEL	İLÇESİ: TARSUS	MAHALLE KÖY VEYA MEVKİİ : KIZILMURAT	KORUMA DEREJESİ : ANITSAL ÇEVRESEL ÇEVREYE AYKIRI
SOKAK VE KAPI NO : 48. Sokak No: 2	PARTE : 30L-III a DA : 571	PARSEL : 2	
ADI : BURHAN KEMALLER EVİ	YAPILAN : YAPILAN : YAPILAN : YAPILAN :	MİMARİ, ÇAĞI (OSLUP) : VAKİYE :	

KORUMA DURUMU	A	İYİ	TAŞIYICI YAPI	X	DIŞ YAPI	A	ÜST YAPI	X	İÇ YAPI	A	SÜSLEME ELEMANLARI	A	RUTUBET	A	YOK
	B	ORJA										B		B	İZİ VAR
	C	FENAL										C		C	ÖNEMLİ

GÖZLEMLER :

BUGÜNKÜ SAHİBİ : BURHAN KEMALLER

BAKIMINDAN SORUMLU OLMASI GEREKEN KURULUŞ : İZEL SAHİBE

YAPILAN ONARIMLAR :

AYRINTILI TAF M :

Araları ahşap hatıllı kesme taştan inşa edilen üç katlı binaya ön cephesinin solundan, duvara gömülü payelerin desteklediği yuvarlak kemerli üç kanatlı kapı ile girilir. Yine ön ve yan cephelerde tali girişler bulunmaktadır. İkinci kat demir parmaklıklı penceresidir. Üst kat yanlarda taş konsollara oturan çıkmalı olup, ön cephede kapı üstüne tesadüf eden iki taş konsollu çıkma, arası bağdadi tekniği ile yapılmış, soğan biçiminde şahnişlidir. Üst kat pencereleri ahşap kepenkli, soğan şeklindeki şahniş de bulunan pencerelerin üstü sivri kemerli profillidir.

Üç katlı binanın üstü alaturka kiremitli beşik çatıdır.

ÖNERİLEN KULLANIMI :

KONUT

HAZIRLAYANLAR : ÇELİK TOPÇU / ARKEOLOG / 19

NADİR AVCI / ARKEOLOG

KONTROL EDEN : / / 10

G. M. E. A. Y. K. KARARLARI

NG. :

REVİZYON

G. M. E. A. Y. K. ONAYI : / / 19

Şekil 6.1 Sungurlar Ev'ine ait tescil fişi

öğrenildiğine göre, kiracılara tahsis edilmeden öce traktör tamir atölyesi olarak kullanılan bu mekân 1930'lu yıllarda da değişikliğe uğramış olmalıdır. Z11'den briketle örülmüş bir duvarla ayrılan Z6 da özgün durumda depo olarak kullanılan bu geniş hacmin bir parçasıdır. Kesit olarak Z6 ve onun hemen üzerinde yer alan A6'nın doğu cephesi beden duvarının kalınlığı, zemin ve ara kat beden duvarlarının kalınlıklarından farklıdır. Duvar dokusu yakından incelendiğinde, Z6 ve A6'nın doğu beden duvarının düzgün kesme taşlarla yeniden örüldüğü anlaşılmaktadır (Şekil A.2. 31).

Yapılan analogik incelemelere göre, Tarsus'ta zemin ve ara kat beden duvarları yüksek ve sağlamdır. Alt katların tek önemli açıklığı kapı boşluklarıdır. Bu veriler ışığında mekânı özgün durumuna kavuşturabilmek için 48. Sokağa açılan kapı dışındaki açıklıklar kapatılmış, ahşap bölücü panolar ve duvarlar kaldırılmıştır.

Mevcut durumda, üst kata taşlıktan uzanan tek kollu bir merdivenle çıkılmaktadır. Kullanıcılardan öğrenildiğine göre, bu merdiven yapıya 1936 yılından sonra eklenmiştir. Geleneksel Tarsus evlerinde üst kata avludan açıktan, genellikle bir kaç yöne bakacak şekilde düzenlenmiş merdivenlerle ulaşılmaktadır. Kullanıcıların tanıklığı, yapılan analogik incelemeler ve Z4 mekânının kuzey duvarındaki izlerden merdiven kovanının özgün yerinin Z4 mekânının bulunduğu yerde olduğu anlaşılmıştır.

Avludan yükselen ve selamlık odasına ulaşan merdivene sonradan eklenen ve üst kat mekânlarına ulaşmayı sağlayan diğer merdiven kolları ve dikmeler kaldırılmıştır. Taşlığın güney ucunda ve avluda yer alan briketle örülmüş bölücü duvarlar ve betonarme kolon 20. yüzyıl ekleridir. Yapının geç dönem eki düşey taşıyıcılarının ayıklanması, taşıyıcı sistem problemi doğurmuş; mevcut kesme taş ayakların boyut, ritm ve sıralanış düzeni veri kabul edilerek, avluya taşıyıcı ayaklar yerleştirilmiştir.

Kullanıcılar avlu duvarlarının 1960 yılında yıkılarak yeniden örüldüğünü belirtmişlerdir. Özgün duruma ait veri tespit edilememiştir. Avlunun restitüsyonu hazırlanırken duvar yüksekliği ve plan şeması olarak mevcut durum kabul edilmiş, betonarme ve briket malzeme ile yapılan ekler ayıklanmıştır. Avluda bulunan kümes ve baraka gibi niteliksiz ekler kaldırılmıştır.

5.1.2. Ara kat

Değişen sosyo-ekonomik durum, ahır, kiler ve depo olarak kullanılan zemin kat mekânlarının işlevlerinin zayıflamasına neden olmuş; kullanıcı sayısının artması ile ihtiyaç duyulan kullanılabilir alan arayışı bu mekânlara eklenen ara katlarla çözümlenmeye çalışılmıştır. Restitüsyon projesi hazırlanırken selamlık olarak kullanılan A3 ve A4 dışındaki tüm ara kat mekânları kaldırılmıştır. A3 ve A4'ü birbirinden ayıran ahşap pano özgün değildir (Şekil A.2.54).

5.1.3. Üst kat

Yaşama hacimlerinin yer aldığı üst kat, yapılan ek ve yenilemelerle özgün plan şemasını yitirmiştir. Rölöve ve tespit çalışmaları ile tipolojik araştırma ve literatür incelemeleri sonucunda elde edilen verilere dayanılarak, yapının iç sofalı plan şemasına sahip özgün durumunu gösteren restitüsyonu hazırlanmıştır (Bkz. Restitüsyon P3).

Kullanıcılardan öğrenildiğine göre Ü6 ve Ü8 yapıya sonradan eklenmiştir. Ü2 ve Ü13'de bulunan camekân ve yüklük niteliksiz geç dönem müdahaleleridir. Ü1'in güneye açılan cephesi kapatılmış, Ü9 batıda Ü1'e taşırılarak genişletilmiş ve Ü1'e çatı arasına çıkmayı sağlayan bir hacim eklenmiştir. Sonradan yapılan ekler kaldırılarak, Ü1 (Hayat), özgün halindeki gibi dışa açık bir mekân haline getirilmiştir. Tavan döşemelerindeki izler incelenerek, sonradan yapıldığı anlaşılan duvarlar kaldırılmış ve mevcut bölümlenme izleri dikkate alınmıştır. Elde edilen veriler ışığında ilk tasarlandığı dönemde, yapının doğu kanadının hayata açılan bir eyvan ve onun çevresinde sıralanan ikişerli oda dizilerinden oluştuğu söylenebilir. Geleneksel Tarsus evlerinde eyvanın çevresindeki odalar bir pencere ile eyvana açılmaktadır (Şekil A.2. 174). Ü14'ün güney duvarındaki pencere izi (Şekil A.2. 175) ve Ü11'in kuzey duvarında bulunan niş, genel ev tipolojilerinde rastlanan pencere doğrama ve kayıtları veri alınarak restitüe edilmiştir. Mevcut durumda yapı gezinti (Ü16) ile güneye açılmaktadır. Sıcak bir iklime sahip olan Tarsus'ta hayat (Ü1)'in yapılan ek ve değişikliklerle işlevini yitirmesi, gezinti (Ü16) ile çözümlenmeye çalışılmış olmalıdır. Özensiz bir işçilik sergileyen Ü16, restitüsyon projesinde kaldırılmıştır.

5.2. Cepheler

Yapının kuzey cephesi, depo olarak kullanılan zemin kat mekânlarının yaşama hacmine çevrilmesi ile değişikliğe uğramıştır. Zemin ve ara kat seviyesinde, yeni eklenen mekânlara açılan pencereler mevcuttur. Üst katta izlenebilen özgün açıklıklarla boyut, oran ve ritm açısından uyumsuz olan bu pencereler restitüsyon projesinde kapatılmıştır. Z7'ye açılan tepe pencereli, çift kanatlı ahşap kapı, biçimleniş ve boyutlarından da anlaşıldığı gibi özgün değildir. Bu kapı, Z2'ye açılan ve özgün durumunu koruyan diğer kapı (Şekil A.2.146) veri alınarak restitüe edilmiştir (Bkz. Restitüsyon P8). Ü14'ün dış cephede taş söveleri mevcut kapatılmış penceresi diğer pencerelerin doğrama ve kayıtları veri alınarak restitüe edilmiştir. Üst kat pencerelerinin tamamı, doğramalarındaki izlere ve menteşelere bağlı olarak yapıda mevcut benzerleri (Şekil A.2.176) gibi dıştan hareket eden iki kanatlı ahşap panjurlarla kapatılmıştır (Bkz. Restitüsyon P8).

Yapılan niteliksiz ek ve yenilemeler zaman içinde avlu cephesini tanınmaz hale getirmiştir. Analogik incelemeler, kullanıcılardan öğrenilen bilgiler ve Z4 mekânının kuzey duvarındaki izlerden; (Şekil A.2.177) özgün merdivenin avlunun batısından Z3 mekânına bitişik koldan yükseldiği anlaşılmıştır. Geleneksel Tarsus evlerinde avludan yükselip hayata ulaşan merdivenler ahşaptır (Şekil A.2.178). Ahşap merdivenler avluda genellikle 6-8 basamak yükseltelen sahanlıkların üzerine oturtulmuş, böylece ahşap merdivenlerin avlu döşemesi ile doğrudan temasları önlenmiştir. Selamlık kotuna çıkan taş merdivenin boyut ve biçimlenişi restitüsyon projesinde veri kabul edilmiştir. Ahşap merdivenin ilk sahanlığı Z3 (Ahır)'a açılan pencere kotuna göre düzenlenmiştir. Kullanıcıların tarifine göre helâ da merdivenin sahanlığından girilen bir hacimdi. Yapının batı duvarında Z4 mekânına taşan konsol (Şekil A.2.177) helâ kotu için veri kabul edilmiştir. Kullanıcılar taşlıktan yükselen mevcut merdivenin korkuluk ve küpeşmelerinin özgün merdivene ait olduğunu belirtmişlerdir.

+2.30 kotunda yer alan A3 ve A4, özgün durumda selamlık olarak kullanılan tek hacimdir. A4'e özensiz bir işçilikle yapılmış olan ahşap kapı ile girilir (Şekil A.2.59). Girişin plan düzleminin avludan yükselen merdivenin son basamağı üzerinde bulunması ve A3 ile A4'ün, aynı pencere doğramalarına sahip olması, mevcut kapının yerinde bir pencerenin bulunduğunu düşündürmektedir.

Hayatın ahşap dikme ve kesme taş ayaklarla desteklenerek avluya taşırılması, geleneksel Tarsus evlerinin avlu cephelerinin ortak bir özelliğidir. Hayatın avluya taşan bölümüne küçük gözlü kemerlere oturan bir sundurma eklenmiştir (Şekil A.2.179). Sungurlar Evi'nde sözü edilen kemerler sonradan oda olarak düzenlenmiş Ü8'in güney duvarında izlenebilmektedir (Şekil A.2.91). Bu veriler ışığında, özgün durumda Ü1'in güney cephesinin de benzer ritimle birbirini takip eden kemer dizilerinden oluştuğu söylenebilir. Mevcut durumda hayatın doğu ucu ahşap yastıklı üç dikme ile bitirilmiştir (Şekil A.2.136). Merdiven kovasının yer aldığı batı ucu ise, özgün durumunu koruyan doğu ucuna bakılarak restitüe edilmiştir. (Bkz. Restitüsyon P10). Hayatın avluya taşan bölümünü örten ahşap sundurmanın eksik kısımlarının restitüsyonu, yapıda Ü8 ve Ü16 da mevcut bulunan kısımlar gözönüne alınarak yapılmıştır.

50. Sokağa bakan doğu cephesinde taş lentolu geniş bir açıklıktan Z6'ya girilmektedir. Özgün doğramaya ilişkin izler mevcut değildir. Yapılan analogik incelemelere göre, Tarsus'ta zemin ve ara kat beden duvarları yüksek ve sağırdır. Alt katların tek önemli açıklığı kapı boşluklarıdır. Taşlığa açılan kapılar oldukça görkemlidir (Şekil A.2.180). Buna karşın diğer mekânlara açılan kapılar sade bir görünüm sergiler. Genellikle ahşap kapı kanatları ortalama 80 cm. genişliğinde ve 280 cm. yüksekliğindedir. Kapıların tokmakları dökme demirden olup her kapıda en basitinden de olsa bir kilit sistemi mevcuttur (Şekil A.2.181). Bu bilgiler ışığında, 50. Sokak üzerinde bulunan geniş açıklıklı giriş kapısı, Z6 mekânına traktör tamir atölyesi olarak kullanıldığı dönemde eklenmiş olmalıdır. Doğu cephesi restitüsyon projesi hazırlanırken zemin ve ara kat seviyesinde, yeni eklenen mekânlara açılan ve üst katta izlenebilen özgün pencerelerle boyut, oran ve ritim açısından uyumsuz olan tüm açıklıklar kapatılmıştır (Bkz. Restitüsyon P11). Ü13'ün ahşap cumbası, plandaki konumu ve malzemesi ile düzgün kesme taşla örülmüş üst kat doğu cephesi ile uyumsuzluk sergilemektedir. Yapıya 1936 yılında eklendiği bilinen batı cephesi üst kat pencereleri ile aynı biçimlenişe sahip pencere açıklığı da bir geç dönem müdahalesidir. Restitüsyon önerisinde Ü13 doğu cephesi beden duvarı, yapının parsel sınırına geri çekilmiş ve taş malzeme ile örülerek cephede ortak bir dil oluşturulmaya çalışılmıştır. Kat silmeleri, pencerelerin söve, denizlik ve bezemelerindeki eksik kısımların restitüsyonu yapıda mevcut benzerleri gözönüne alınarak yapılmıştır. Yan parselde bulunan iki katlı binanın 1986 yılında yıktırılması ile batı cephesi zemin ve ara kat seviyesinde dışa cephe vermiştir. Sungurlar Evi'nin batı cephesinde söz konusu binaya ait izler mevcuttur. Yapının 1986

yılındaki durumunu gösteren rölövelerde binanın dış konturları paftalara işlenmiştir. (Bkz. 1986 yılı rölöveleri batı cephesi). Cephenin güneydoğuya kıvrılan kanadının cephe bütününde sergilediği doku farklılıkları, Ü4 ve Ü15'e açılan oransız pencere boşlukları, betonarme ekler ve çatı biçimlenişi yapının geç dönemde güney yönünde genişletildiğini göstermektedir. Cephenin kuzeyinde üst kat döşeme alt kotuna yerleştirilen "h" profilli çelik putrel, strüktürü desteklemek kaygısıyla cepheye eklenmiş bir diğer geç dönem müdahalesidir. Kesme taşlarla örülmüş üst kat cephesinin 40 cm. eninde plasterlerle bölümlenmesi Tarsus'ta 1950'lerde gelişen mimari anlayışın ürünü olmalıdır. Kullanıcılar, betonarme lentolu, geniş açıklıklı üst kat pencerelerinin yapıya 1936 yılında eklendiğini, önceki dönemlerde batı cephesinde küçük kare boyutlu pencereler bulunduğunu aktarmışlardır. Bu açıklamalar Tarsus'ta bulunan Ekenler Konağı'nın batı cephesini düzenleniş biçimini anımsatmaktadır (Şekil A.2.183).

Batı cephesindeki geç dönem ekleri ayıklanmış, üst kat cephe biçimlenişi yapının mevcut pencere açıklıkları ve Ekenler Konağı batı cephesinde bulunan küçük boyutlu kare pencereler örnek alınarak restitüe edilmiştir (Bkz. Restitüsyon P9).

6. RESTORASYON

6.1. Yapının kullanımına ilişkin öneriler

Yılların getirdiği fiziksel eskimenin yanı sıra, değişen sosyo-ekonomik koşullar nedeni ile de Sungurlar Evi, sahipleri tarafından tasarlandığı amaçla kullanılmak istenmemektedir. Yapının bulunduğu semtin sosyal statüsü zaman içinde değişmiş; gelişen ticaret ve endüstri, tarihi çevre ile çatışır konuma gelmiştir. Bu da söz konusu yapının bulunduğu arsanın üzerindeki spekülasyon baskısını arttırmıştır. Günümüzde tescillenerek (Şekil 6.1) yıkımdan kurtulabilen Sungurlar Evi, mülkiyet konusu olan her şey gibi, salt tarihsel ya da sanatsal gerçekliğe sahip olmanın ötesinde ekonomik koşullara bağlı bir mimari üründür (14).

Sungurlar Evi, vazgeçilmez bir "kültür varlığı" olarak "kendiliğinden korunabilir" konuma getirilmelidir. Bu amaçla, yapının özgün tarihsel ve mimari özellikleri gözetilerek, restorasyon projesi hazırlanmış ve yapının özel bir şirket bünyesinde ulusal ve uluslararası bilimsel, kültürel, mesleki toplantılara kısa/uzun süreli meslek içi eğitim etkinliklerine hizmet vermesi planlanmıştır. Önerilen projede, zemin katta; yemekli toplantı salonu, kütüphane/arşiv, danışma, güvenlik, mutfak, teknik servis, ara katta; dinlenme salonu, bilgisayar/ fotokopi odası, üst katta; yönetim büroları, seminer odası ve misafirhane düzenlenmiştir.

6.2. Yapının onarımına ilişkin müdahale önerileri

Çatı onarımı ve strüktürel müdahaleler ayrı tutulursa yapıdaki bozulmalar daha çok yüzey bozulmaları ve kaplama düzeyindedir. Koruma amaçlı onarım uygulamaları cephe temizlikleri ve küçük ölçekli sağlamlaştırma çerçevesinde ele alınmıştır. Bu doğrultuda yapılması gereken müdahaleler aşağıdaki başlıklar altında tanımlanmıştır:

Temizleme

Sağlamlaştırma

Bütünleme

Yenileme

Yeniden yapım

6.2.1. Temizleme

Büyük ölçekli temizleme

Yapı özgün duruma ait olmayan tüm niteliksiz eklerden arındırılmalıdır. Avluda yer alan, Z4 güney duvarına bitişik hacim (Şekil A.2.27) ve kümesler yıkılmalıdır. Briketle örülmüş duvarlar (Şekil A.2.157) kaldırılarak avlu özgün durumuna kavuşturulmalıdır.

Restorasyon projesi geliştirilirken, plan şemasını olumsuz yönde etkileyen, sonradan eklenmiş bölümlerin ayıklanması hedeflenmiştir. Bu nedenle yapının genişletilmesi amacı ile eklenmiş Z4 hacmi kaldırılmalıdır. Taşlığın güney ucuna yerleştirilmiş, üst kattaki hayati destekleyen üç ayaktan batıdaki, betonarmedir (Şekil A.2.13). Malzeme, boyut ve plan konumu gereği yapıya uyum sağlamayan bu geç dönem eki kaldırılmalı; mevcut diğer iki ayağın boyut, ritm ve yapım tekniği veri kabul edilerek yeni bir ayak yapılmalıdır. Ancak böyle bir strüktürel müdahaleyi gerçekleştirmeden önce hayat (Ü1)'i düşeyde destekleyici önlemler alınmalıdır.

Briketle örülmüş tüm zemin kat duvarları kaldırılmalıdır. Yine zemin katta, Z6-Z11 ile Z7-Z9'u birbirinden ayıran taş duvar (Şekil A.2.34) kaldırılarak, mekânın özgün durumdaki gibi tek ve geniş bir hacim olarak kullanımı sağlanmalıdır. Duvarın yıkımı sırasında mekânın ortasında var olduğu bilinen ancak duvar bünyesi içinde kısmen gizlenmiş taş ayak tespit edilerek yerinde korunmalıdır.

Taşlık (Z1)'de yer alan ve üst kata ulaşımı sağlayan beton/ağşap merdiven (Şekil A.2.183), yapının özgün plan şemasını olumsuz etkilemekte ve kaldırılması gerekmektedir. Z7 ve Z9 mekânlarında kullanılan ağşap bölücü panolar kaldırılmalı; mevcut çimento katkılı döşeme kaplamaları yapının bünyesinden uzaklaştırılmalıdır.

Ara kat seviyesinde A5, A6 ve A7'nin ağşap kirişli döşemeleri kaldırılarak mekânın özgün durumdaki gibi yüksek tavanlı ve geniş bir hacim olarak kullanımı hedeflenmiştir. A3 ve A4 mekânlarını birbirinden ayıran ağşap pano kaldırılmalıdır. Yapı, selamlık katına ulaşan merdivenin üst kata uzanan kolları ve +4.63 kotunda yer alan ağşap kirişli mutfak hacmi gibi niteliksiz eklerden arındırılmalıdır.

Üst kat hayat (Ü1)'in özgün durumda olduğu gibi tek bir hacim olarak algılanmasını sağlamak amacıyla Ü9'un batı duvarı yıkılarak Ü2'nin doğu duvarı hizasında yeni bir duvarla bölümlenmelidir (Bkz. Restorasyon P3). Ü8 hacminin batı ve doğu duvarları ile Ü1 ve Ü6'nın güney duvarı (Şekil A.2.83, 104) kaldırılmalı; hayatın güney cephesi Ü8'in güney duvarında mevcut kemerli bölümlenme dikkate alınarak yeniden biçimlendirilmelidir (Bkz. Restorasyon P10). Hayat (Ü1)'in tuğla ile örülmüş doğu duvarı kaldırılmalıdır (Şekil A.2.138). Ü5'in bağdadi çatalı güney duvarı yıkılmalı ve tavan döşemesinden okunan mevcut bölümlenme izleri dikkate alınarak (Şekil A.2.96) yeniden yapılmalıdır. Ü7'yi oluşturan ahşap panolar (Şekil A.2.105) ayıklanmalı ve batıda Ü7 hacminin içinde gözlenen betonarme ek yapının bünyesinden uzaklaştırılmalıdır. Hayat (Ü1)'in güney ucunda yer alan gezinti (Şekil A.2.140), yapının özgün plan şemasında yer almayan niteliksiz bir ektir ve kaldırılmalıdır.

Cephedeki eklerin temizliği

Yağmur suyu ile yıkanan ahşap yüzeyleri korumak amacı ile kullanıcılar tarafından cepheye eklenmiş oluklu saç levhalar ayıklanmalıdır.

Taş yüzey temizliği

Cephe temizliği yapılırken amaç; özgün malzemeye zararı olan, kir ve toz birikimlerini özgün dokudan olabilecek en az kayıpla kaldırmak olmalıdır. Cephelerde gözlenen pas lekelerine neden olan koşullar ortadan kaldırılmalı ve yüzeyler kimyasallarla temizlenmelidir. Saçak, pervaz ve korniş altlarında gözlenen yosunlar (Şekil A.2.116, 144, 150) spatula ve yumuşak fırça ile temizlenmeli ve yeni organik oluşumların engellenmesi amacı ile kimyasallar kullanılmalıdır. Sonradan eklenmiş ve yapıya mevcut haliyle zararlı olan çimento katkılı dolgular ve diğer yabancı malzemeler kaldırılmalıdır.

Ahşap yüzeylerin temizliği

Ahşap cephe kaplamalarında ve hatılarda çürüme gözlenmemiştir. Ancak oluklu saç levhalar kaldırıldıktan sonra ortaya çıkacak ahşap kaplamalar için yerinde karar verilecektir. Çürüyen kaplama tahtaları kumlama veya zımparalama yöntemi ile sert yüzeye erişene kadar temizlenmeli, kullanılamayacak durumda olanlar sökülerek yerine yenileri konulmalıdır.

Ahşap yüzeylerin özgün renkleri tespit edilememiştir. Yapıdan alınacak numuneler üzerinde yapılacak mikroskopik gözlemler özgün duruma ait bilgiler verebilir. Ahşap yüzeylere, ahşabın doğal görünümünü değiştirmeyen, güneş ışınları, zararlı böcekler ve doğa koşullarına karşı koruyucu, nefes alabilen bir ahşap boyası sürülmelidir.

6.1.2. Sağlamaştırma

Sağlamaştırma, yapının malzeme ve strüktürünün bağlayıcı, birleştirici ve taşıyıcı yeni malzeme ile güçlendirilmesidir (15). Sungurlar Evi'nin acil olarak bakım ve onarıma ihtiyacı vardır. Batı cephesinde ve taşlığın güneyinde yer alan kemerde derin çatlaklar (d=20 cm.) tespit edilmiştir. Çatlaklar özellikle düzgün kesme taş örgülü üst yapıda gözlenmektedir. Kullanıcılar 1936-1960 yılları arasında batı cephesi döşeme kotuna yerleştirilen çelik putrelin ve taşlığın güney ucundaki kemerin altına yerleştirilen ahşap dikmenin, çatlakların varlığından ileri gelen onarım uygulamaları olduğundan bahsetmişlerdir. Bu veriler ışığında yapılan gözlemler sonucu, çatlakların zemin oturmalarından ileri gelmediği ve süreklilik göstermediği ileri sürülebilir. Bilindiği gibi Tarsus'ta 1947, 1960, 1998 yıllarında üç büyük deprem yaşanmıştır. Binada meydana gelen çatlakların, zayıf birleşim noktalarında, depremlerden sonra meydana gelen çözümler olduğu ihtimali kuvvetlidir. Buna göre çatlaklar, kenet ve harç dolgu ile sağlamaştırılabilir. Cephedeki strüktürel önlemler ve yeterli sağlamaştırma çalışmalarından sonra, batı cephesindeki çelik putrel ve güneyde kemer altındaki ahşap dikmenin kaldırılmasına karar verilmiştir.

Binanın batı cephesinde, ana kütle ile sonradan yapının güneyde genişletilmesi ile eklenen kütle arasında da boydan boya bir çatlak gözlenmektedir. Restorasyon projesinde, eklenen kısmın kaldırılması öngörülmüştür. Bunun için binanın güneybatı köşesi zeminden saçak kornişine kadar sökülmeli ve 6.60 kotuna kadar yeniden örülmelidir. Sökme işleminden önce bina askıya alınmalıdır. Sökülen taşların örülmesi sırasında mevcut derzleme kotları dikkate alınmalı ve hatıl dizilerinin devamlılığı sağlanmalıdır. Sağlamaştırma açısından, taş örgüde içten kenetlerin kullanılması önerilmiştir.

Boşalan derzler yeni harç terkihi ile doldurulmalıdır. Yeni üretilen harçların geleneksel harçlarla aynı mekanik özelliklere sahip olmasına dikkat etmek gerekmektedir. Ek D'de salon (Ü2)'den alınmış harç örneğinin Anadolu Üniversitesi

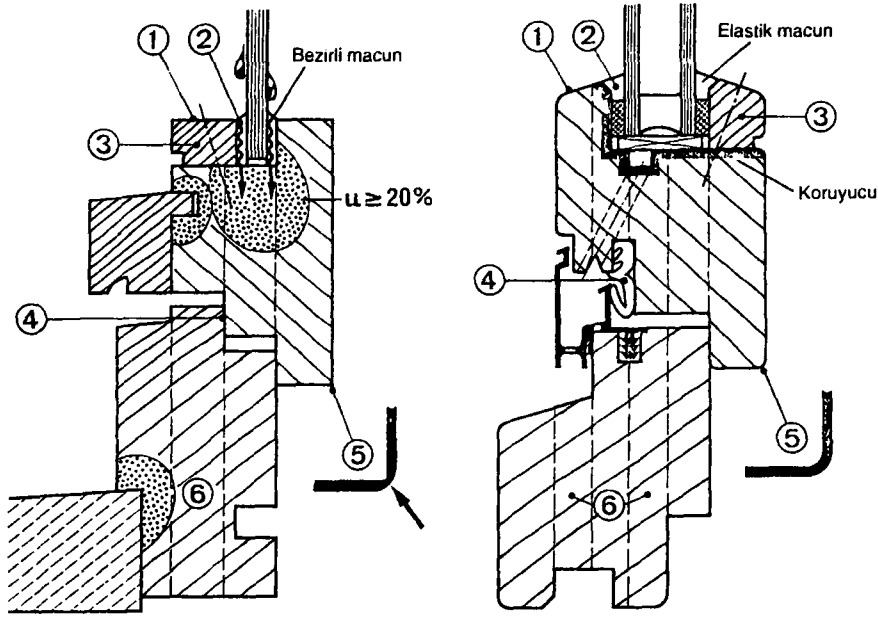
Seramik Mühendisliği laboratuvarında hazırlanan, kimyasal özelliklerini içeren analiz sunulmuştur.

Gelişigüzel dolgu ile kapatılmış boşluklar, temizlendikten sonra taş yenileme ile iyileştirilebilir. Yapıda kullanılan geleneksel taş malzeme gözenekli ve yumuşak dokuludur. Bu nedenle kullanılacak olan yüksek mekanik mukavemete sahip çağdaş bağlayıcılar ve yeni malzemelerin fiziksel özellikleri, geleneksel malzeme ile ters düşecektir. Bütünleme ve yenileme çalışmalarında kullanılacak olan malzemenin fiziksel özelliklerinin yanı sıra doku ve renk olarak da geleneksel malzeme ile uyumunun araştırılması gerekmektedir. Yapıda kullanılan taş, Tarsus yakınlarında bulunan ve halen işletilmekte olan Köle Musa-Nacarlı Taş Ocağı'ndan çıkarılmıştır.

Restorasyon uygulamaları sırasında ahşap dikme ve kaplamaların çürümüş veya strüktürel açıdan zayıflamış olanları yenileriyle değiştirilmelidir. Ancak tarihi ve estetik değeri bulunan yapı elemanlarının sökülerek yerine yenilerinin konulması söz konusu olamayacağından, emprenye yoluyla sağlamlaştırma tekniği kullanılmalıdır. Ahşap yapı elemanlarında gözlenen rutubet sorunu çatıdan gelen yağmur sularının etkisinden kaynaklanmaktadır. Çatı örtüsünün yenilenecek iyileştirilmesi gerekmektedir. Rutubetin kaynağı ortadan kaldırıldıktan sonra yerinde korunacak nitelikteki ahşap malzemenin yüzeyi tel fırça ve zımpara ile temizlenip, üzerine iki kat, uygun bir ahşap koruyucu malzeme sürülmelidir. Yenilenecek ahşap malzemenin tümü ise koruma işleminden geçirilmelidir. Koruma için kullanılacak kimyasalların ahşabın görüntüsünü bozmamasına, kullanım aşamasında veya yanma halinde insan sağlığına zararlı gazlar çıkarmamasına dikkat edilmelidir.

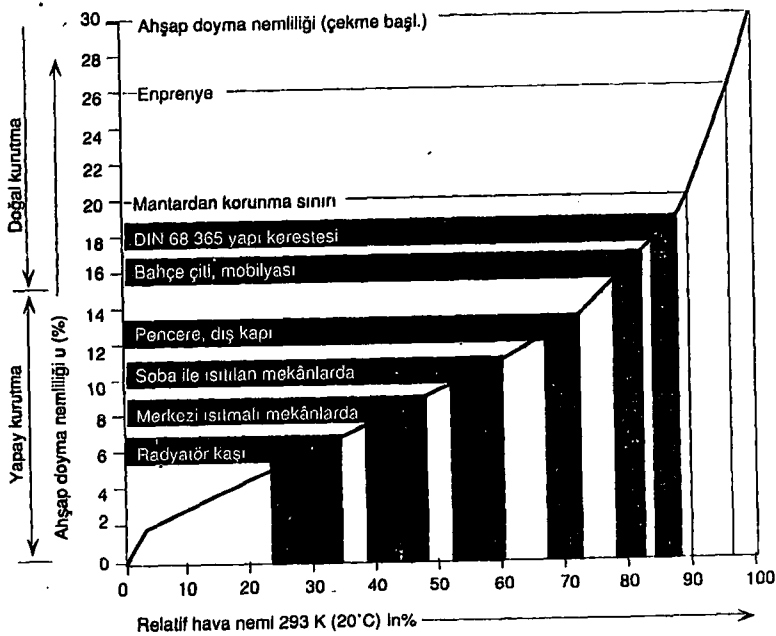
Sungurlar Evi'nde ahşap doğramaların bir kısmı ısı ve nem farklılıklarından dolayı peçlenmiş-boyut değiştirmiştir. Yeniden üretilecek kasa ve kanadın bini yüzeyleri, düzgün bir şekilde birbirine yaslanmalı, sızdırmazlık için; sürekli elastik kalabilen EPDM (Etyler-Peofylen-Dien) kauçuk fitili kullanılmalıdır (17) (Şekil 6.2).

Restorasyon sırasında tüm ahşap elemanların nem oranının incelenmesi ve standardın üzerinde neme sahip ahşabın yeniden kullanılmaması gerekmektedir. Yeni kullanılacak ahşap malzeme, kullanılacağı yere göre eskiyle uyumlu olacak şekilde kurutulmalıdır. Ahşabın kullanılacağı yere göre barındırması gereken nem Şekil 6.3 'den bulunabilir.

1. Yatay yüzeylere su tutmayacak şekilde pah verilmelidir.
2. Yüksek performanslı doğramalarda bezir esaslı macun kullanılmamalıdır. Kendinden yapışan sürekli elastik (EPDM) fitil veya iki aşamalı altlık ve sürekli elastik macun (silikon esaslı) kullanılmalıdır.
3. Cam çitaları atmosfer koşullarından etkilenmeyecek şekilde içeride detaylanmalıdır.
4. Sağanak yağmurun içeri girmesini önlemek amacıyla sertleşmeyen, sürekli elastik fitil ve alüminyum oluk profili kullanılmalıdır.
5. Sivri köşelerde yüzey koruyucuları çatladığından 2 mm çapında yuvarlak sırt yapılmalıdır.
6. Kasa profili kâgir malzemeye gömülmeyp altta körkasa niteliğinde bir eşığe oturtulmalıdır.

Şekil 6.3 Pencere detayı (IŞIK B. 1994)

Şekil 6.4 Ahşabın bulunduğu yere göre barındırması gereken nem miktarı (IŞIK B. 1994)

Çatının makas sistemi restorasyon projesinde önerilen çatı formuna göre yenilenmeli ve üzerindeki özgün Marsilya kiremitlerinin aktarılması gerekmektedir.

6.2.2. Bütünleme

Sungurlar Evi'nin pencere korniş ve kapaklarıyla döşeme kotunda yer alan ahşap kornişlerin bir kısmı yok olmuştur. Güney cephesi, üst kat hayatın ahşap kafesleri de mevcut değildir. Yok olan kısımlar ilk tasarıma uygun bir şekilde tamamlanmalıdır. Bunun için yapıda mevcut diğer kısımlar örnek alınmalıdır.

Restorasyon projesinde, yapının genel pencere tipolojisiyle boyut ve ritm açısından uyumsuz olan açıklıkların bir kısmının kapatılması ya da uygun boyutlarda olanlarla değiştirilmesi önerilmiştir. Uygulama sırasında dolgu yapılacak bölümlerde mevcut örgü tekniği dikkate alınmalı ve malzemenin bütünlüğü açısından aynı taş cinsi kullanılmalıdır.

Üst kat Ü1 döşemesi, Ü5'ten itibaren güneye doğru tamamen çökmüştür. Restorasyon aşamasında yok olan bölümün mevcuda uygun teknik ve malzeme ile tamamlanmasına karar verilmiştir (Bkz. Restorasyon P3, 4).

6.2.3. Yenileme

Yapı bünyesinde barındırılması mümkün olmayan çürümüş/mantarlaşmış ahşap malzeme ve kırık Marsilya kiremitleri yenileriyle değiştirilecektir.

6.2.4. Yeniden yapım

Yapının kullanıcılar tarafından değiştirilmiş çatı örtüsü form ve estetik açıdan kötü bir görünüm sergilemektedir. Restorasyon aşamasında çatının oturtma çatı olarak yeniden düzenlenmesi düşünülmektedir. Üst katta Ü6'nın kuzey ve güney duvarı ile Ü5 ve Ü9'un batı duvarının mevcut bölümlenme izlerine göre yeniden yapılması önerilmektedir. Ayrıca güneyde hayatı destekleyen üç ayakta betonarme olanı kaldırılarak, kesme taşlarla yeniden inşa edilecektir.

Yapılan analogik çalışmalar ve kullanıcılardan öğrenilen bilgiler, özgün merdivenin yerinin taşıdığı güney ucunda Z4 mekânının bulunduğu yerde olduğunu göstermiştir.

Merdiven, yapıda mevcut selamlık katına ulaşan diğer taş merdiven ve ahşap merdivenin boyut ve biçimlenişi örnek alınarak yeniden yapılacaktır.

Yapıda mevcut izlerden, sonradan kapatılmış olduğu belirlenen Z8 ve Z9 kuzey pencereleri, üst kat Ü14 kuzey ve güney pencereleri ile Ü15 batı penceresi ve Ü3, Ü9, Ü13 güney pencereleri yeniden açılacaktır.

6.2.5. Tesisat

Geleneksel Tarsus evlerinde genellikle avludan yükselen merdivenin sahanlığında düzenlenen ıslak hacim mekânlarının atık su tesisatı, pik döküm borularla dışarıdan gözükecek şekilde avlu duvarından sarkıtılarak çözümlenmiştir. Estetik açıdan kötü bir görünüm sergileyen bu uygulama sorunu restorasyon sırasında daha estetik bir çözümle giderilmeli ve atık su boruları gizlenmelidir.

Yapıdaki tüm elektrik tesisatı, yangın güvenliği açısından toprak hatlı olmalıdır. Olası bir elektrik kaçağında otomatik olarak devreye giren manyetik üniteli hata akımı koruma anahtarı siva üstü prizler tercih edilmelidir. Aydınlatma armatürlerinin seçiminde mevcut tavan dekorasyonu ile uyum aranmalı veya dolaylı aydınlatma tercih edilmelidir.

Isıtma tesisatı için, gerekli ısıtma kapasitesine göre seçilen doğal konveksiyonlu kanal konvektörlerinin, pencere önlerine soğuk bölgeleri perdeleyecek şekilde yerleştirilmeleri önerilmiştir. Kanal konvektörleri, kullanılacağı yere göre seçilebilen renk ve dokuda değişik seçenekler sunması ve minimal boyutlarda olması nedeni ile tercih edilmiştir.

7. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bugün yüzyılımızın teknolojik gelişmelerinin dayattığı, kalıcılığı olmayan, geleceğe dönük incelikler taşımayan yapı gruplarının hızla inşa edildiği bir ortamda, tarihi çevreleri özelliklerini yitirmeden koruyabilmek ve kültür mirasını günümüz yaşamıyla bütünleştirmek gerekmektedir. Bir sit alanında bütünüün oluşumuna katkıda bulunan her öge korunmaya değerdir.

Tarsus'un Kızılmurat Mahalesi'nde kentsel sit alanı sınırları içinde bulunan tarihi Sungurlar Evi, içinden geçtiği tarihi süreç içinde hem tahrip olmuş ve edilmiş, hem de yapılan ek ve yenilemelerle kimliğini yitirmiştir. Özel mülkiyete ait Sungurlar Evi, arazi fiatı çok yüksek ve kullanım yoğunluğu çok fazla bir ticaret merkezine yakın bulunmaktadır. 48. Sokağa cephe veren görkemli cumbası ile simgesel ve görsel kimliğini koruyan Sungurlar Evi'nin acil olarak bakım ve onarıma ihtiyacı vardır. Sungurlar Evi'nde sonradan eklenen katlar ve bölünmeler kaldırılarak, yeniden özgün kütle ve mekân ilişkilerine kavuşmak mümkündür. Cephelerdeki doluluk ve boşluk oranlarının restorasyon projesinde önerilene uygun olarak yeniden ele alınması ve çatı biçiminin değiştirilmesi gerekmektedir. Sungurlar Evi'nin korunması yalnız cephe, dış görünüm korunması şeklinde ele alınmamalıdır. Gerekli sağlık donanımının getirilmesi, konfor koşullarının sağlanması ve sürekli bakımı sağlayacak kaynak sorunlarının çözümlenmesi gerekmektedir.

Korumada istenilen hedefe ulaşabilmek için tarihi çevrenin yaşam standardının yükseltilmesi, tarihi dokuyu bozan trafiğin ve olumsuz baskıların merkezden uzaklaştırılarak yerine kültürel işlevlerin çekilmesi uygun olacaktır.

KAYNAKLAR

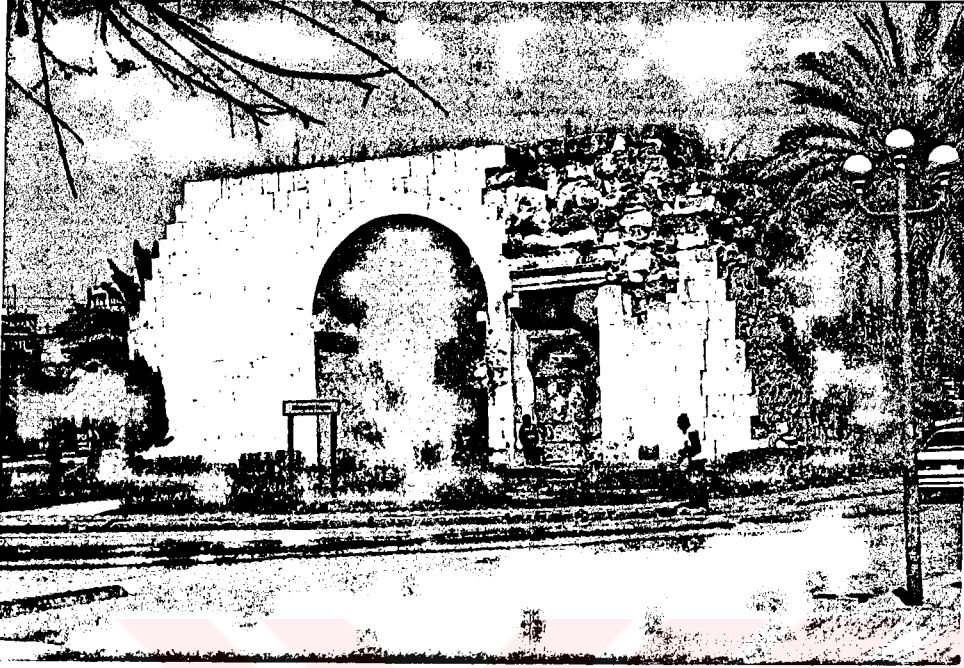
- [1] AHUNBAY Z., AHUNBAY M. ve AKIN N., 1989, İTÜ Mim. Fak. Proje No: Mİ 88/16 Tarsus kentsel, arkeolojik, doğal sit alanları koruma amaçlı imar planı raporu, İstanbul
- [2] AKGÜNDÜZ A. ve diğ., 1993, Arşiv Belgeleri Işığında Tarsus Tarihi ve Eshab-ı Kehf, Tarsus Ticaret ve Sanayi Odası Yayını, İstanbul
- [3] ALTAY M. H., 1965, Adım Adım Çukurova, Çukurova Turizm Derneği Yayınları, No:1, Kemal Matbaası, Adana
- [4] ANAR E., ABBASOĞLU H., AK SEYİTALİ., 1994, Ana Britannica, c.29, s.247, Tarsus maddesi, İstanbul
- [5] BAYRAK M. O., 1994, Türkiye Tarihi Yerler Klavuzu, İnkılâp Kitabevi, İstanbul
- [6] BAYRAM S., 1999, Tarsus Vakıfları ve Tarsus'da Bir Özbek Vakfı, Vakıf ve Kültür Dergisi, Sayı 4, c.1, s. 39, Ankara
- [7] BEKTAŞ C., 1981/1, Halk Elinden Dilinden, Mimarlık Dergisi, Sayı 163, TMMOB Yayını, Ankara
- [8] 1. Askeri Tarih Kurulu, 1998, Askeri Tarih Belgeleri Dergisi, Sayı 105, Genel Kurmay Basımevi, Ankara
- [9] CERASI M. M., 1999, Osmanlı Kenti, Osmanlı İmparatorluğu'nda 18. ve 19. Yüzyıllarda Kent Uygarlığı ve Mimarisi, s. 71, Altan Matbaacılık Ltd. Şti., İstanbul
- [10] DARKOT B., 1973, Meydan Larousse, "Tarsus" maddesi, c. 11, s. 912, İstanbul
- [11] DEMİR A., 1996, Çağlar İçinde Antakya, Akbank Kültür ve Sanat Kitapları, İstanbul
- [12] ENER K., 1961, Tarih Boyunca Adana Ovası'na Bir Bakış, Berksoy Matbaası, İstanbul
- [13] ERİÇ M., 1972, Dünün ve Bugünün Ahşaptan Üretilmiş Malzemesinin Türkiye Şartları İçinde Yapıda Rasyonel Kullanımı, İ.T.Ü. Mim. Fak. Yayını, İstanbul
- [14] ERSEN A., 1988, Korumada Malzeme Sorunu, İnşaat dergisi No: 8, s.23-25, İstanbul
- [15] ERSEN A., 1987, Kentsel Sitlerde Bozulma Nedenleri ve Temizleme Önerileri, TAÇ Vakfı Yayınları, No:7, İstanbul
- [16] ERZEN, A., 1943, Tarsus Klavuzu, Maarif Matbaası, İstanbul
- [17] IŞIK B., 1994, Ahşap Doğramada Hasar, Yapı dergisi No 152, s. 67-74, İstanbul
- [18] KARAHAN A., ADIVAR A. BAYSUN C., İslam Ansiklopedisi, 1979, c.12/1, s.18, Tarsus maddesi, İstanbul
- [19] KAŞGARLI M., 1990, Kilikya Tâbi Ermeni Baronluğu Tarihi, Ankara
- [20] KATİP ÇELEBİ, editör: Orhan Şahin Gökyay, 1980, Tuhfetü'l-Kibar fî Esfari'l Bihar, c.2, s.287, Tercüman Yayınları, İstanbul
- [21] OSTROGORSKY G., 1991, Bizans Devleti Tarihi, T.T.K. Basımevi, Ankara
- [22] ÖZ, H., 1998, Bilinmeyen Tarsus, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara

- [21] **OSTROGORSKY G.**, 1991, Bizans Devleti Tarihi, T.T.K. Basımevi, Ankara
- [22] **ÖZ, H.**, 1998, Bilinmeyen Tarsus, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara
- [23] **ÖZ H.**, 1998, Atatürk Tarsus'da, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara
- [24] **ÖZTÜNA T.Y.**, 1964, Türkiye Tarihi, c.2, s.133,134,135, İstanbul
- [25] **SEVGEN N.**, 1959, Anadolu Kaleleri, Doğu İtd. Şti. Matbaası, Ankara
- [26] **SEVİM A., YÜCEL Y.**, 1989, Türkiye Tarihi Fetih, Selçuklu ve Beylikler Dönemi, T.T.K. Basımevi, Ankara
- [27] **SÖZEN M.**, 1995/6, Mersin Evleri, Arkitekt Dergisi, No: 426, İstanbul
- [28] Tarsus Dergisi, 1999, Türkiye Cumhuriyeti'nin 75 Yılı, s.5, Tarsus
- [29] Tarsus Tic. ve San. Odası Rehberi, 1986, s.25, Tarsus
- [30] Türkiye Ansiklopedisi, 1957, c.5, s.271, "Tarsus" maddesi, Ankara
- [31] Türkiye Rehberi, 1997, "Tarsus" maddesi, Turing Otomobil Kurumu Yayınları, İstanbul
- [32] **ÜÇOK B.**, 1983, İslam Tarihi, Emeviler - Abbasiler, Milli Eğitim Basımevi, Ankara
- [33] **VİDİNLİOĞLU N.**, 1985, Çukurova 1960-1980, Adana Sanayi Yer Seçimi Turizm Yerleşmeleri ve Tarım Topraklarının Ülkesel Arazi Kullanımı İçinde Değerlendirilmesi Kollokyumu, Kemal Matbaası, Adana
- [34] **WALLACE R., WILLIAMS W.**, 1999, Tarsus'lu Paulus'un Üç Dünyası, Şefik Matbaası, İstanbul
- [35] **YORULMAZ H.**, 1993, Osmanlı Ansiklopedisi, "Kavalalı Mehmet Ali Paşa" Maddesi, c.6, s.20, İstanbul
- [36] Tarsus'ta El Sanatları, 1998, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara
- [37] Yurt Ansiklopedisi, c.4, s.3616, "İçel" maddesi, İstanbul
- [38] **ZOROĞLU, L.**, 1995, Tarsus Tarihi ve Tarihsel Anıtları, Kemal Matbaası, Adana

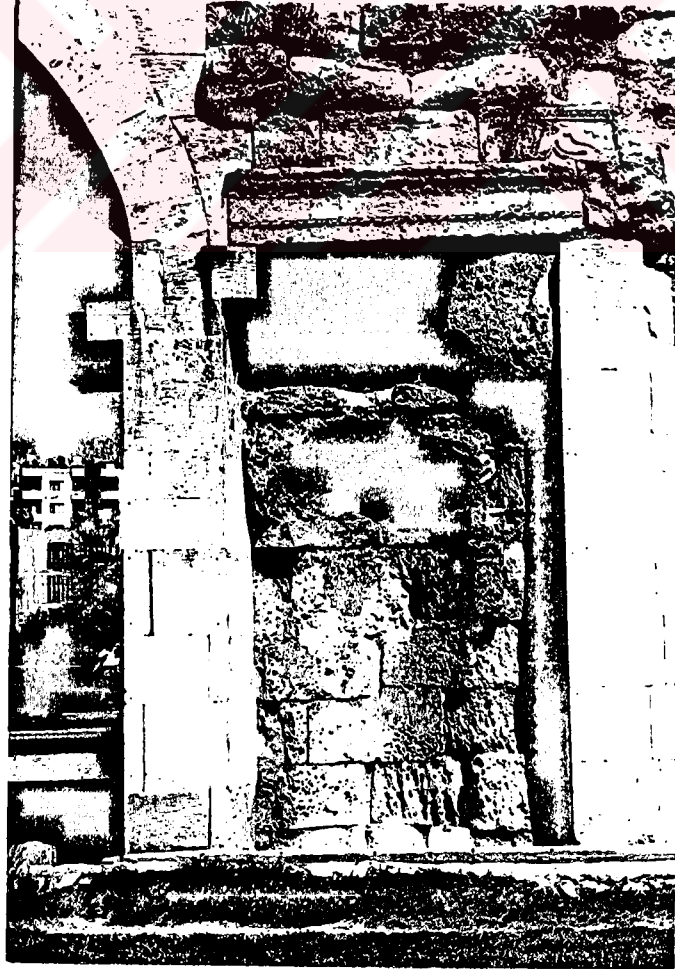
EK A

EK A1: TARSUS VE ÇEVRESİNE İLŞKİN FOTOĞRAFLAR

Şekil A.1.1 Kleopatra Kapısı

Şekil A.1.2 Kleopatra Kapısı batı cephesi heykel nişi

Şekil A.1.3 Stickler Hall'e Makam Cami'nin bulunduğu meydandan bakış

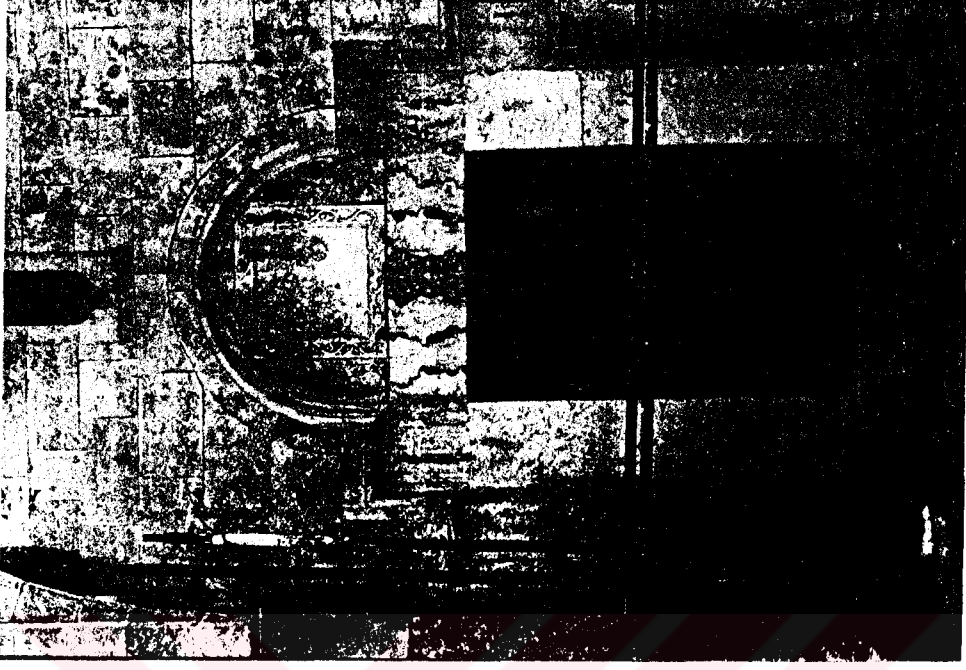
Şekil A.1.4 Stickler Hall

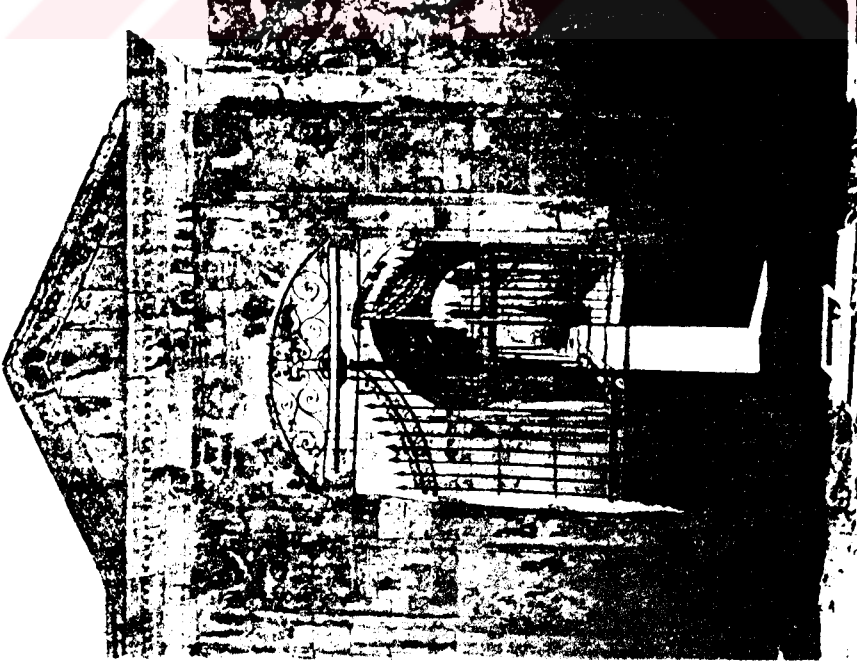
Şekil A.1.5 Sadık Paşa Konağı

Şekil A.1.6 St. Paulus Kilisesi

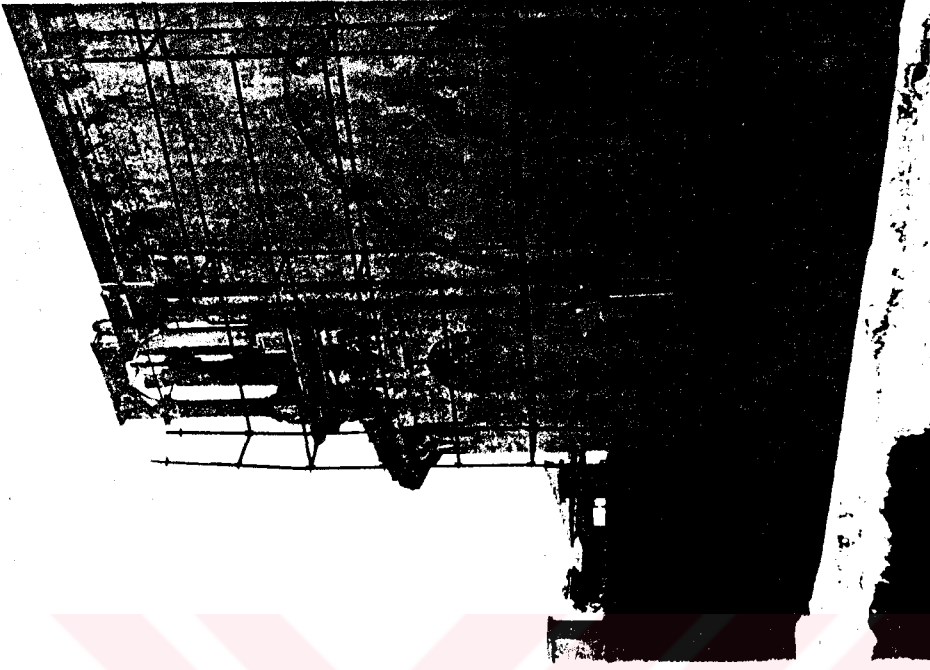
Şekil A.1.8 St. Paulus Kilisesi batı cephesi girişi

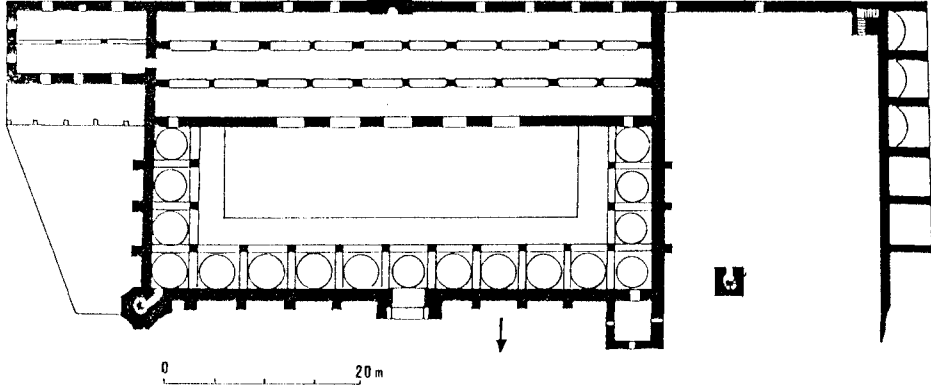
Şekil A.1.7 St. Paulus Kilisesi avlu kapısı

Şekil A.1.9 St. Paulus Kilisesi güneybatı köşesinde asma kata ulaşan merdiven

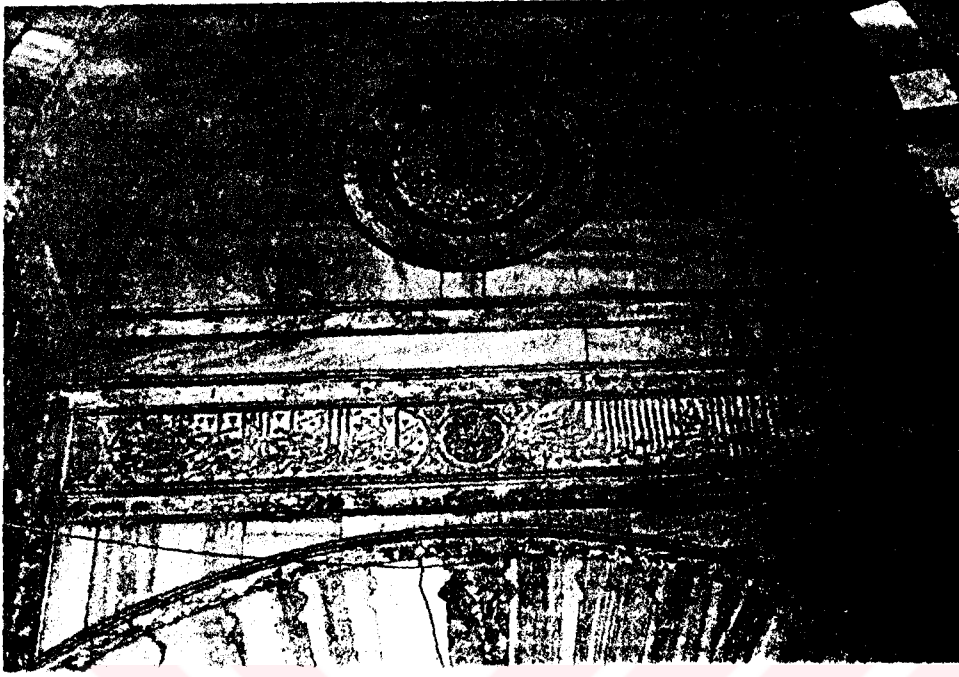
Şekil A.1.10 St. Paulus Kilisesi kuzeybatı köşesi çan kulesi

Şekil A.1.11 Ulu Cami plan krokisi (ZOROĞLU, L., 1995)

Şekil A.1.12 Ulu Cami iç avlu

Şekil A.1.13 Ulu Cami kuzey cephesi, yazıt

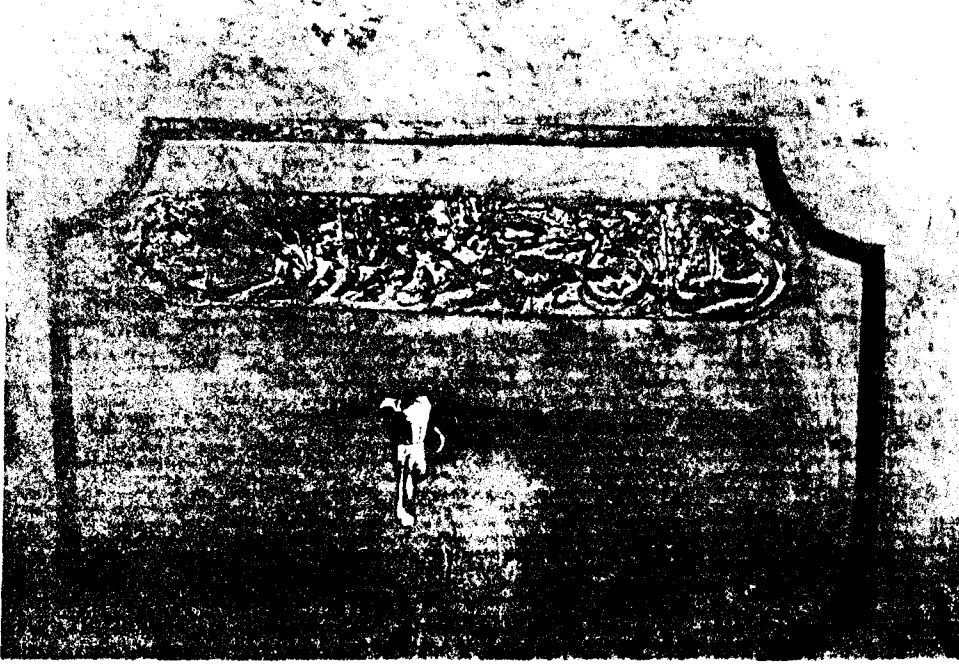
Şekil A.1.14 Ulu Cami mihrap nişinde bulunan yazıt

Şekil A.1.15 Ulu Cami batıdaki avluda yer alan minarenin kitâbesi

Şekil A.1.16 Ulu Cami kuzeydoğu köşesi, saat kulesi

Şekil A.1.17 Ulu Cami şadırvan kitâbesi

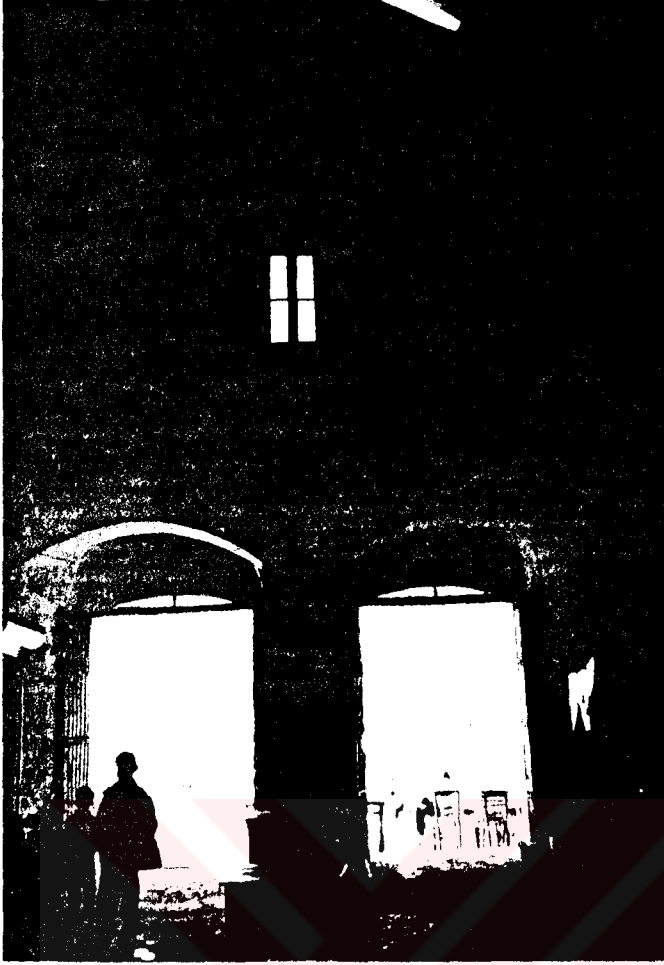
Şekil A.1.18 Ulu Cami, iç mekân ve müezzîn mahfili

Şekil A.1.19 Kırkkaşık Bedesteni ve doğu cephesi

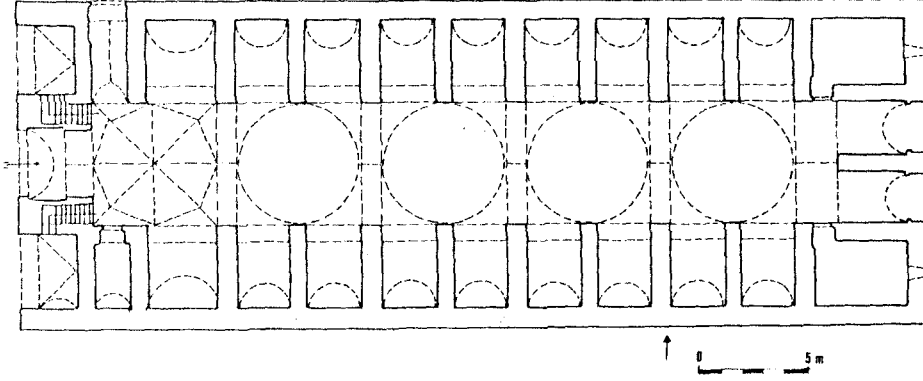
Şekil A.1.20 Kırkkaşık Bedesteni doğu kapısı

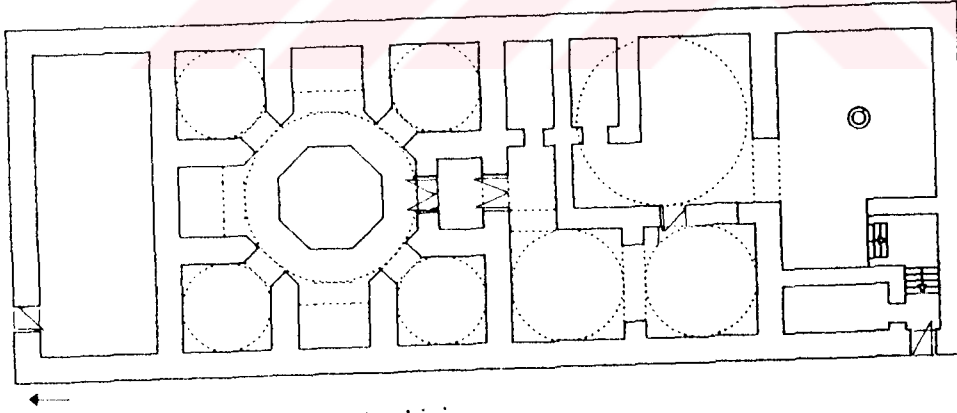
Şekil A.1.21 Kırkkâşık Bedesteni batı kapısı

Şekil A.1.22 Kırkkâşık Bedesteni orta aksta yer alan sekiz dilimli kubbe

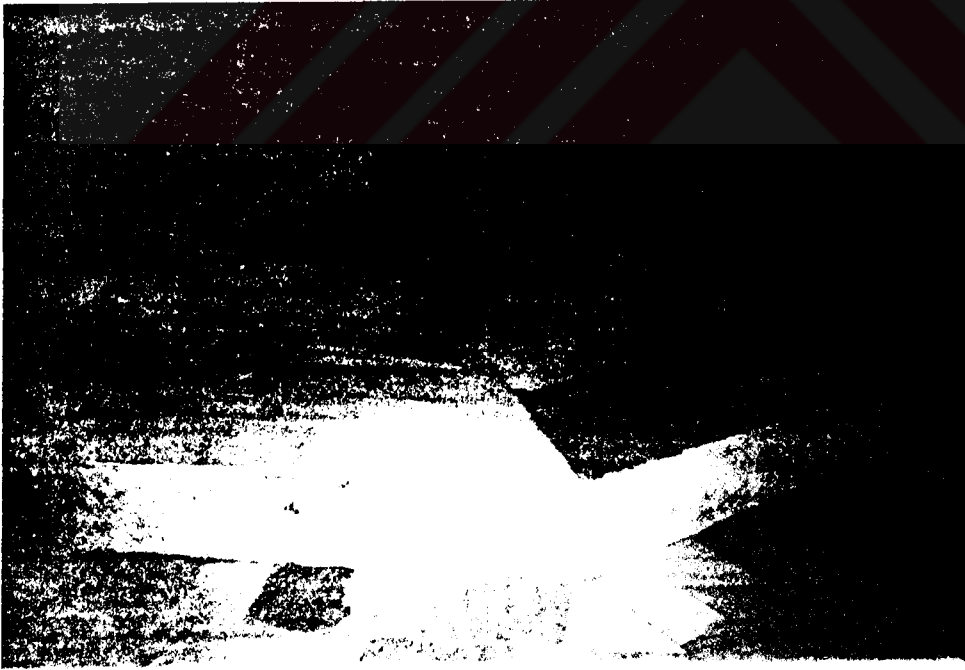
Şekil A.1.23 Kırkaşık Bedesteni plan krokisi (ZOROĞLU L. 1995)

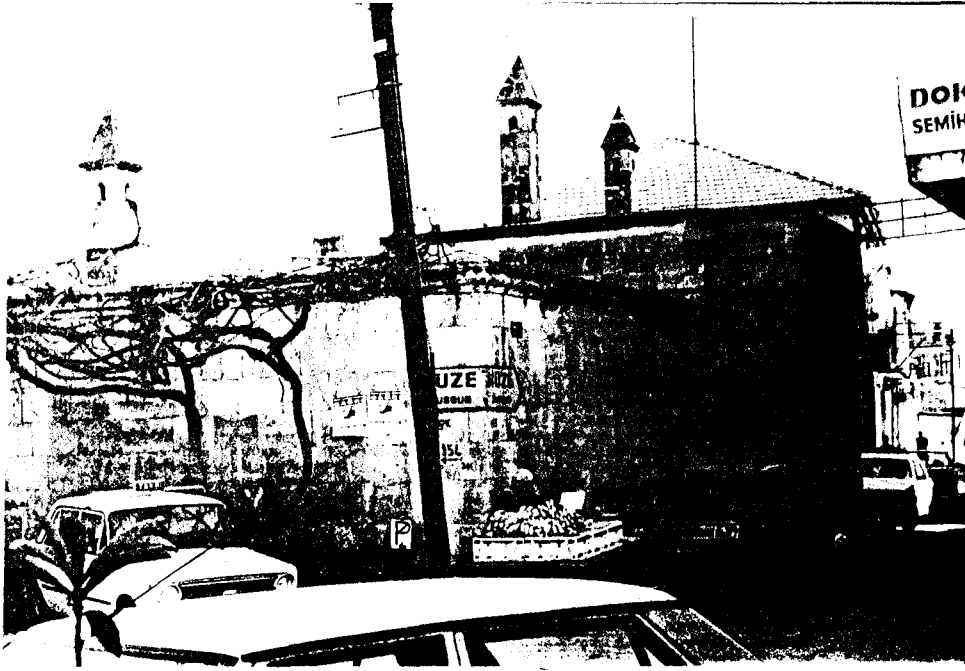
Şekil A.1.24 Yeni Hamam plan krokisi

Şekil A.1.25 Yeni Hamam giriş kapısı üzerinde yer alan kitâbe

Şekil A.1.26 Yeni Hamam sıcaklık bölümü ve sekizgen göbek taşı

Şekil A.1.27 Kubad Paşa Medresesi

Şekil A.1.28 Kubad Paşa Medresesi batıda avluya açılan kapı

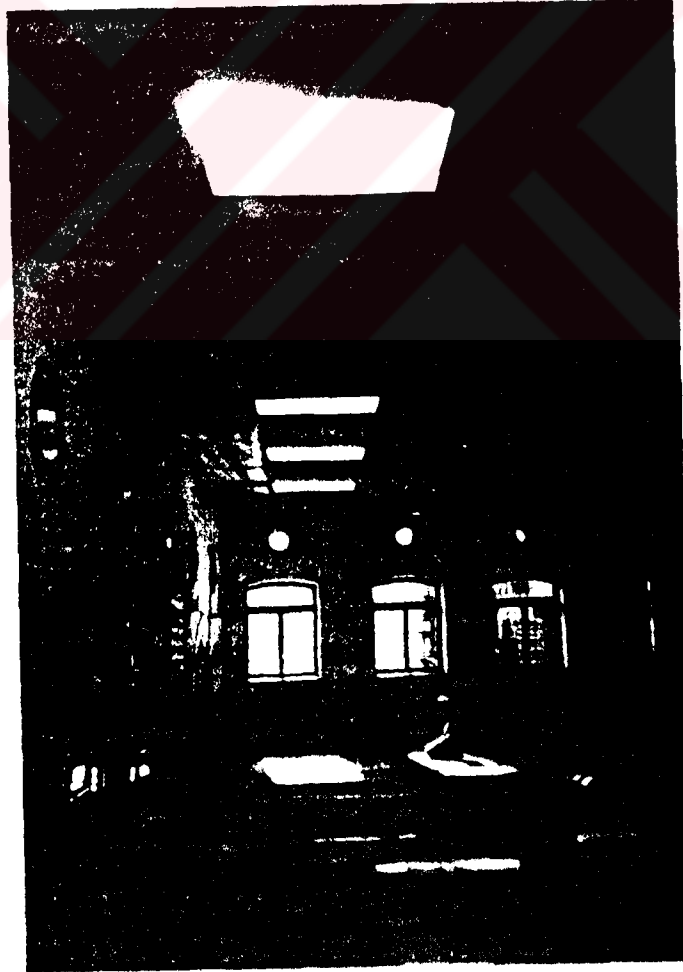
Şekil A.1.29 Kubad Paşa Medresesi iç avlu

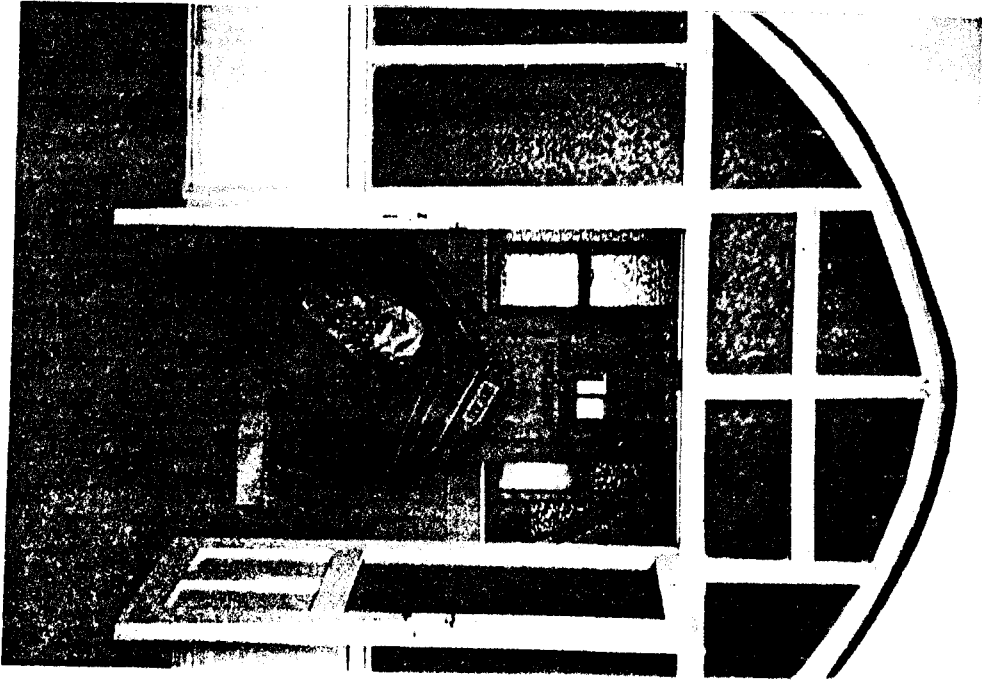
Şekil A.1.30 Makam Cami

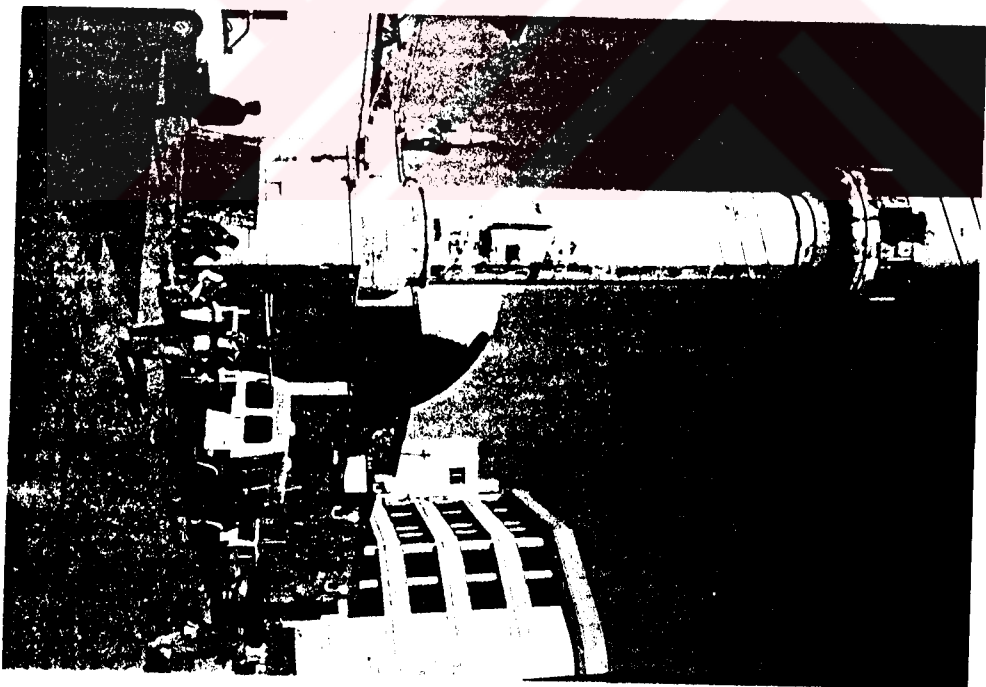
Şekil A.1.31 Makam Cami plan krokisi

Şekil A.1.32 Makam Cami, üzeri kapatılmış son cemaat yeri

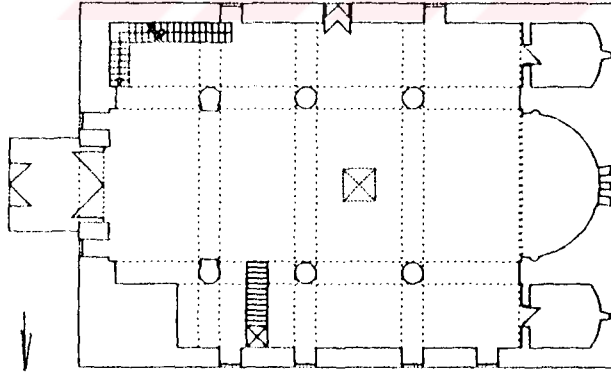
Şekil A. 1.33 Makam Cami'inde bulunan Danyal Peygamber'e ait sanduka

Şekil A. 1.34 Makam Cami güneybatı köşesinde bulunan minare

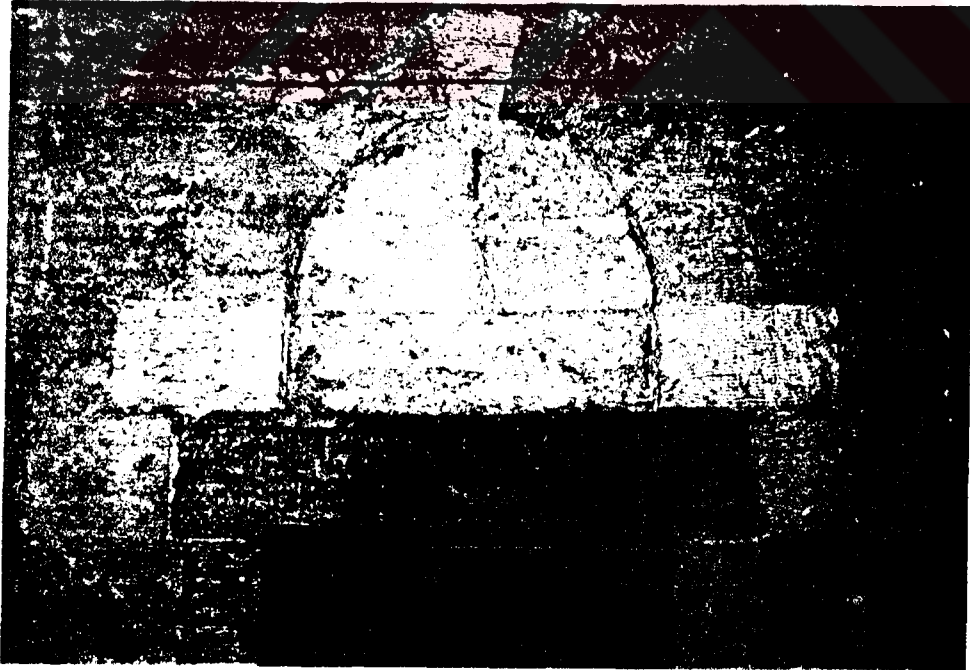
Şekil A.1.35 Eski Cami

Şekil A.1.36 Eski Cami plan krokisi

Şekil A.1.37 Eski Cami kuzey cephesi kemerli kapı izi

Şekil A.1.38 Eski Cami apsinin yanındaki odaya girişte yer alan Ermenice yazıt

Şekil A.1.39 Eski Cami iç mekândan batıya bakış ve hanımlar mahfili

Şekil A.1.40 Eski Cami minareye çıkış platformu

Şekil A.1.41 Roma Hamamı / Altından Geçme güney cephesi

Şekil A.1.42 Roma Hamamı / Altından Geçme doğu cephesi

Şekil A.1.43 Şahmeran Hamamı

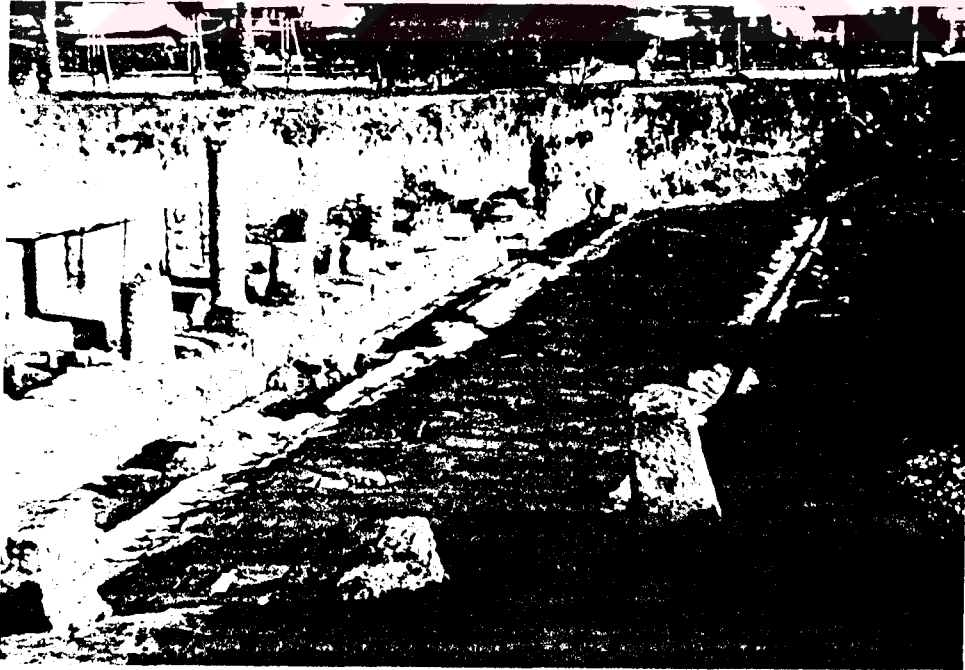
Şekil A.1.44 Şahmeran Hamamı, doğuda küllhana giriş

Şekil A.1.45 Şahmeran tasvirini (Mualla Eyüboğlu koleksiyonu)

Şekil A.1.46 St. Paul Kuyusu

Şekil A.1.47 Antik Yol

Şekil A.1.48 Tarsus'ta özgün döşemeye ilişkin izler 152. Sokak

Şekil A.1.49 Tarsus'ta kapı çevrelerindeki taş işçiliğinden
detay 153. Sokak No: 12

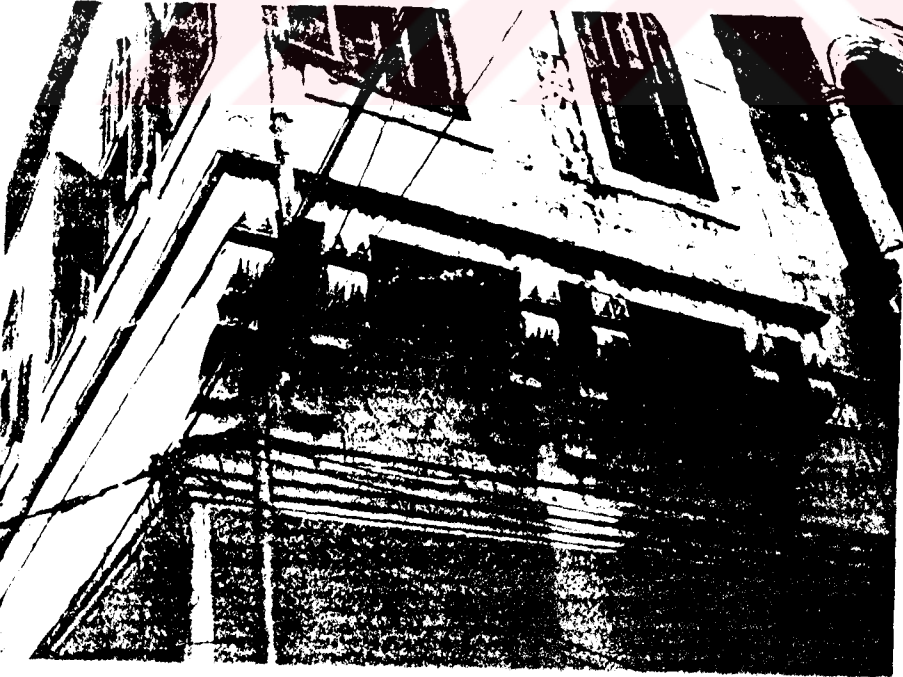
Şekil A.1.50 Tarsus'ta kapı çevrelerindeki taş işçiliğinden
detay 42. Sokak

Şekil A.1.51 Tarsus'ta renkli cam kullanımına ilişkin örnek
153. Sokak No: 12

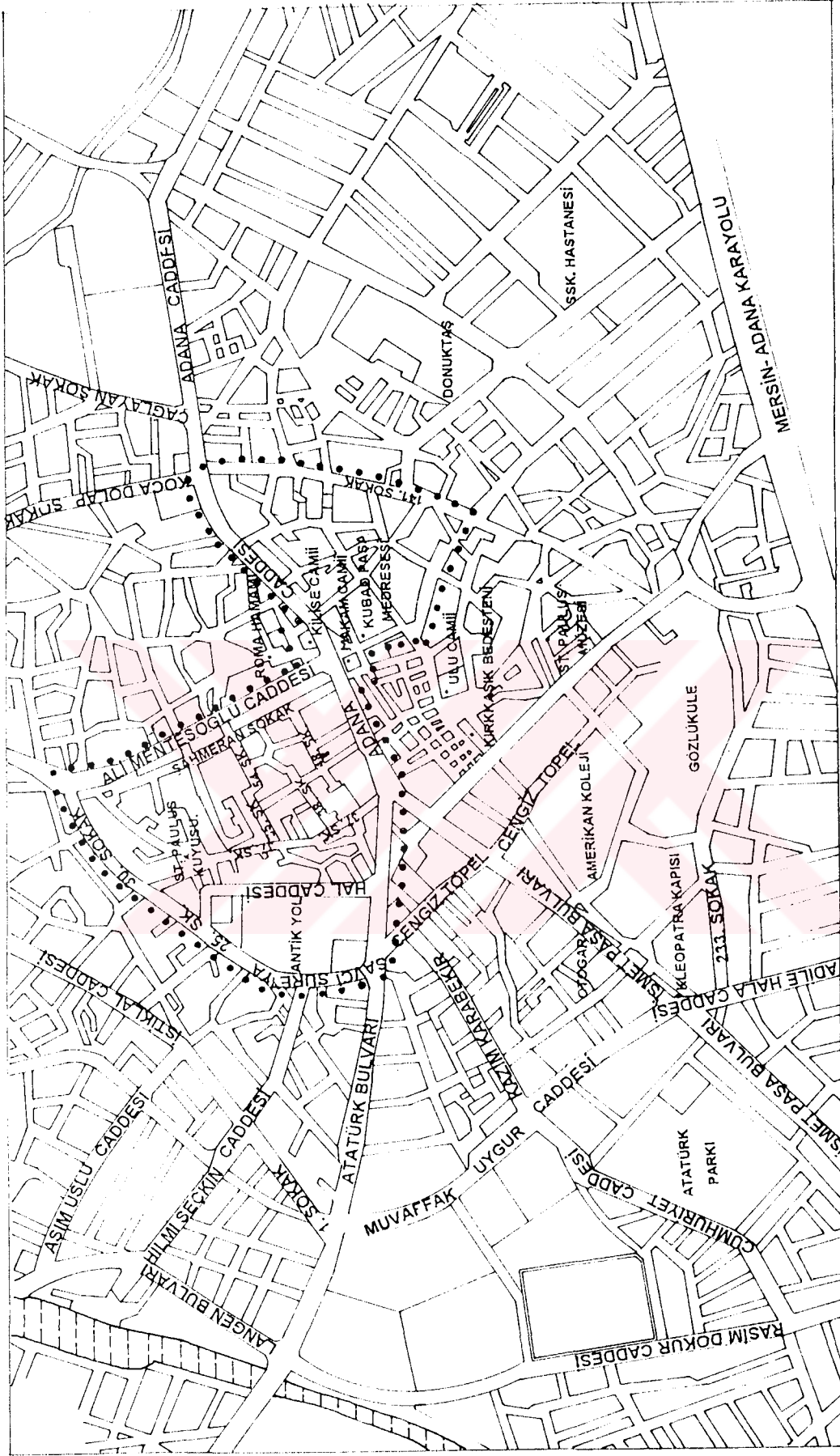
Şekil A.1.52 Tarsus Ekenler Evi doğu cephesi

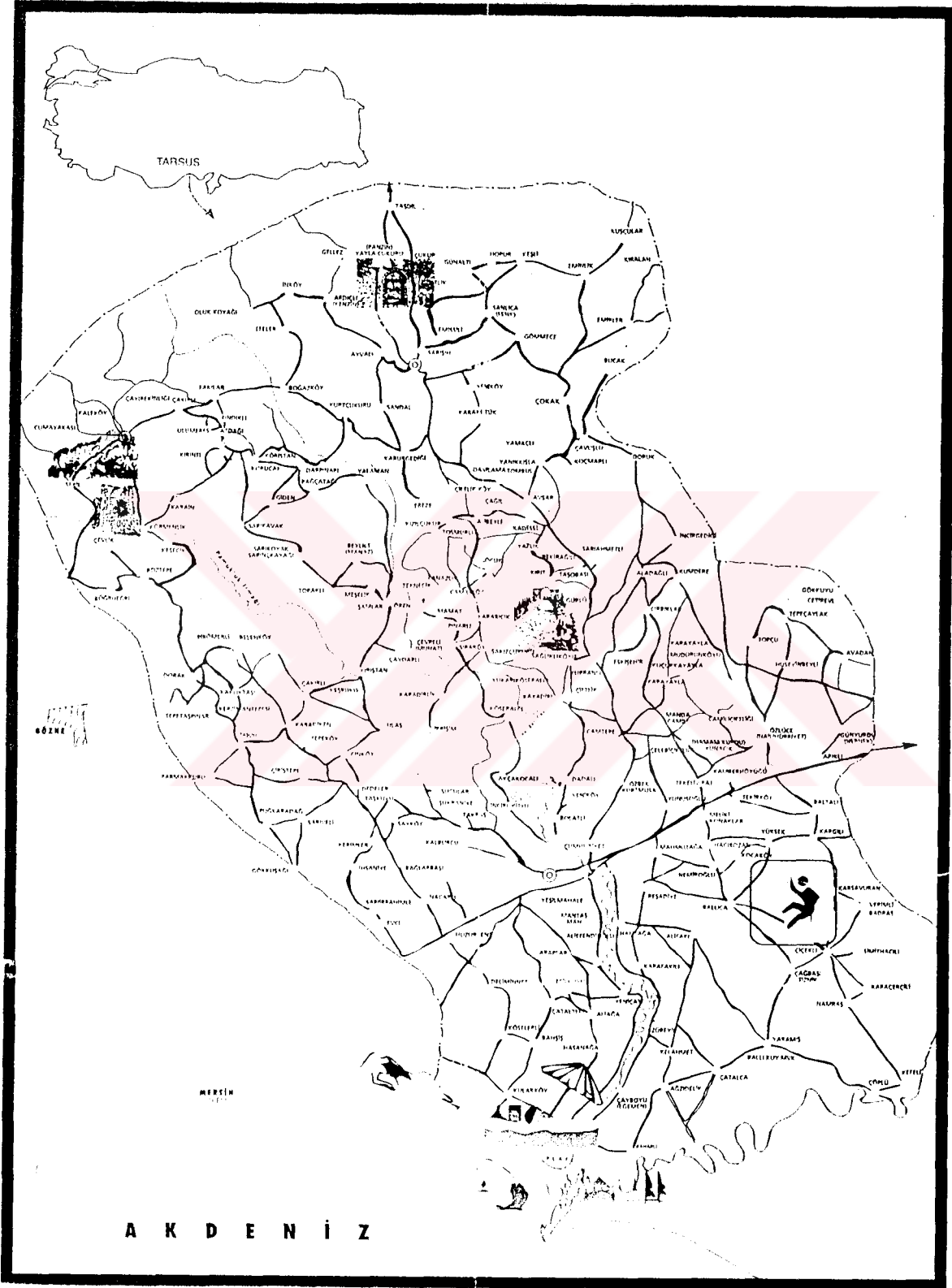
Şekil A.1.53 Tarsus Çifte Güvercinli Konak

EK A2: SUNGURLAR EVİ'NE İLİŞKİN FOTOĞRAFLAR

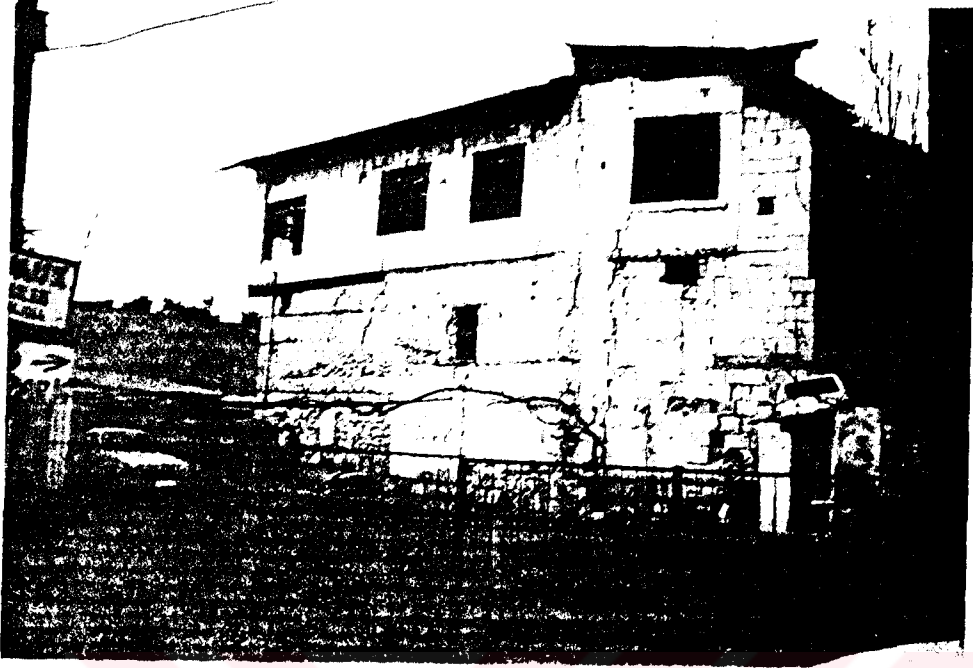

Şekil 1.1 Tarsus sit sınırlarını gösteren harita (İ.T.Ü. Mim. Fak. Proje no: Mİ 88/16, Antik Sahaf)

Şekil 2.1. Tarsus ve çevresini gösteren harita (Antik Sahaf)

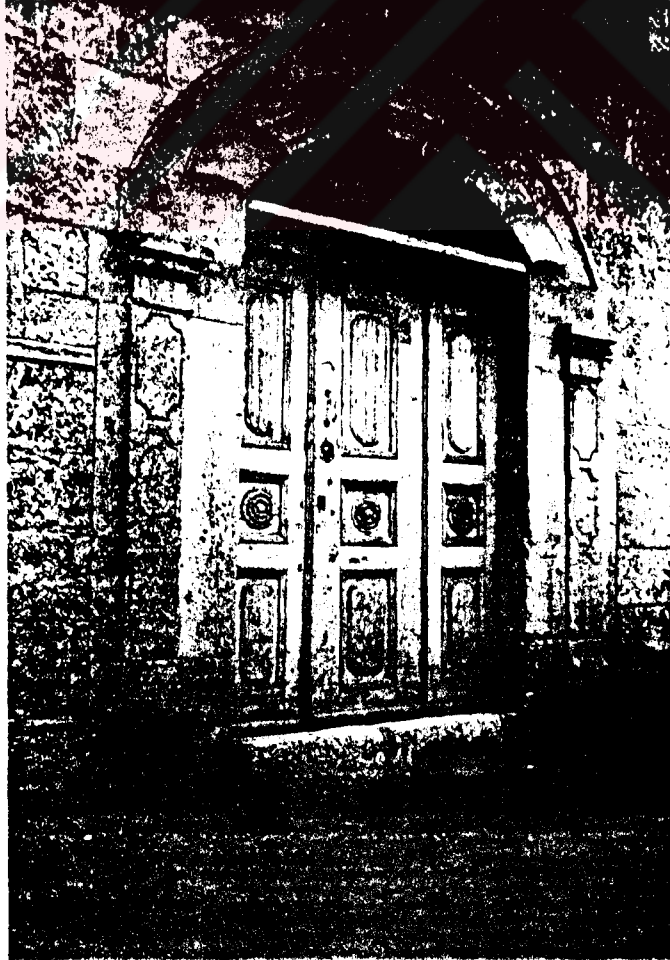
Şekil A. 2. 1. Batı Cephesi, geniş açıklıklı üst kat pencereleri ve çelik putrel

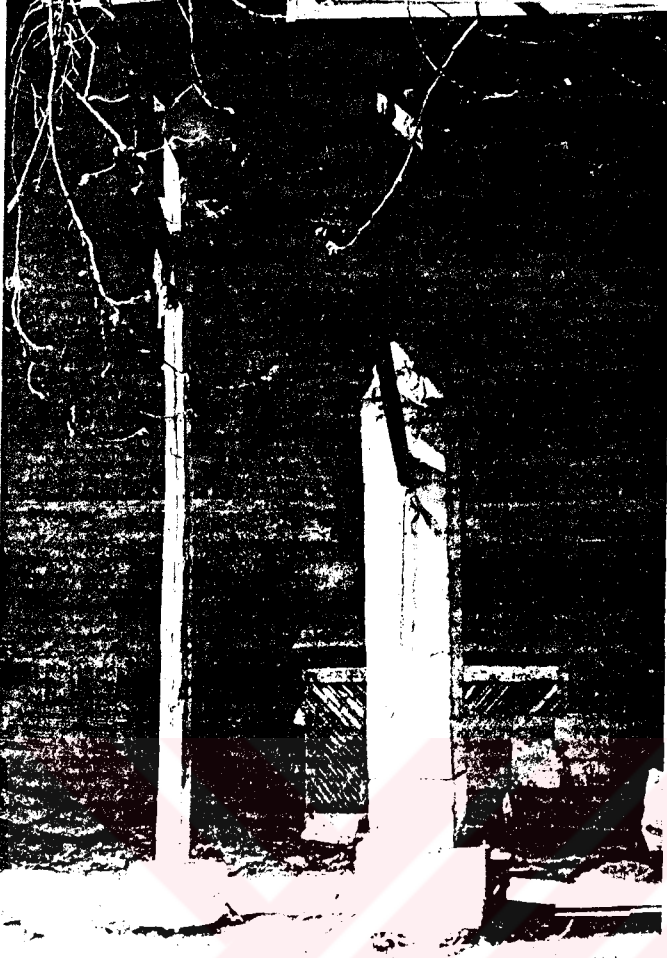
Şekil A. 2. 2. 50. Sokaktan doğuya bakış ve gezintiyi örten tuğla duvar

Şekil A. 2. 3. Zemin kat Z4(helâ)

Şekil A. 2. 4. Kuzey cephesi, taşığa açılan giriş kapısı

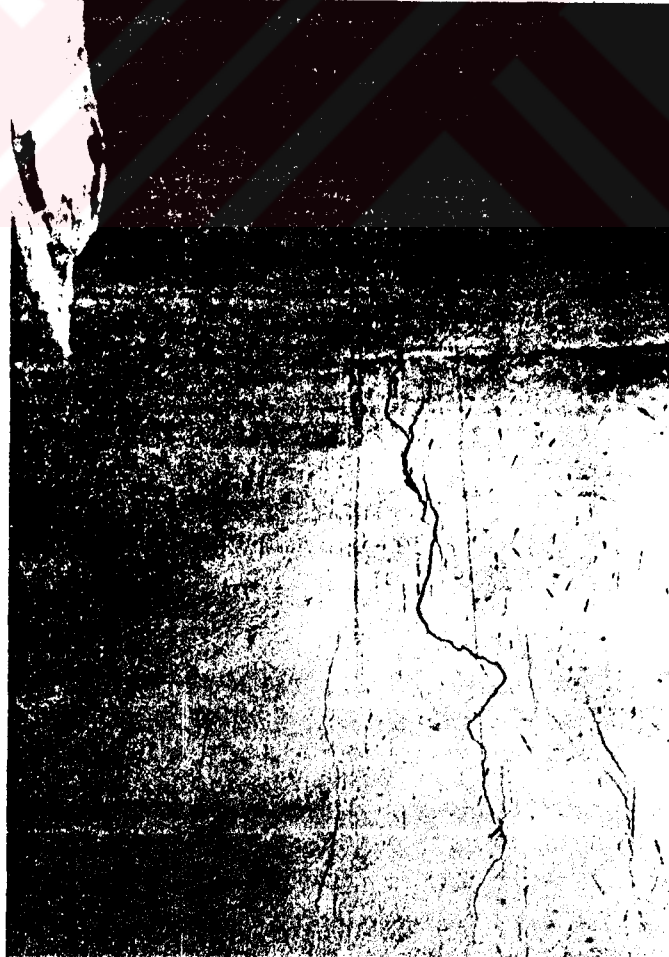
Şekil A. 2. 5. Güney cephesi, ara kata uzanan merdiven

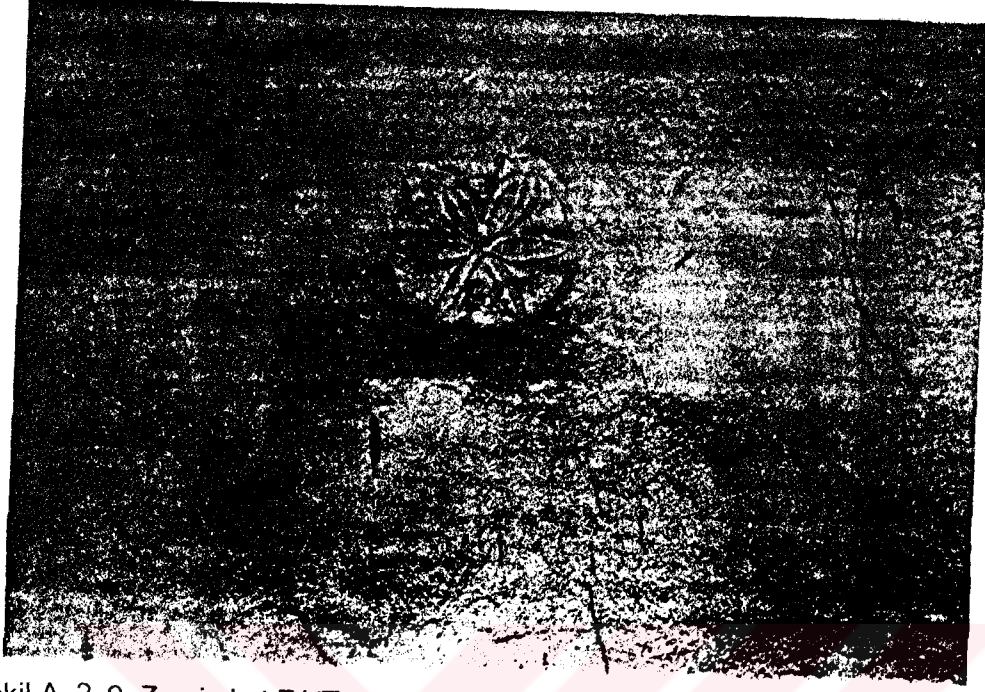
Şekil A. 2. 6. Güney cephesi, üst kat gezinti

Şekil A. 2. 7. Zemin kat Z1(Taşlık)'den kuzeye bakış

Şekil A. 2. 8. Zemin kat Z1(Taşlık) doğu duvarı

Şekil A. 2. 9. Zemin kat Z1(Taşlık) doğu duvarı

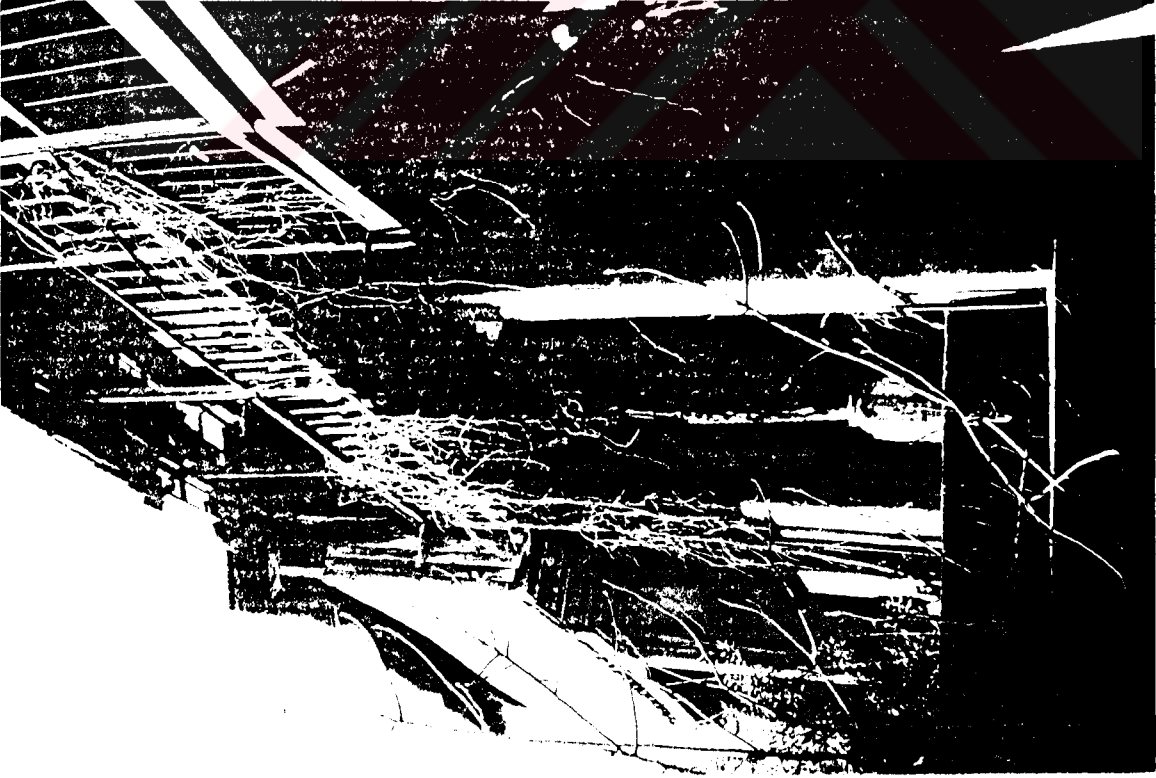
Şekil A. 2. 10. Zemin kat Z1(Taşlık) tavanı

Şekil A. 2. 11. Zemin kat Z1(Taşlık)'den güneye bakış

Şekil A. 2. 12. Zemin kat Z2(Depo)'nin taşlığa açılan penceresi

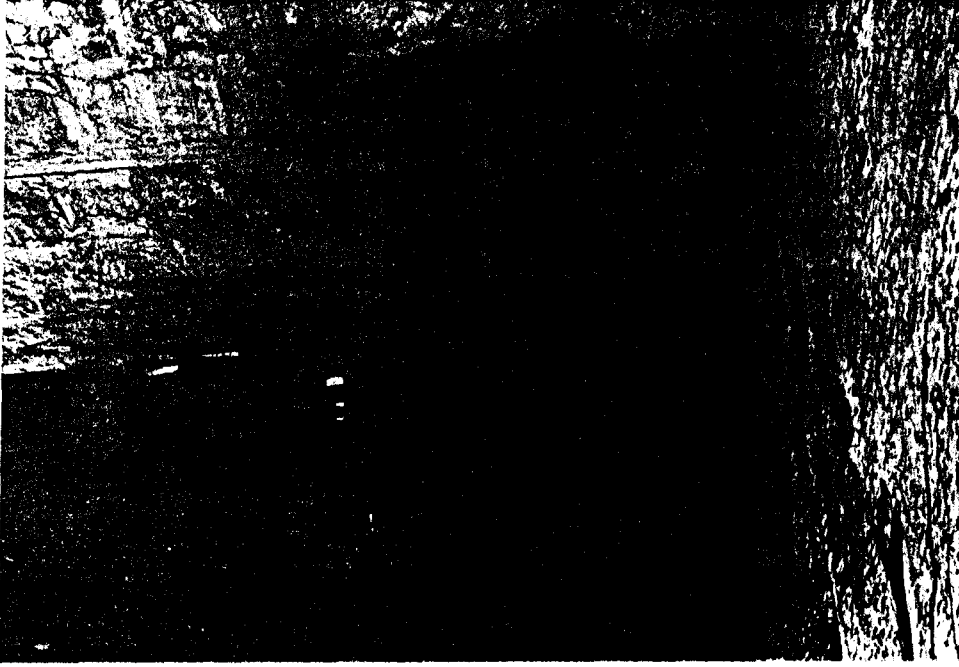
Şekil A. 2. 13. Güney cephesi, üst kat Ü16(Gezinti) taşıyıcı sistem detayı

Şekil A. 2. 14. Zemin kat Z1(Taşlık)'den güneye bakış ve lavabo

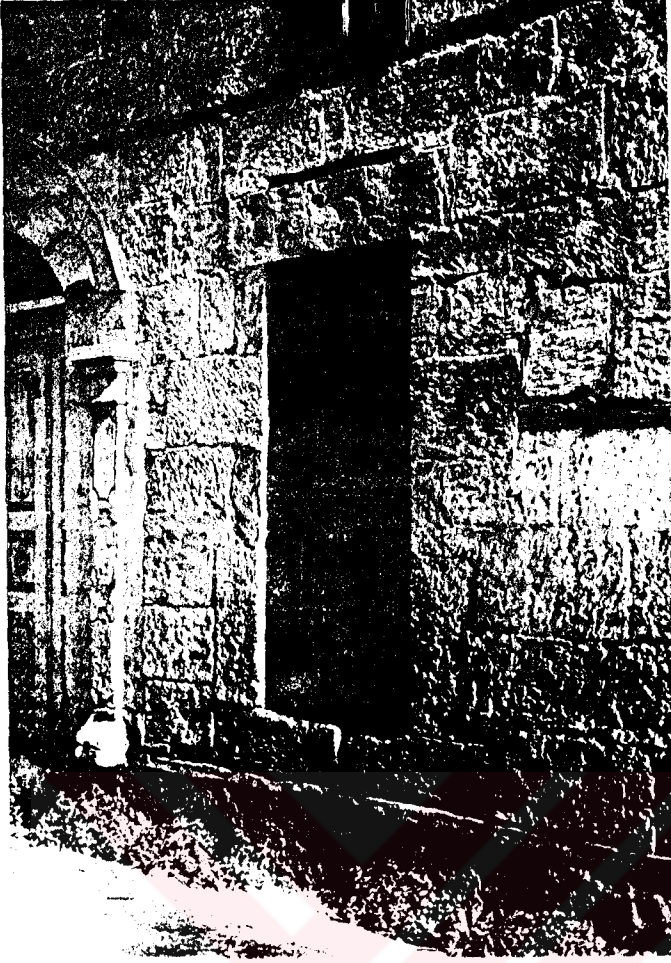
Şekil A.2.15. Güney cephesi, kemerde bulunan çatlak

Şekil A. 2. 16. Zemin kat Z1(Taşlık)'den üst kata uzanan merdivene güneyden bakış

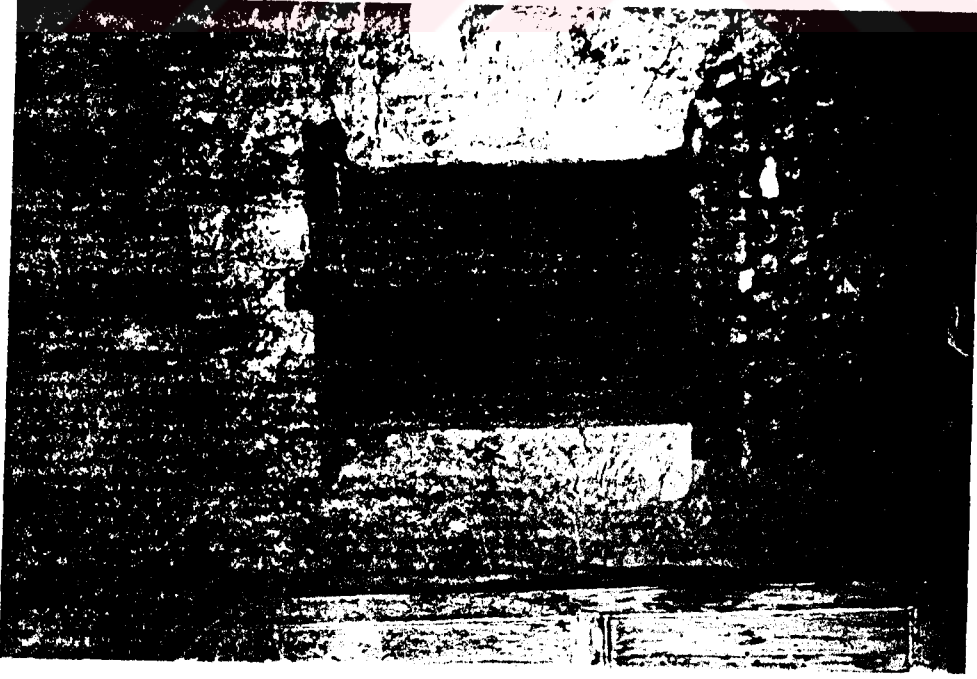
Şekil A. 2. 17. Zemin kat Z1(Taşlık)'den üst kata uzanan merdiven

Şekil A. 2. 18. Kuzey cephesi, zemin kat Z2(Depo) giriş kapısı

Şekil A. 2. 19. Zemin kat Z2(Depo) ahşap kirişli tavan döşemesi

Şekil A. 2. 20. Zemin kat Z2(Depo)'den Z1(Taşlık)'e açılan pencere

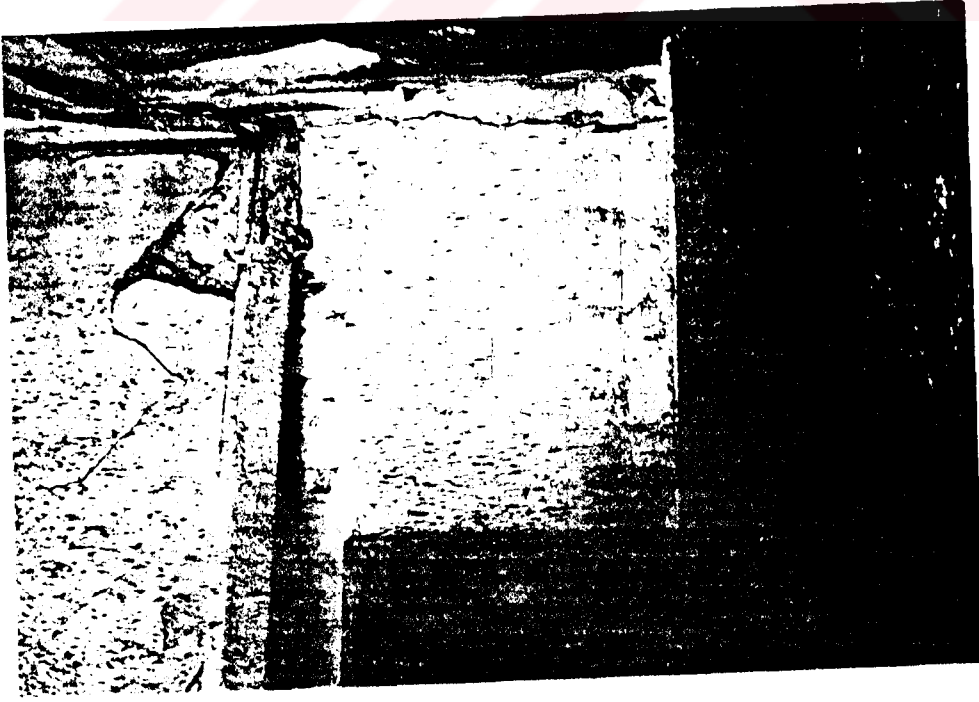
Şekil A. 2. 21. Zemin kat Z3(Ahır) giriş kapısı

Şekil A. 2. 22. Zemin kat Z3(Ahır) batı duvarı

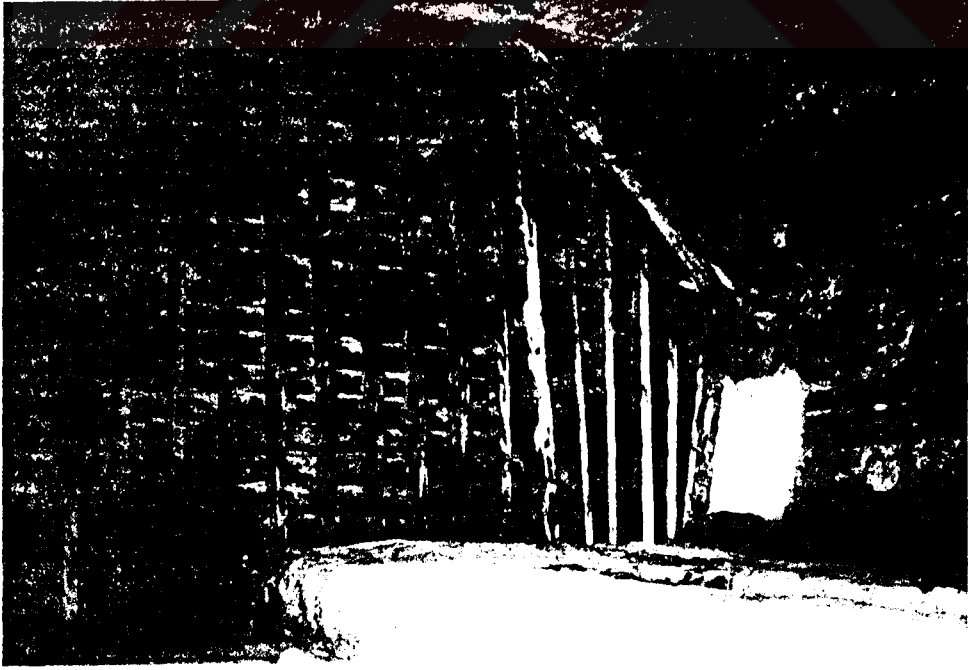
Şekil A. 2. 23. Zemin kat Z3(Ahır) ahşap kirişli tavan döşemesi

Şekil A. 2. 24. Zemin kat Z4(helâ) doğu duvarı

Şekil A. 2. 25. Zemin kat Z4(helâ) doğu duvarının üst kat döşemesi ile birleşimi

Şekil A. 2. 26. Zemin kat Z4(helâ)'ün ahşap kirişli tavanı ve penceresi

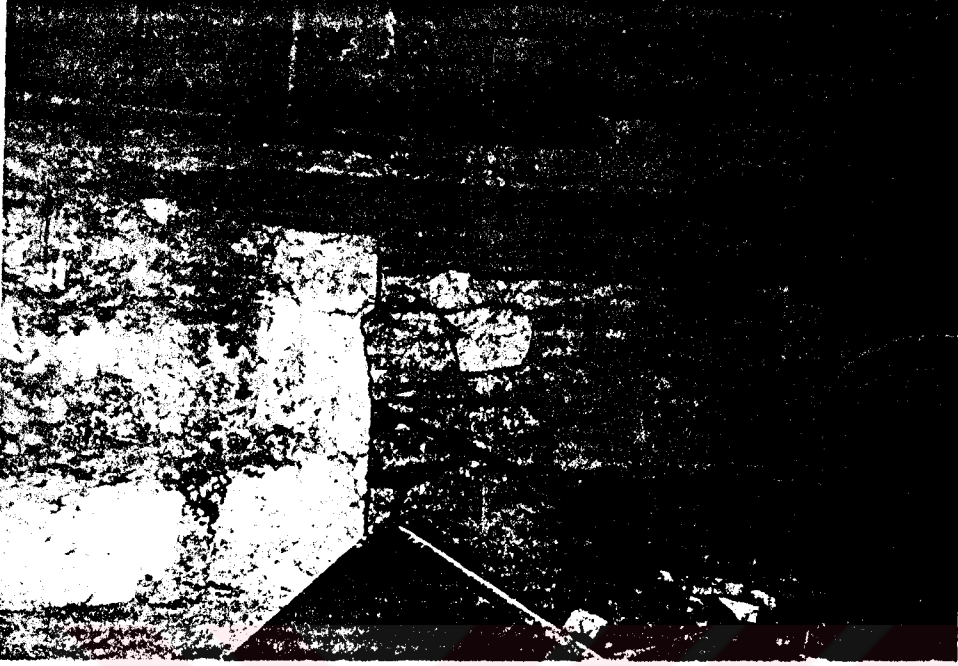
Şekil A. 2. 27. Zemin kat Z4(helâ)'ün güney duvarına bitişik müştemilat ve sonradan kapatılmış açıklık

Şekil A. 2. 28. Zemin kat Z5(Depo)'in ahşap kirişli tavanı

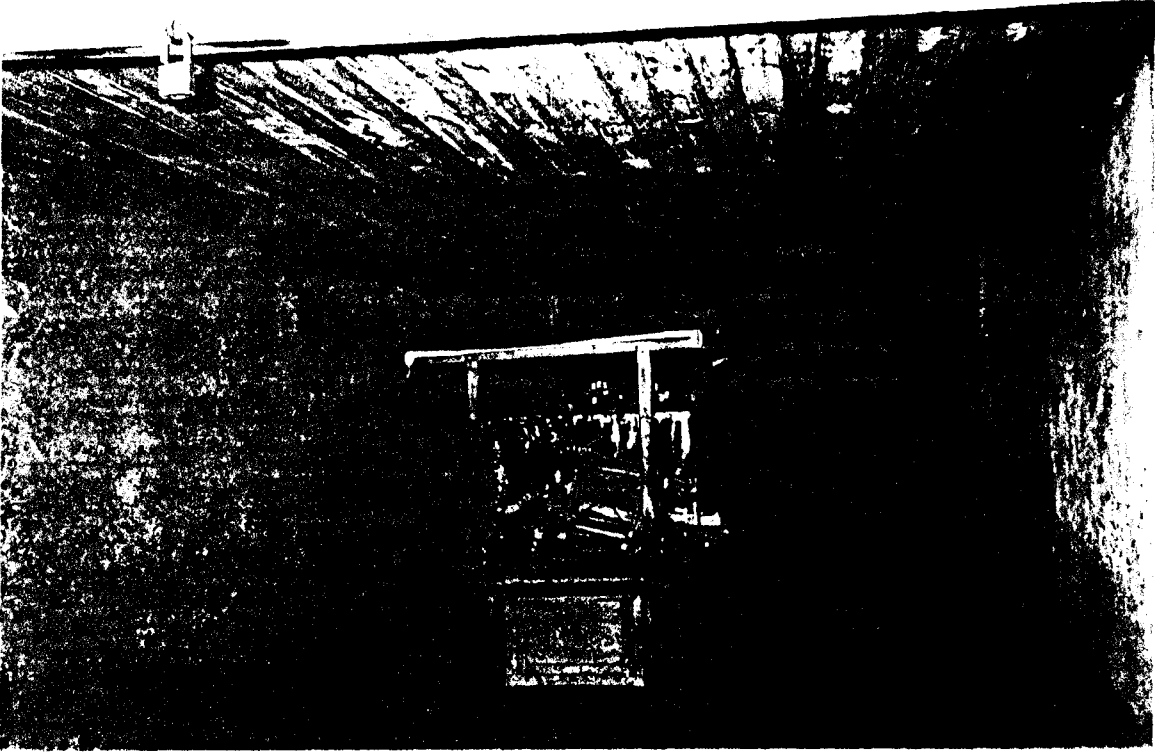
Şekil A. 2. 29. Zemin kat Z5(Depo) güney duvarında bulunan niş ve pencere

Şekil A. 2. 30. Zemin kat Z5(Depo) batı duvarında bulunan niş

Şekil A. 2. 31. Doğu cephesi, zemin kat Z6(depo) girişi

Şekil A. 2. 32. Zemin kat Z6(Depo)'ya doğudan bakış

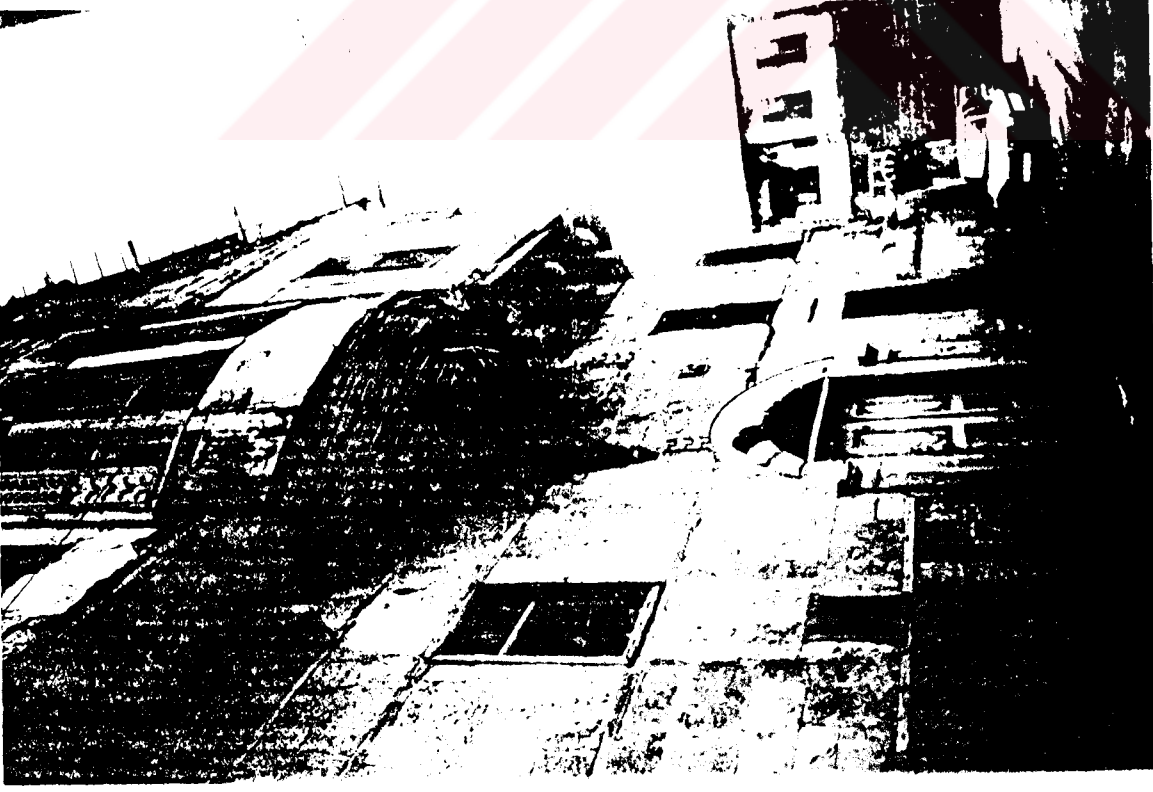
Foto D.33. Zemin kat Z7(Giriş holü) giriş kapısına kuzeyden bakış

Şekil A. 2. 34. Zemin kat Z7(Giriş holü) ahşap kirişli tavan döşemesi

Şekil A. 2. 35. Zemin kat Z7(Giriş holü) batı duvarında yer alan niş

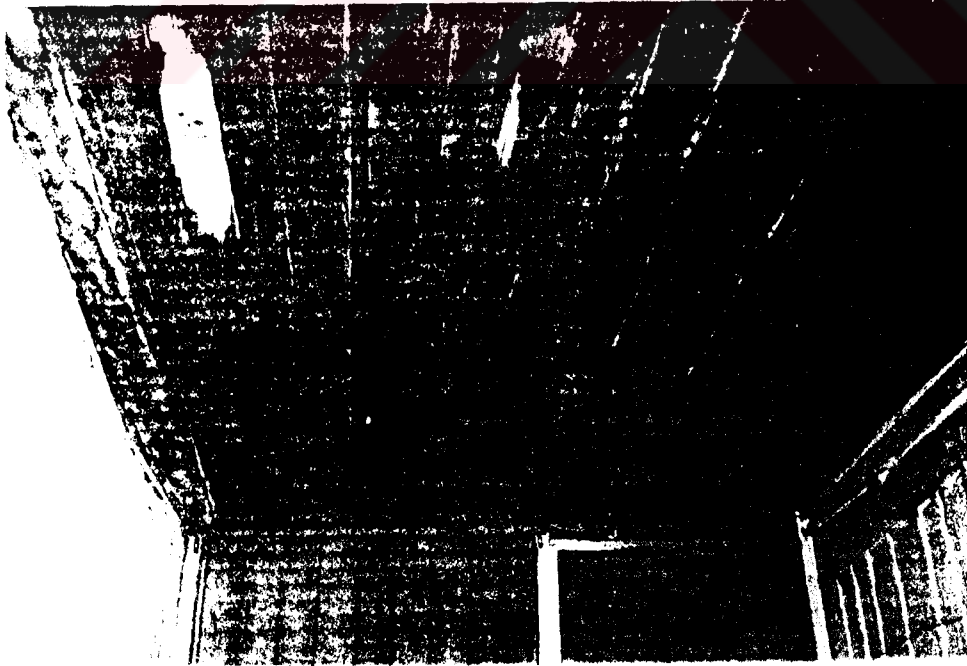
Şekil A. 2. 36. Kuzey cephesi, zemin kat ve ara kat

Şekil A. 2. 37. Kuzey cephesi, zemin kat Z8(Helâ) penceresi ve kapatılmış pencere boşluğu

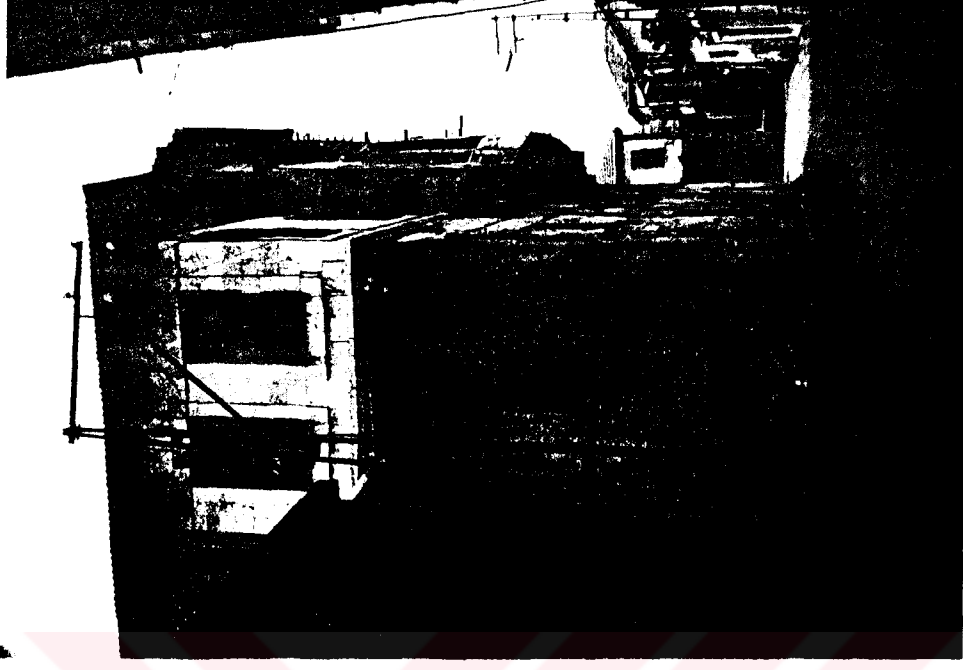
Şekil A. 2. 38. Zemin kat Z9(Mutfak)'da kuzey duvarına eklenilen ocak

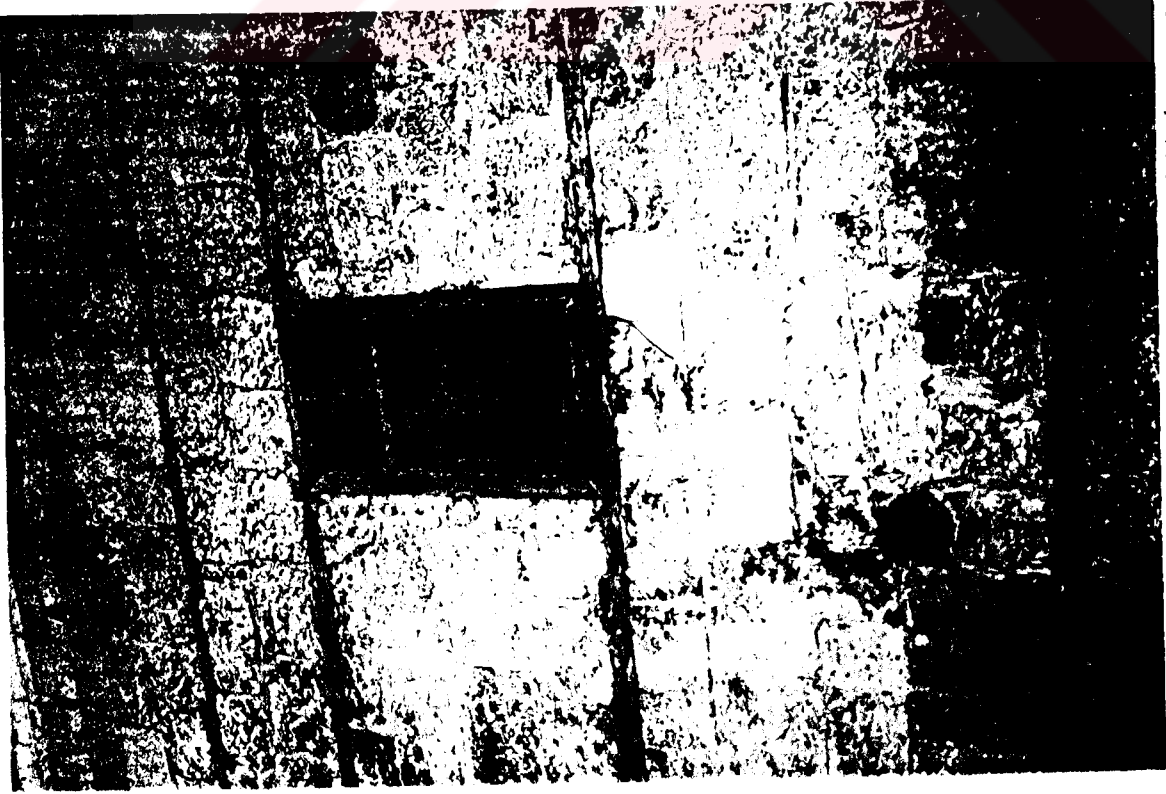
Şekil A. 2. 39. Zemin kat Z9(Mutfak) tavan kaplaması

Şekil A. 2. 40. Zemin kat Z9(Mutfak) doğu duvarı

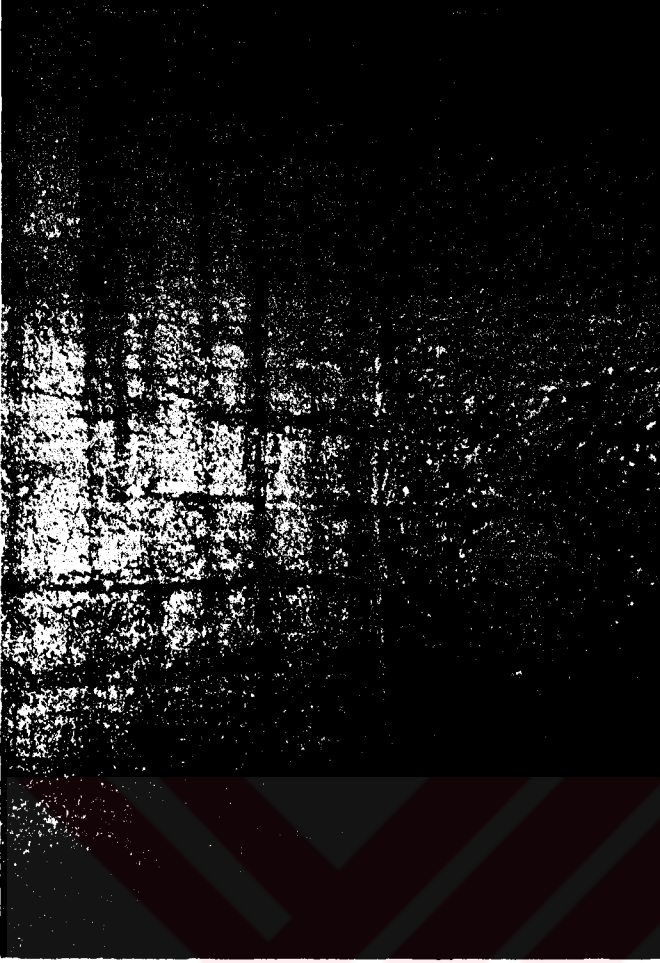
Şekil A. 2. 41. 48. Sokaktan batıya bakış

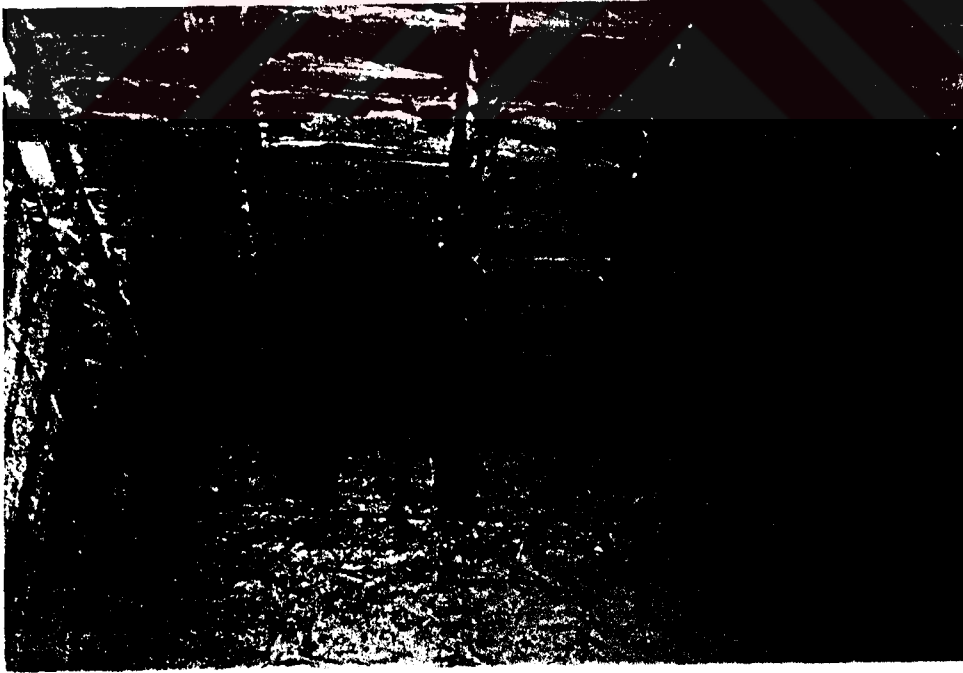
Şekil A. 2. 42. Kuzey cephesi, zemin kat Z9(Mutfak) duvanı ve kapatılmış pencere boşluğu

Şekil A. 2. 43. Zemin kat Z11(Depo) giriş kapısı ve ara kata uzanan merdiven

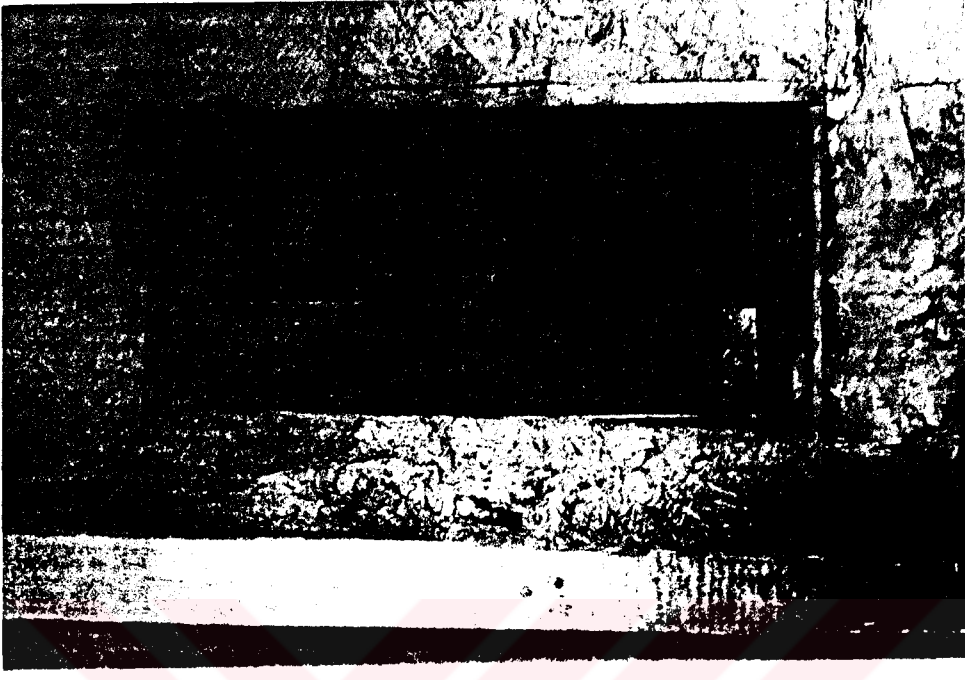
Şekil A. 2. 44. Zemin kat Z11(Depo) ile Z6(depo)'yı ayıran briket duvar

Şekil A. 2. 45. Zemin kat Z11(Depo) ahşap kirişli tavan döşemesi

Şekil A. 2. 46. Zemin kat Z11(Depo) kuzey duvarında
mekanın içinden yükselen merdiven

Şekil A. 2. 47. Ara kat A1(Hol) doğu duvarındaki pencere

Şekil A. 2. 48. Ara kat A2(Hizmetçi odası)'ye açılan kapı

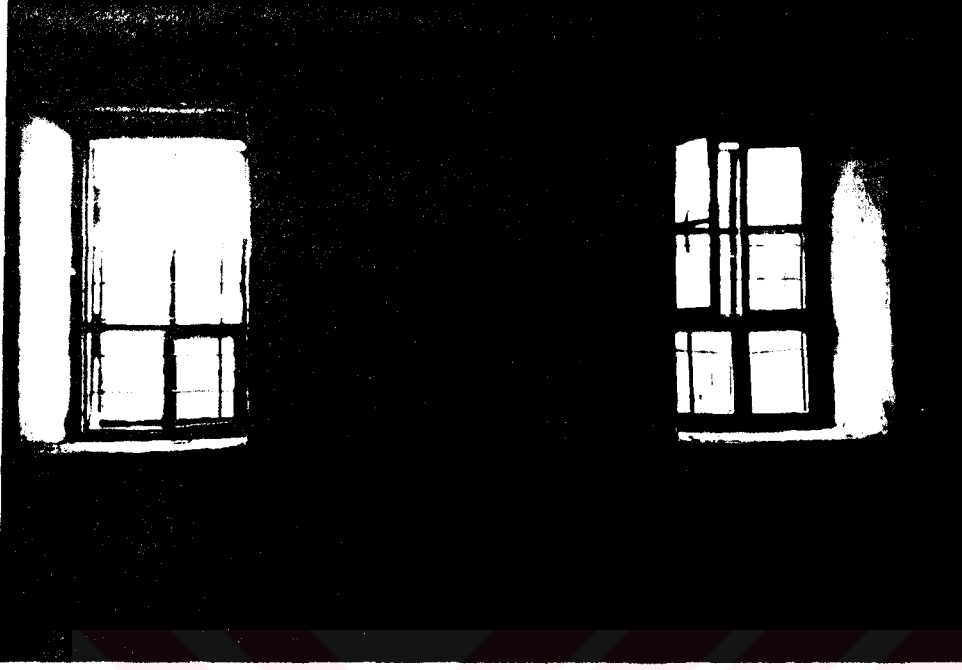
Şekil A. 2. 49. Ara kat A2(Hizmetçi odası) tavanı

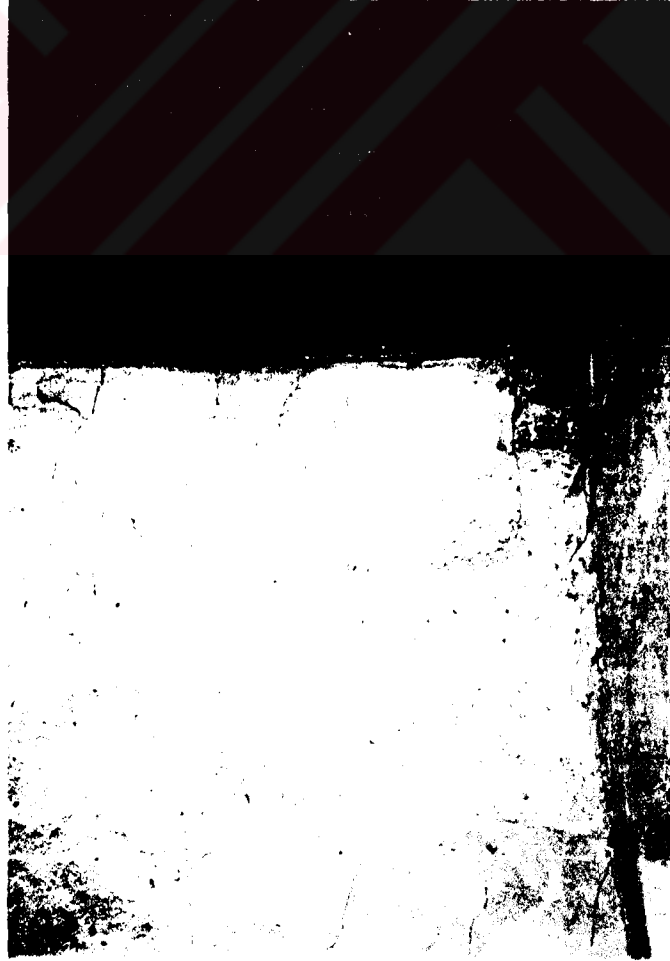
Şekil A. 2. 50. Ara kat A2(Hizmetçi odası) doğu duvarı

Şekil A. 2. 51. Ara kat A2(Hizmetçi odası)'nin taşlığa açılan penceresi

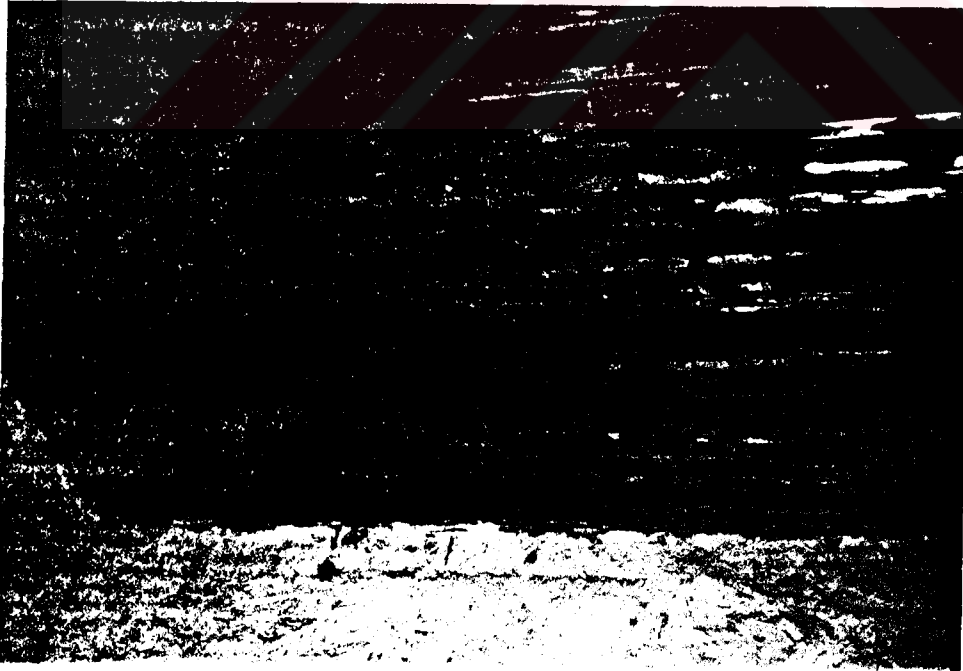
Şekil A. 2. 52. Ara kat A2(Hizmetçi odası) kuzey duvarı

Şekil A. 2. 53. Ara kat A2(Hizmetçi odası) batı duvarında kapatılmış pencere

Şekil A. 2. 54. Ara kat A3(Selamlık) ve A4(Selamlık)'ü birbirinden ayıran ahşap pano

Şekil A. 2. 55. Ara kat A3(Selamlık) tavan kaplaması

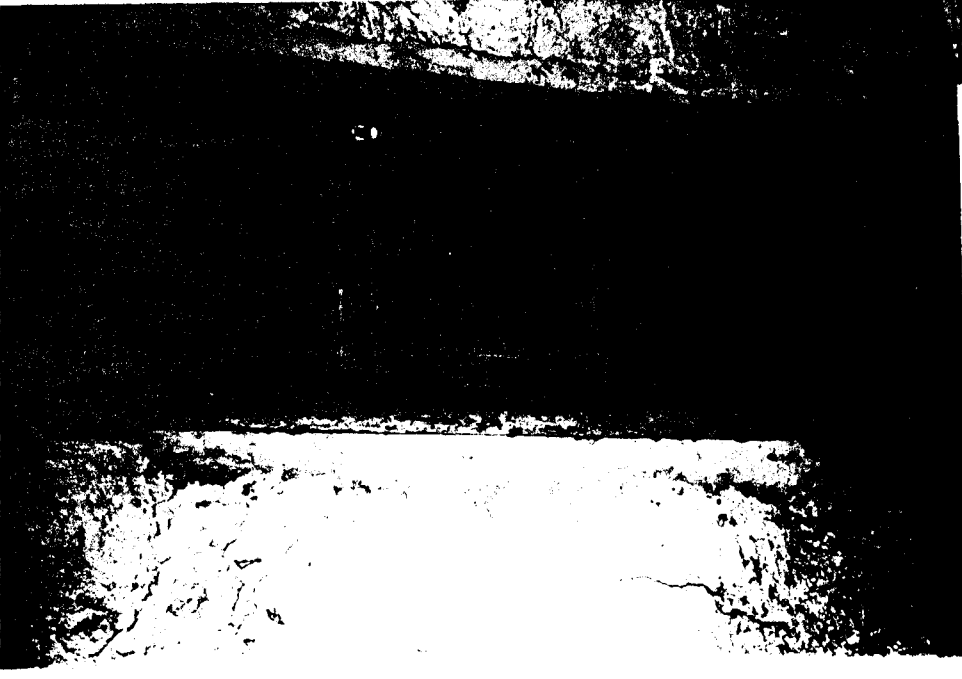
Şekil A. 2. 56. Ara kat A3(Selamlık) batı duvarı

Şekil A. 2. 57. Ara kat A3(Selamlık) güney duvarı

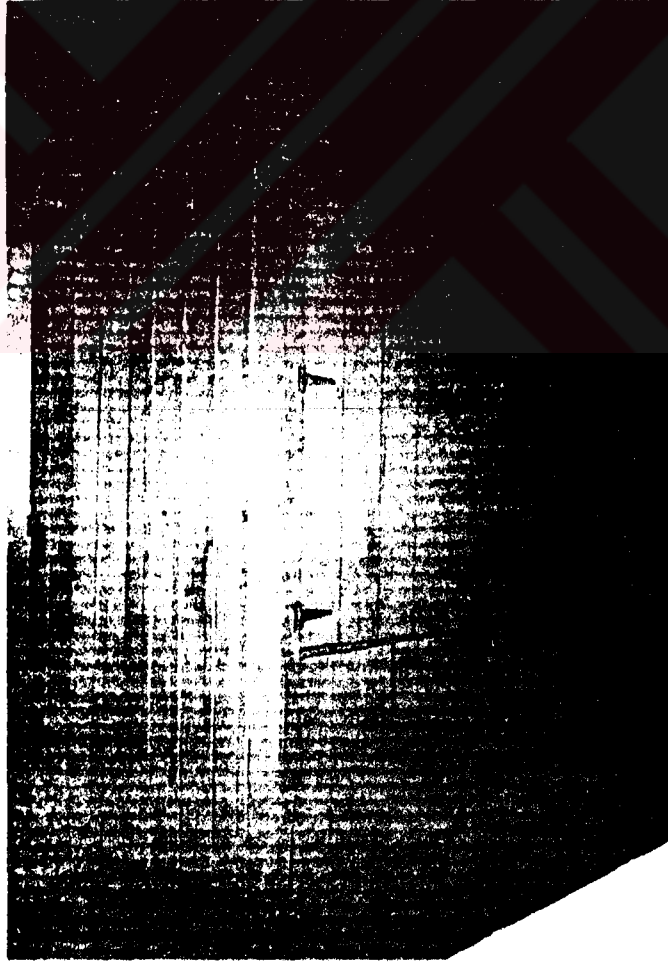
Şekil A. 2. 58. Ara kat A3(Selamlık) kuzey duvarı

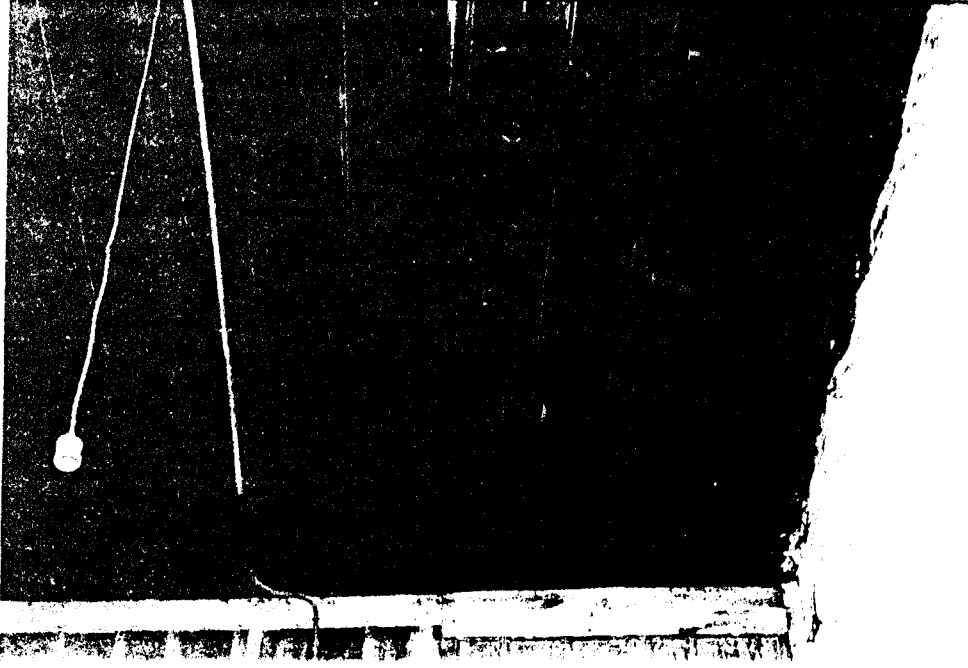
Şekil A. 2. 59. Ara kat A4(Selamlık) giriş kapısı

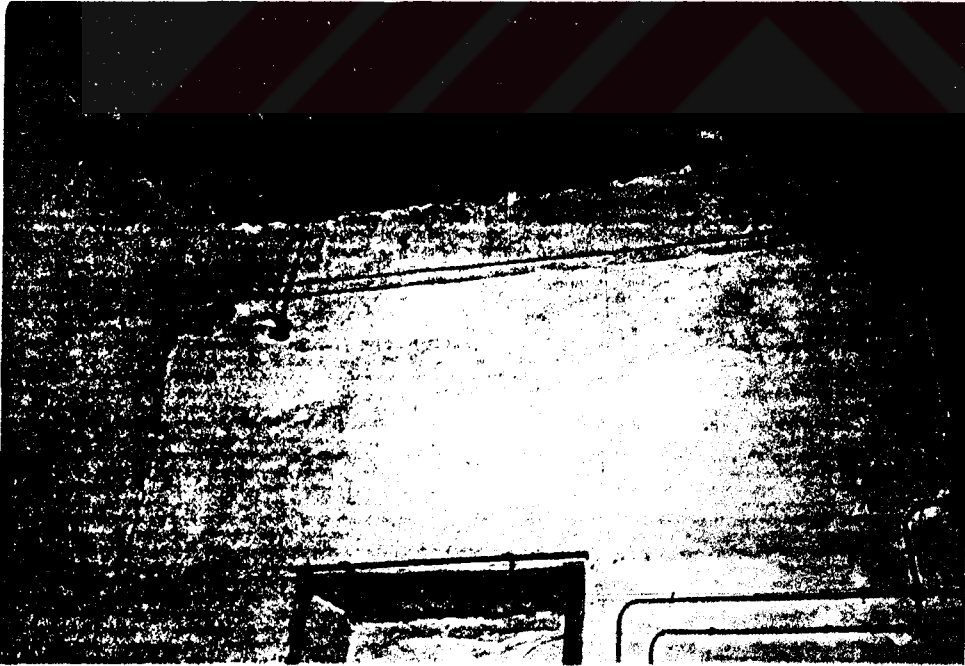
Şekil A. 2. 60. Doğu cephesi, ara kat A4(Selamlık) pencereleri

Şekil A. 2. 61. Ara kat A5(Oda)'de yer alan yüklük

Şekil A. 2. 62. Ara kat A5(Oda) tavan kaplaması

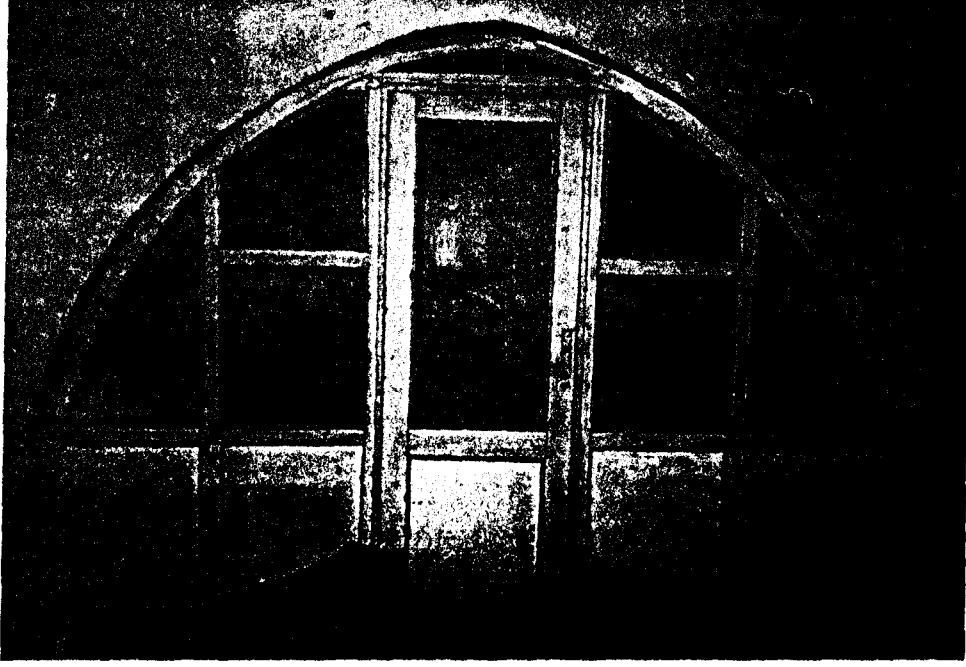
Şekil A. 2. 63. Ara kat A5(Oda) güney duvarı tavan eteğinde silme bandı

Şekil A. 2. 64. Ara kat A5(Oda) güney batı köşesi

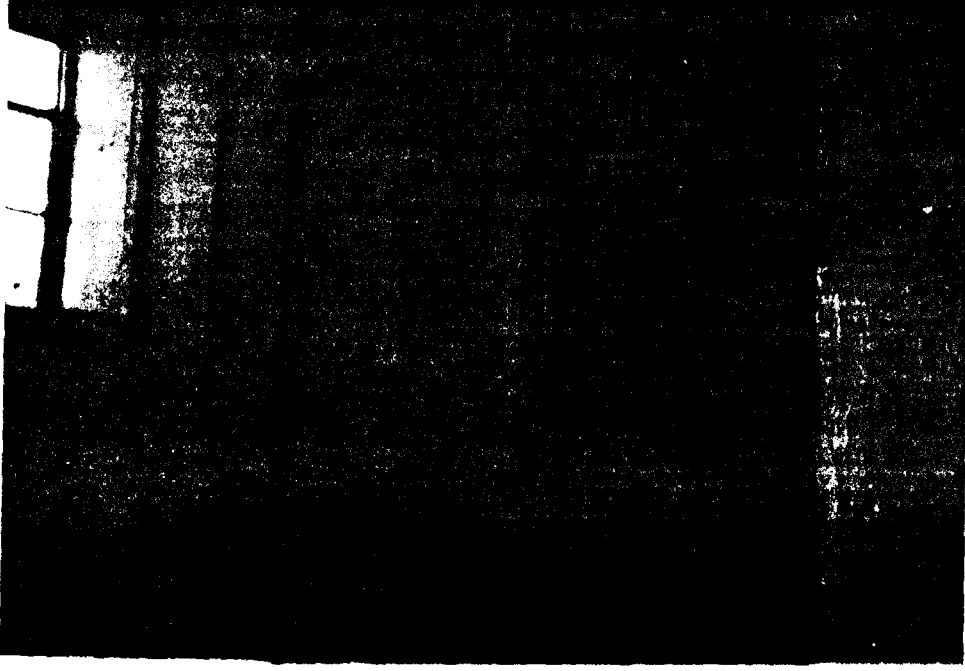
Şekil A. 2. 65. Ara kat A5(Oda) kuzey duvarı

Şekil A. 2. 66. Ara kat A6(Oda) ve A7(Oda)'yi ayıran camekân

Şekil A. 2. 67. Doğu cephesi, ara kat A6(Oda) pencereleri

Şekil A. 2. 68. Ara kat A5(Oda) ve A7(Oda)'yi ayıran ahşap bölücü duvar

Şekil A. 2. 69. +4.63 sahanlık kotundan üst kata ulaşan merdiven

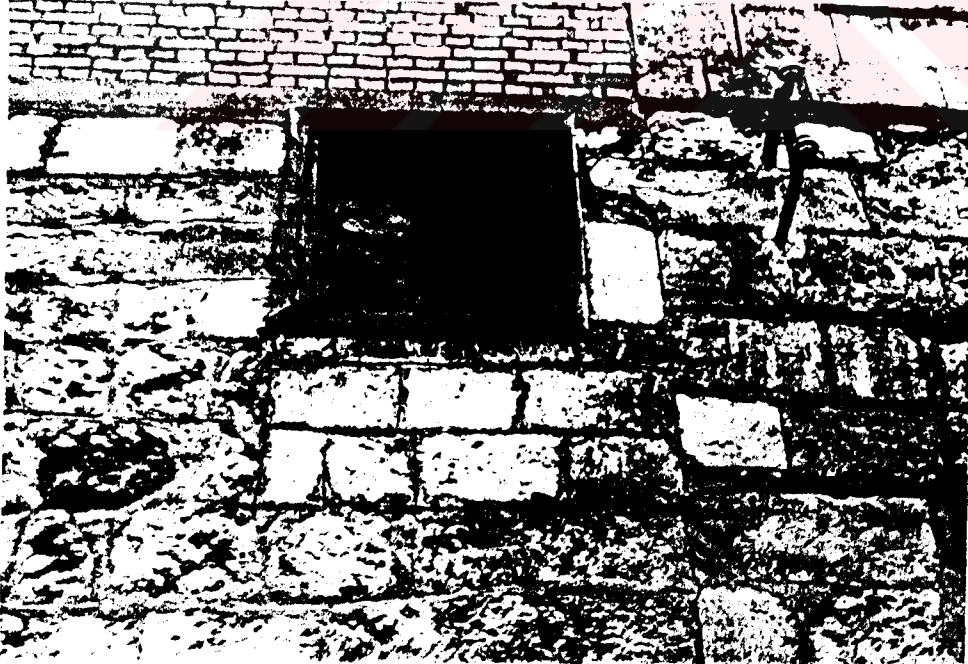
Şekil A. 2. 70. Ara kat A8(Mutfak)'in batıda selamlık sahanlığına açılan penceresi

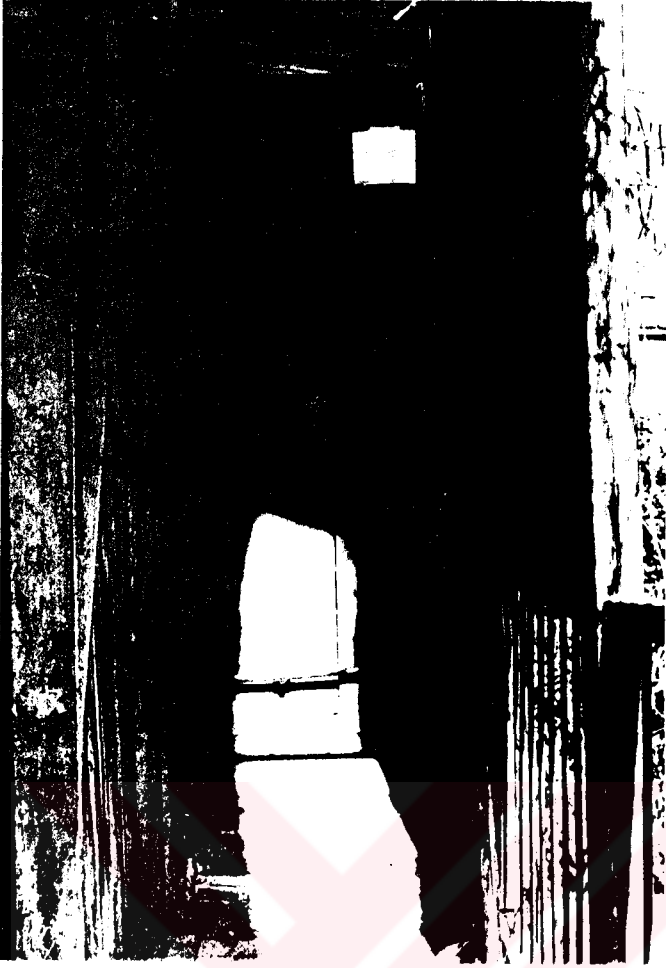
Şekil A. 2. 71. Ara kat A8(Mutfak)'in doğu duvarında bulunan ocak ve A9(Bulaşıklık)

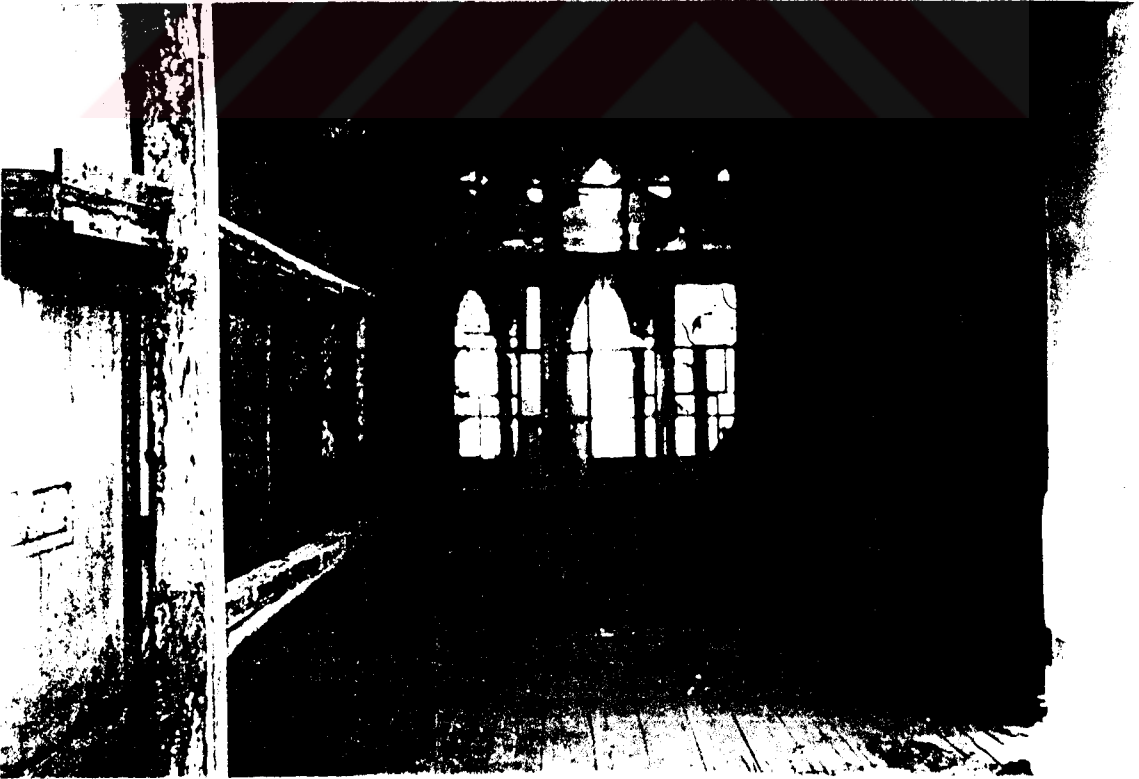
Şekil A. 2. 72. Avluda yer alan ocak

Şekil A. 2. 73. Doğu cephesi, ara kat A9(Bulaşıklık) penceresi

Şekil A. 2. 74. Ara kat A10(Helâ)

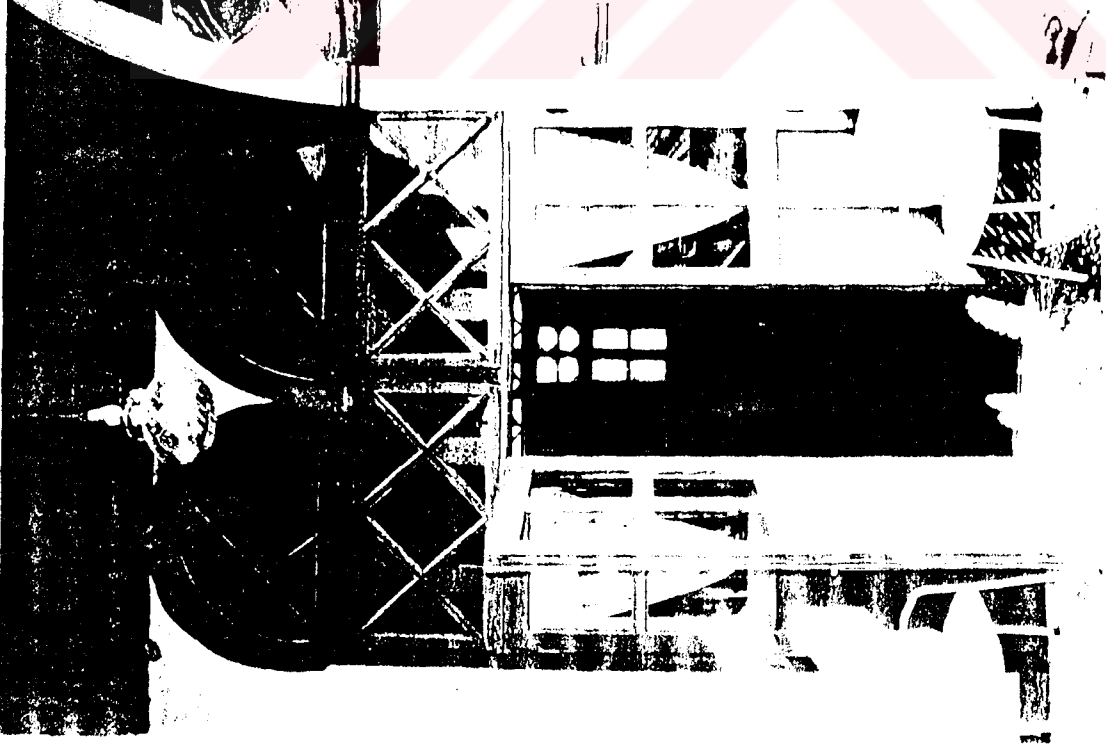
Şekil A. 2. 75. Üst kat Ü1(Hayat)'den Ü2(Salon)'ye bakış

Şekil A. 2. 76. Üst kat Ü1(Hayat)'in doğu duvarında bulunan çatı arasına çıkış

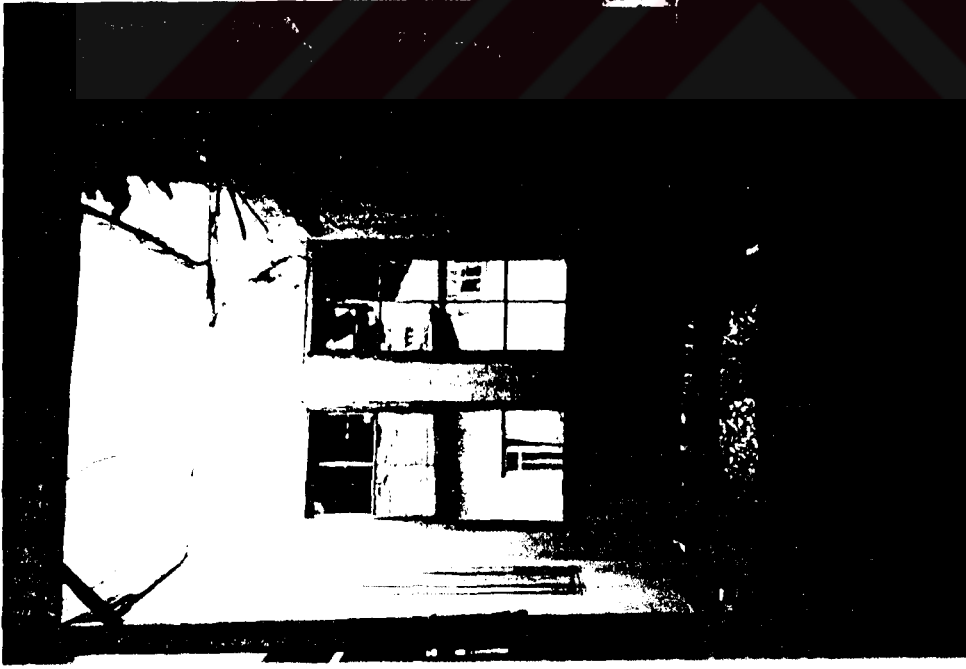
Şekil A. 2. 77. Üst kat Ü1(Hayat)'e uzanan merdiven

Şekil A.2.78. Ertuğrul Çakır Evi Hayata açılan camekân

Şekil A. 2.79. Geleneksel Tarsus evlerinden, avlu cephesine tipik bir örnek

Şekil A. 2. 80. Üst kat Ü1(Hayat)'den güneye bakış

Şekil A. 2. 81. Üst kat Ü9(Oda)'dan Ü8(Oda)'e bakış

Şekil A. 2. 82. Üst kat merdiven boşluğunu kapatan camekân

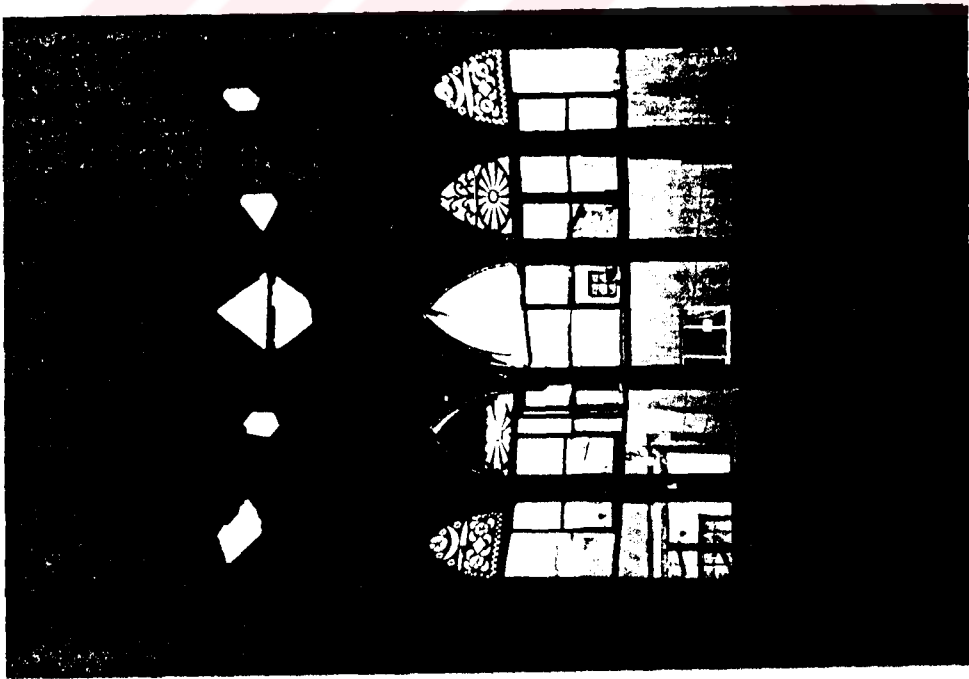
Şekil A. 2. 83. Üst kat Ü1(Hayat), döşemede çökme

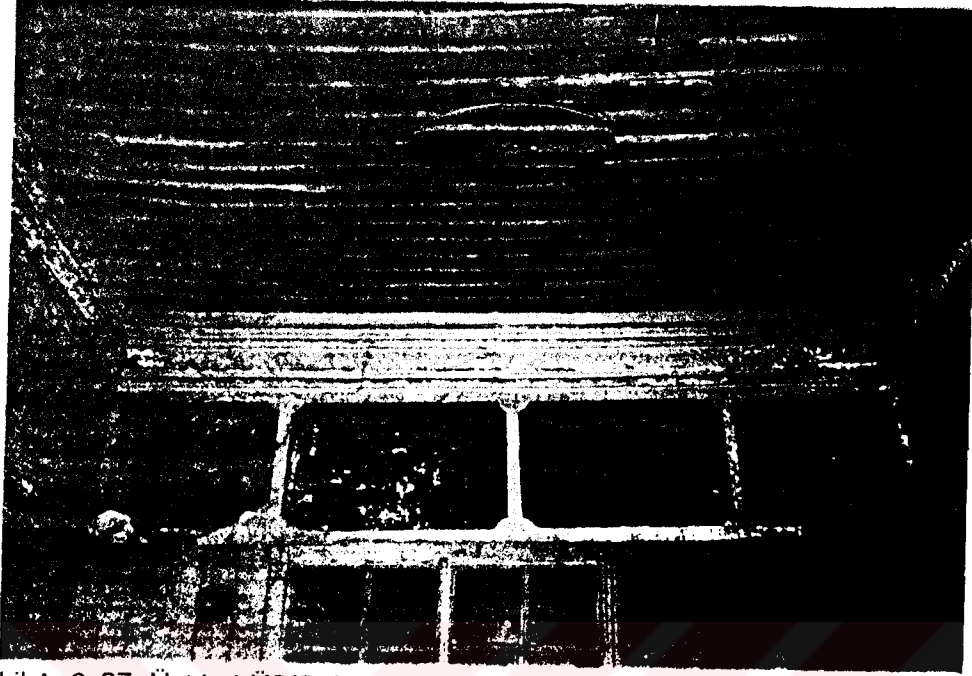
Şekil A. 2. 84. Kuzey cephesi kargılı cumba

Şekil A. 2. 86. Üst kat Ü2(Salon) kuzey pencerelerinde ahşap kapak

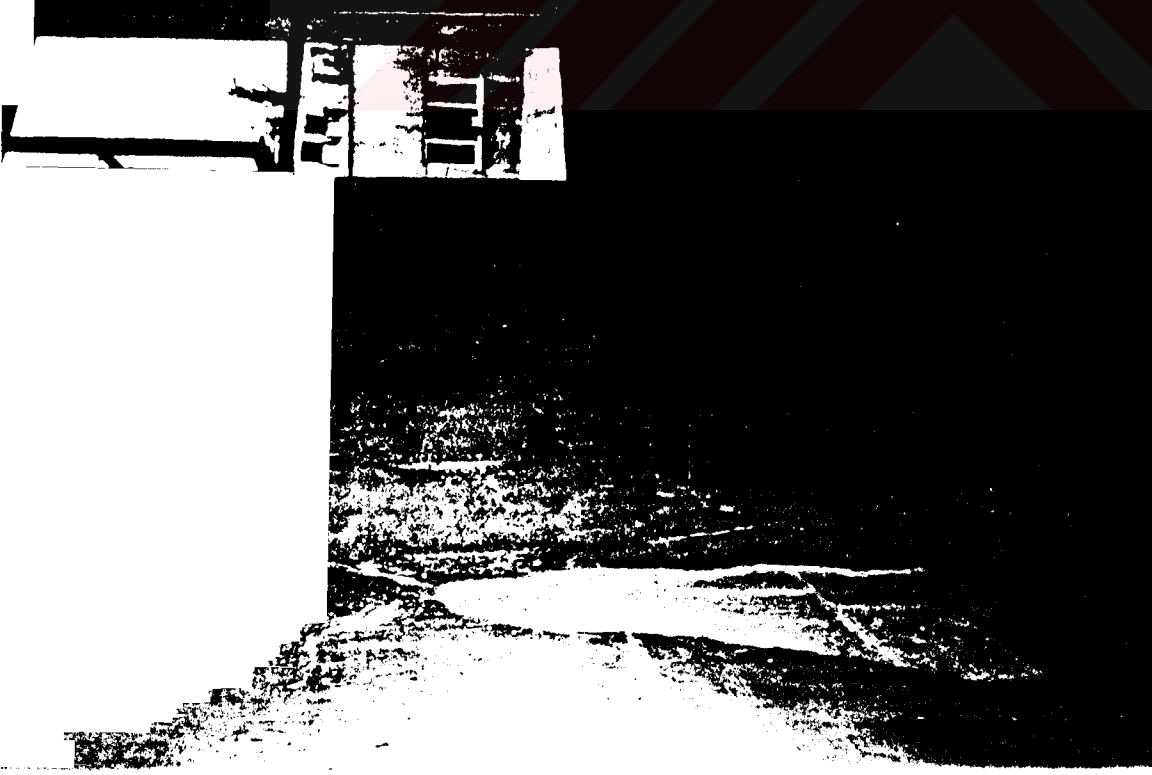
Şekil A. 2. 85. Üst kat Ü2(Salon)'den kuzeye bakiş

Şekil A. 2. 87. Üst kat Ü2(Salon)'den güneye bakış

Şekil A. 2. 88. Üst kat Ü3(Oda) ve Ü4(Oda)'ün giriş kapıları

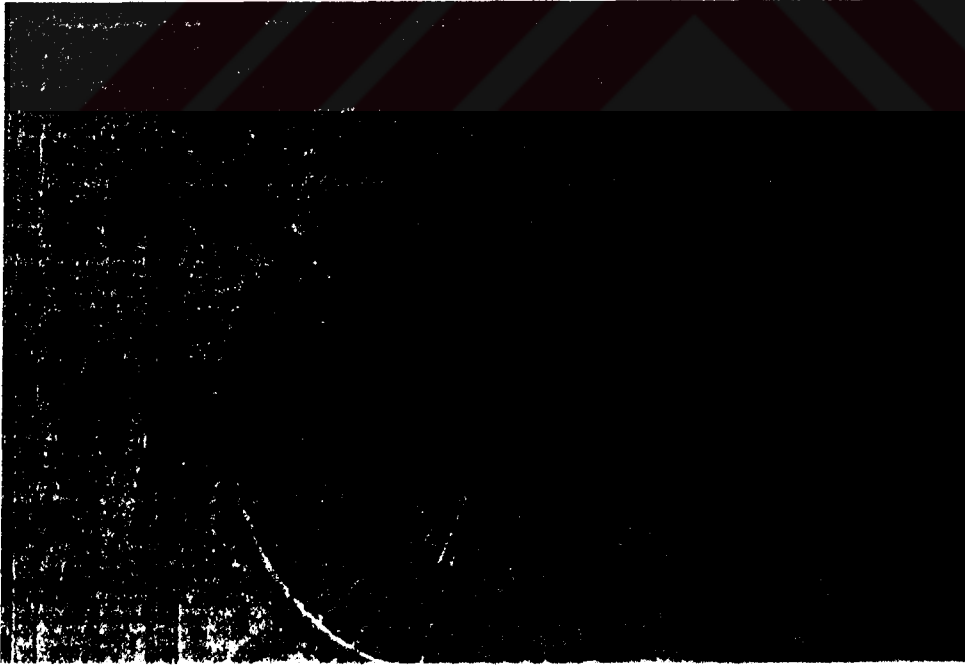
Şekil A. 2. 89. Üst kat Ü2(Salon) batı duvarı

Şekil A. 2. 90. Üst kat Ü2(Salon) doğu duvarında
kalem işi bezeme

Şekil A. 2. 91. Üst kat Ü2(Salon) tavan kaplaması

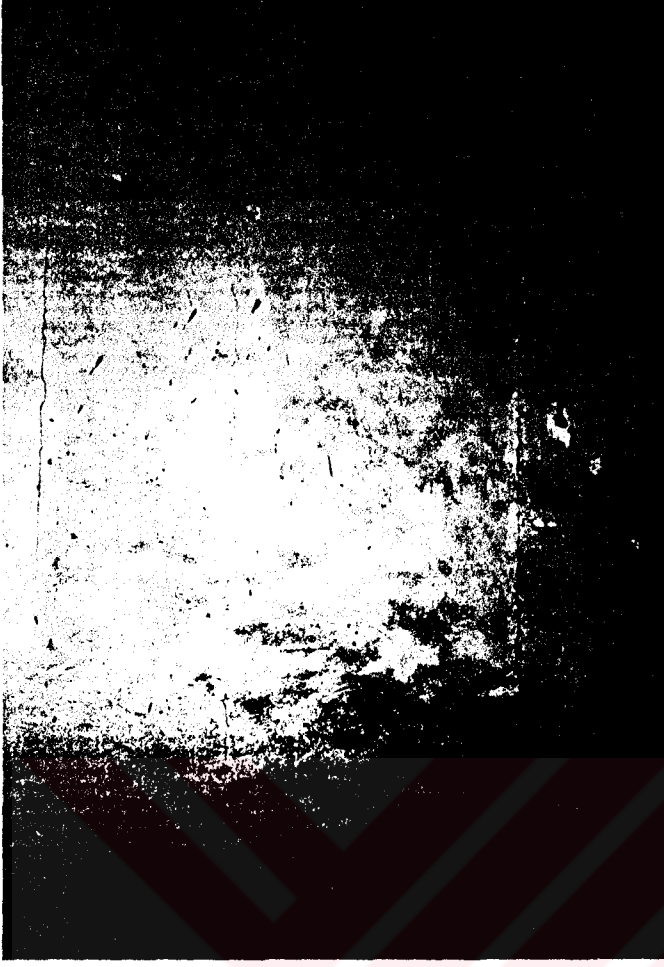
Şekil A. 2. 92. Üst kat Ü2(Salon) tavan kaplamasında yer alan göbek

Şekil A.2.93. Üst kat Ü3(Oda) güney duvarı

Şekil A. 2.94. Üst kat Ü3(Oda) ve Ü4(Oda) batı pencereleri

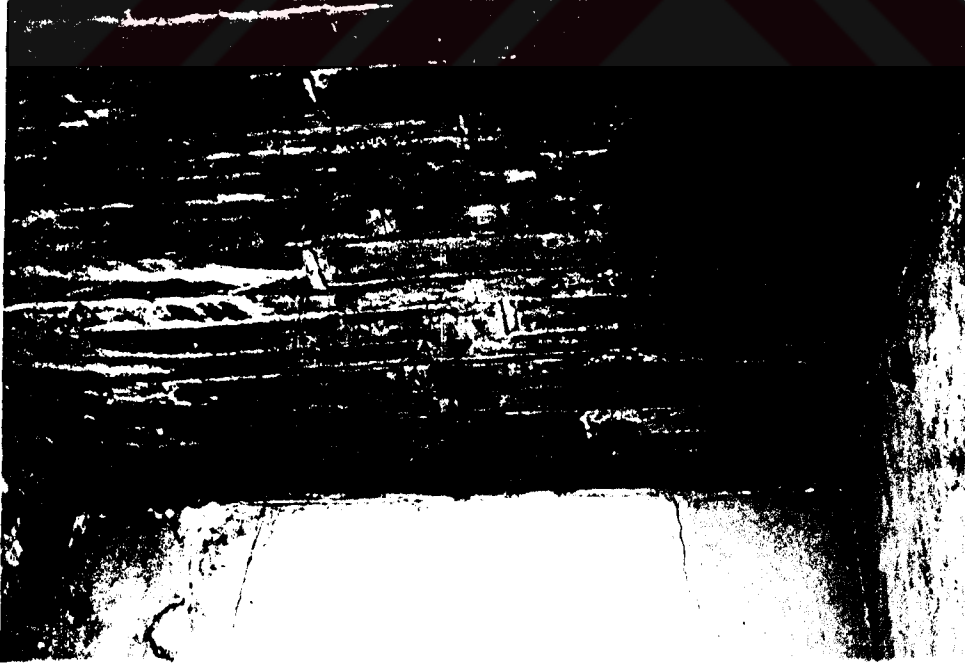
Şekil A. 2. 95. Üst kat Ü4(Oda) ve Ü5(Oda) arasındaki duvarda kapı izi

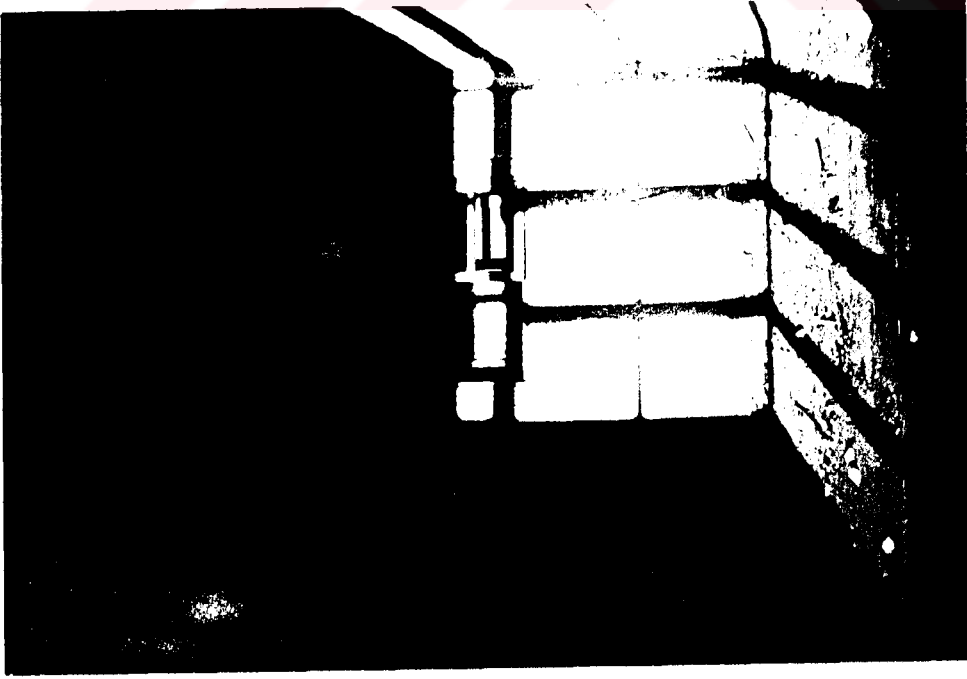
Şekil A. 2. 96. Üst kat Ü4(Oda) tavanı

Şekil A. 2. 97. Üst kat Ü5(Oda) doğu duvarı

Şekil A. 2. 98. Üst kat Ü5(Oda) tavan kaplaması

Şekil A. 2. 99. Üst kat Ü5(Oda) doğu duvarında
Ü11(Hayat)'e açılan pencere

Şekil A. 2. 100. Batı cephesi, güney doğuya kıvrılan cephe
ve üst kat Ü6(Mutfak) penceresi

Şekil A. 2. 101. Üst kat Ü6(Mutfak) tavan kaplaması ve döşemeden sarkan kısım

Şekil A. 2.102. Üst kat Ü6(Mutfak) dikme ve ahşap yastık detayı

Şekil A. 2. 103. Üst kat Ü6(Mutfak)'nın kuzey duvarındaki çalışma tezgahı

Şekil A. 2. 104. Üst kat Ü6(Mutfak) güney cephesinde pencere izi

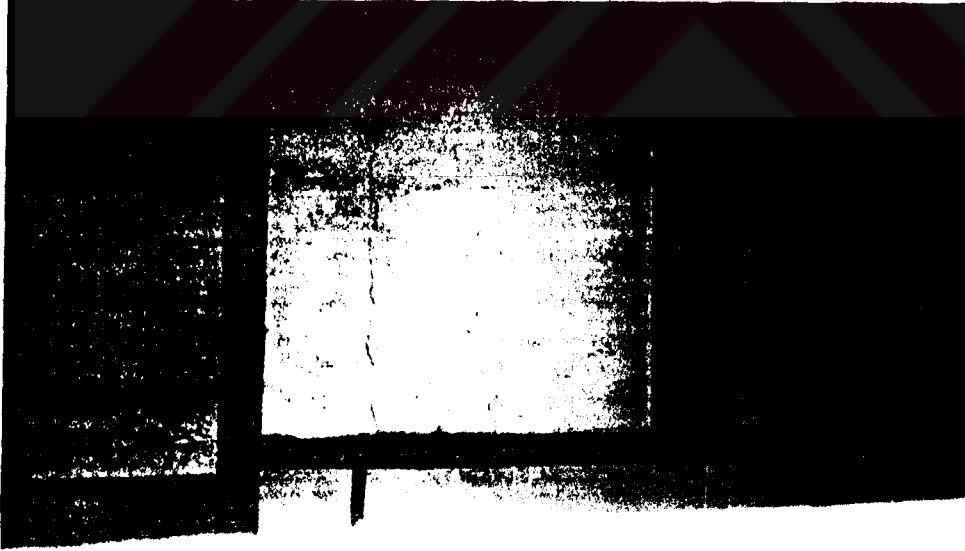
Şekil A. 2. 105. Üst kat Ü7 (Bulaşıklık)

Şekil A. 2. 106. Üst kat Ü8 (Oda) kuzey duvarındaki pencere

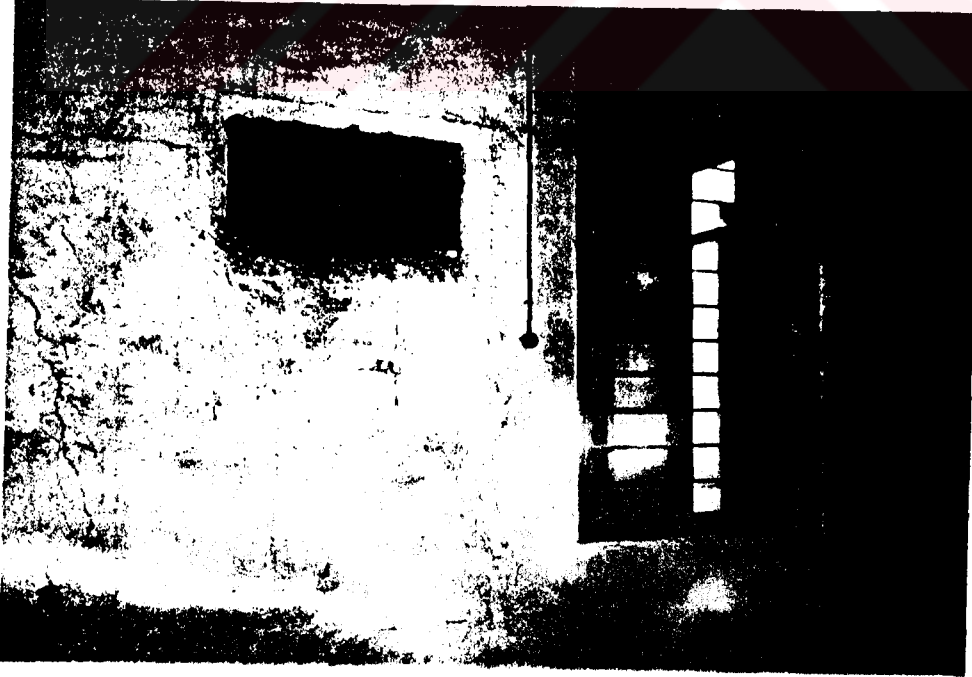
Şekil A. 2. 107. Üst kat Ü8(Oda) güney duvarındaki niş

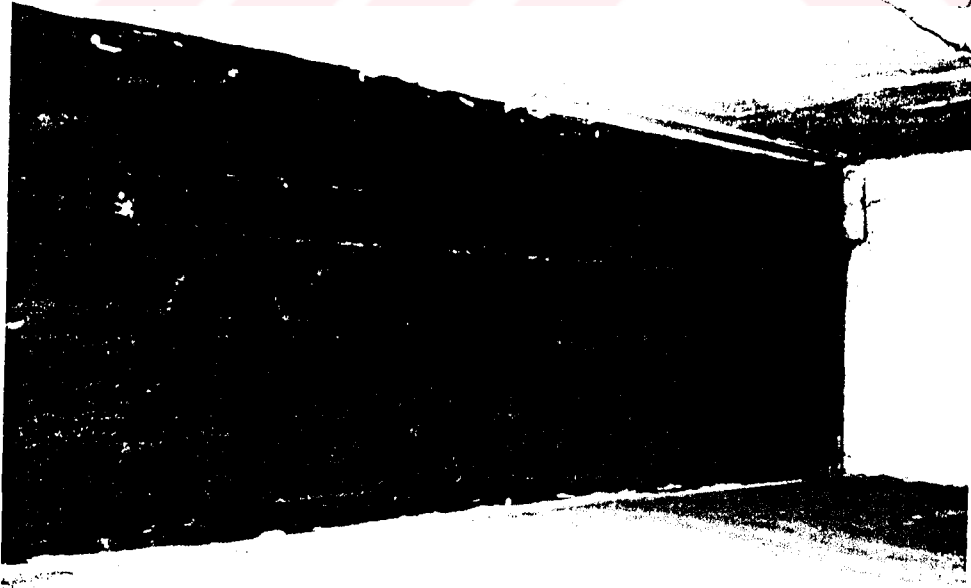
Şekil A. 2. 108. Üst kat Ü9(Oda) güney duvarındaki yüklük

Şekil A. 2. 109. Üst kat Ü9(Oda) tavan kaplaması

Şekil A. 2. 110. Üst kat Ü9(Oda) güney cephesinde demir parmaklıklı pencere ve tepe penceresi

Şekil A. 2. 111. Üst kat Ü10(Koridor) tavan kaplaması

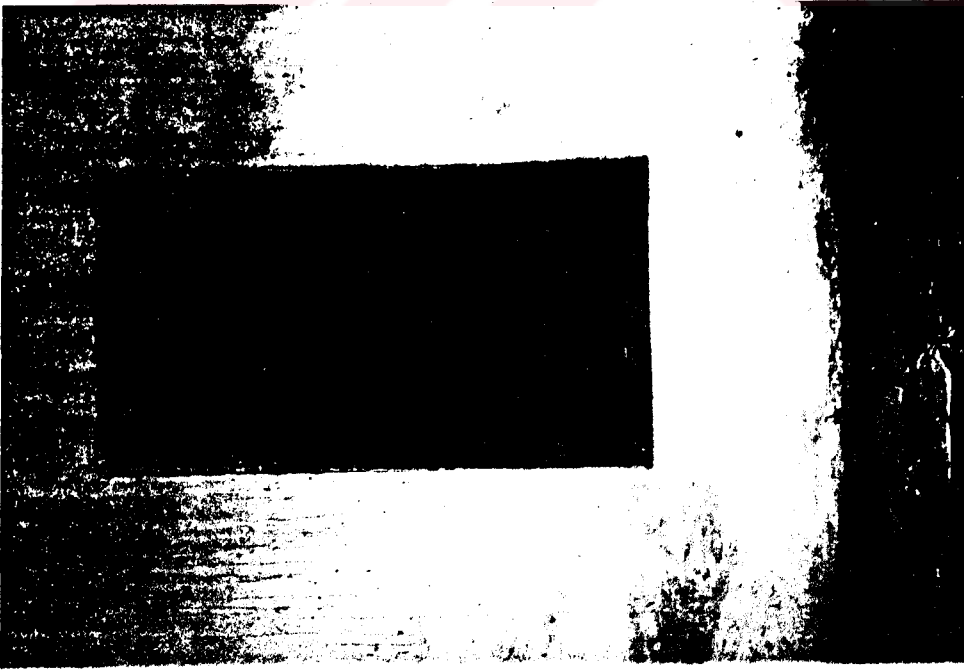
Şekil A. 2. 112. Üst kat Ü10(Koridor)'dan Ü11(Oda)'e açılan kapı

Şekil A. 2. 113. Üst kat Ü11(Oda) kuzey duvarında bulunan niş

Şekil A. 2. 114. Üst kat Ü11(Oda) tavan kaplaması

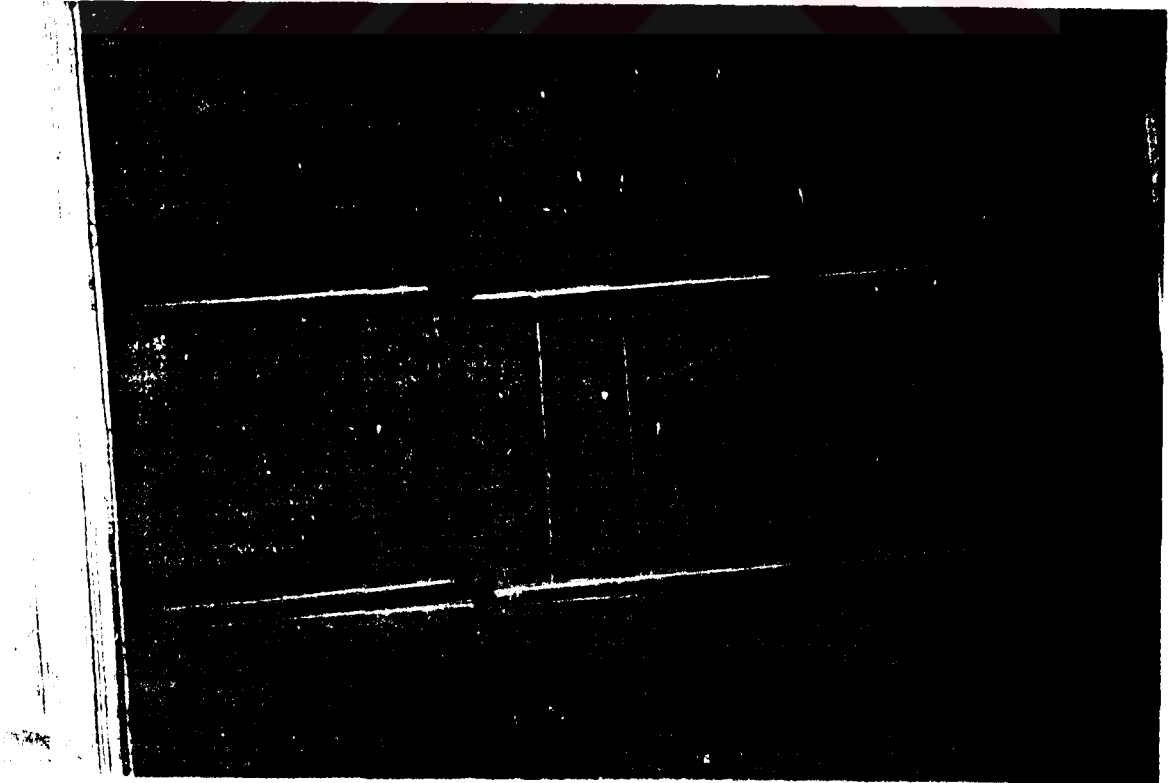
Şekil A. 2. 115. Üst kat Ü11(Oda) güney cephesinde
Ü16(Gezinti)'ya açılan pencere

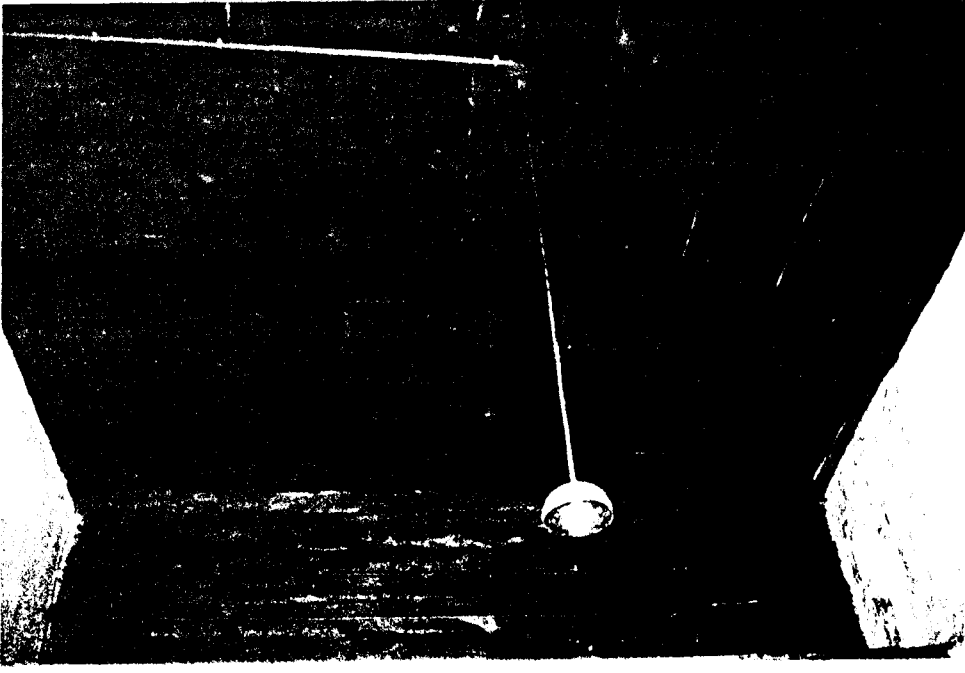
Şekil A. 2. 116. Üst kat Ü11(Oda) doğu penceresi

Şekil A. 2.117. Üst kat Ü10(Koridor)'dan Ü12(Oda)'e açılan kapı

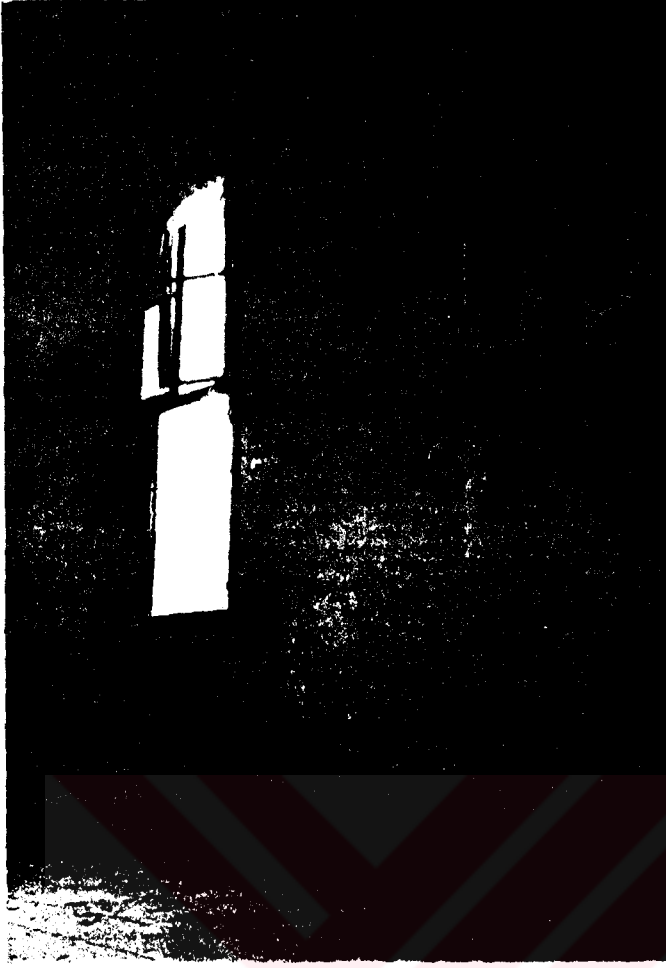
Şekil A. 2.118. Üst kat Ü12(Oda) batı duvarında bulunan yüklük

Şekil A. 2. 119. Üst kat Ü12(Oda) tavan kaplaması

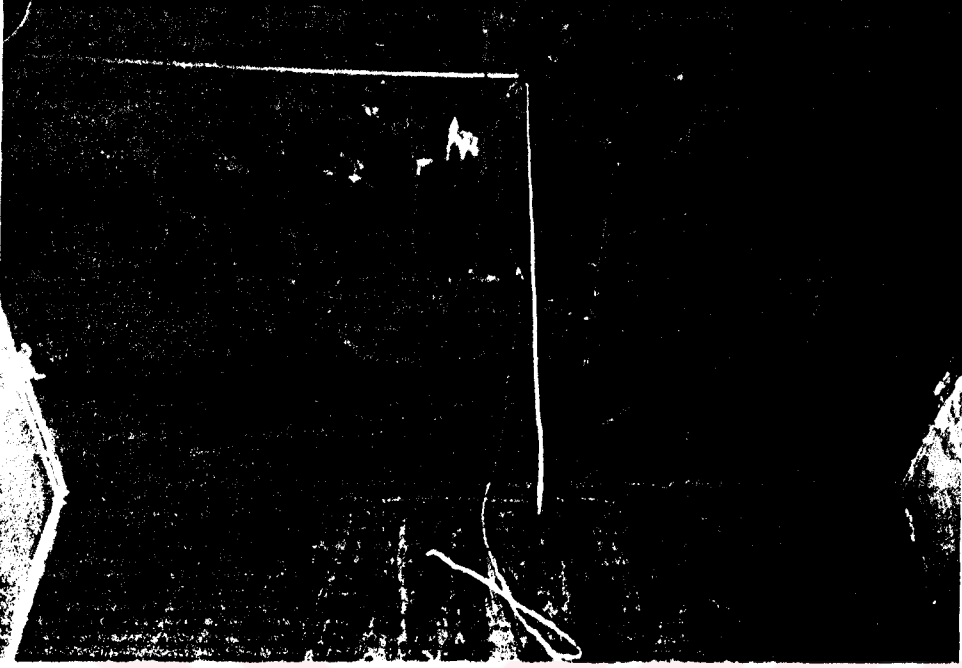
Şekil A. 2. 120. Doğu cephesi, üst kat Ü13(Oda) ve Ü14(Oda)

Şekil A. 2. 121. Üst kat Ü13(Oda)'ün güneye açılan penceresi

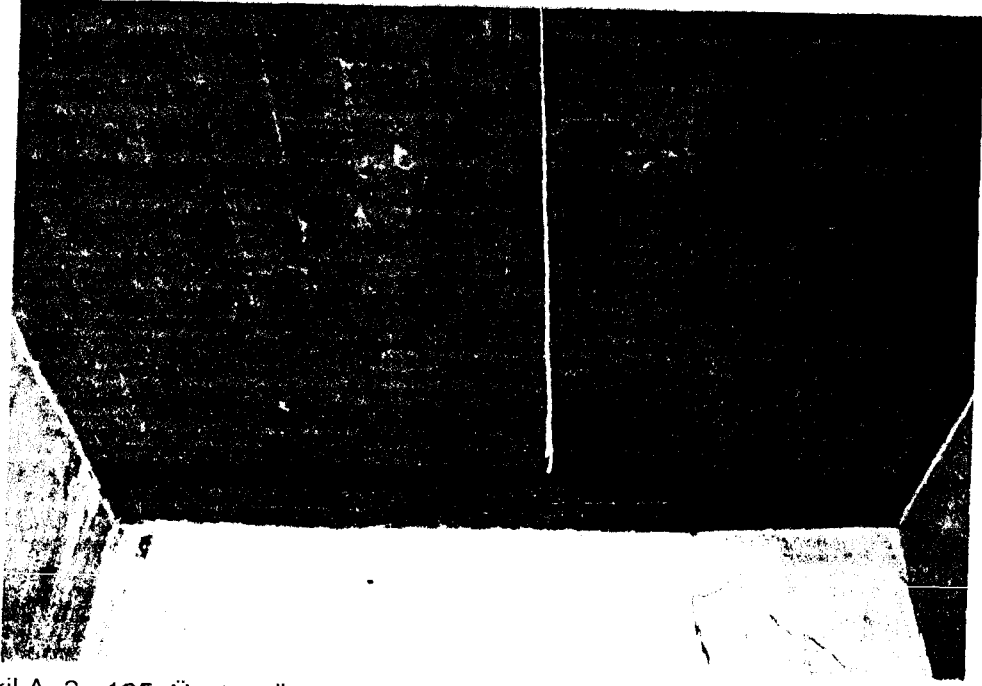
Şekil A. 2. 122. Üst kat Ü13(Oda) ve Ü12(Oda) arası camekân

Şekil A. 2. 123. Üst kat Ü12(Oda) tavan kaplaması

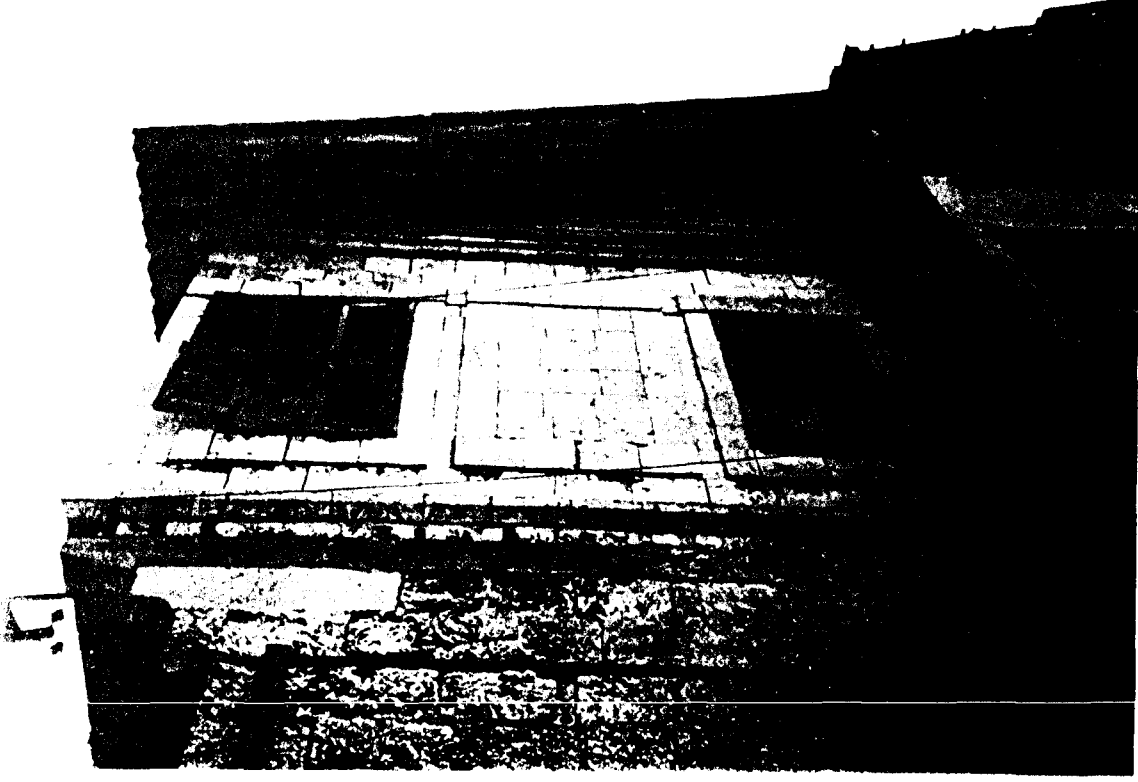
Şekil A. 2. 124. Üst kat Ü12(Oda)'den Ü14(Oda)'e açılan kapı

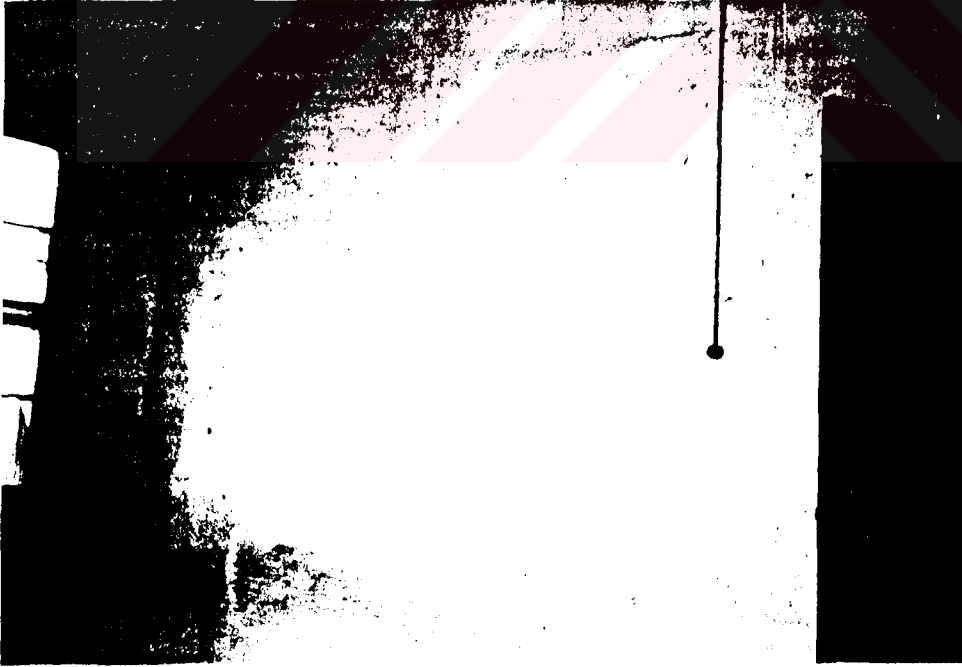
Şekil A. 2. 125. Üst kat Ü14(Oda) tavan kaplaması

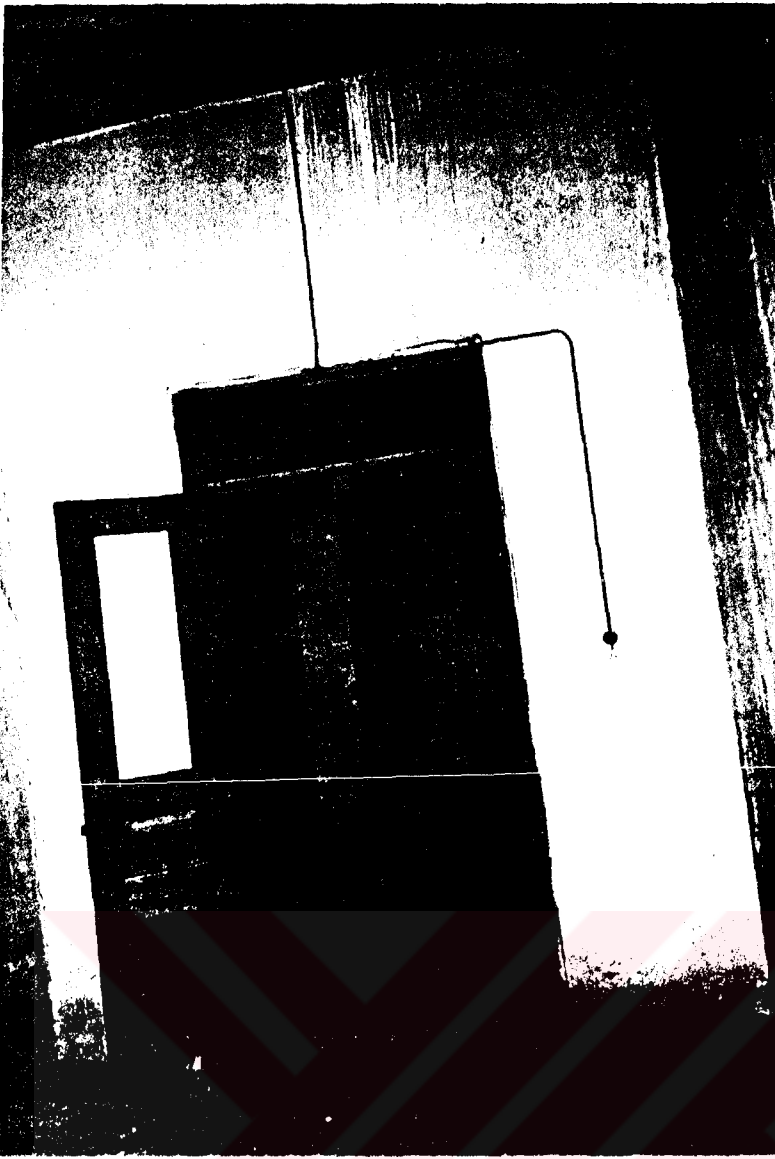
Şekil A. 2. 126. Üst kat Ü14(Oda) kuzeye açılan pencereler

Şekil A. 2. 127. Kuzey cephesi, üst kat Ü14(Oda) pencereleri ve kapatılmış pencere boşluğu

Şekil A. 2. 128. Üst kat Ü14(Oda) güney duvarında kapatılmış açıklıklara ilişkin sıva izi

Şekil A. 2. 129. Üst kat Ü12(Oda)'den Ü15(Oda)'e açılan kapı

Şekil A. 2. 130. Kuzey cephesi, üst kat Ü3(Oda) pencereleri

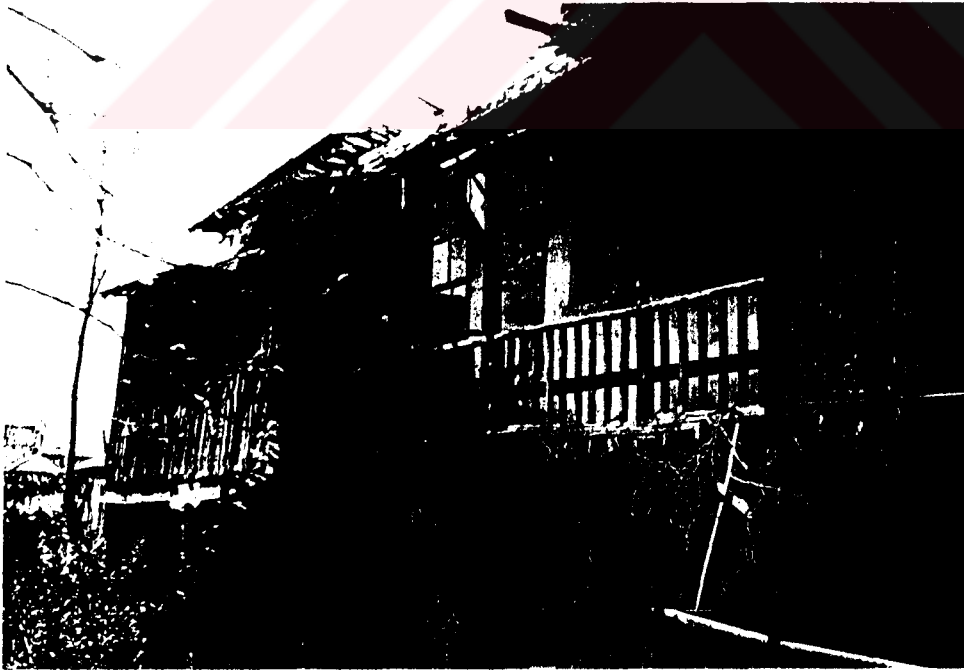
Şekil A. 2. 131. Üst kat Ü15(Oda) doğu duvarındaki pencere

Şekil A. 2. 132. Üst kat Ü15(Oda) tavan kaplaması

Şekil A. 2. 133. Güney cephesi, üst kat Ü16(Gezinti)

Şekil A. 2. 134. Güney cephesi, üst kat Ü16(Gezinti)

Şekil A. 2. 135. Üst kat Ü16(Gezinti)'nin batı kolunun avludan görünüşü

Şekil A. 2. 136. Üst kat Ü16(Gezinti)'nin merdiven korkuluklarından detay

Şekil A. 2. 137. Üst kat Ü16(Gezinti)'dan Ü10(Koridor)'a giriş

Şekil A. 2. 138. 50. Sokaktan kuzeye bakış

Şekil A. 2. 139. Üst kat Ü16(Gezinti) tavan kaplaması

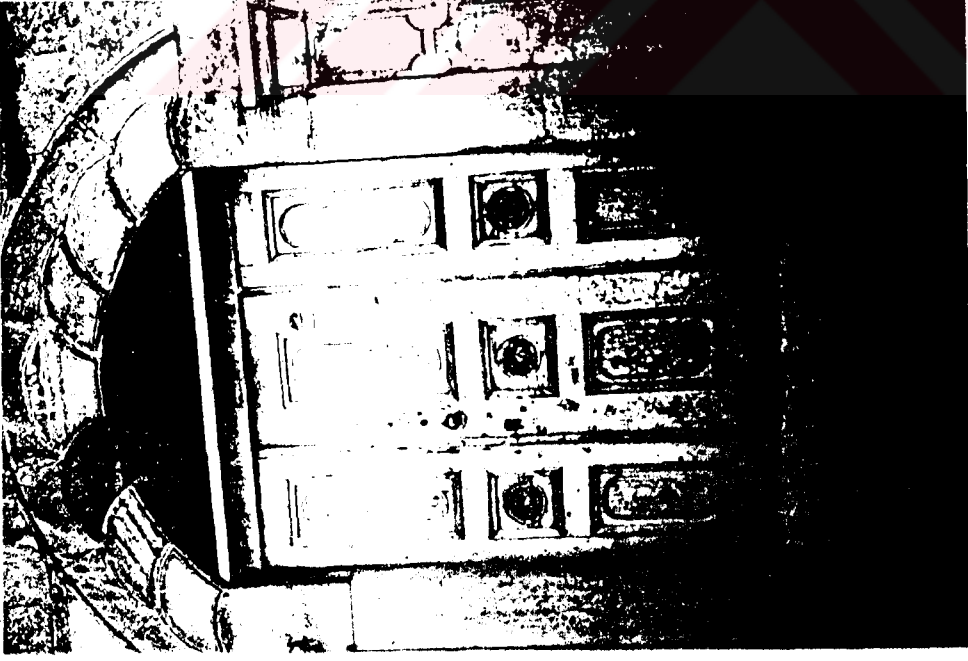
Şekil A. 2. 140. Güney cephesi, üst kat Ü16(Gezinti)'ya avludan bakış

Şekil A. 2. 141. Üst kat Ü17(Helâ)

Şekil A. 2. 142. Batı cephesi, üst kat Ü17(Helâ) penceresi

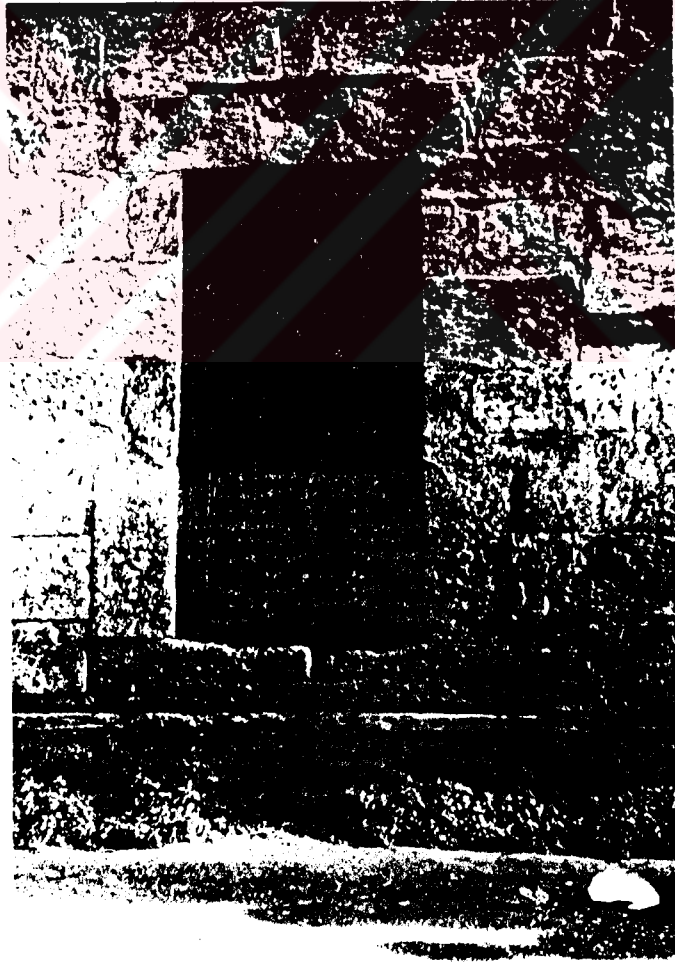
Şekil A. 2. 143. Kuzey cephesi, zemin kat Z1 (Taşlık)'e
açılan giriş kapısı

Şekil A. 2. 144. Doğu cephesi, avlu duvarındaki çeşme

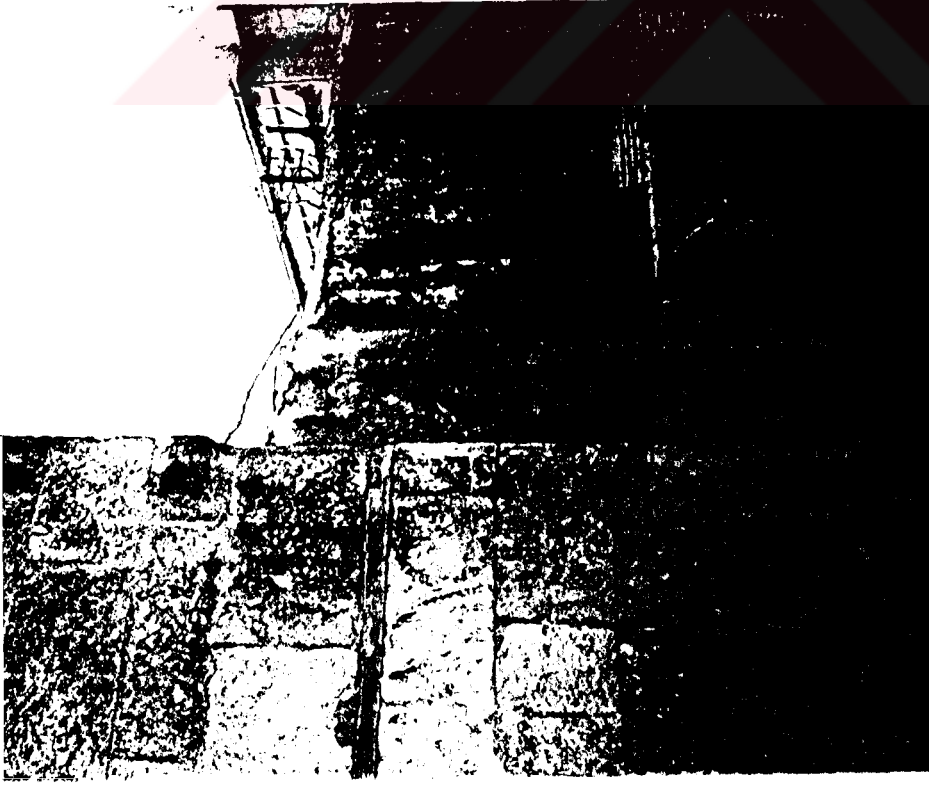
Şekil A. 2. 145. Kuzey cephesi

Şekil A. 2. 146. Zemin kat Z2(Depo) giriş kapısı

Şekil A. 2. 148. Kuzey cephesi, Ü15(Oda)

Şekil A. 2. 147. Kuzey batı köşesi pah detayı

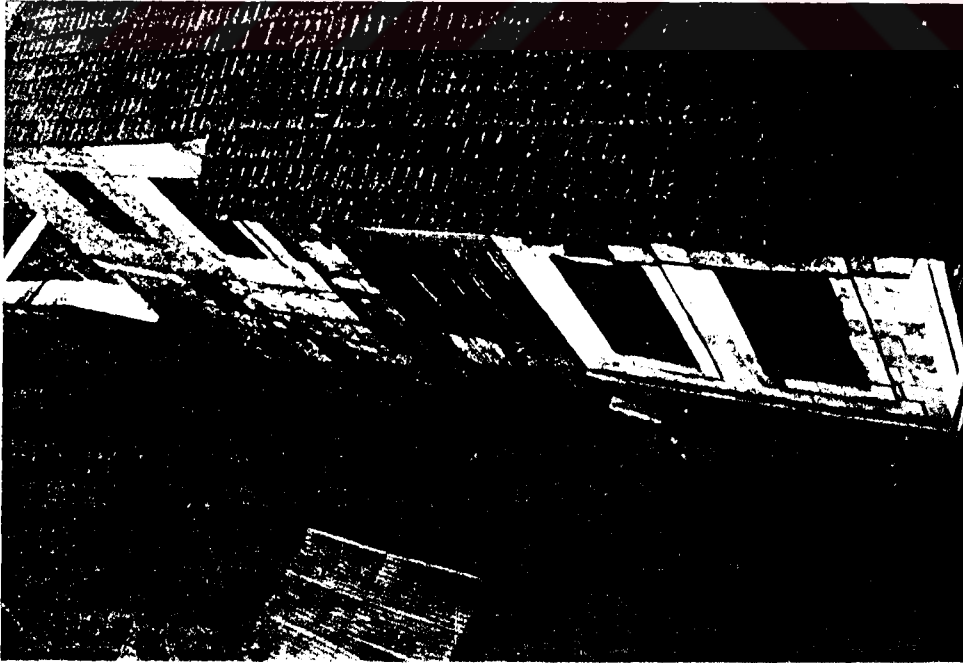
Şekil A. 2. 149. Batı cephesi

Şekil A. 2. 150. Üst kat döşeme alt kotuna yerleştirilen çelik putrel

Şekil A. 2. 151. Avludan ara kata uzanan merdiven

Şekil A. 2. 152. Doğu cephesi

Şekil A. 2. 154. Doğu cephesi, avluya açılan kapı

Şekil A. 2. 153. Doğu cephesi

Şekil A. 2. 155. Doğu cephesi, betonarme ve tuğla ekler

Şekil A. 2. 156. Doğu cephesi

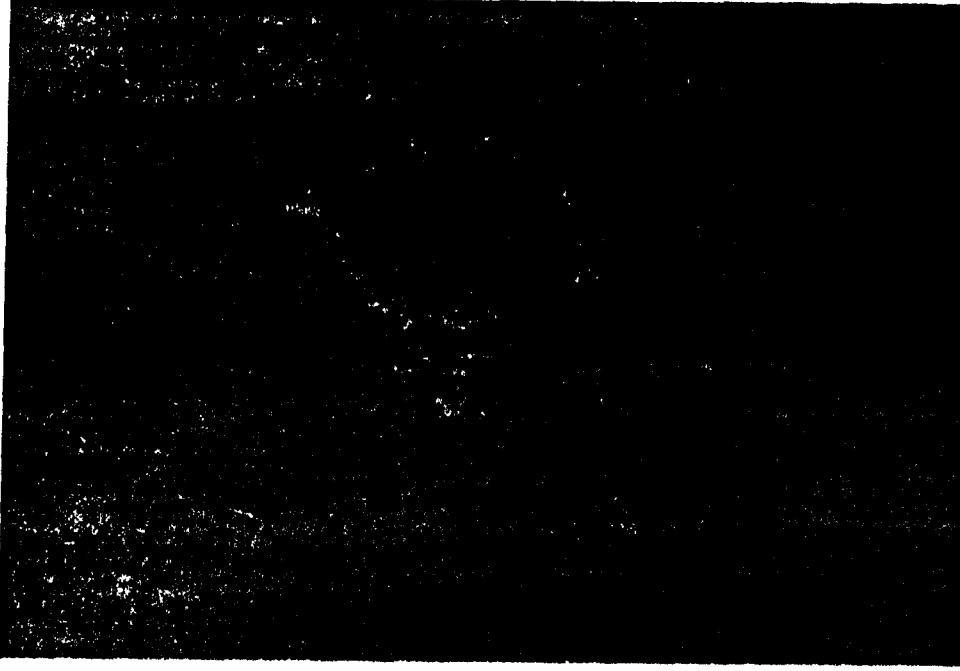
Şekil A. 2. 157. Gezintiden avluya bakış ve kuyu

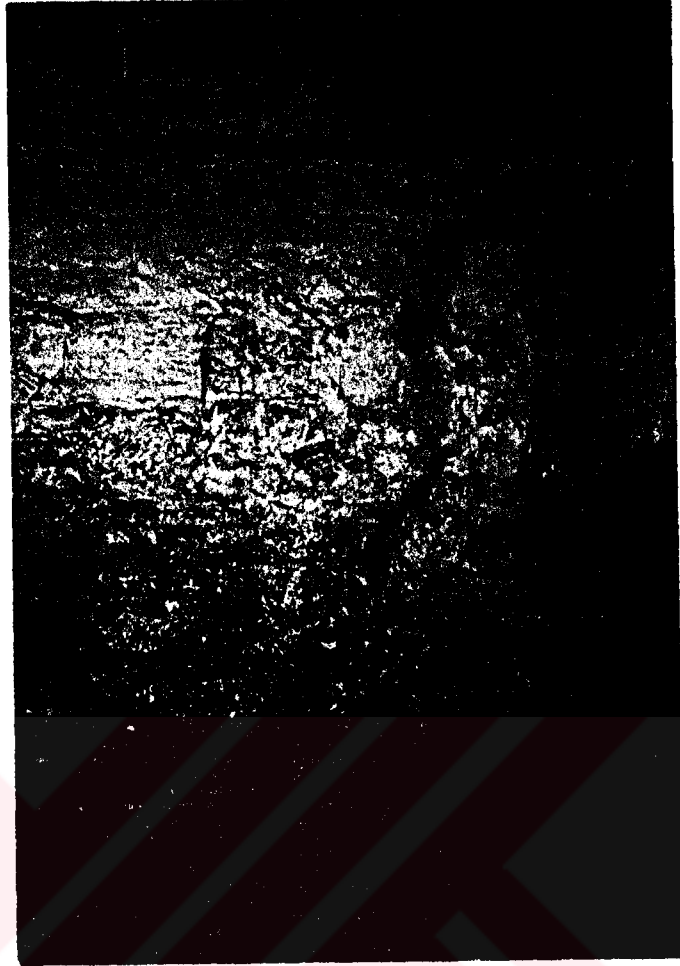
Şekil A. 2. 158. Gezintiden avluya bakış ve pekmez teknesi

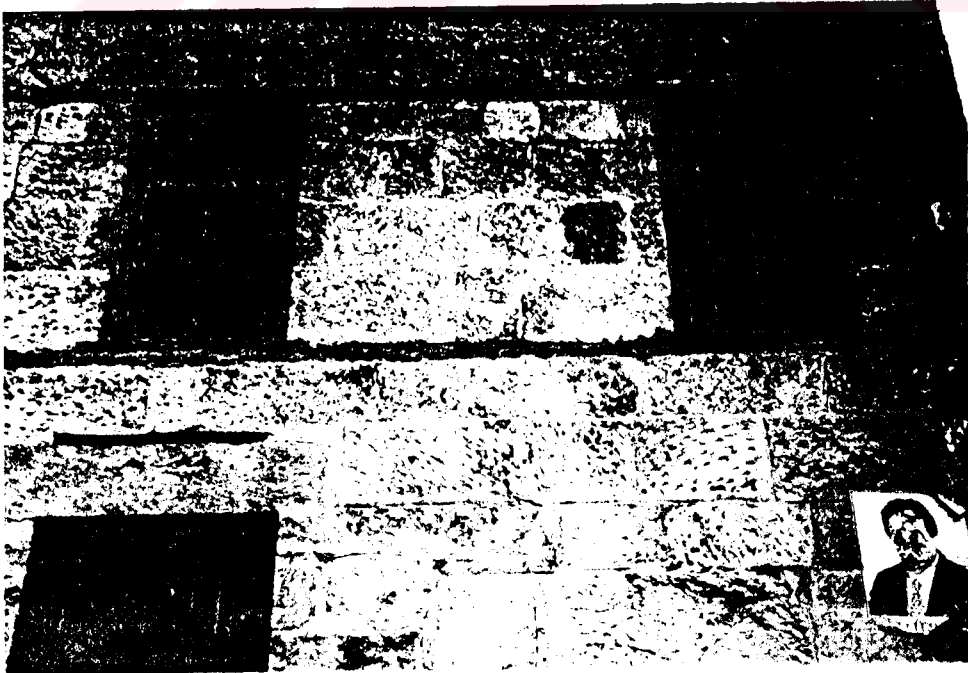
Şekil A. 2. 160. Üst kat Ü5 batı duvarı

Şekil A. 2. 159. Üst kat Ü12 güney duvarı

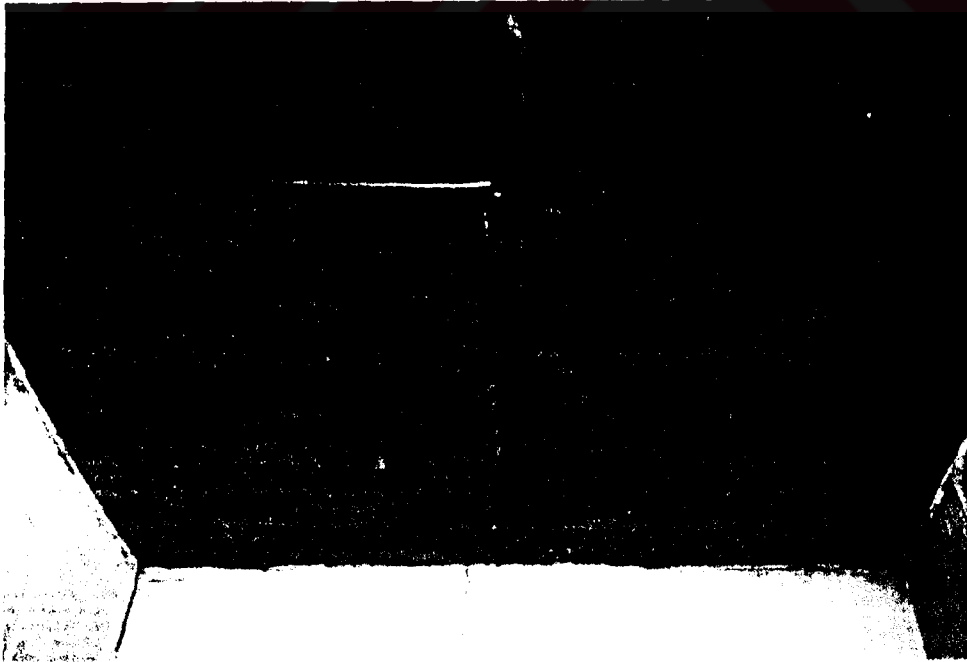
Şekil A. 2. 161. Zemin kat Z11 güney duvarı

Şekil A. 2. 162. Ara kat A2 kuzey pencereleri

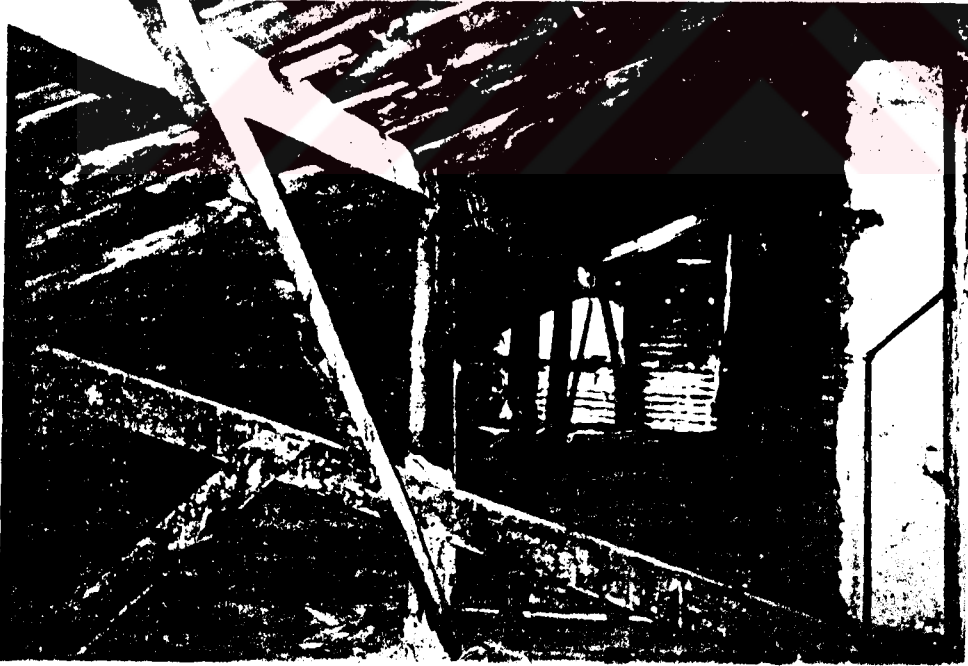
Şekil A. 2. 163. Gezintiyi taşıyan ahşap dikme

Şekil A. 2. 164. Üst kat Ü4 tavan döşemesi

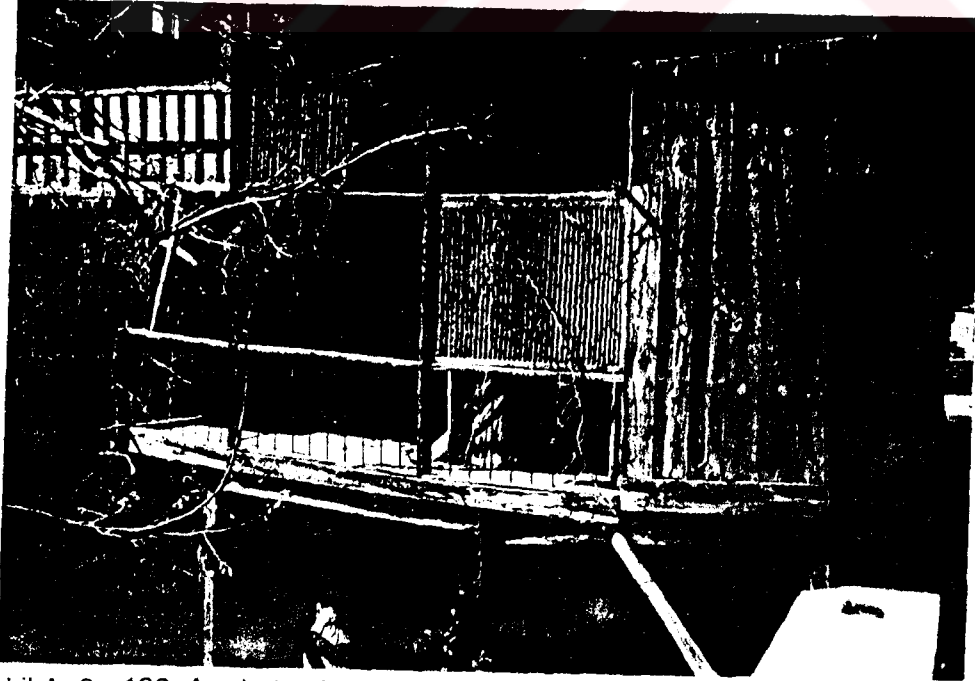
Şekil A. 2.165. Kuzey cephesi

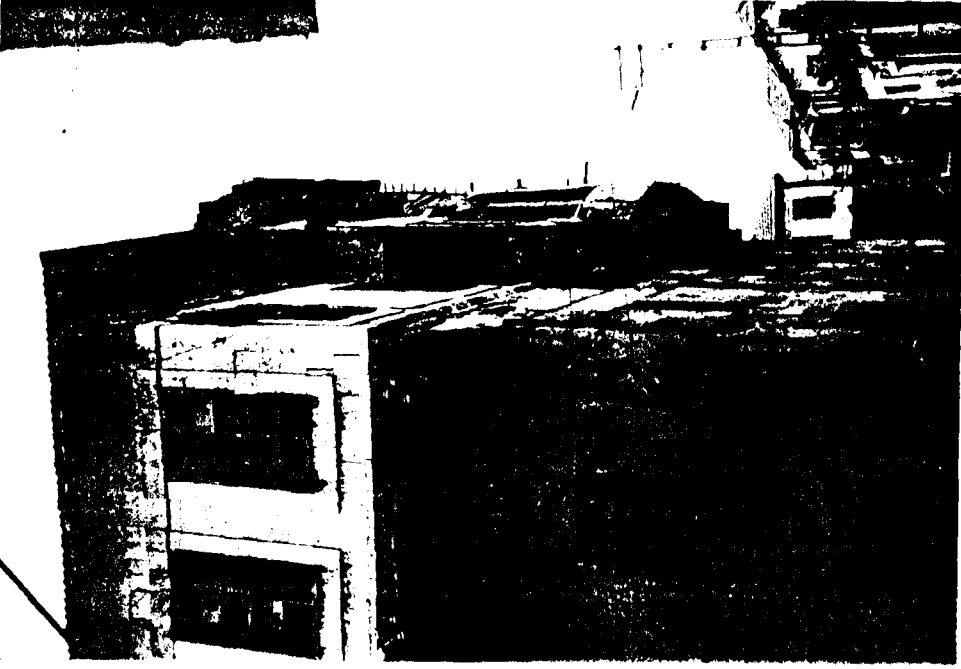
Şekil A. 2.166. Çatı arası

Şekil A. 2. 167. Taşlık (Z1)'de yer alan kemerin güney görünüşü

Şekil A. 2. 168. Ara kat sahanlığına güneyden bakış

Şekil A: 2. 169. 48. Sokağa doğudan bakış

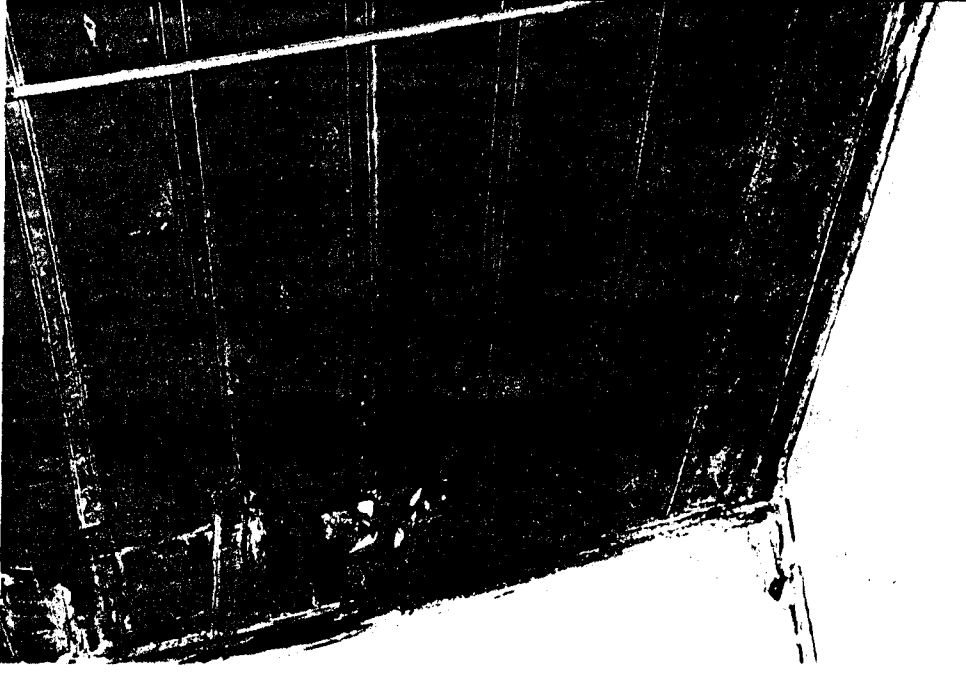
Şekil A: 2. 170. Sungurlar Evi kuzey cephesi ahşap cumba

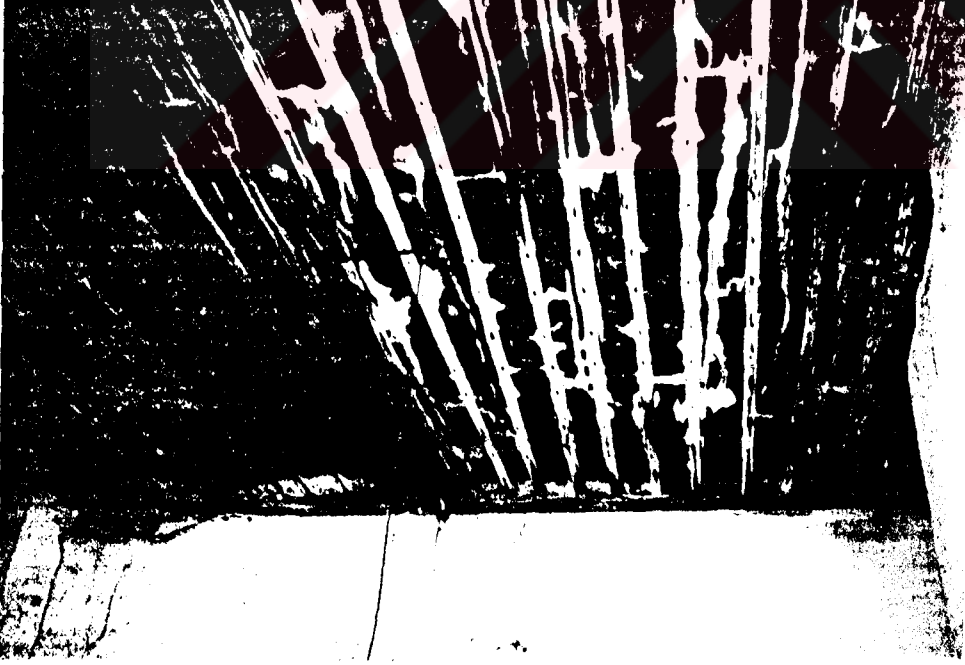
Şekil A. 2. 171. Üst kat Ü1 döşemesi

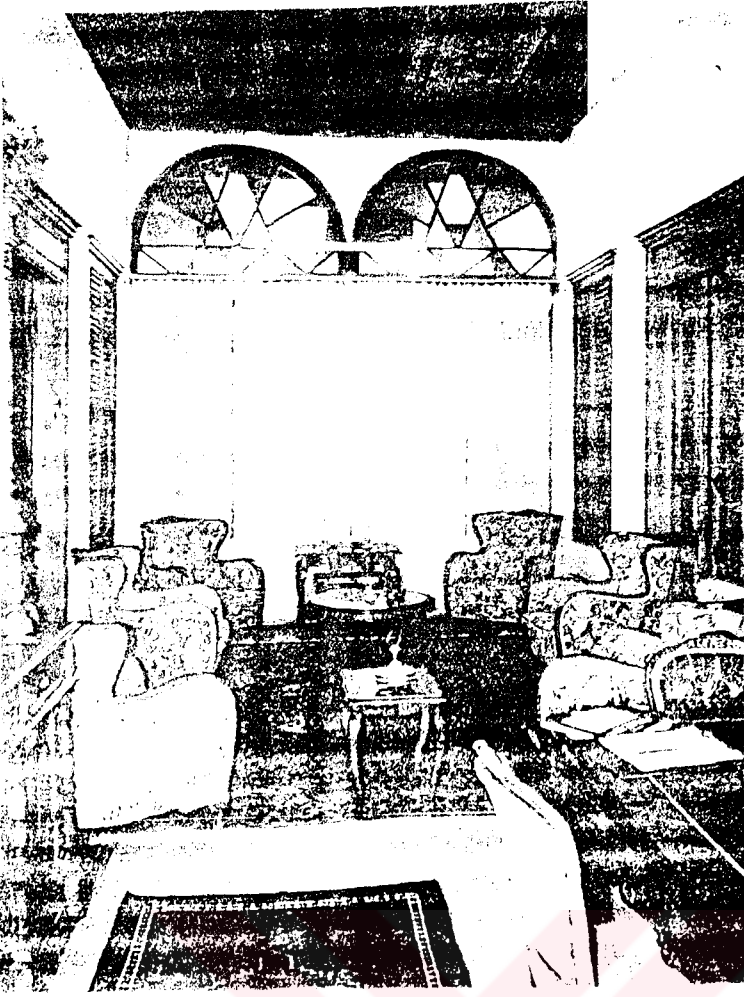
Şekil A. 2. 172. Üst kat Ü1 tavan döşemesi

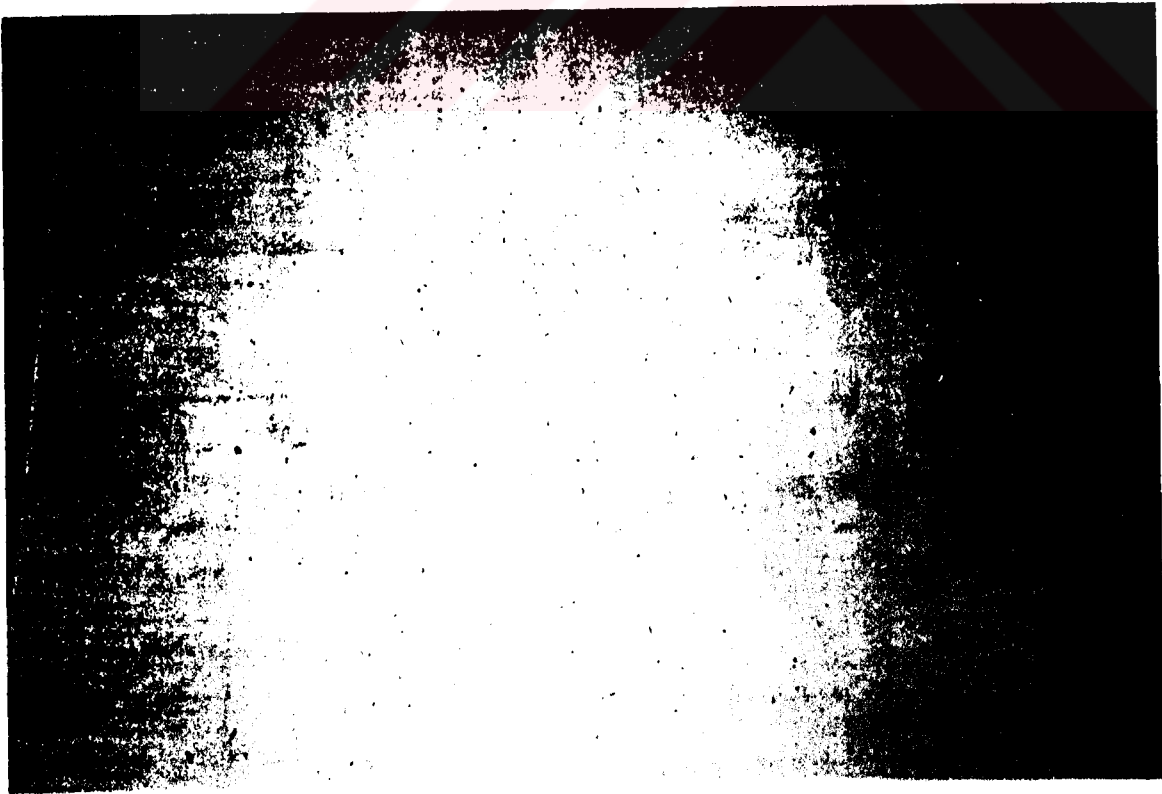
Şekil A. 2. 173. Üst kat Ü8 (oda) tavan döşemesi

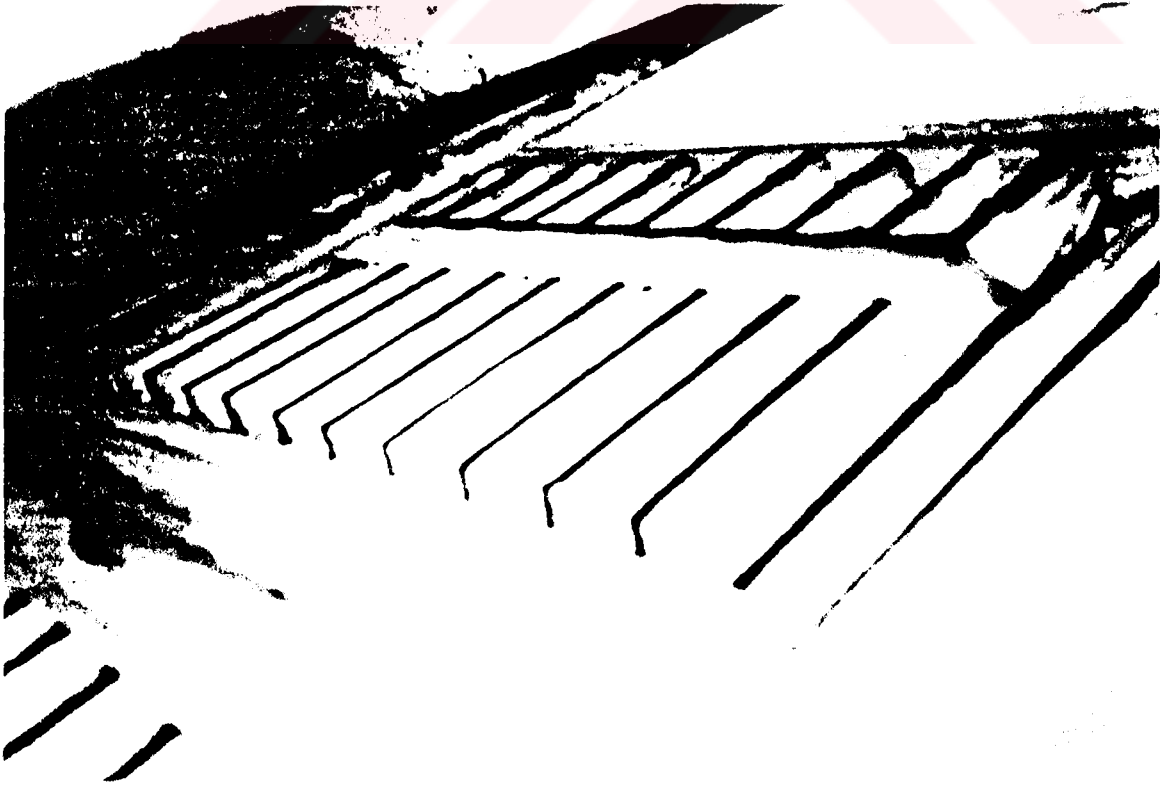
Şekil A. 2. 174. Üst kat Ü6 (oda) tavan döşemesi

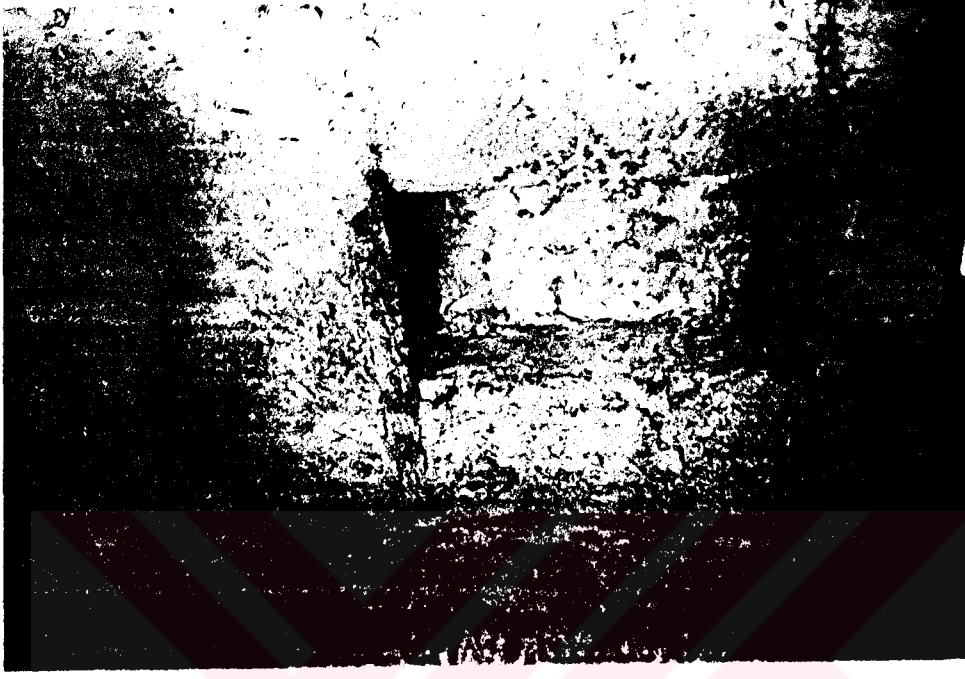
Şekil A. 2. 175. Ertuğrul Çakır Evi üst kat eyvan

Şekil A. 2. 176. Üst kat Ü14 (oda) güney duvarında pencere izi

Şekil A. 2. 177. Üst kat Ü3 (oda) ahşap panjur detayı

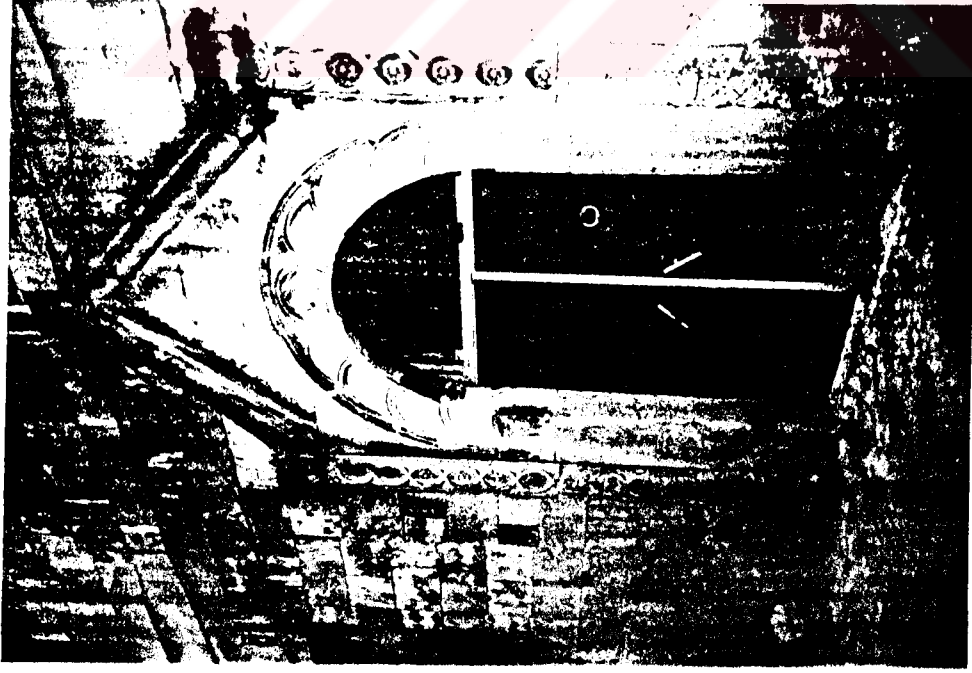
Şekil A. 2. 178. Z4 (helâ) mekânı kuzeybatı köşesi

Şekil A. 2. 179. 42. Sokak No: 121 hayata ulaşan merdiven

Şekil A. 2. 180. 42. Sokak No: 121 kemerli avlu cephesi

Şekil A. 2. 181. 42. Sokak anıtsal giriş kapısı

Şekil A. 2. 182. Tarsus Ekenler Evi kapı tokmağı

Foto D. 183. Tarsus Ekenler Evi batı cephesi

Şekil A. 2.184. Taşlık (Z1)'den üst kata uzanan merdiven

EK B

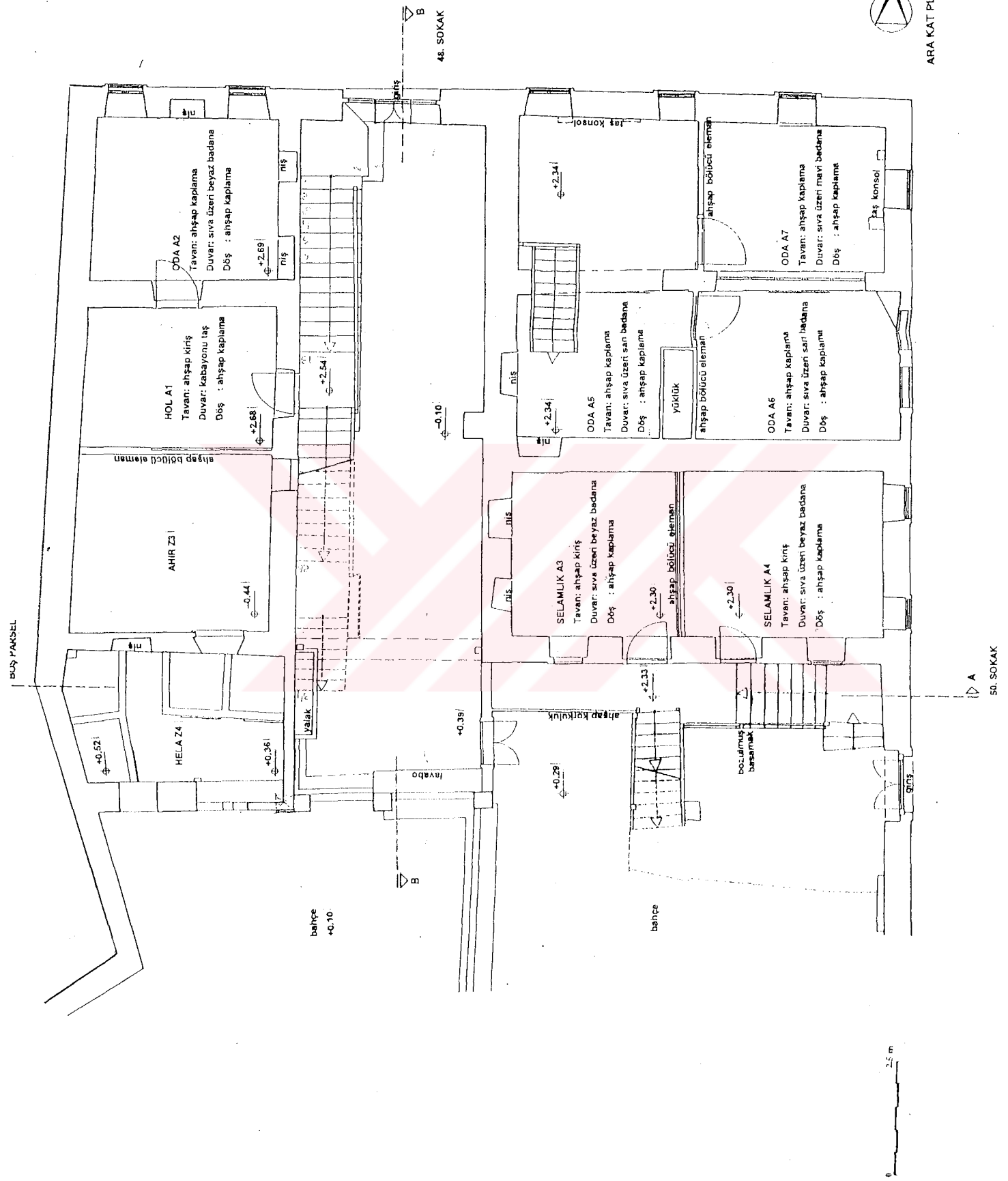

HASAR-TESPİT LEJANDI

	Yüzey kaybı 0-5 cm.
	Yüzey kaybı 5 cm.
	Derin oyuk
	Yosunlanma
	Sıva dökülmesi
	Döşemede çökme
	Ahşapta çürüme
	Ahşapta yüzey küfü
	Ahşapta kararma
	Boşalmış derz
	Çatlak
	Gelişigüzel dolgu
	Çimentolu harçla sıva
	Pas lekesi

ARA KAT PLANI

0 2,5 m

BUŞ FAKSİEL

48. SOKAK

50. SOKAK

B

B

A

bahçe
+0.10

bahçe

ODA A2
Tavan: ahşap kaplama
Duvar: sıva üzeri beyaz badana
Döş : ahşap kaplama

HOL A1
Tavan: ahşap kiriş
Duvar: kabayonu taş
Döş : ahşap kaplama

AHIR Z3

HELA Z4

SELAMLIK A3
Tavan: ahşap kiriş
Duvar: sıva üzeri beyaz badana
Döş : ahşap kaplama

SELAMLIK A4
Tavan: ahşap kiriş
Duvar: sıva üzeri beyaz badana
Döş : ahşap kaplama

ODA A5
Tavan: ahşap kaplama
Duvar: sıva üzeri sarı badana
Döş : ahşap kaplama

ODA A6
Tavan: ahşap kaplama
Duvar: sıva üzeri sarı badana
Döş : ahşap kaplama

ODA A7
Tavan: ahşap kaplama
Duvar: sıva üzeri mavimsi badana
Döş : ahşap kaplama

taş konsol

taş konsol

yüksek

ahşap bölücü eleman

ahşap bölücü eleman

bozulmuş basamak

lavabo

valak

niş

niş

niş

niş

niş

niş

niş

niş

niş

niş

niş

niş

niş

niş

niş

niş

niş

niş

niş

niş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

giriş

50. SOKAK

B

48. SOKAK

ÜST KAT PLANI

+14.02

+10.38

+8.91

+8.19

+6.68

+4.15

+3.27

+0.00

-0.44

60. SOKAK

BOŞ PARSEL

0 1.5 m

+14.02

+10.21

+9.01

+7.26

+6.83

+6.82

+4.85

+3.25

+2.48

+1.75

+0.25

-0.15

0 2.5m

BATI CÉPHÉS]

+14.02

+11.18

+10.18

+8.41

+8.03

+4.95

+2.70

+0.00

+14.02

+10.28

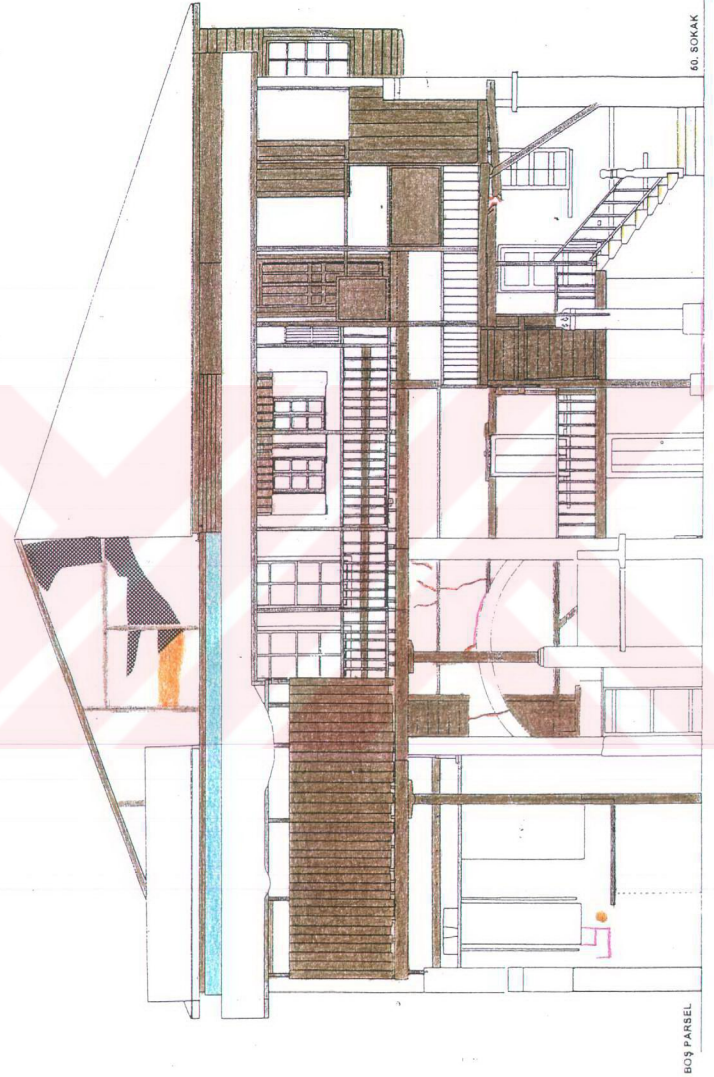
+9.18

+7.32

+4.48

+3.92

+0.00

BOŞ PARSEL

60. SOKAK

GÜNEY CEPHESİ

+14.02

+10.36

+9.01

+7.27

+8.61

+3.91

+2.70

+3.13

+0.00

+9.58

+7.08

+6.46

+5.45

+4.75

+3.23

-0.09

DOĞU CEPHESİ

EK C

MALZEME LEJANDI

TAŞ		KESME TAŞ
		KABAYONU TAŞ
AHŞAP		AHŞAP- KARKAS
		BAĞDADI
		AHŞAP
		BİRİKET
		TUĞLA
		BETONARME

ARA KAT PLANI

GİRİŞ

ODA
A2

HOL
A1

alışap bölücü eleman

Z3

Z4

Z1

SELAMLIK
A3

alışap bölücü eleman

ODA
A5

yük

SELAMLIK
A4

ODA
A6

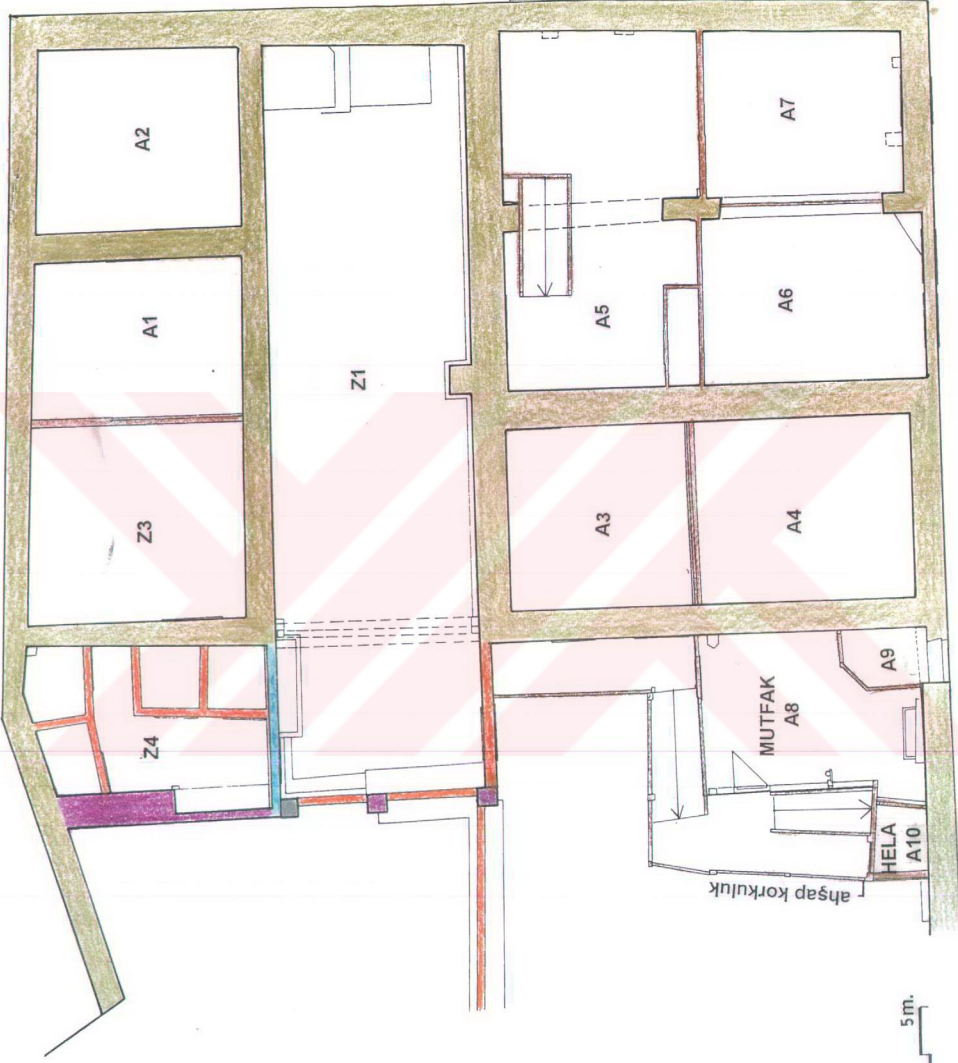
ODA
A7

alışap merdiven

alışap merdiven

taş merdiven

ocak
5m.

0 5 m.

MUTFAK A8
HELA A10
ahşap korkuluk

A2

A1

Z3

Z4

Z1

A5

A7

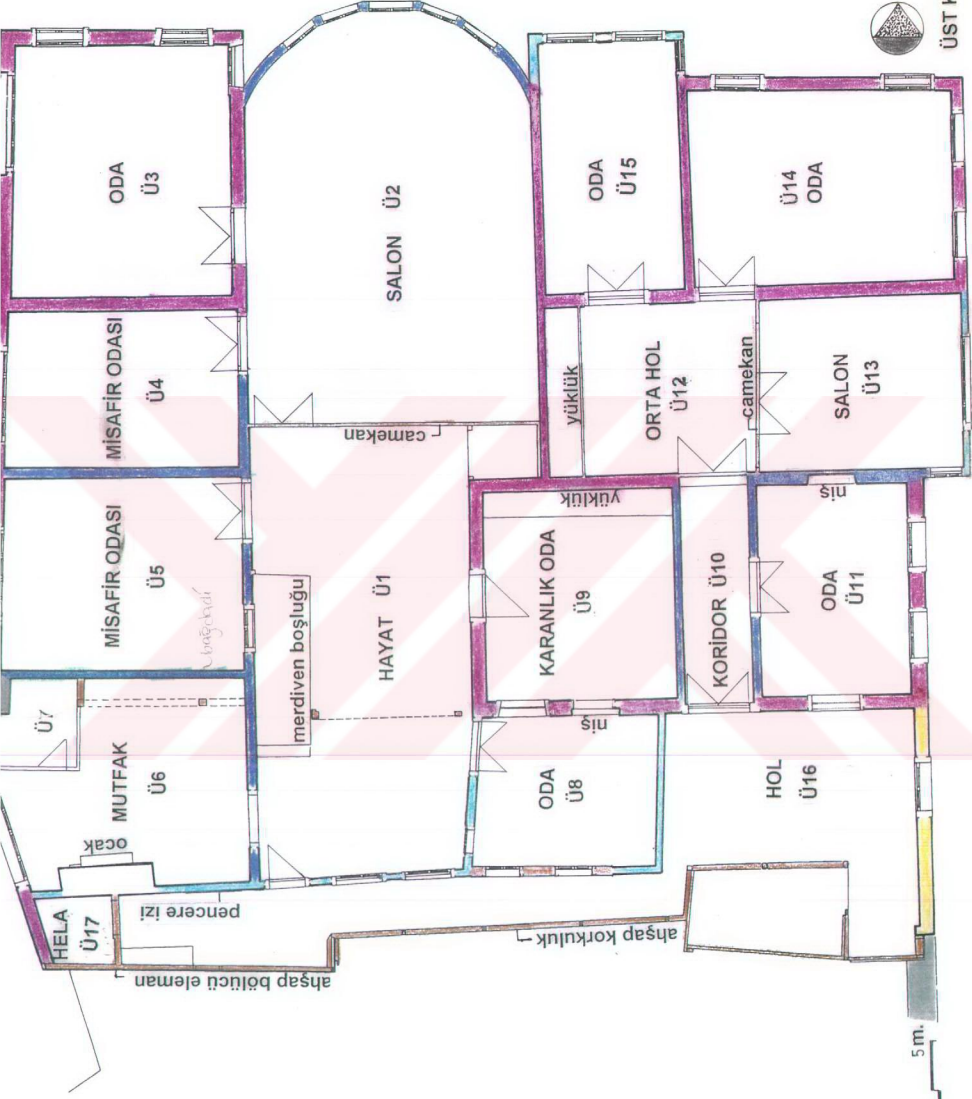
A6

A3

A4

A9

A10

5 m.

MALZEME LEJANDI

	TAŞ	
	→	KESME TAŞ
	→	KABAYONU TAŞ
	AHŞAP	
	→	AHŞAP-KARKAS
	→	BAĞDADI
	KITIKLI HARÇ	
	ÇİMENTOLU SIVA	
	MERMER	
	TUĞLA	
	BRİKET	
	BETONARME	
	DEMİR	
	MARSİLYA KİREMİTİ	
	OLUKLU ETERNİT	
	ÇİNKO	

+14.02

+10.38

+6.81

+6.19

+5.58

+4.75

+3.27

+0.00

-0.44

+14.02

+10.20

+9.24

+7.03

+6.81

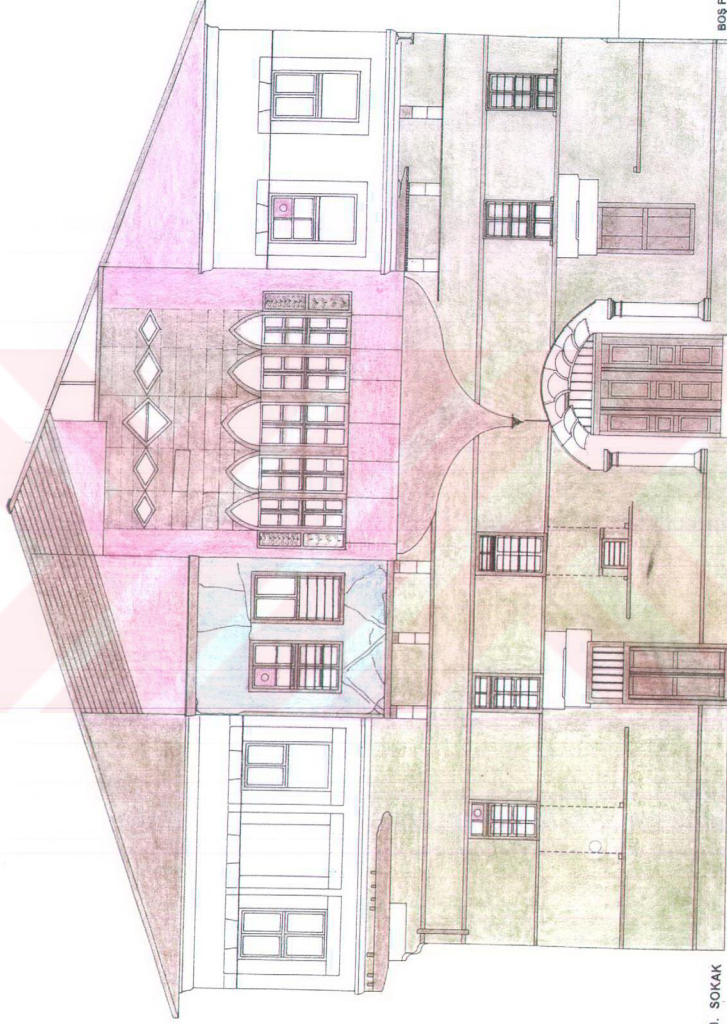
+5.86

+3.17

+1.99

+0.13

-0.26

50. SOKAK

BOŞ PARSEL

0 2,5 m

-14.02

10.33

-8.02

7.29

8.63

8.62

4.85

1.25

1.48

75

.25
15

2.5 m

+14.02

+11.22

+9.74

+7.50

+6.87

+4.19

+0.87
+0.00

BATI CEPHESI

+14.02

+11.18

+10.18

+8.41

+6.03

+4.46

+2.70

+0.00

+14.02

+10.28

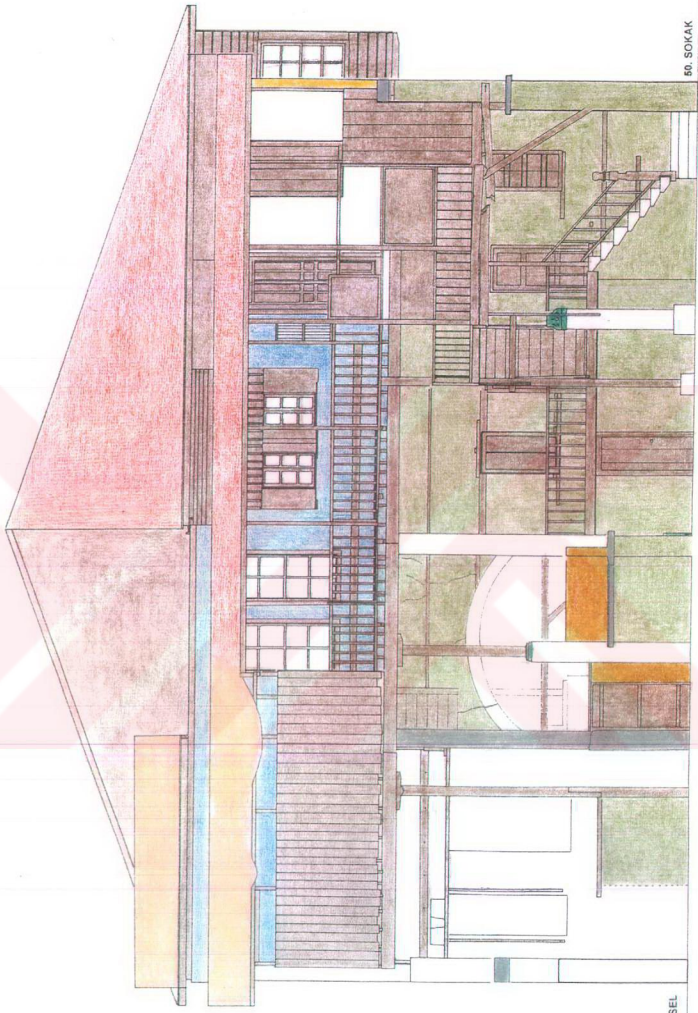
+9.18

+7.32

+4.46

+3.95

+0.00

BOS PARSEL

50. SOKAK

GÜNEY CEPHESİ

0 2,5 m

+14.02

+10.38

+9.01

+7.27

+6.51

+3.91

+2.70

+3.13

+0.00

+9.55

+7.09

+6.46

+5.45

+4.75

+3.23

-0.09

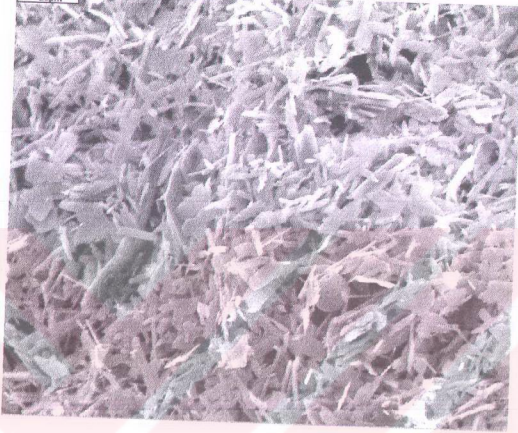

DOĞU CEPHESİ

EK D

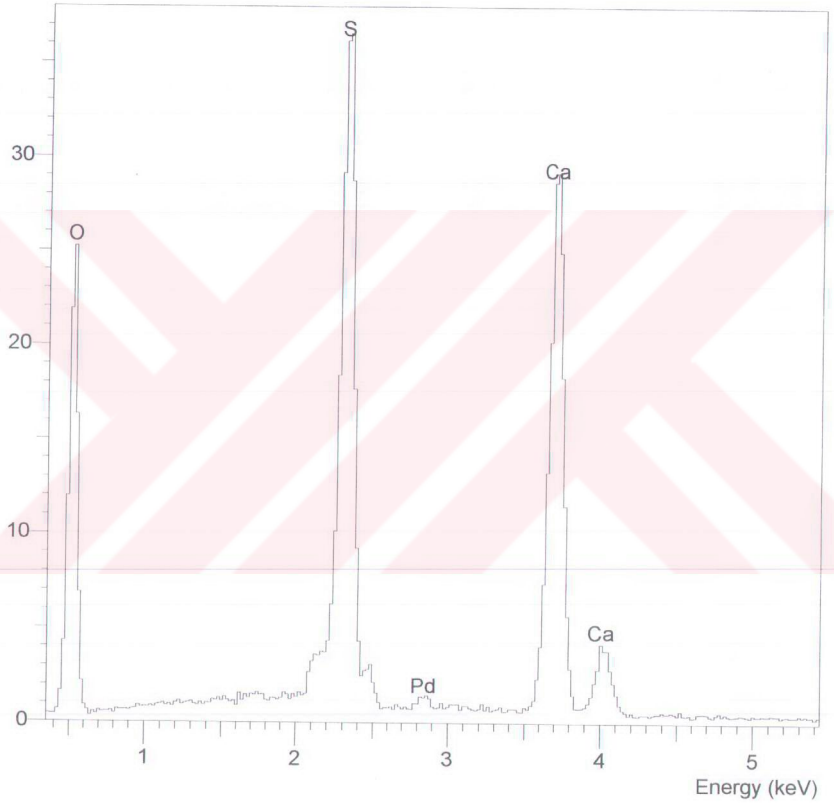

Operator: Alp
Client: MIMARLIK
Job: IC KISIM KIMYASAL ANALIZ
Res: Ultrafine
Label: (untitled) (29 May 00 13:30:39)

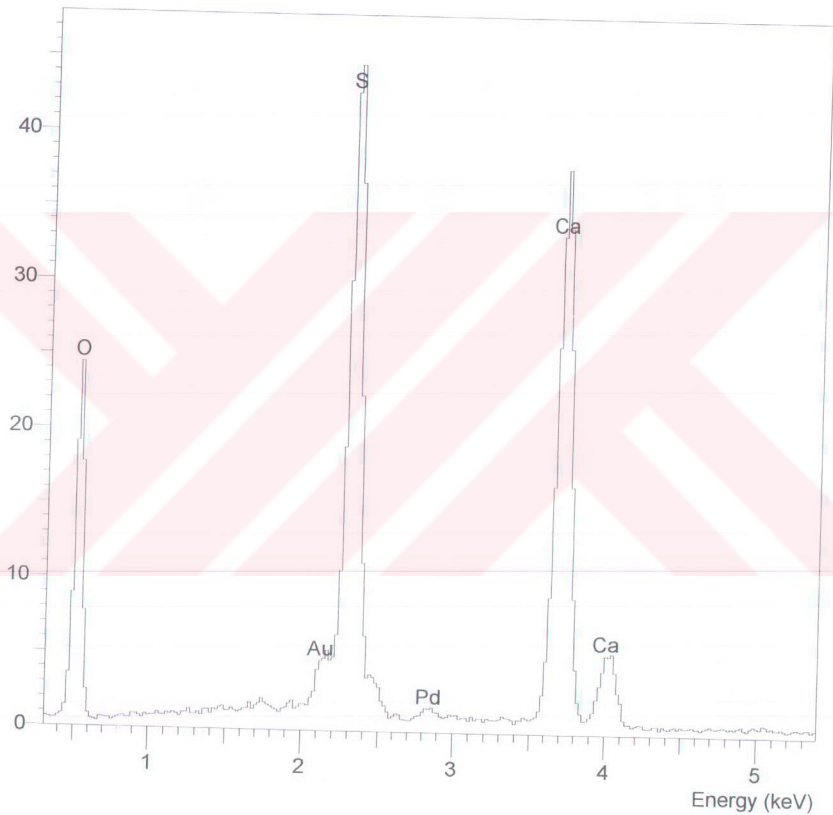
Operator : Alp
Client : MIMARLIK
Job : IC KISIM KIMYASAL ANALIZ
(29/05/00 13:25)

cps

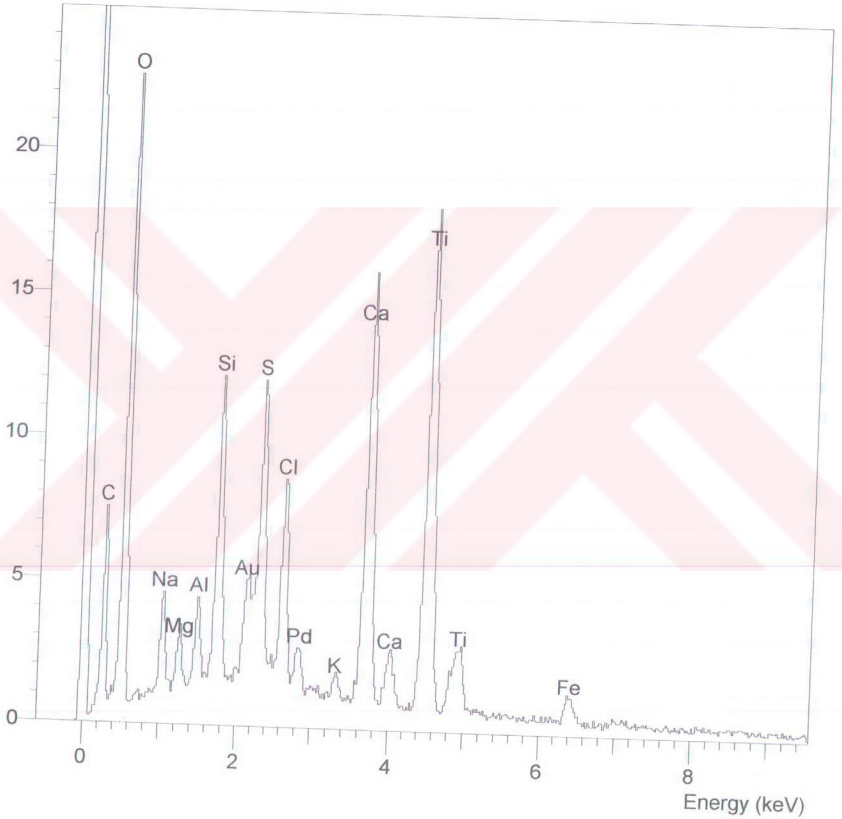
Operator : Alp
Client : MIMARLIK
Job : IC KISIM KIMYASAL ANALIZ
(29/05/00 13:37)

cps

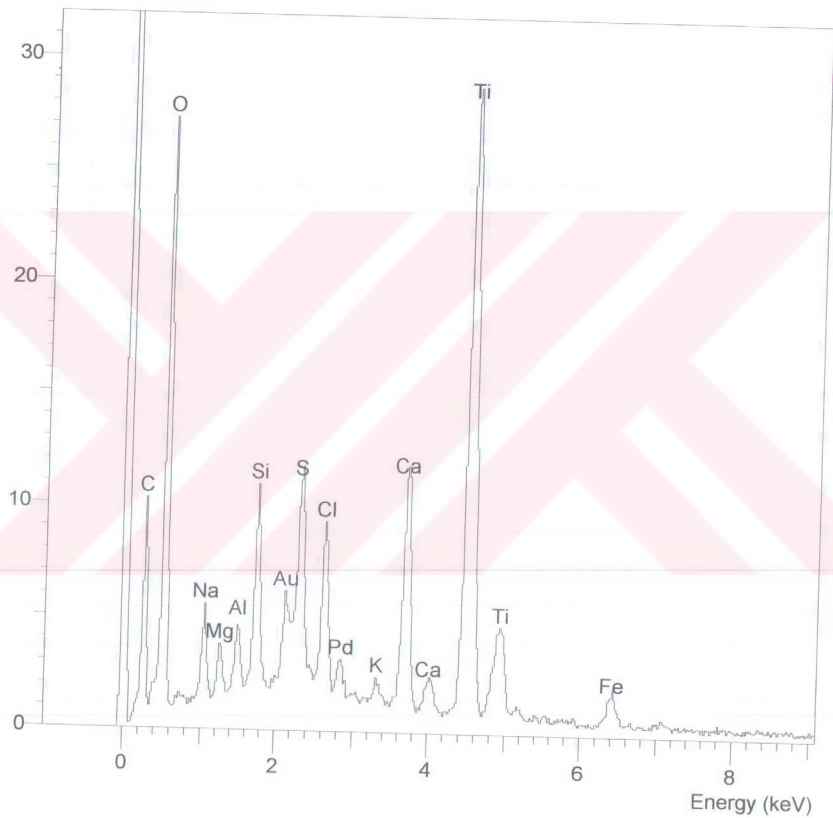
Operator : Alp
Client : MIMARLIK
Job : DIS YUZEY/ KIMYASAL ANALIZ
(29/05/00 13:44)

cps

Operator : Alp
Client : MIMARLIK
Job : DIS YUZEY/ KIMYASAL ANALIZ
(29/05/00 13:46)

cps

EK E

DÖNEM ANALİZİ

- 1936

1936 - 1960

1960 - 1976

1976 - 1984

ARA KAT PLANI

0 3.0 m

56. SOKAK

46. SOKAK

BOŞ PARSEL

+14.02

+10.20

+8.91

+8.19

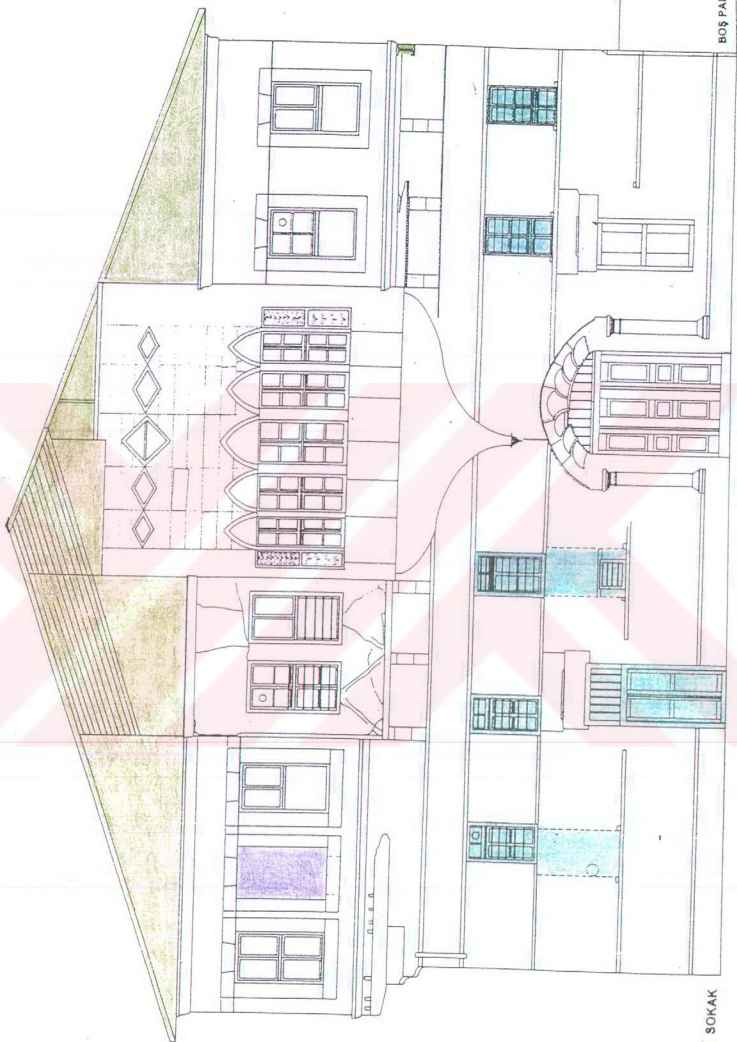
+8.68

+4.75

+3.27

+0.00

-0.44

+14.02

+10.20

+8.24

+7.03

+5.81

+5.58

+3.17

+1.99

+0.13

-0.28

50. SOKAK

BOS PARSEL

0 1.5 m

+14.02

+10.23

+8.05

+7.29

+6.83

+6.62

+4.85

+3.25

+2.48

+1.78

+0.25

-0.15

+14.02

+11.22

+8.74

+7.50

+6.87

+4.18

+0.87

+0.00

BATI CÉPHÉSI

+14.02

+11.18

+10.18

+8.41

+6.03

+4.05

+2.70

+0.00

+14.02

+10.28

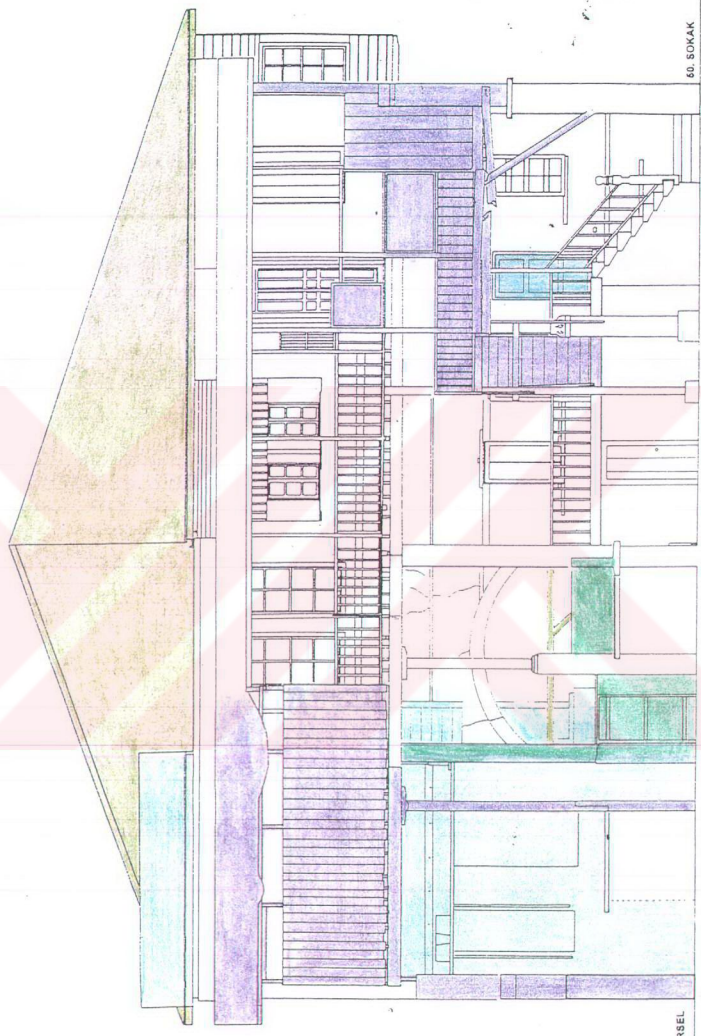
+8.18

+7.32

+4.46

+3.95

+0.00

60. SOKAK

BOŞ PARSEL

GÜNEY CEPHESİ

+15.02

+10.38

+9.01

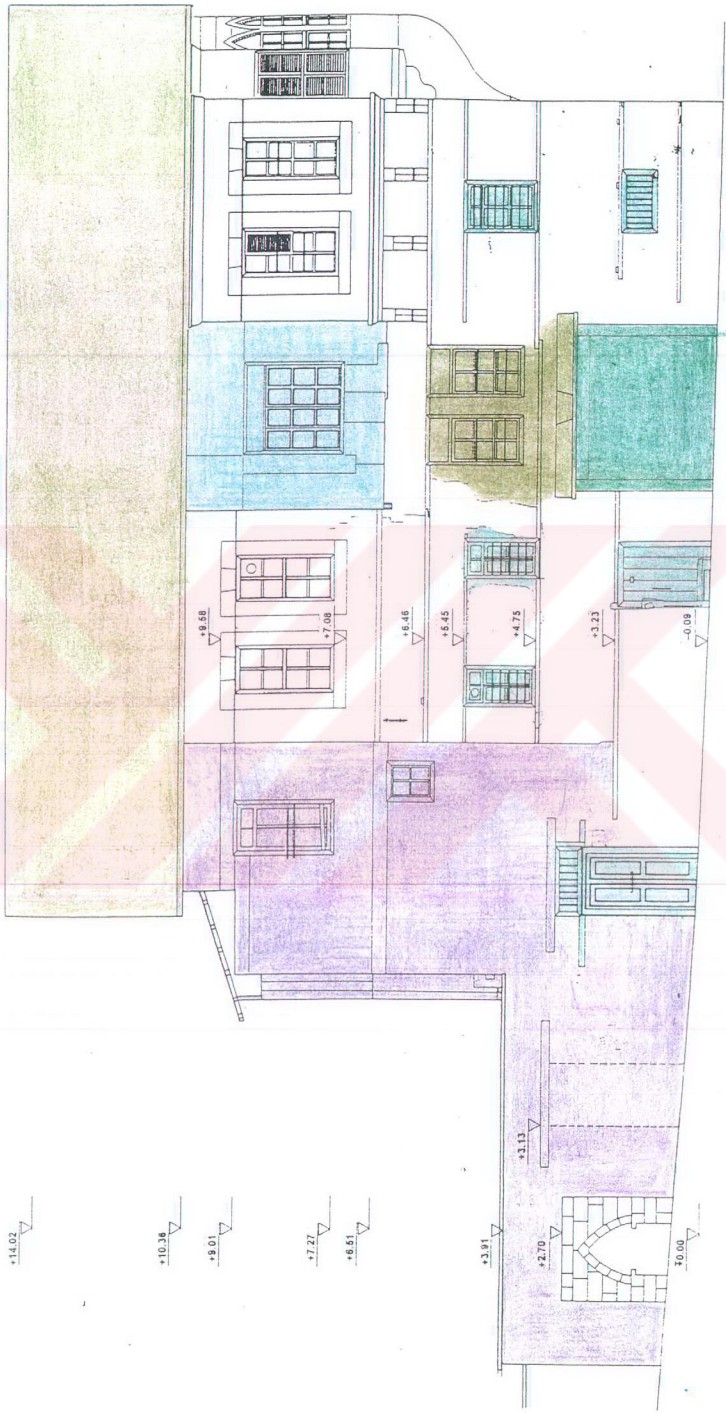
+7.27

+6.61

+3.91

+2.70

0.00

DOĞU CEPHESİ

EKG

TEMİZLİK

SAĞLAMLAŞTIRMA

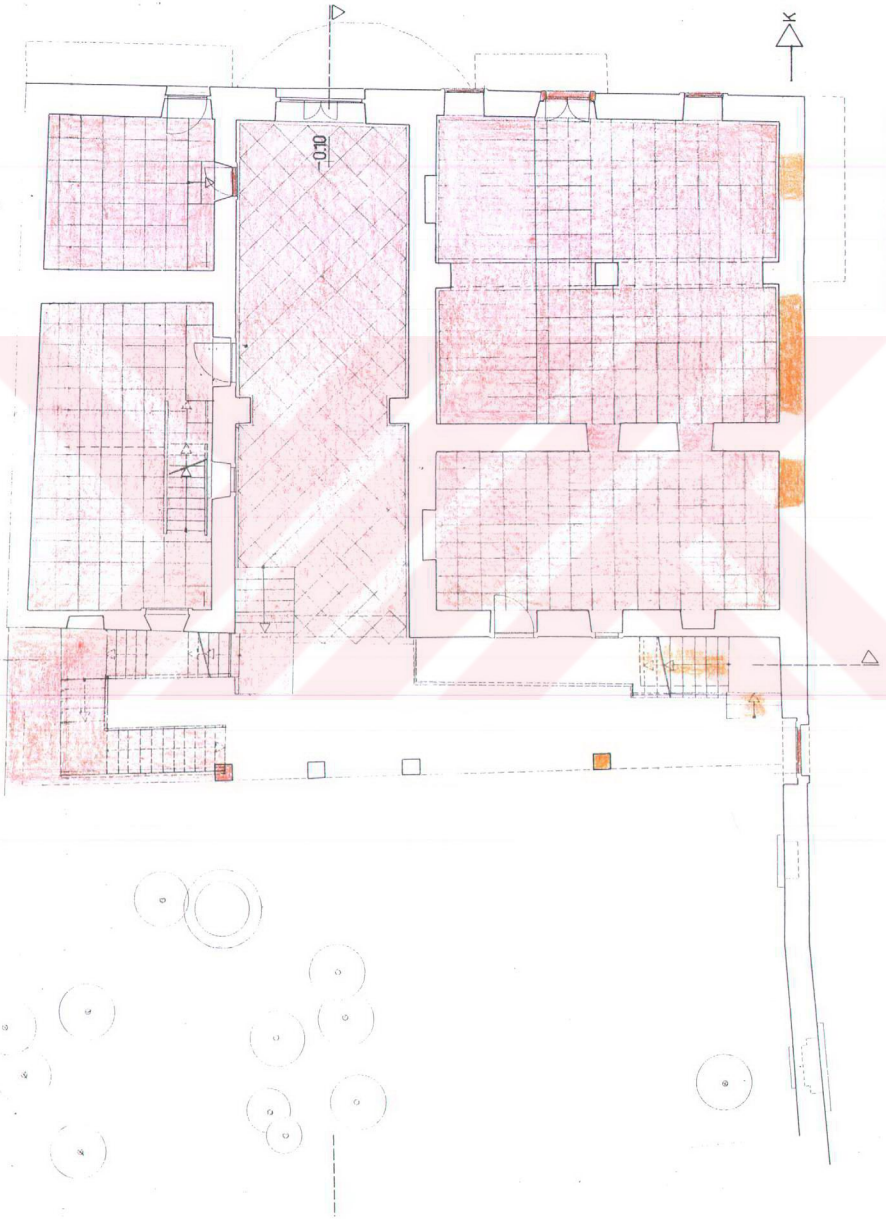

BÜTÜNLEME

YENİDEN YAPIM

- İz olarak mevcut

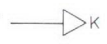

ZEMIN KAT PLANI 1/100

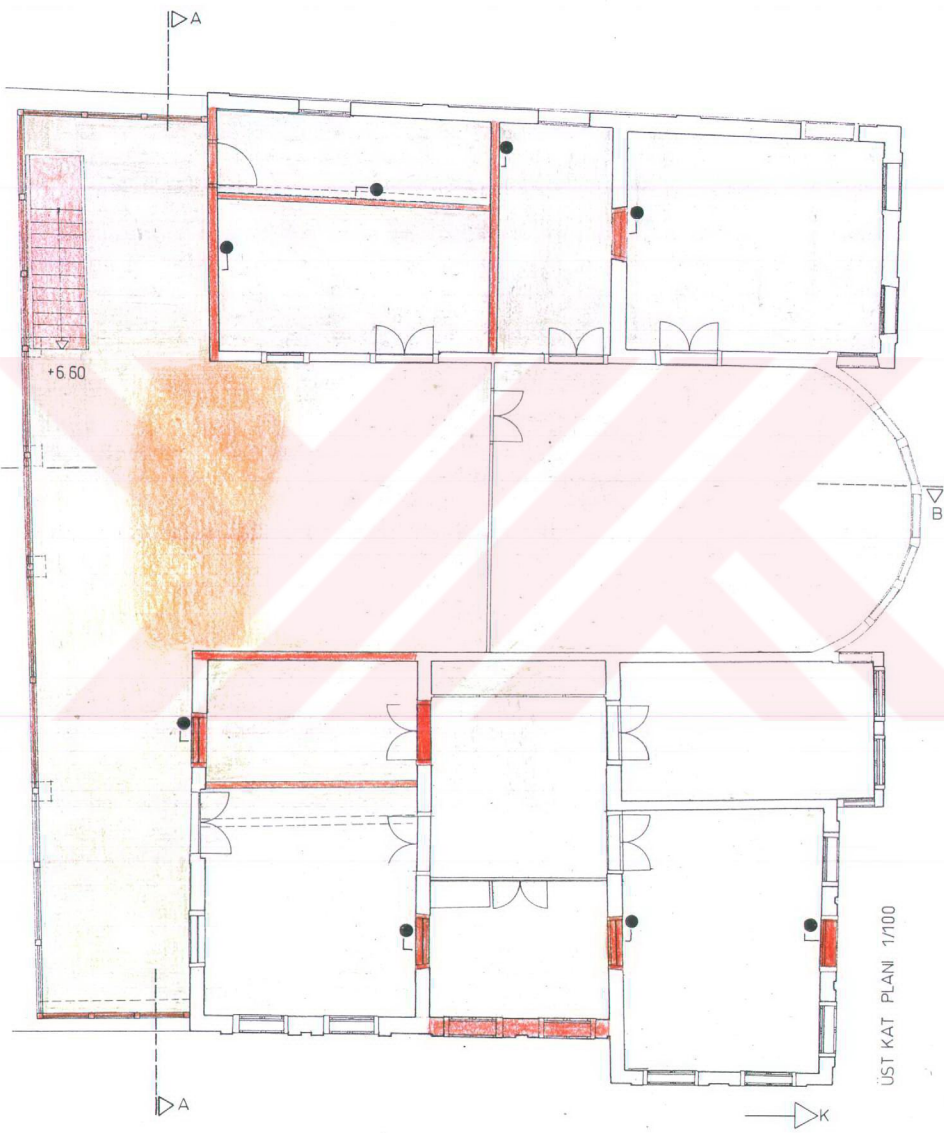
mevcut ek döşeme kaldırılacak tır
-008

ARA KAT PLANI 1/100

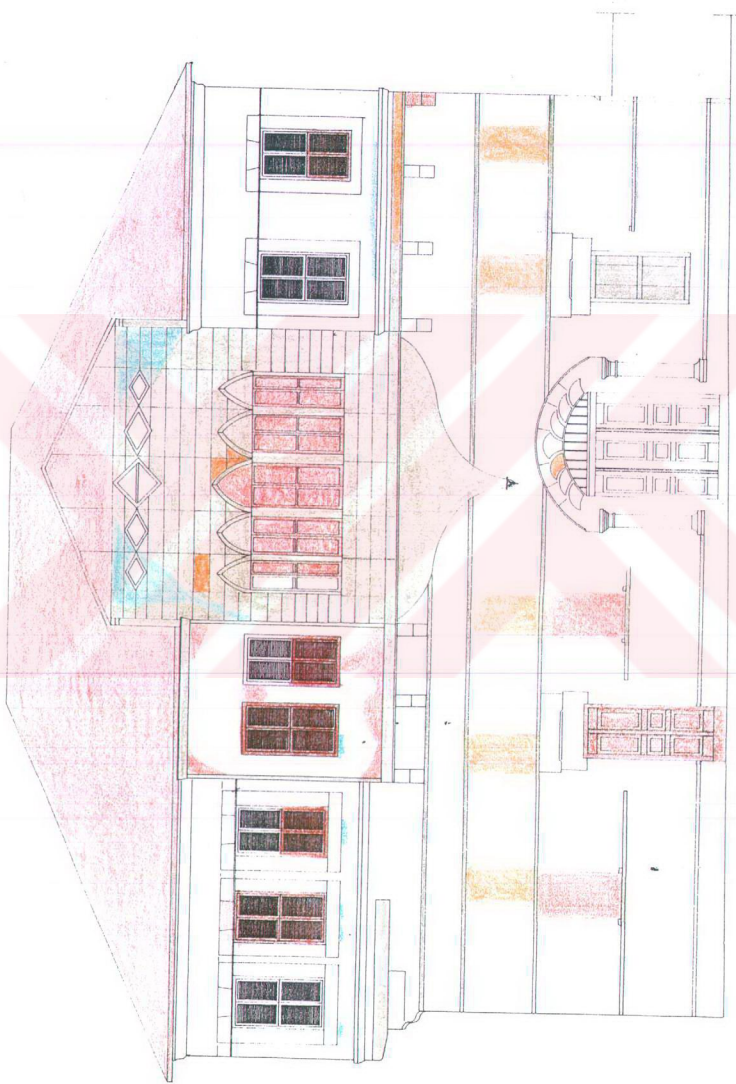

K

+2.50'

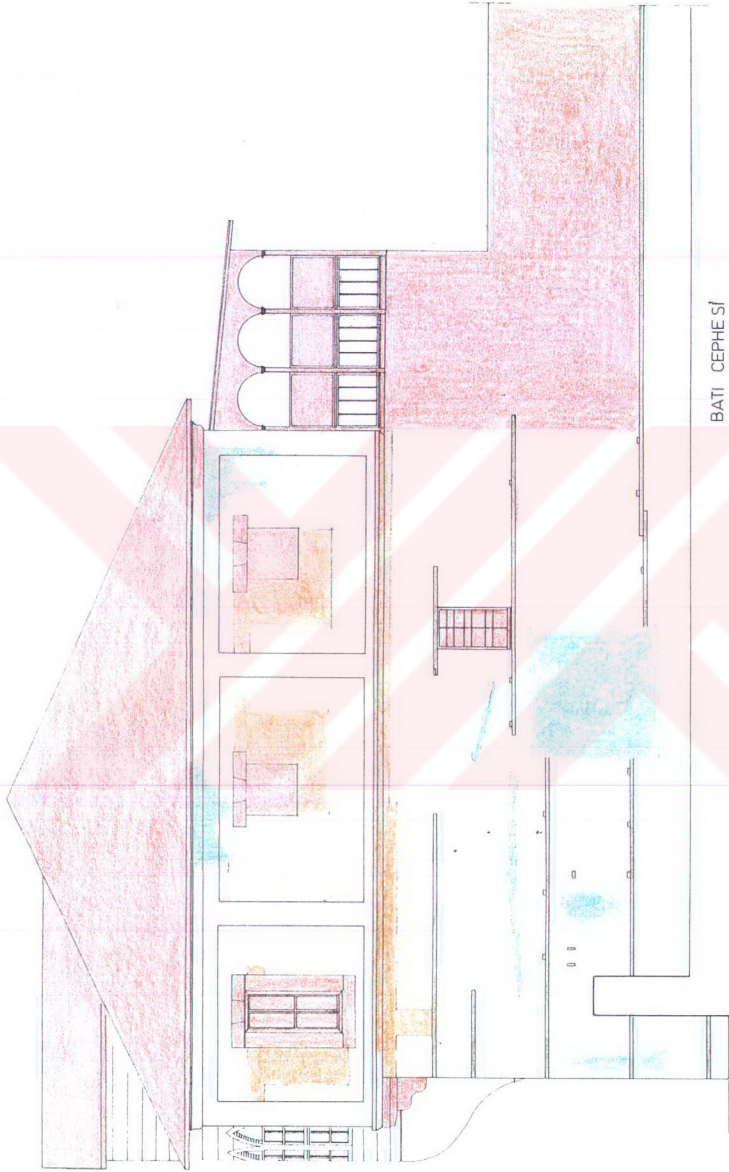

ÚST KAT PLÁN 1/100

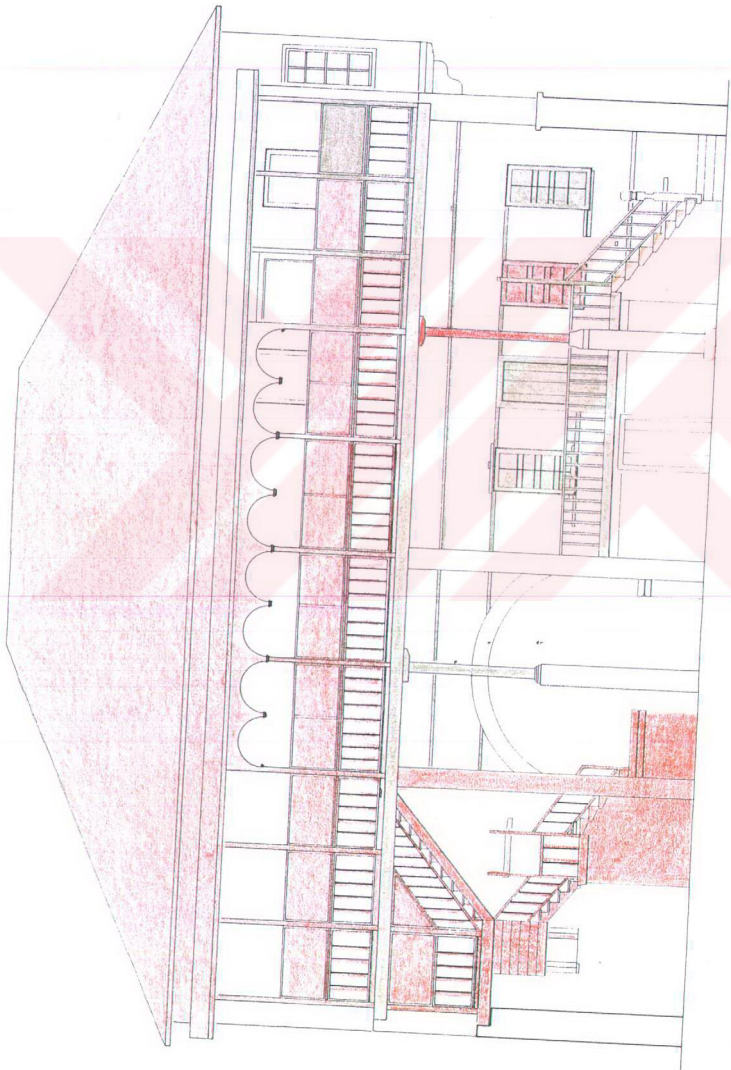
KUZEY CEPHESİ

2.5m

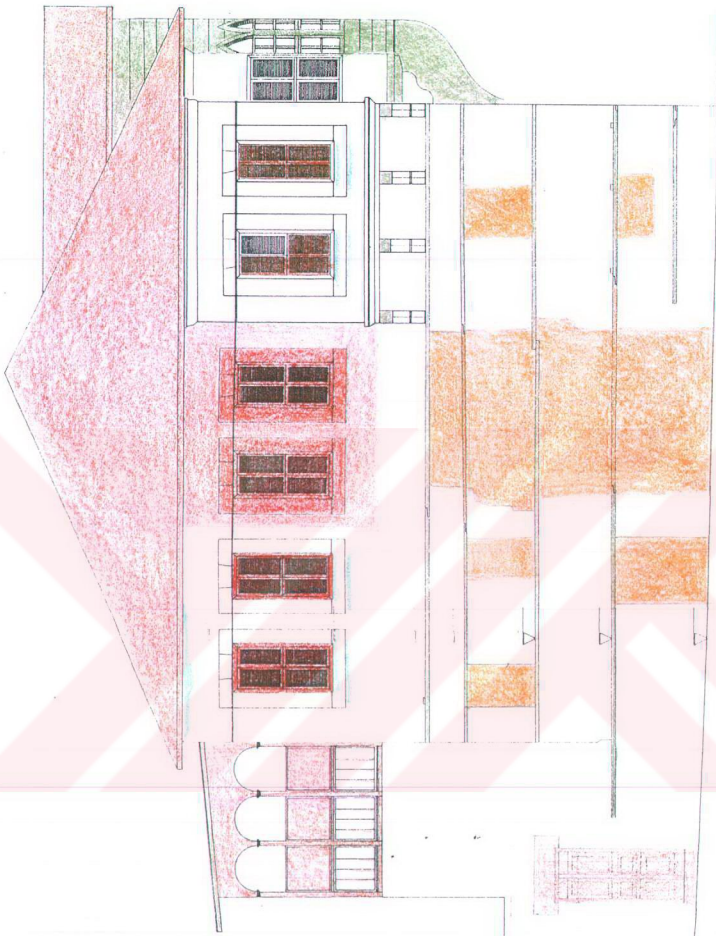
BATI CEPHE SI

0 2.5m

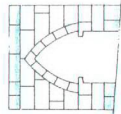
GÜNEY CEPHESİ

0 2.5m

DOĞU CEPHESİ

0 2.5 m

ÖZGEÇMİŞ

15. 04.1972'de Eskişehir'de doğan Betül G. Yanılmaz, orta öğrenimini Eskişehir Atatürk Lisesi'nde tamamladı. 1996 yılında İ.T.Ü. Mimarlık Fakültesi'nden mezun oldu. Aynı yıl İ.T.Ü. Mimarlık Fakültesi Restorasyon Anabilim dalında yüksek lisans eğitimine başladı.

